

Bulletin advokacie

XXIII. Karlovarské právní dny • Odpovědnost členů statutárních orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem • Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera • Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného • Dění v regionech: Advokáti ve východních Čechách •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Nový občanský zákoník a odpovědnost sportovců za sportovní úrazy

– článek Mgr. Michala Králíka, Ph. D., čtěte na str. 37 – 44.

**ZMĚNY
V POVINNÉM
POJIŠTĚNÍ
ADVOKÁTŮ!**

Viz str. 7 a 84-85

Wolters Kluwer za 3 roky 3 výhry

Autorskou cenu Karlovarské právnické dny za nejhodnotnější právní publikaci roku již 3 roky po sobě získaly tituly Wolters Kluwer

Občanský zákoník I – VI

Komentář

Jiří Švestka, Jan Dvořák,
Josef Fiala a kolektiv

Autorská cena 2015

Občanské právo hmotné 1

Jan Dvořák, Jiří Švestka, Michaela Zuklínová a kolektiv

Autorská cena 2014

Listina základních práv a svobod

Komentář

Eliška Wagnerová, Vojtěch Šimíček,
Tomáš Langášek, Ivo Pospíšil a kolektiv

Autorská cena 2013

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis zapsaný do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 221 729 011, fax: 224 932 989
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman
Šéfredaktor: JUDr. Pavel Blanický
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
JUDr. Hana Rýdlová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. JUDr. Alexander Bělohávek, Dr.h.c.,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc.,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč
kromě poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamací při problémech s distribucí
se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 221 729 045.

Inzertní služby

zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu
redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním
také na stránkách www.bulletin-advokacie.cz
a v právních informačních systémech
spolupracujících s ČAK.

Toto číslo vyšlo 7. 8. 2015 v nákladu
16 250 výtisků.

Obálka: Shutterstock.com

Ilustrační foto: Shutterstock.com
a Jakub Stadler

Tisk: Impax, spol. s r. o.
MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348

Úvodník

Petr Poledník: **Advokacie v těžkých časech** 3

Aktuality

Jaké byly XXIII. Karlovarské právnické dny? Michal Vávra, Petr Bříza 4

Změny v povinném pojištění advokátů Ladislav Krym 7

K aktuálně probíhajícím kontrolám u advokátů – kdy, jak a proč

Irena Schejbalová 8

Stáže studentů v advokátních kancelářích Robert Němec 9

Linka právní pomoci funguje už deset let Hana Rýdlová 10

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 12

Vyhlášen 11. ročník celostátní soutěže Právník roku 2015 14

z právní teorie a praxe

Články

**Odpovědnost členů statutárních orgánů korporací v případě
insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem**

Alexander J. Bělohávek 15

Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera

Josef Bejček 24

**Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (aktuální
vývojová východiska a nový český občanský zákoník)** Michal Králík 37

Propouštění pro nadbytečnost v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu

Richard W. Fetter 45

Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše

výživného Pavel Kotrady 48

Z judikatury

Právo na obhajobu – neodkladné a neopakovatelné úkony 56

Zmocněnec poškozeného jako svědek 63

Náhrada nákladů poškozeného v trestním řízení 67

Odpovědnost státu za škodu – důkazní břemeno 71

Z judikatury Soudního dvora EU 75

Z odborné literatury

Karel Klíma: **Listina a její realizace v systému veřejného a nového
soukromého práva** (Josef Blahož) 77

Martina Gajdošová, Peter Kerecman: **Prvé ženy v slovenskej advokácii**
(Stanislav Balík) 79

Bulletin slovenskej advokacie prináša... 80

z advokacie

Sloupek Karla Čermáka

Vzpoura na parníku Primátor Dittrich 81

Z české advokacie

Děni v regionech: Advokáti ve východních Čechách Milan Jelínek 82

Zvýšení limitu pojistného plnění v hromadném pojištění advokátů

Jana Lunerová 84

Kontroly advokátů v roce 2014 Marcela Marešová 86

Z kárné praxe Jan Syka 87

Z jednání představenstva ČAK icha 88

Z Evropy

AIJA pořádala konferenci v Antverpách Denisa Molnár.....	89
Porozumienia sierpniowe (Několik poznámek k 35. výročí Srpnových dohod a dějinám Solidarności) Stanislav Balík.....	91

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.....	93
Pozvánka na konferenci „Právo na obhajobu – teorie a praxe 21. století“.....	94
Pozvánka na seminář „Aktuální vývoj legislativy a judikatury EU v oblasti práva veřejných zakázek“.....	95
Pozvánka na seminář „Dítě v civilním řízení“ v Kroměříži.....	95
Pozvání na semináře a přednášky Jednoty českých právníků v II. pololetí 2015.....	96
Pozvánka na Codexis Golf Tour 2015.....	97
Pozvánka na 18. ročník Golfového turnaje české advokacie.....	97
Pozvánka na 18. ročník Sportovních her české advokacie.....	98
Seminář pro novináře na téma kárné odpovědnosti právnických profesí Ivana Cihlářová.....	99
Jan z Jesenice – právník, politik, diplomat a advokát Jana Husa Marta Ehlová.....	100

Z právnické společnosti

JUDr. Gerhardt Bubník osmdesátiletý! Václav Král.....	102
---	-----

Nakonec

Právníkovy zápisky Petr Hajn.....	103
Kresba Lubomíra Lichého.....	104
Víte, že... Stanislav Balík.....	104
Inhaltsverzeichnis.....	105
Zusammenfassung/Summary.....	106
Table of Contents.....	107

ZIZLAVSKÝ

Insolvenční správci se zvláštním povolením

Testy insolvence

» příležitost ke spolupráci «

www.zizlavsky.cz

michal@zizlavsky.cz

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložene, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionalit programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případně vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Advokacie

v těžkých časech

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

opět na mě přišla řada, abych napsal úvodník do našeho Bulletinu. Vzpomněl jsem si, že naposledy jsem psal o vnějším projevu advokáta, a to se zaměřením na to, jak se mají advokáti navenek prezentovat z hlediska oblečení. A tak při úvaze o tom, jaké téma zvolit při psaní tohoto úvodníku, jsem se rozhodl na obsah mého posledního úvodníku navázat.

Advokát se navenek projevuje nejen oblečením, ale zcela nepochybně také tím, jaký má vztah ke své stavovské organizaci a tedy advokátnímu stavu. Upřímně řečeno, ne všichni kolegové mají k němu ideální vztah. Projevují se tak, jako kdyby se jich náš stav netýkal, a nepovažují jej za vlastní. Obecně lze ale říci, že valná většina advokátů se ke svému stavu hrdě hlásí, a zúčastňují se i společenských, sportovních i jiných akcí pořádaných Komorou. Přesto lze konstatovat, že náš stavovský život by mohl být ještě pestřejší. Prostor zde určitě je a přejme si jej využít.

Samostatnou kapitolou je, jak se projevuje a prezentuje advokát, který má členství v Komoře pozastaveno v důsledku svého působení ve veřejném sektoru. Historicky vzato, advokacie vždy do veřejného sektoru vysílala celou řadu kolegů a advokátní stav byl na ně právem hrdý, neboť, byť zastávali významné funkce, vždy nepokrytě dávali najevo, z jakého prostředí vzešli, a netajili se myšlenkou, že po ukončení svého poslání se vrátí zpět do lůna advokacie.

Přesto se čas od času vyskytly výjimky, což samozřejmě mezi advokáty vyvolalo rozčarování. Měli bychom mít vždy na paměti, že je třeba, jak se dříve psávalo, šetřit *stav advokátní*. Advokacie má nezastupitelnou pozici ve společnosti, stejně jako ostatní justiční složky, a je třeba vytvářet podmínky pro to, aby široká veřejnost v ně všechny, včetně advokacie, měla důvěru. Tak, jak je tomu v životě, je třeba se přenést přes různé malichernosti a věnovat se zásadním věcem.

V ostatních justičních složkách advokacie nemá protivníky, ale partnery, se kterými se podílí na řešení společenských problémů. Předpokládám, že do budoucna bude třeba řešit řadu problémů, které jsou v současné době aktuální a které budou zcela nepochybně gradovat, ať už máme na mysli mravní a ekonomickou krizi, nebo zejména problémy současného politického uspořádání v Evropě, či příliv migrační vlny do Evropy. Bude třeba maximální

spolupráce všech justičních složek a v tomto směru lze jasně deklarovat, že dobrá spolupráce je podmíněna tím, že každý bude vědět, k jakému stavu patří.

Přejme si, aby advokacie v těchto těžkých zkouškách obstála, a přejme si, aby z těchto zkoušek advokacie vyšla se ctí.

 JUDr. PETR POLEDNÍK,
 místopředseda ČAK

Jaké byly **XXIII. Karlovarské právnícké dny**?

Z prostředí malebného rakouského lázeňského města Bad Ischl jsem se rozhodl ohlédnout se spolu s mým kolegou a kamarádem **JUDr. Petrem Břízou** (který se ohlížel z Prahy) za XXIII. Karlovarskými právníckými dny, které se konaly ve dnech **3. 6. až 4. 6. 2015** v neméně kouzelném a opojném českém lázeňském přístavu. Pověření ohlédnout se za konferencí jsme získali od opět prestižní cenou KJT pro neúspěšnější právnícký časopis oceněného Bulletinu advokacie, který ovšem tentokrát vyhrál jen o prsa nad slovenským *Ars notaria*. Toto pověření jsme získali zřejmě jako loni za moderátorským pulťikem se nejhojněji objevující moderátoři celé konference, když letos nás na chvíli vystřídali i **JUDr. Jozef Vozár a Mgr. Kamil Blažek**, za což jim patří dík.

Po úvodním slovu viceprezidenta KJT **JUDr. Vladimíra Zoufalého** vystoupil jako první přednášející **JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D.** (předseda senátu NS), který se zabýval širokým tématem **smluvní pokuty dle nové soukromoprávní úpravy**. Toto pro praktiky jedno ze zásadních témat pojal z mnoha různých aspektů, přičemž ve svém ústním příspěvku vyzdvihl několik vybraných bodů. Zejména to byla otázka smluvní pokuty při odstoupení (výpovědi) od smlouvy či závazek třetí osoby platit „smluvní pokutu“. **JUDr. Horák** se přitom zejména soustředil na otázku, zda předmětná ujednání budou (či za některých okolností mohou být) platná.

JUDr. František Púry (předseda senátu NS) nabídl velice zajímavý **pohled trestního soudce na nový občanský zákoník**. **JUDr. Púry** se přitom zabýval otázkami jemu nejbližšími, tedy trestněprávními přesahy nového kodexu, tj. zejména trestnými činy, při jejichž posuzování je třeba vycházet i z nové soukromoprávní úpravy. Velice zajímavá debata se rozběhla zejména ve vztahu k trestnému činu lichvy, konkrétně k otázce, zda může nastat dle současné trestní a soukromé úpravy situa-

ce, kdy by jedno a totéž jednání nebylo považováno za lichvu ve smyslu soukromoprávním, ale přitom by bylo kvalifikováno jako lichva ve smyslu práva trestního (dr. Púry takovou možnost připustil, názory v diskusi pak byly různé).

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš se ve svém příspěvku vyjádřil **k pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku**. Nabídl několik vodítek, jimiž je možné se řídit při určení, zda je norma kogentní či dispozitivní. Pokusil se přiblížit i často diskutovaný pojem veřejného pořádku, který by měl zahrnovat ustanovení na ochranu skupin osob (nezletilí, postižení), či zájem na právní jistotě (např. vydržecí lhůta). V každém případě jde pro účely určení kogentnosti o pojem širší, než jak je chápán v mezinárodním právu soukromém. Podle prof. Eliáše mohou být dispozitivní i některé právní definice (třeba určení toho, co se myslí „polovinou měsíce“). Prof. Eliáš také upozornil na nebezpečí příliš širokého výkladu toho, co je statusová otázka (což je také kritérium kogentnosti normy dle o. z.).

Otázkou (mnohdy jen zdánlivě) rovného postavení věřitelů v insolvenčním řízení se zabýval ve svém příspěvku **„Promítnutí principu a pari pasu v insolvenčních řízeních“** **JUDr. Zdeněk Krémář**, předseda senátu NS. Věnoval se mj. postavení nezajištěného věřitele s pohledávkou z běžného obchodního styku, na kterého zpravidla v rámci insolvence nic nezůstane, oproti postavení zajištěných věřitelů (typicky bank), ale i rovnosti či nerovnosti v rámci jednotlivých skupin (i privilegiovaných) věřitelů.

Odpolední program zahájil **blok týkající se problematiky veřejných zakázek**, a to z několika úhlů pohledu. Tento blok odstartoval předseda NS, **prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.**, svým rozsáhlým příspěvkem **„Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek“**, obsahujícím rozbor skutkových podstat jednotlivých trestných činů týkajících se veřejných zakázek a zamýšlejícím se nad (dle autora dosud poměrně spo-

radickou) judikaturou Nejvyššího soudu v této oblasti. Příspěvek byl vhodně doplněn několika čísly pro statistiky o počtu zahájených a ukončených trestných stíháních, odsouzených osob atd. ve vztahu k tomuto typu trestné činnosti.

Na tento příspěvek navázal **JUDr. David Raus, Ph.D.**, předseda senátu KS Brno, pohledem krajského soudce v oblasti správního práva příspěvkem „**Aplikace základních zásad zákona o veřejných zakázkách a zadávací směrnice v soudní praxi**“. Na základní zásady se referent podíval z pohledu jejich vymezení, komplementarity či střetu, jejich možného rozšiřování a především jejich smysluplné aplikace. Referent velmi didakticky demonstroval toto obecné téma na zcela konkrétních případech a konkrétních soudních rozhodnutích.

Další vystupující, **JUDr. Jiří Hes**, senior právník ČEZ, a. s., ve svém příspěvku upozornil na to, že nejen zadavatel může být tím, kdo zneužívá svého postavení při zadávání veřejných zakázek, ale že šikanózním způsobem se mohou chovat a často chovají i dodavatelé (využívaje, resp. zneužívaje, přitom práva), což v konečném důsledku může vést ke zmaření úspěšného výběru vhodného dodavatele pro tu či onu veřejnou zakázku a až k její nerealizaci.

U mikrofonu soudce KS Brno David Raus, uprostřed advokát Robert Němec, vlevo jeden z moderátorů konference Michal Vávra.

Tento blok uzavřel přednesem společného příspěvku tří autorů **JUDr. Antonína Mokrého, Mgr. Roberta Němce, LL.M.** (oba jmenovaní jsou členy představenstva ČAK) a **Mgr. Lucie Diblíkové o problematice soutěžení advokátů o veřejné zakázky**, a to i z pohledu nových zadávacích směrnic EU (2014/24/EU), druhý jmenovaný. V příspěvku Mgr. Němec upozornil na bohužel stále se vyskytující nešvary s dumpingovými cenami na veřejné zakázky na právní služby a poukázal na řešení, které snad přinese implementace nových zadávacích evropských směrnic do českého právního řádu. K tomuto bloku se rozproudila i vášnivá diskuse potvrzující palčivost přednášených problémů a otázek.

Následně vystoupil se svým příspěvkem „**Reorganizovat nebo restrukturalizovat?**“ **JUDr. Michal Žižlavský**, advokát a insolvenční správce se zvláštním pověřením. Věnoval se tématu krizové situace korporace a jejího řešení formou právně upravené soudní reorganizace v rámci insolvenčního řízení či mimosoudní restrukturalizace. Zajímavý příspěvek plný příkladů autor uzavřel doporučením, aby se manažeři korporace v úpadku nepokoušeli o nedovolenou restrukturalizaci, ale

místo toho ji zkusili legálně reorganizovat, což může být ku prospěchu i jejich věřitelů (na rozdíl od konkursního řešení).

Tradičním vystupujícím na konferenci je její prezident, **prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen**, který tentokrátě hovořil o **problematice odpovědnosti státu za nezákonná rozhodnutí**. Zaměřil se přitom konkrétně na otázku, zda existuje skutková limitace této odpovědnosti. I tento příspěvek vyvolal zajímavou diskusi a v reakci na něj se vyjádřil i přítomný ministr spravedlnosti **JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.**

Již před zahájením konference bylo z různých ohlasů zřejmé, že vystoupení vrchní státní zástupkyně, **JUDr. Lenky Bradáčové, Ph.D.**, na téma „**Vybrané problémy spojené se zajišťováním důkazů v místech výkonu advokacie**“ bude očekáváno s velkým zájmem, a to samozřejmě především ze strany advokátů. Tento předpoklad se také naplnil, když předmětný příspěvek přinesl nepochybně největší diskusi celé konference. Do mimořádně zajímavé debaty se opět zapojil i ministr spravedlnosti a zástupci ČAK s tím, že diskusi plnou podnětných námětů a postřehů ze strany advokacie přivítala a velmi ji ocenila i sama přednášející.

Druhý den konference byl zahájen korporacním blokem čtyř přednášejících. Úvodní příspěvek druhého dne přednesl **prof. JUDr. Jan Dědič, CSc.** Zabýval se podrobně **novou právní úpravou monistického systému akciové společnosti v českém zákoně o obchodních korporacích**. Upozornil na celou řadu úskalí této právní úpravy, např. v kumulaci funkce statutárního ředitele a člena správní rady, vymezení působnosti mezi správní radou a statutárním ředitelem atd. Celou právní úpravu pak závěrem označil za velmi kontroverzní, přinášející výkladové problémy a doporučil pro zvýšení právní jistoty akciových společností s monistickým systémem novelizaci právní úpravy.

Otázkou ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným se zabýval následně **JUDr. Petr Šuk**, předseda senátu NS. Ve svém příspěvku velmi precizně probral všechny druhy zániku účasti společníka na s. r. o. a z toho plynoucí právní následky, včetně problematiky vypořádání dle úpravy *de lege lata*. Na tento příspěvek navázala **doc. JUDr. Ivana Štenglová**, emeritní soudkyně NS, a zabývala se rovněž exitovou problematikou, tentokrát ve vztahu k ukončení výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace, a to jak odstoupením z funkce,

Prezident Karlovarských právnických dnů Friedrich Graf von Westphalen.

tak odvoláním z funkce, tak i jinými způsoby. Velmi zajímavě autorka např. rozebrala situaci, kdy statutární orgán z funkce odstoupí v době pro obchodní korporaci nevhodné, a z toho plynoucí možné právní důsledky takto vadného odstoupení.

Tento blok pak komparativním způsobem – tak typickým pro Karlovarské právní dny – uzavřela **prof. JUDr. Mária Patakyová, Ph.D.**, příspěvkem „Nároky akcionářů při ukončení účasti v akciové společnosti“. Pro svůj příspěvek si autorka vybrala podmínky podnikání vysokých škol na Slovensku a zabývala se především tzv. veřejnými akciovými společnostmi ve vazbě na nároky akcionářů při ukončení účasti ve společnosti.

Z důvodů komparativních přizvali organizátoři v letošním roce mezi přednášející také **Dr. Michaela Puchera, LL.M.**, (Wirtschaftsuniversität Wien), aby rozebral **právní úpravu v Rakousku v oblasti zamezení nadužívání obchodních smluv mezi zahraniční mateřskou společností a její místní dcerou**. Zdá se, dle vystoupení dr. Puchera, že v Rakousku tato oblast činí méně problémů (z hlediska případných zneužití), než je tomu v ČR.

Již potřeji na karlovarské konferenci vystoupil **prof. Dr. Reinhard Greger**, emeritní soudce německého Spolkového soudního dvora, který se dlouhodobě věnuje otázce dokazování v řízení před soudy. V tomto roce si vybral jako téma „Možnosti a hranice soudního dokazování“ a ve svém názorném, pedagogicky velmi dobře pojatém příspěvku plném obrázků a příkladů konkrétních situací ukázal, jak si němečtí účastníci řízení plní povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Upozornil např. na takové situace, kdy jeden z účastníků řízení nechce či objektivně nemůže učinit určité tvrzení či předložit určitý důkaz, a na možnosti německého soudce, jak na to reagovat. Mnohé ze závěrů autora je jistě možné obdobně použít i v prostředí českého procesního práva.

Dr. Thomas Thiede, advokát z Vídně, se zabýval **směrnicí EU 104/2014, upravující soukromoprávní vymáhání soutěžního práva**. Toto mimořádně aktuální téma pro advokáty ze všech zemí EU měl přehledně zpracované a jeho příspěvek pomohl mezi účastníky rozšířit povědomost o tomto novém unijním nástroji, jehož implementace v členských zemích by měla přinést širší možnosti dovolat se soukromoprávních nároků na náhradu škody při porušení soutěžního práva.

Problematiku společnou pro české i slovenské právníky rozebral **doc. JUDr. Kristián Csach, Ph.D., LL.M.** (PF Univerzita P. J. Šafaříka, Košice), a to **přístupy obchodních řetězců vůči svým dodavatelům**, tj. řeč byla především o tzv. adhezních smlouvách. Doc. Csach nabídl porovnání české a slovenské úpravy s upozorněním na odlišnosti a otevřené výkladové otázky.

Na relativitu „zvažování“, kdo vlastně má být opravdu označován a mít i výhody ze zákonem uznané pozice slabší strany upozornil **prof. JUDr. J. Bejček, CSc.**, (PF MU). Jeho příspěvek nazvaný „**Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera**“, upravený a doplněný pro BA, přinášíme na str. 24 – 36.

Doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc. (Ústav státu a práva, Bratislava) a **JUDr. Ing. Andrea Borgulová** (ředitelka odboru právních služeb Slovenské sporitelny, a. s., Bratislava) nabídli ve svém výstižně nazvaném příspěvku „**Bezbřehá ochrana spotřebitele**“ případovou studii, v rámci níž demonstrovali, jak někdy až absurdně daleko jsou schopny slovenské soudy při ochraně spotřebitele zajít.

V časově posledním vystoupení na konferenci zaujal **JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.** (PF UP Olomouc) logicky briskním rozbořem, např. jaký vliv má původ majetku na vyrovnání mezi manžely, např. u výnosu patřícího do SJM, avšak z majetku patřícího výlučně jednomu z manželů.

Šéfredaktor Bulletinu advokacie Pavel Blanický přebírá cenu za nejlepší právnícký časopis České a Slovenské republiky z rukou ministra spravedlnosti Roberta Pelikána.

Ocenění společnosti Karlovarské právní dny

V rámci konference se jako již tradičně udělovaly i prestižní právnícké ceny. Jak již bylo zmíněno, mezi právníckými časopisy kraloval **Bulletin advokacie**, který získal **Prestížní cenu za nejlepší právnícký časopis v ČR i SR**.

O autorskou cenu pro nejlepší právníckou publikaci se utkala všechna tři vydavatelství, která vydávají komentáře k občanskému zákoníku, v jejichž stínu zůstala ostatní díla. Z vítězství se nakonec radoval **komentář, vydaný nakladatelstvím Wolters Kluwer**, od autorského týmu **Švestka, Dvořák, Fiala a kol.**

Poctu judikátu získal náleze II. ÚS 1430/13 (senát JUDr. Kateřina Šimáčková, JUDr. Ivana Janů a JUDr. Jiří Zemánek).

Tradiční oslava vítězství. Cenu drží předseda redakční rady Petr Toman, vedle něho vpravo stojí Iva Chaloupková, vedoucí odboru vnějších vztahů a mluvčí ČAK, za ní Hana Rýdlová, redaktorka BA a BA online, a Robert Němec, člen představenstva ČAK, zleva pak Pavel Blanický, šéfredaktor BA, Ondřej Kafka ze společnosti Impax, Ivana Cihlářová, redaktorka BA a Marie Blahnová, editorka BA a BA online.

✿ Mgr. MICHAL VÁVRA, JUDr. PETR BŘÍZA, LL. M., Ph.D.

✿ Foto MARTIN FRAJT

Změny v povinném pojištění advokátů

Vážené kolegyně, vážení kolegové advokáti!

V Bulletinu advokacie číslo 5/2015 jsme Vás informovali o tom, že představenstvo ČAK odsouhlasilo uzavření **dotanku č. 26 k rámcové pojistné smlouvě č. 2904309313** s Generali Pojišťovnou, a. s., sjednané prostřednictvím pojišťovacího makléře WI-ASS ČR, s. r. o., za účelem povinného pojištění odpovědnosti advokátů při poskytování právních služeb (hromadné pojištění advokátů) s účinností od 1. 1. 2016. Tímto dodatkem se **celkový limit pojistného plnění zvyšuje z 3 000 000 Kč na 5 000 000 Kč**, čímž se česká advokacie výrazně přiblížila doporučením CCBE.

V souvislosti s navýšením limitu pojistného plnění dochází od 1. 1. 2016 ke zvýšení ročního pojistného na částku 6 700 Kč, přičemž **kromě zvýšení limitu pojistného plnění stávající rozsah pojistného krytí, včetně evropského územního krytí, zůstává zachován, stejně jako výše spoluúčasti.**

Dále bylo pojišťovacím makléřem WI-ASS ČR u Generali Pojišťovny navíc vyjednáno **automatické navýšení sublimitu pojistného plnění z 3 000 000 Kč na 5 000 000 Kč u sjednaných vybraných přípojištění k hromadnému pojištění bez příplatku.**

Celkový roční limit pojistného plnění z více pojistných událostí je dle pojistných podmínek rámcové pojistné smlouvy sjednané ve dvojnásobku již od počátku, a to platí i nadále. V praxi to znamená, že limit pojistného plnění je od 1. 1. 2016 pro jednu pojistnou událost 5 000 000 Kč a limit pojistného plnění pro všechny pojistné události nastalé v ročním pojistném období nesmí přesáhnout dvojnásobek základního limitu pojistného plnění.

Rovněž stále zůstává zachován časový rozsah pojištění na principu příčiny, a to jak v hromadném pojištění, tak i v navazujícím přípojištění do celkového limitu pojistného plnění 70 000 000 Kč. Princip příčiny je na pojistném trhu zcela jedinečný a zejména výhodný pro advokáty. Znamená, že pojišťovna plní, pokud pochybení advokáta vedoucí k náhradě škody nebo jiné újmy nastala v době trvání pojištění, i když požadavek na náhradu újmy byl vznesen až po skončení pojištění (ukončení činnosti, úmrtí apod.).

Věříme, že advokáti postup představenstva pochopí, výše pojistného zůstává stále nejnižší mezi všemi právníckými svobodnými povoláními a je to prakticky nejnižší pojistné pro povinné pojištění advokátů v Evropě při srovnatelném rozsahu pojištění. Tato výše limitu pojistného plnění a rozsah pojištění již skýtají významnou záruku pro klienty advokáta. Pro advokáty poskytující právní služby společně (sdružení, v. o. s.) zůstává pojistné za ručení za škodu společníků zachováno, nezvyšuje se.

Detailní informace k výše uvedeným změnám rámcové pojistné smlouvy přináší samostatný článek „**Zvýšení limitu pojistného plnění v hromadném pojištění advokátů**“ na straně 84-85.

♣ JUDr. LADISLAV KRYM, tajemník ČAK

Advokátní kancelář hledá koncipienta/ku

Advokátní kancelář CINK a partneři, s.r.o.
hledá pro svoji plzeňskou kancelář koncipienta/ku

Požadujeme:

- Zájem o práci, ochotu učit se novým věcem
- Samostatnost, spolehlivost, pečlivost
- Řidičský průkaz skupiny B
- Časovou flexibilitu, alespoň částečnou znalost NJ či AJ
- Předchozí praxe v advokátní kanceláři výhodou
- Zkušenosti s aplikací Advokátní spis a Beck online vítány

Nabízíme:

- Zajímavou práci v mladém kolektivu
- Nadprůměrné finanční ohodnocení odpovídající odvedené práci
- Možnost získání zkušeností pro výkon právní praxe v AK působící v celé řadě právních oblastí

Zaujala Vás tato nabídka? Zašlete nám kontaktní spojení spolu s údaji o Vaší osobě (životopis, motivační dopis, fotografie) či informace o předchozí praxi) na e-mail jobs@cink.eu. Vybraní zájemci budou pozváni k osobnímu pohovoru.

ABRAHAM
& PARTNEŘI
RODINNÝ PRÁVNÍK

OSTRAVA –
Hledáme koncipienta / -ku

Požadujeme:

- / velmi dobrou znalost platného práva
- / velmi dobrou znalost anglického jazyka (znalost dalšího jazyka výhodou PI / Nj / Fr)
- / vysoké pracovní nasazení a schopnost učit se
- / schopnost organizace a týmové spolupráce, pečlivost a profesionální vystupování
- / znalost práce na PC
- / předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Nabízíme:

- / zajímavou práci v příjemném prostředí a kolektivu
- / perspektivu dlouhodobé spolupráce a kariérního růstu
- / motivující finanční ohodnocení odpovídající schopnostem

V případě zájmu zašlete své životopisy s fotografií na e-mail: office@abrahampartneři.cz. Do předmětu napište „Advokátní koncipient“.
Kontaktní telefon: 595 540 223.

Abraham & Partneři, advokátní kancelář s.r.o., Jurečkova 1811/18,
702 00 Ostrava, Moravská Ostrava

www.abrahampartneři.cz

inzerce

K aktuálně probíhajícím kontrolám u advokátů – kdy, jak a proč

ŘADA ADVOKÁTŮ BYLA V UPLYNULÝCH DNECH KONTAKTOVÁNA ČLENY KONTROLNÍ RADY ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY S OZNÁMENÍM, ŽE SE U NICH USKUTEČNÍ KONTROLA. NĚKTEŘÍ ADVOKÁTI TEPRVE KONTAKTOVÁNI BUDOU. CHTĚLA BYCH TÍMTO ČLÁNEM OZŘEJMIT SVÝM KOLEGŮM, PROČ SE TAK MASOVĚ DĚJE A CO MAJÍ V SOUVISLOSTI S KONTROLAMI PROVÁDĚNÝMI KONTROLNÍ RADOU ČAK OČEKÁVAT.

Účelem kontrol je v **prvé řadě kontrola dodržování povinností advokáta v souvislosti s prováděním úschov** a navazují na kontroly z loňského roku, jež byly zaměřeny na plnění povinností v souvislosti s nahrazováním úředně ověřeného podpisu prohlášením advokáta o pravosti podpisu i na úschovy prováděné advokáty. (Viz článek *Marcely Marešové* na str. 86 – pozn. red.)

Letošní série kontrol advokátů byla zahájena již v období května a potrvá do konce roku 2015, přičemž v plánu je uskutečnit cca **2 000 kontrol**. Kontrolovaní advokáti jsou vybíráni **namátkově**.

Realizaci kontrol jsou pověřeni všichni členové kontrolní rady ČAK a **kontrolovanému advokátovi se prokazují písemným Pověřením k provádění kontrol podepsaným předsedou kontrolní rady, v němž je specifikováno obsahové zaměření kontroly**. Samotná kontrola probíhá v sídle advokáta na adrese zapsané v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou.

Pověřený člen kontrolní rady si nejdříve s kontrolovaným advokátem **dohodne termín konání kontroly** a v souvislosti se zaměřením kontroly by měl advokátovi sdělit, jaké listiny či skutečnosti budou prověřovány, tak, aby nebylo neúměrně zasahováno do činnosti kanceláře a programu advokáta a ten mohl připravit podklady potřebné k provedení kontroly. Kontrolovaný advokát se osobně nemusí zúčastnit průběhu celé kontroly. Pokud nebude kontrolovaný advokát přítomen kontrole, může jej zastoupit na základě písemného pověření zaměstnanec kanceláře, jenž však bude schopen poskytnout kontrolujícímu advokátovi potřebnou součinnost.

Advokát je povinen umožnit realizaci kontroly. Advokát není oprávněn v souvislosti s prováděním kontroly dovolávat se advokátní mlčenlivosti.

Je-li předmětem kontroly plnění povinností advokáta v souvislosti s prováděním úschov, jsou kontrolovány povinnosti plynoucí z ust. § 46 odst. 4, § 569a zákona o advokacii, usnesení představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advoká-

tem, ve znění usnesení představenstva ČAK č. 3/2008 Věstníku a usnesení představenstva ČAK č. 1/2012 Věstníku a usnesení představenstva ČAK č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady ČAK ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Má-li kontrolovaný advokát vydanou knihu o prohlášeních o pravosti podpisu, **může být předmětem kontroly i plnění povinností advokáta v souvislosti s nahrazením úředně ověřeného podpisu prohlášením o pravosti podpisu, vedením evidence o prohlášeních o pravosti podpisu a plnění povinností v souvislosti s vedením knihy o prohlášeních o pravosti podpisu.**

O průběhu kontroly a zjištěných závadách je na místě samém sepsán písemný protokol, který podepisuje jak kontrolovaný, tak i kontrolující advokát. Jeden stejnopis protokolu zůstává kontrolovanému advokátovi. Budou-li při kontrole zjištěny skutečnosti nasvědčující tomu, že advokát neplní své povinnosti plynoucí ze zákona o advokacii a stavovských předpisů, má advokát právo uvést do protokolu o kontrole své připomínky a z toho důvodu by alespoň závěru kontroly měl být přítomen kontrolovaný advokát. Protokol o kontrole, a případně další zajištěné listiny, jsou podkladem pro rozhodnutí kontrolní rady o závažnosti porušení povinností advokáta a případném zahájení kárného řízení.

Je důležité zdůraznit, že smyslem a účelem těchto rozsáhlých kontrol u advokátů není a priori kárné sankcionování advokátů, nýbrž jde hlavně o jejich preventivní úlohu. Za nejdůležitější považujeme ochranu klientů před případným nečestným jednáním advokátů. Nelze ani pominout, že v dnešní mediálně vytvářené negativní atmosféře pohledu na advokacii je třeba v zájmu zachování důstojnosti a vážnosti advokátního stavu důslednou vnitřní kontrolou předcházet nekalým praktikám některých advokátů, a pakliže zjistíme porušování předpisů souvisejících s výkonem advokacie, striktně se k takovým advokátům jako stavovská samosprávná organizace postavit.

✦ JUDr. IRENA SCHEJBALOVÁ, místopředsedkyně kontrolní rady ČAK

Stáže studentů v advokátních kancelářích

Česká advokátní komora se dohodla s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze na program stáží studentů Právnické fakulty v advokátních kancelářích. Nově tak budou mít studenti možnost vykonávat bezplatnou odbornou praxi v další z právnických profesí (ve výuce jsou již stáže v rámci některých dalších profesí zařazeny), což nepochybně napomůže k získání praktických a odborných zkušeností s prací v prostředí advokátních kanceláří. **Stáže by se měly konat v zimním semestru akademického roku 2015/2016.**

Cílem stáže je, aby se studenti zapojili do běžného chodu advokátní kanceláře, z čehož logicky plyne i samotná náplň stáže. K té tak bude patřit práce, se kterou se advokát potýká každodenně – student se bude podílet zejména na přípravě rešerši právní úpravy a judikatury, na přípravě podání na soudy a jiné instituce, na přípravě a účasti na jednání s klienty nebo na soudech, na proofreadingu právnických textů apod. Dominantní náplň stáže musí být právní činnost, která má tvořit minimálně 80 % času stráveného na stáži. Samozřejmostí ovšem je, že studenti mohou ve zbývajícím rozsahu vykonávat také administrativní činnost, která je s výkonem advokacie neoddělitelně spjata. **Celková hodinová dotace stáže činí 50 hodin.**

Jedna advokátní kancelář může přijmout až tři studenty, které v rámci stáže konstruktivně povede advokát (tzv. tutor), jenž se bude se studenty pravidelně setkávat, diskutovat o právních otázkách (případně o otázkách chodu advokátní kanceláře atd.), provádět evidenci jejich docházky a bude studentům poskytovat zpětnou vazbu jejich činnosti. Prostřednictvím tutora bude probíhat i vzájemná interakce mezi advokátní kanceláří a právnickou fakultou, spočívající například v povinnosti tutora poskytnout právnické fakultě rozpis studentů a jejich docházky na praxi. Právnická fakulta má právo hospitace praxe studenta, jejíž výsledky mohou být jedním z hodnotících kritérií při udělování zápočtu.

Je třeba zdůraznit, že **pro spolupráci na programu se jako vhodné jeví advokátní kanceláře, jejichž činnost zasahuje do více právních oblastí a mají širší zaměření**, zahrnující zejména právo občanské, právo obchodních korporací, právo správní, trestní a v neposlední řadě právo procesní.

Česká advokátní komora tímto vyzývá advokátní kanceláře se zájmem o účast na tomto startujícím projektu, aby zaslali vyjádření tohoto zájmu, spolu s představením příslušné advokátní kanceláře a s informacemi dokládajícími její připravenost se projektu účastnit, do 31. srpna 2015 k rukám JUDr. Tomáše Horáčka, Ph.D., vedoucího Mezioborového centra rozvoje právních dovedností, Právnická fakulta UK, nám. Curieových 7, 116 40 Praha 1, v obálce nadepsané „Odborná praxe v AK“.

Výběr advokátních kanceláří, které budou do projektu v jeho pilotním období zahrnuty, provede komise členů Právnické fakulty UK v čele s děkanem prof. JUDr. Janem Kuklíkem, DrSc. S ostatními advokátními kancelářemi, které se do projektu přihlásí, bude počítáno jako s možnými kandidáty pro další období.

✦ Mgr. ROBERT NĚMEC, LL.M., člen představenstva ČAK

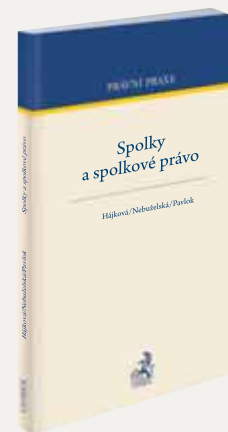

Pichrt/Drápal a kol.

Případové studie pracovní právo

- Případové studie pracovní právo jsou zcela výjimečným počinem, jak složením autorů, tak i svým obsahem i stylem.
- Řešenými případy, formou otázek a odpovědí i podněty k zamýšlení mapují autoři celou judikaturu v pracovní právní oblasti.
- Trh české pracovní právní literatury tak bude obohacen o publikaci, která není psána perem žádně ze stran potenciálních sporů, pohledem zaměstnavatele nebo naopak zaměstnance či odboráře.

2015, brožovaná, 480 stran
cena 690 Kč, obj. číslo M46

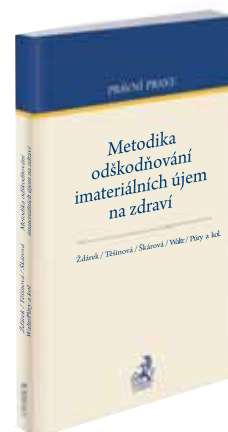

Hájková/Nebuželská/Pavlok

Spolky a spolkové právo

- Praktický průvodce spolkovým právem pro všední i nevdědné situace při fungování spolku.
- Teoretická část knihy obsahuje základní charakteristiku spolku a výklad právní úpravy spolku (založení, vznik, fungování, zrušení, likvidace či zánik).
- Praktickou část publikace tvoří vzory základních dokumentů spolku, např. statuty.
- V neposlední řadě je pozornost věnována i účetním a daňovým povinnostem spolku.

2015, brožovaná, 176 stran
cena 390 Kč, obj. číslo PP100

Žďárek/Těšínová/Škáravá/
Waltr/Půry a kol.

Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví

- Nový občanský zákoník zásadně změnil odškodňování nemateriálních újem na zdraví: bolesti a ztížení společenského uplatnění.
- Nejvyšší soud České republiky doporučuje rozhodovat podle nově vypracované Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.
- Publikace je praktickým návodem, jak Metodiku aplikovat.

2015, brožovaná, 184 stran
cena 390 Kč, obj. číslo PP111

Linka právní pomoci funguje již 10 let

NADACE NAŠE DÍTĚ JIŽ PŘES 21 LET POMÁHÁ ZNEUŽÍVANÝM, TÝRANÝM, ZANEDBÁVANÝM A HANDICAPOVANÝM DĚTEM. S CÍLEM POMOCI DĚTEM V TĚŽKÉ ŽIVOTNÍ SITUACI JI V ROCE 1993 ZALOŽILA Ing. ZUZANA BAUDYŠOVÁ, KTERÁ SE O ROK POZDĚJI ZASLOUŽILA O VZNIK PRVNÍ CELOSTÁTNÍ BEZPLATNÉ LINKY BEZPEČÍ, NÁSLEDNĚ RODIČOVSKÉ LINKY A LINKY VZKAZ DOMŮ PRO POHŘEŠOVANÉ DĚTI A DĚTI NA ÚTĚKU. V ROCE 2005 PŘIBYLA LINKA PRÁVNÍ POMOCI. ZALOŽILA JI A DODNES VEDE Mgr. MONIKA ŠIMŮNKOVÁ, SE KTEROU JSME SI O DESETILETÉM FUNGOVÁNÍ LINKY POVÍDALI.

Primárním důvodem založení Linky právní pomoci bylo mít možnost obrátit se na právníka s dotazem týkajícím se dítěte. Linka právní pomoci poskytuje již deset let bezplatné právní poradenství, za které získala Nadace Naše dítě cenu Právník roku 2006 v kategorii rodinné právo.

V CENTRU SPORU BÝVÁ DÍTĚ

Hlavními tématy, která advokáti, specializující se na rodinné a trestní právo na Lince právní pomoci řeší, jsou rozvodové a rozchodové spory a následná péče o dítě. Ve společnosti narůstá neochota se dohodnout, rodiny se často zadlužují, při prvním problému se rodiče rozcházejí a začíná spor o dítě. Jedna třetina případů dotazů na Linku právní pomoci se týká právě rozvodu nebo rozchodu, velmi frekventovaným tématem je i změna péče o dítě.

Výjimkou není snaha ublížit tomu druhému právě přes dítě. Nezřídka se stává, že jeden z rodičů brání druhému, aby se s dítětem stýkal z důvodu osobní zášti, nikoliv v nejlepším zájmu dítěte. Bránění ve styku rodiče s dítětem anebo změna péče o dítě jsou velmi frekventovaným tématem dotazů na Lince právní pomoci. V 65 % případů se dotazuje matka, v menší míře poté otec. Otázky také často směřují k řešení neplacení výživného, možnosti pěstounství anebo otcovství.

MEZINÁRODNÍ ÚNOSY DĚTÍ

V posledních letech narůstá i trend mezinárodních sporů o dítě. Příkladem může být příběh z Linky právní pomoci, kdy po rozchodu rodičů zůstávala dcera v péči matky. Otec je Američan a dcera má proto dvojí občanství. Po návštěvě v srpnu 2014 dceru otec neoprávněně zadržoval v USA, matka musela jednat o její navrácení s českými úřady.

Nedílnou součástí sporů mezi rodiči bývá minimální komunikace. Advokáti z Linky právní pomoci proto vždy doporučují, že nejrychlejší cestou, jak spor ukončit, je nejprve dohodnout se mezi sebou, teprve poté přistupovat k právním krokům. Cenným způsobem řešení těchto sporů, který je často doporučován, je i mediace.

„Domnívám se, že tato naše služba je velmi vítaná, mnozí lidé se nechtějí či nemohou obrátit na advokáta a naše linka je pro ně velkou pomocí,“ říká ředitelka Nadace Naše dítě Mgr. Monika Šimůnková a dodává „Svým způsobem tím částečně nahrazujeme poskytování tzv. bezplatné právní pomoci, o které se v České republice dlouho hovoří, ale zatím nebyla legislativně zakotvena a není státem nijak garantována,“ dodává.

LINKA PRÁVNÍ POMOCI FUNGUJE KAŽDOU STŘEDU ODPOLEDNE OD 14 DO 18 HODIN NA TELEFONNÍM ČÍSLE 777 800 002 A NA E-MAILOVÉ ADRESE LPP@NASEDITE.CZ.

PRÁVNÍ POMOC DĚTEM A RODINÁM V KRIZI.

777 800 002*

lpp@nasedite.cz

(středa od 14–18 hod.)

Bezplatné rady od advokátů –
specialistů na rodinné právo.

Linku právní pomoci provozuje
Nadace Naše dítě.

STAŇTE SE I VY SPOLUPRACOVNÍKEM LINKY PRÁVNÍ POMOCI!

Bližší informace:
Mgr. Klára Zelenková
k.zelenkova@nasedite.cz
tel.: 266 727 966
mobil: 777 600 254

Nadace Naše dítě
Ústavní 91/95
181 00 Praha 8

✦ JUDr. HANA RÝDLOVÁ
✦ Foto NADACE NAŠE DÍTĚ

Za dobu existence Linky právní pomoci reagovali advokáti na více než 2 500 telefonických i e-mailových dotazů. Nadace Naše dítě děkuje advokátům Linky právní pomoci za bezplatné poskytování odborné pomoci pro rodiny s dětmi v krizových životních situacích.

CENNÉ RADY NA Lince PRÁVNÍ POMOCI BEZ NÁROKU NA HONORÁR POSKYTUJÍ:

- Mgr. Zuzana Bělinová
- JUDr. Hana Klímová
- JUDr. Jitka Kučerová
- JUDr. Marie Myslílová
- Mgr. David Strupek
- JUDr. Lucie Trnková
- JUDr. Markéta Vaňková, Ph. D.
- JUDr. Michaela Vosátková
- Mgr. Andrea Vovesná

PODĚKOVÁNÍ

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Trestnost přípravy praní špinavých peněz

U případů praní špinavých peněz a podílnictví bude nově trestná už příprava těchto trestných činů. Zavádí to novela, kterou podepsal 23. června 2015 prezident republiky. Norma, která navazuje na nové předpisy EU, také výslovně zakazuje podporu teroristických skupin a rozšiřuje obsah trestného činu nepřímého úplatkářství.

Rozšíření seznamu věcí nezabavitelných při exekuci

Prezident republiky podepsal 23. června 2015 novelu, podle níž bude seznam věcí, které exekutor nesmí dlužníkům zabavit, širší a přesnější.

Trestnost přípravy krácení daně

Do zákona se možná vrátí trestnost přípravy krácení daně. Vládní novela, která má dále také motivovat lidi k oznamování korupce, podpořila v úvodním kole dne 7. července 2015 sněmovna. K cílům předlohy, kterou posoudí ústavně-právní a rozpočtový výbor, patří také úprava pravidel pro trestní stíhání poslanců, senátorů nebo ústavních soudců.

Osvobození od poplatku pro s. r. o.

Společnosti s ručením omezeným budou pravděpodobně osvobozeny od soudního poplatku za první zápis do obchodního rejstříku. Náklady nutné k založení takovéto společnosti zřejmě budou sníženy z 11 300 Kč na 2 700 korun. Počítá s tím novela zákona o soudních poplatcích, kterou sněmovna podpořila v prvním kole. Před dalším schvalováním změny projedná ústavně-právní výbor sněmovny.

Celostátní referendum

Z návrhu ústavního zákona, který schválila dne 13. července 2015 vláda, vyplývá, že celostátní referendum by se v budoucnu mělo vyhlásit, pokud o jeho vypsání petici požádá alespoň čtvrt milionu lidí.

Zákon o veřejných zakázkách

Ministerstvo pro místní rozvoj poslalo dne 15. července 2015 legislativní radě vlády návrh zákona o veřejných zakázkách. Zákon, který chce ministerstvo přejmenovat na zákon o zadávacích řízeních, musí platit nejpozději od 18. dubna 2016. Do té doby musejí být převedeny evropské směrnice do národní legislativy.

Z judikatury

ÚS zúžil výklad poslanecké beztrestnosti za projevy

Beztrestnost poslanců se podle ÚS týká jen jejich projevů k ostatním zákonodárcům, například při schůzích sněmovny a jejich orgánů. Výroky v kuloárech, na internetu, sociálních sítích nebo pro televizi nepokrývá, a to ani když jsou vysloveny v parlamentu. Ústavní soud se tak vymezil vůči starším verdiktům Nejvyššího soudu, který takzvanou poslaneckou indemnitou, tedy beztrestnost poslance či senátora za jeho výroky a projevy, vykládal mnohem širěji.

ÚS potvrdil právo na omluvu za článek, zdůraznil presumpci nevinu

Ústavní soud potvrdil dne 15. července 2015 rozsudek, který přiznal ukrajinskému podnikateli právo na omluvu od vydavatelství Mafra. Deník MF Dnes o Ukrajině psal jako o členovi gangu kuplířů v době, kdy byl pouze v pozici obžalovaného, a tedy jeho vina ještě nebyla prokázána. ÚS v nálezů zdůraznil význam presumpce nevinu, kterou mají média respektovat.

Služební zákon platí

Ústavní soud dne 9. července 2015 zamítl návrh prezidenta republiky na zrušení služebního zákona. Na jeho popud zrušil jen jednu větu, která se týkala práva vedení některých státních orgánů. Prezident přitom navrhoval zrušení 20 pasáží zákona. ÚS dal ale prezidentovi za pravdu v tom, že zákonodárci zákon přijali nevhodným způsobem, když při projednávání novely starého služebního zákona z roku 2002 přijali zákon zcela jiný. ÚS dospěl k závěru, že tento postup není správný, současný zákon ale není kvůli tomu nutné rušit.

ÚS zrušil pokutu pro notářku, která odmítla vydat policii závěť

Ústavní soud zrušil dne 21. července 2015 pětitisícovou pokutu uloženou notářce, která odmítla vydat policii z úschovy závěť. Soudní souhlas s vydáním listiny nebyl podle ústavních soudců dostatečně odůvodněný. Narušení soukromí a prolomení notářské mlčenlivosti by mělo být výjimečným řešením, u kterého je důkladné odůvodnění nutností.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Bulletin advokacie online

Mnohem více z legislativy, judikatury a celého světa práva pro vás denně přinášíme na www.bulletin-advokacie.cz.

Svejkovský/Kabelková/Vychopeň a kol.

Vzory zakladacich dokumentu, pravnich jednani ve vztahu k obchodnim korporacim

- Publikace přináší širokou nabídku vzorů smluv, listin a podání k novému právu obchodních korporací.
- Vzory pokrývají všechny části korporátního práva podle zákona o obchodních korporacích.
- Vzory jsou doplněny stručným výkladem souvisejících ustanovení zákona o obchodních korporacích.

2015, brožované, 640 stran
cena 890 Kč, obj. číslo M41

Vzory smluv, petiitů a zakladacich listin

Svejkovský/Kabelková/Vychopeň a kol.
2014, brožované, 776 stran
cena 990 Kč, obj. číslo M40

- Publikace přináší širokou nabídku vzorů smluv, listin a podání k novému civilnímu právu.
- Vzory pokrývají všechny části nového občanského zákoníku i vzory listin podle zákona o obchodních korporacích.
- Vzory jsou doplněny stručným výkladem souvisejících ustanovení zákona.

Objednávejte na www.beck.cz

Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., Jungmannova 34, 110 00 Praha 1, tel.: 273 139 219, e-mail: beck@beck.cz

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ uvádějí 11. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

Jsem

právník. právník roku

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoliv právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Nominace jsou přijímány
na www.pravnikroku.cz
od 30. 5. 2015 do 31. 10. 2015.

Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formuláře. Informace o Právníkovi roku 2015 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a ve všech právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním gala-večeři se společenským programem v lednu 2016. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 10/2015.

Stálé kategorie:

- Občanské právo (hmotné, procesní)
- Trestní právo (hmotné, procesní)
- Obchodní právo
- Právo informačních technologií
- Právo duševního vlastnictví
- Správní právo
- Lidská práva a právo ústavní

Stálé kategorie se zvláštními kritérii:

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos českému právu)

Mercedes-Benz

z právní teorie a praxe

Odpovědnost členů statutárních orgánů korporací v případě insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem

prof. Dr. ALEXANDER J. BĚLOHLÁVEK

Zákon o obchodních korporacích („z. o. k.“)¹ přinesl novou úpravu odpovědnosti orgánů právnických osob v rámci věcné působnosti tohoto zákona. Jakkoliv je nutné přesnější vymezení pravidel pro výkon funkce a odpovědnost za jejich porušení přivítat, nelze přehlédnout jistou nekonceptnost, spočívající v zařazení úpravy odpovědnosti statutárních orgánů v souvislosti s úpadkem korporace právě do tohoto kodexu.

Zatímco dříve byli členové statutárních orgánů sankcionováni výhradně v souvislosti s nesplněním povinnosti podat řádně² a včas návrh na zahájení insolvenčního řízení, je nyní jejich povinností učinit veškeré preventivní kroky k odvrácení případného hrozícího úpadku.³ Tento závazek je objektivní povahy a člen statutárního orgánu se nemůže své odpovědnosti zprostit tvrzením, že o nevyhovující finanční situaci společnosti nevěděl.⁴ V této souvislosti je nezbytné upozornit na časté případy, kdy jsou členy statutárního orgánu jmenováni zástupci zahraničního společníka (akcionáře), kteří i nadále fakticky vykonávají svou činnost u *vysilajícího* zahraničního subjektu a na běžném chodu české korporace se nikterak nepodílejí. I v tomto případě ovšem veškeré povinnosti statutárního orgánu trvají a nejde o liberační důvod ve vztahu k povinnosti statutárního orgánu rozpoznat včas nepříznivou hospodářskou situaci korporace a učinit veškerá nezbytná opatření za účelem odvrácení hrozícího úpadku.⁵

Sankce obsažené v z. o. k. tak reálně hrozí i těmto osobám a v praxi lze jen doporučit, aby se osoby před přijetím funkce vždy seznámily s povinnostmi, které na sebe členstvím ve statutárním orgánu přebírají. Obdobně by si měli počínat také čeští občané přijímající funkci v zahraniční společnosti. Bez ohledu na to, zda bude hraničním určovatelem ve vztahu k zjištění práva rozhodného pro osobní status právnické

osoby místo, podle jehož právního řádu byla společnost zřízena, anebo místo, kde má společnost své faktické sídlo,⁶ bude český subjekt – člen statutárního orgánu zahraniční společnosti – podléhat cizí úpravě. Ta se přitom může značně lišit od praxe, s níž byl český občan doposud konfrontován. Není tedy rozhodné, zda a jak velké zkušenosti s vedením společnosti daná osoba má, jestliže není dostatečně seznámena s požadavky kladenými na ni použitelným právním řádem.

Odpovědnost členů statutárních orgánů úpadce

V případě porušení uvedených povinností a za situace, kdy je prohlášen úpadek dlužníka, je insolvenční správce oprávněn požadovat po členech orgánu vydání veškerého prospěchu, který tyto osoby získaly na základě smlouvy o výkonu funkce v posledních dvou letech od okamžiku, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o prohlášení úpadku. Oproti režimu dle úpravy obsažené v obchodním zákoníku („obch. zák.“)⁷ dochází ke zpřísnění

1 Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

2 Výrazem „řádný“ je nutné rozumět podání insolvenčního návrhu v takové formě a obsahující veškeré náležitosti ve smyslu odpovídající právní úpravy, tj. § 103 a násl. ins. zák. ve spojení s § 97 ins. zák. Musí se tedy jednat o návrh, o kterém bude moci insolvenční soud rozhodnout a nedojde např. k jeho odmítnutí.

3 K provázanosti z. o. k. s problematikou obsaženou v ins. zák. viz též například Vrba, M.; Řeháček, O.: Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. Právní rozhledy, 2012, roč. 20, č. 10, str. 360 a násl.

4 Judikatura dospěla k závěru, který neztrácí přijetím z. o. k. na své relevanci, podle něhož je nejpozdějším okamžikem, kdy bylo možné hospodářskou situaci zjistit, schválení účetní závěrky korporace, již je statutární orgán povinen z titulu své funkce zajistit. Viz např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 2 VSOL 311/2012.

5 K problematice viz též Boguský, P.: Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku, Obchodněprávní revue, 2013, roč. 5, č. 11-12, str. 315, resp. Černá, S.: Ještě k ručení vlivné a ovládací osoby za porušení povinnosti odvracet úpadek, Obchodněprávní revue, 2013, roč. 5, č. 6, str. 243 a násl.

6 Srov. například Pfeiffer, M.: Kde bydlí právnická osoba? Obvyklý pobyt a bydliště právnických osob z perspektivy evropského mezinárodního práva soukromého, Právník, 2014, roč. 153, č. 7, str. 521-536; Bělohlávek, A.: Pojem sídla z právního a daňového hlediska (především ve vztazích s tzv. mezinárodním prvkem), Obchodní právo, 2000, roč. IX, č. 7, str. 8-13 aj.

7 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

odpovědnosti členů statutárního orgánu a zvýšení jejich odpovědnosti. Oproti původní vládní předloze z. o. k. zde však přece jen došlo k určitému *změkčení*, když původní verze nerozlišovala mezi insolvenčním řízením zahájeným na základě dlužnického návrhu a řízením vedeným na návrh věřitele(-ů). Tento posun je nezbytné hodnotit kladně, protože podáním dlužnického návrhu plní statutární orgán korporace výhradně svou povinnost stanovenou § 98 insolvenčního zákona („ins. zák.“)⁸ a jeví se jako nepřiměřené, aby se člen statutárního orgánu splněním jedné povinnosti vystavoval riziku sankci vyplývajícímu z jiné úpravy.

Druhá změna, k níž v rámci legislativního procesu došlo, se týká specifikace okruhu osob, od nichž je insolvenční správce oprávněn požadovat vydání prospěchu získaného od korporace. **Oproti návrhu z. o. k. získal insolvenční správce možnost vymáhat plnění také na bývalých členech orgánu.** Na první pohled se nejedná o zásadní rozdíl, fakticky to však zabraňuje situacím, kdy by bylo možné vyhnout se aplikaci § 62 odst. 1 z. o. k. odstoupením z funkce těsně před tím, než by insolvenční správce mohl sankci uplatnit.⁹

Význam střediska hlavních zájmů korporace pro určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení

Realita mezinárodního obchodu znamená, že právní řád odpovídající osobnímu statusu korporace¹⁰ často neodpovídá *lex loci concursus*, tedy právnímu řádu rozhodnému pro insolvenční (úpadkové) řízení. V obou případech je použit

jiný hraniční určovatel. Ve světle aplikace insolvenčního nařízení¹¹ může být hlavní insolvenční řízení zahájeno v členském státě, v němž se nachází **středisko hlavních zájmů úpadce (COMI)**,¹² které je mnohdy odlišné od místa sídla úpadce, a to ať již sídla registrovaného, či faktického. COMI je totiž institutem unijního práva podléhající autonomnímu výkladu, který je založen na místě působení skutečné správy úpadce (tj. řídicích a kontrolních orgánů korporace), přičemž při jeho identifikaci se vychází z objektivních skutečností, zjištěných zejména z pohledu třetích osob.¹³ Rozhodující tedy není formální uspořádání/struktura korporace, ani její registrované sídlo, ale posuzuje se její vnímání ze strany třetí osoby, zejména jejich věřitelů. Lze se tak často setkat s tím, že hlavní insolvenční řízení vůči právnické osobě založené podle českého práva se v důsledku aplikace nařízení vede v jiné zemi.¹⁴ Pro členy statutárních orgánů pak nabývá na významu, zda se v takovém případě aplikuje jejich odpovědnost podle § 62 odst. 1 z. o. k., a jsou tak povinni případně vydat do podstaty plnění,¹⁵ které obdrželi.

Sankce korporátní či insolvenční? Řízení související a vyplývající z insolvenčního řízení ve světle práva EU

Vycházíme-li ze systematiky českého práva, nejde o úpravu, která by přímo spadala pod insolvenční řízení, jakkoliv je daná úprava aplikovatelná výhradně v souvislosti s tímto řízením a jakkoliv je oprávněním uplatnit sankci vůči členu statutárního orgánu nadán insolvenční správce. Zákonodárce vycházel z předpokladu, že se daná problematika primárně týká vztahů uvnitř korporace a že tento její aspekt převažuje nad souvislostí s insolvenčním řízením. S ohledem na toto systematické zařazení se použije též kolizní pravidlo dle § 30 zákona o mezinárodním právu soukromém (z. m. p. s.).¹⁶

Na první pohled se tedy **nabízí jednoduchý závěr, podle něhož se v případech insolvence s mezinárodním prvkem, kdy má korporace středisko hlavních zájmů ve státě odlišném od jejího osobního statusu, dotčená úprava stává nečinnou a nepoužije se, tj. v insolvenčním řízení vedeném na základě jiného předpisu než ins. zák. nebude možné § 62 z. o. k. aplikovat a zahraniční insolvenční správce tak nebude oprávněn po členu statutárního orgánu české korporace plnění získané od společnosti vymáhat.**

Je tento výklad ale opravdu správný, nebo se jedná o závěr na základě pouhého formálního výkladu kolizních pravidel? Takto položená otázka není zdaleka samoučelná a netýká se jen toho, do jaké míry zákonodárce možný mezinárodní přesah úpravy vůbec zohlednil. Jedná se o problematiku, kterou se v souvislosti s výkladem insolvenčního nařízení opakovaně zabýval SD EU. V jeho judikatuře před formálním pojetím, vycházejícím z toho, zda je odpovídající úprava (fakticky) součástí *lex loci concursus*, jednoznačně převažuje hledisko materiální. Zkoumá se věcná souvislost úpravy s insolvenčním řízením.

Tento přístup není ničím novým a lze jej pozorovat již v rozsudku prvního senátu ESD ze dne 12. 2. 2009, ve věci C-339/07.¹⁷ Předmětem sporu byla otázka, zda jsou soudy členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, mezinárodně příslušné rozhodovat o odpůrcí žalobě po-

8 Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

9 Kromě zamezení výše popsané situaci není příliš pravděpodobné, že by § 62 odst. 3 z. o. k. byl aplikovatelný ve větším rozsahu, když je zde časové omezení dvou let, kdy mělo být plnění, jehož vrácení je požadováno, ze strany korporace členu statutárního orgánu vyplaceno, přičemž kromě toho, zda bývalý člen statutárního orgánu mohl a měl o hrozičím úpadku korporace vědět, by se soud v takovém případě musel zabývat také otázkou, zda a do jaké míry přispělo k úpadku korporace jednání (resp. neučinění nezbytných kroků) právě této osoby a do jaké míry bylo po výměně statutárního orgánu stále možné úpadku zabránit, ale nestalo se tak v důsledku porušení povinností osobou, která původního členu statutárního orgánu nahradila.

10 V České republice viz § 30 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (z. m. p. s.), na jehož základě dochází taktéž k určení aplikovatelnosti korporátní úpravy.

11 Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení.

12 Zejména čl. 3 a čl. 4 insolvenčního nařízení. Srov. též například Bělohlávek, A.: Center of main interest (COMI) and jurisdiction of national courts in insolvency matters (insolvency status), *International Journal of Law and Management*, Bingley: Emerald, 2008, roč. 50, č. 2, str. 3-86 aj.

13 Viz např. rozhodnutí SD EU (prvního senátu) ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09 – *Interedil Srl, v likvidaci v. Fallimento Interedil Srl et Intesa Gestione Crediti SpA*.

14 Částečně srov. též Pokorná, J.: Právnické osoby v evropském právu. In: *Európske a národné rozmary civilného práva, etický rozmer a zodpovednosť právnických profesií*, vyd. první, Justičná akadémia Slovenskej republiky, Pezinok 2011, str. 125-135.

15 Tato otázka není výslovně upravena. Vzhledem ke kontextu, jakož i s ohledem na skutečnost, že primární povinnosti insolvenčního správce je vyvinout veškeré úsilí k tomu, aby došlo v maximální možné míře k uspokojení přihlášených věřitelů, jejichž pohledávky byly zjištěny, nezbyvá než dospět k závěru, že okamžikem splnění povinnosti statutárního orgánu a vydáním plnění, které od korporace obdržel, se toto stane součástí majetkové podstaty ve smyslu § 205 odst. 4 ins. zák. Jde o analogii situace, kdy správce na třetích osobách vymáhá plnění z neúčinných právních úkonů úpadce podle § 237 ins. zák.

16 Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (z. m. p. s.).

17 *Christopher Seagon, jednající jako správce podstaty v úpadkovém řízení společnosti Frick Teppichboden Supermärkte GmbH v. Deko Marty Belgium NV*.

ilustrační foto

dané v úpadkovém řízení insolvenčním správcem vůči dlužníkovi, který má statutární sídlo v jiném členském státě.¹⁸ Skutková situace, kterou soud posuzoval, je odlišná od výše uvedené hypotetické situace. Nejednalo se o to, zda je možné odpovídající ustanovení německého insolvenčního zákona aplikovat,¹⁹ nýbrž o to, před jakým soudem je insolvenční správce oprávněn své pravomoci využít. Byla zde tak řešena otázka, zda se v případě odpůrcí žaloby jedná o žalobu ve smyslu čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení, nebo zda se uplatní obecná pravidla pro určení pravomoci k zahájení civilního řízení s mezinárodním prvkem v rámci EU. Soud zde s odkazem na svou dřívější judikaturu²⁰ dovodil, že se typově jedná o žalobu související s insolvenčním řízením a vyplývající z něj. Proto je i toto rozhodnutí nakonec pro situaci analyzovanou v tomto příspěvku důležité.

Současně ESD ve výše citovaném rozhodnutí dovodil, že **čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení je nezbytné vykládat tak, že členský stát příslušný k zahájení insolvenčního řízení je příslušný též k rozhodování o sporech souvisejících.**²¹ Takové soustředění rozhodovací pravomoci u soudu jednoho státu je tak podle ESD plně v souladu s cíli nařízení a vede jednak k větší efektivitě řízení, a jednak k omezení i tzv. *forum shopping* jako jevu vysoce negativního v souvislosti s přeshraničními úpadky. Soud zde dále postavil najisto, že druhý pododstavec čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení²² nelze vykládat ve smyslu popření pravomoci soudů státu příslušného k zahájení insolvenčního řízení, nýbrž výhradně jako respekt k národní právní úpravě (ať již obsažené v obecných pravidlech civilního řízení, nebo ve speciální úpravě řízení insolvenčního) určující soud územně a věcně příslušný k vedení daného řízení, kterým však nemusí být soud, který úpadkové řízení zahájil.

Výše uvedené rozhodnutí však **nelze vykládat tak, že by jako související s probíhajícím insolvenčním řízením bylo hodnoceno každé řízení, jehož je úpadce (případně řádně jmenovaný insolvenční správce) účastníkem.** Obecná pravidla pro posuzování vztahu jiných žalob k insolvenčnímu řízení stanovil SD EU např. v rozhodnutí ze dne 4. 9. 2014 ve věci C-157/13²³ s tím, že **určujícím kritériem pro identifikaci oblasti, do které žaloba spadá,**

nejsou procesní souvislosti předmětného žalobního nároku, nýbrž jeho právní základ. Soud uzavřel, že podle tohoto přístupu je nutné zkoumat, zda právo nebo povinnost, které jsou základem žaloby, plynou z obecných pravidel občanského a obchodního práva, anebo z odchýlných ustanovení, která jsou specifická pro úpadková řízení. V daném případě byla posuzována pravomoc soudů státu, v němž bylo insolvenční řízení zahájeno, k projednání žaloby podané insolvenčním správcem vůči třetímu subjektu, v jejímž rámci byl vznesen nárok vyplývající z obchodního závazkového vztahu úpadce a žalovaného třetího subjektu. Bylo dovozeno, že se jedná o žalobu, která (jestliže by nedošlo k zahájení insolvenčního řízení, resp. pokud by tak úpadce ještě před jeho zahájením učinil) mohla být podána přímo úpadcem, s tím, že v takovém případě by se příslušnost k projednání řídila pravidly o soudní příslušnosti v občanských nebo obchodních věcech. Z tohoto pohledu je dále nerozhodné, že po zahájení insolvenčního řízení se již nejednalo o žalobu, z níž by plynul přímý prospěch úpadci, ale naopak, že insolvenční správce zde jedná ve prospěch věřitelů úpadce.

Lze tedy uzavřít, že termín řízení související a vyplývající z insolvenčního řízení nelze vykládat příliš široce a naopak je nezbytné vycházet ze zásad, na nichž je postaveno nařízení Brusel I, resp. od 1. 1. 2015 Brusel I bis, kde bylo úmyslem zákonodárce zavést pokud možno co nejširší definiční vymezení pojmu

18 Jednalo se o žalobu podanou na základě § 129 a násl. německého insolvenčního řádu (*Insolvenzordnung*), které poskytuje insolvenčnímu správci oprávnění napadnout právní úkony, jež učinil úpadce před zahájením insolvenčního řízení a jež ve svém důsledku vedou ke znevýhodnění věřitelů.

19 Šlo o insolvenční řízení vedené na území Spolkové republiky Německo vůči úpadci, který byl německou právnickou osobou. Použitelnost německé úpravy insolvenčního řízení proto nebyla zpochybněna.

20 Rozsudek ze dne 22. 2. 1979 ve věci C-133/78, *Henri Gourdain v. Franz Nadler*. V tomto případě se jednalo o žalobu podle čl. 99 francouzského zákona č. 67-563 (zákon představující základ moderního francouzského insolvenčního práva), umožňující insolvenčnímu správci uplatňovat odpovědnostní nároky vůči představitelům obchodní společnosti v úpadku.

21 Tento závěr ostatně dle soudu vyplývá rovněž z bodu 6 Preambule k insolvenčnímu nařízení.

22 Předmětná úprava odkazuje na rozhodnutí, která vyplývají přímo z úpadkového řízení, a rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí, i když je učinil jiný soud.

23 *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. „Kintra“ UAB*.

občanské a obchodní věci a přiznat tak nařízení obecnou působností až na výjimky, kdy pro přesně vymezené případy existuje speciální odlišná úprava pravomoci. Právě insolvenční nařízení jednu z takovýchto výjimek představuje. V této souvislosti lze dále odkázat například na rozhodnutí ESD (prvního senátu) ze dne 10. 9. 2009 ve věci C-292/08,²⁴ v němž soud posoudil jako přímo nesouvisející s insolvenčním řízením žalobu na vydání ochranných opatření ohledně několika strojů, které se nacházely v prostorách společnosti úpadce (na území členského státu, u něhož bylo zahájeno insolvenční řízení). Návrh se přitom v posledně citované věci opíral o výhradu vlastnictví sjednanou v kupní smlouvě uzavřené mezi úpadcem a žalobcem, který se dovolával výhrady vlastnictví.

Stejně tak není ve světle unijní judikatury za související s insolvenčním řízením považována věřitelská odpůrčí žaloba jediného věřitele společnosti, vůči níž bylo v jednom členském státě zahájeno úpadkové řízení, podaná v jiném členském státě a založená na právu uplatnit vůči třetí osobě, která je žalovanou stranou, pohledávku, jež byla žalobci úplatně postoupena insolvenčním správcem na základě smlouvy.²⁵ Jednalo se o postoupení nároků založených na oprávnění správce odpovídat právnímu jednání úpadce ve smyslu § 129 a násl. německého insolvenčního řádu,²⁶ tedy nároku, který může uplatnit pouze insolvenční správce, a to výlučně za účelem ochrany zájmů věřitelů. Německé právo ovšem současně umožňuje právo na podání odpůrčí žaloby postoupit za předpokladu, že za toto postoupení bylo poskytnuto protiplatec ve prospěch věřitelů. V této souvislosti soud uvedl, že využití nabytého práva postupníkem podléhá jiným pravidlům, než jaká jsou použitelná v úpadkovém řízení, protože na rozdíl od insolvenčního správce, jenž je v zásadě povinen jednat v zájmu věřitelů, se postupník může rozhodnout, zda svůj nárok uplatní, či nikoli. Kromě toho bylo argumentováno, že ani skončení insolvenčního řízení nemá dopad na využití práva na podání odpůrčí žaloby postupníkem.

Kvalifikace odpovědnosti statutárního orgánu podle § 62 odst. 1 z. o. k.

Vrátíme-li se k české úpravě, nelze se spokojit s tím, že odpovědnost statutárního orgánu podle § 62 odst. 1 z. o. k. netvoří formálně součást insolvenčního práva, ale je nezbytné posoudit věcný obsah tohoto ustanovení, tedy zda jde o nárok, který by věcně mohl spadat pod úpravu insolvenčního nařízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o nárok, u něhož je podmínkou uplatnění zjištění existence úpadku korporace, a současně se jedná o nástroj, jehož cílem je zvýšení majetkové podstaty úpadce (insolvenční správce tedy jedná ve prospěch všech věřitelů), jsou kritéria nastavená rozhodovací pra-

xi SD EU splněna a lze tedy dospět k závěru, že jde o nárok, resp. o žalobu v případě uplatnění tohoto nároku cestou práva, který spadá pod čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení.

Soudní dvůr EU vydal ostatně nedávno rozhodnutí, které se obdobnou otázkou zabývalo, když posuzoval charakter žaloby spočívající v odpovědnostním nároku člena statutárního orgánu. Předmětná úprava v dotčené věci také nebyla obsažena v úpravě insolvenčního práva (shodně jako v případě § 62 z. o. k.). Konkrétně šlo o pravomoc k projednání žaloby insolvenčního správce vůči členu statutárního orgánu (ten ovšem nebyl státním příslušníkem státu, podle jehož práva byla společnost úpadce založena a kde současně probíhalo insolvenční řízení), založené na § 64 německého zákona o společnostech s ručením omezeným. Podle této úpravy je jednatel společnosti (úpadce) povinen nahradit platby, které uskutečnil jménem této společnosti poté, co se stala platebně neschopnou, nebo poté, co bylo zjištěno její předlužení. Soud uzavřel, že předmětné ustanovení se z důvodu existence platební neschopnosti úpadce odchyľuje od obecných pravidel občanského a obchodního práva, a spadá tak pod čl. 3 odst. 1 nařízení.²⁷

Vyvstává proto otázka, jaké praktické důsledky z výše uvedeného závěru SD EU vyplývají. V citované věci nebyl SD EU konfrontován s otázkou přípustnosti uplatnění nároku, nýbrž zabýval se výhradně problematikou pravidel rozhodných pro určení pravomoci k projednání nároku. Například v posledně citovaném rozhodnutí je zřejmé, že statutární orgán německé společnosti s ručením omezeným podléhá pravidlům stanoveným odpovídající korporátní úpravou, včetně odpovědnosti za porušení povinností a z toho vyplývajících sankcí, bez ohledu na jeho státní příslušnost. Jestliže nebyla nikterak zpochybněna skutečnost, že COMI dané společnosti se nachází rovněž ve Spolkové republice Německo, a insolvenční řízení tak bylo vedeno podle její úpravy, nevznikají ohledně pravomoci insolvenčního správce uplatnit vůči členu statutárního orgánu daný nárok žádné pochybnosti. Tím ale není zodpovězena otázka, jak postupovat v případě, kdy odpovědnost statutárního orgánu vyplývá nikoliv z tuzemské, nýbrž ze zahraniční korporátní úpravy.

Bez ohledu na povahu nároku, který nepochybně souvisí s insolvenčním řízením, není dán důvod pro to, aby insolvenční správce cizí korporátní úpravu aplikoval. Tento závěr je ještě umocněn skutečností, že § 62 odst. 1 z. o. k. nehovoří o obecné odpovědnosti statutárního orgánu v souvislosti s úpadkem korporace, nýbrž výslovně zakládá pravomoc insolvenčního správce k uplatnění nároku vůči statutárnímu orgánu. Nejde tedy o situaci, kdy by daný nárok mohl být uplatněn jiným způsobem. Oprávnění insolvenčního správce jsou přitom vymezena právním řádem členského státu příslušného k zahájení insolvenčního řízení.²⁸ Z toho jednoznačně vyplývá, že rozsah pravomocí a odpovědnosti insolvenčního správce nelze nijak měnit prostřednictvím cizích právních řádů.

Oprávnění insolvenčního správce v řízení vedeném v ČR vůči majetku cizí právnické osoby

Z opačného pohledu je nutné zabývat se také otázkou, zda je insolvenční správce v řízení vedeném na území České repub-

²⁴ German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (jako insolvenční správkyne společnosti Holland Binding BV).

²⁵ Rozhodnutí Soudního dvora EU (prvního senátu) ze dne 19. dubna 2012 ve věci C-213/10, F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“.

²⁶ Tak, jak bylo toto ustanovení výše popsáno v souvislosti s rozhodnutím ve věci C-339/07.

²⁷ Rozhodnutí Soudního dvora EU (šestého senátu) ze dne 4. 12. 2014 ve věci C-295/13, H (jednající jako insolvenční správce společnosti G. T. GmbH) v. H. K.

²⁸ Viz čl. 4 odst. 2 písm. c) insolvenčního nařízení.

liky ve smyslu ins. zák. ve vztahu k majetku cizí právnické osoby nezapsané v obchodním rejstříku oprávněn vůči členu jejího statutárního orgánu sankci ve smyslu § 62 odst. 1 z. o. k. uplatnit. Tato situace není nikterak hypotetická, když si například uvědomíme, kolik insolvenčních řízení vůči právnickým osobám domicilovaným řekněme na Slovensku je v České republice vedeno. Jak bylo výše konstatováno, v případě absence zvláštní úpravy se vychází z úpravy mezinárodního práva soukromého (kolizních pravidel) státu, v němž se insolvenční řízení vede. Z ustanovení § 30 z. m. p. s. lze dovodit, že korporátní otázky (včetně odpovědnosti orgánů korporace) podléhají právu státu, podle něhož byla právnická osoba založena.²⁹ Úprava z. o. k. se tedy nemůže ve vztahu k zahraničním právnickým osobám uplatnit, a to bez ohledu na oprávnění, která jsou insolvenčnímu správci svěřena ve vztahu k českým subjektům. Aplikaci § 62 odst. 1 z. o. k. si lze představit výlučně v případě, kdy by tato úprava tvořila součást *legis loci concursus*.

Není ovšem možné automaticky přejímat závěr ohledně souvislosti s insolvenčním řízením tak, jak o této otázce bylo pojednáno výše a jak tento pojem vymezil SD EU pro účely určení pravomoci k rozhodnutí o odpovídajícím návrhu. Je totiž nutné rozlišovat mezi uplatněním nároků vyplývajících z existence insolvenčního řízení³⁰ a materiální součástí *lex loci concursus*. Souvislost s úpadkem či přímo zahájením insolvenčního řízení v procesním smyslu neznamená, že je možné dovozovat rozšíření *lex loci concursus* o samostatnou úpravu podléhající odlišnému koliznímu režimu. Bylo by v rozporu se zásadami mezinárodního práva soukromého, pokud by např. zjištění existence COMI české korporace ve Spolkové republice Německo vedlo k závěru o použitelnosti úpravy obsažené v § 64 německého zákona o společnostech s ručením omezeným (případně analogické úpravy obsažené ve vztahu k akciovým společnostem v § 93 odst. 3 bod 6 ve spojení s § 92 odst. 2 německého zákona o akciových společnostech).

Další nároky vůči členu statutárního orgánu úpadce

Povinnost vydat do majetkové podstaty plnění, které člen statutárního orgánu ve stanoveném časovém období od korporace obdržel, není jedinou sankcí, která statutárnímu orgánu hrozí v případě, kdy i přes své povědomí o hrozícím úpadku korporace neučinil vše k odvrácení úpadku. Na základě ustanovení § 68 odst. 1 z. o. k. jsou v takovém případě insolvenční správce nebo jakýkoliv věřitel korporace oprávněni domáhat se toho, aby soud určil, že člen nebo bývalý člen statutárního orgánu s ohledem na porušení výše uvedených povinností ručí za splnění závazků korporace. V podstatě se jedná o druhou sankci za porušení téže povinnosti, o kterou se jedná v případě § 62 odst. 1 z. o. k.³¹

Jakkoliv je zde nezpochybnitelná vázanost na existenci úpadku korporace,³² provádí se určení ručitélského závazku v samostatném řízení nezávisle na insolvenčním soudu. Nejedná se o návrh, o němž by se rozhodovalo v rámci insolvenčního řízení. To je umocněno skutečností, že osobou legitimovanou k podání návrhu je kterýkoliv z věřitelů korporace – nemusí se jednat o osobu, která svou pohledávku v insolvenčním řízení řádně přihlásila. Vycházíme-li z výše popsaných kritérií

stanovených judikaturou SD EU, lze dospět k jednoznačnému závěru, že toto řízení nesouvisí a ani nevyplývá z řízení insolvenčního. Odpovědnost statutárního orgánu zde nastupuje přímo vůči jednotlivým věřitelům korporace, a nikoliv vůči korporaci samotné. Daný nárok přitom může být uplatněn mimo insolvenční řízení. Nejedná se proto o situaci, na niž by insolvenční nařízení jakýmkoliv způsobem dopadalo. V případě, že členem statutárního orgánu (statutárním orgánem) je cizí státní příslušník, stanoví se pravomoc soudu k určení ručitélského závazku na základě obecných kolizních kritérií.

Jedná se o sankci, která může být pro statutární orgán korporace značně citelnější, a dokonce lze hovořit o tom, že překračuje obecnou odpovědnost statutárního orgánu za škodu způsobenou korporaci v důsledku porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.³³ Zatímco ručitélský závazek vyplývající z § 159 odst. 3 o. z. je omezen výší škody, kterou statutární orgán porušením svých povinností způsobil, na základě § 68 odst. 1 z. o. k. mohou být teoreticky uplatňovány veškeré existující závazky korporace.³⁴ Oproti § 62 odst. 1 z. o. k. je zde navíc rozdíl v tom, že člen statutárního orgánu se své

29 Pro úplnost se dodává, že tato problematika odpovědnosti orgánů korporací (pod níž je možné danou problematiku podřadit) je v souladu s jeho čl. 1 odst. 2 písm. d) přímo vyloučena z nařízení Řím II. Srov. též Valdhans, J.: Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem, C. H. Beck, Praha 2011, kap. 4.3, str. 155 a násl. aj. Srov. ovšem též například Rozehnalová, N.: Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém – dopady do obchodní oblasti, Obchodněprávní revue, 2011, roč. 3, č. 10, str. 292.

30 Pro účely určení pravomoci ve smyslu čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení.

31 V tomto konkrétním případě ale nelze hovořit o nesystematičnosti tvůrce zákonodárné předlohy, když schválené znění je výsledkem pozměňovacích návrhů. V původním znění se počítalo s tím, že kromě věřitelů společnosti bude k podání návrhu aktivně legitimován likvidátor. Úprava měla primárně cílit na situace, kdy po zrušení korporace vyjde v průběhu likvidace najevo, že statutární orgán přivedl v důsledku porušování svých povinností korporaci do úpadku. Vycházelo se z předpokladu, že za daných okolností korporace právně zaniká a její dluhy tak zůstávají „viseť ve vzduchu“ – viz důvodová zpráva k z. o. k. (část týkající se § 44 až § 75). Ohledně změn oproti původní předloze viz usnesení ústavního právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 89 ze dne 1. 12. 2011 (sněmovní tisk č. 363/2).

32 Tuto podmínku je nutné chápat ve smyslu rozhodnutí insolvenčního soudu podle ustanovení § 136 ins. zák.

33 Srov. například Hámořská, A.: Povinnost členů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci, Obchodněprávní revue, 2012, č. 9, str. 253 a násl.

34 Výše uvedené neznamená, že by prostřednictvím rozhodnutí podle § 68 odst. 1 z. o. k. bylo možné založit absolutní, neomezené ručení člena statutárního orgánu za veškeré závazky korporace, ale vždy se tak děje pouze ve vztahu k závazkům korporace vůči konkrétnímu věřiteli, který daný návrh uplatní. Srov. též Štenglová, I.; Havel, B.; Čileček, F.; Kuhn, P.; Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 165. Jednak není zřejmé, na jakém základě by byla dovozena legitimita věřitele k zahájení řízení, jehož výsledkem by bylo rozhodnutí zasahující do závazkového vztahu korporace a třetích osob, a jednak nelze ani očekávat, že individuální věřitel korporace by byl schopen identifikovat její další závazky a subjekty, jichž se týkají. V neposlední řadě je nutné si uvědomit, že předpokladem vzniku řádného ručitélského závazku je prokázání primární pohledávky, která má být tímto způsobem zajištěna. Soud by tak měl posuzovat nejenom to, zda jsou pro vznik zákonného ručení splněny veškeré předpoklady stanovené v § 68 odst. 1 z. o. k., ale současně by se měl v rámci řízení zabývat tím, zda je tvrzená pohledávka po právu. Zpochybnění pravosti primární pohledávky je jedním ze způsobů obrany, kterou může ručitel použít. Jestliže tak učiní, je nezpochybnitelným právem věřitele se k těmto námitkám vyjádřit a pravost tvrzené pohledávky doložit, když jakýkoliv jiný postup by byl v rozporu se zásadami spravedlivého procesu. Dotčený věřitel by ale těžko mohl těchto svých práv využít v případě, kdy by se o jeho pohledávce rozhodovalo v řízení zahájeném jiným věřitelem, kterého by tedy nebyl účastníkem. Věřitelé korporace se navíc s největší pravděpodobností nemusí o zahájení řízení ani dozvědět, když hovoříme o individuálním určovacím řízení vedeném na základě o. s. ř., a nikoliv o části řízení insolvenčního, která by pro třetí osoby byla zjistitelná z insolvenčního rejstříku. Již jen na základě těchto skutečností je nutné trvat na tom, že kterýkoliv z věřitelů korporace je aktivně legitimován domáhat se prohlášení ručitélského závazku člena statutárního orgánu výhradně ve vztahu ke své vlastní pohledávce.

odpovědnosti nemůže zprostit ani řádně a včas podaným insolvenčním návrhem.

Otázkou, která se v této souvislosti *vnucuje*, je vztah § 68 z. o. k. k možnosti poskytované ins. zák., tj. možnosti řešit formou insolvenčního řízení již hrozící úpadek, přičemž právě tato varianta může být často v nejlepším zájmu nejen samotné korporace, ale také jejích věřitelů. Při doslovném výkladu § 68 z. o. k. by však mohlo dojít k paradoxní situaci, kdy by statutární orgán musel prokazovat, že před podáním insolvenčního návrhu z titulu hrozícího úpadku se po dostatečně dlouhou dobu pokoušel o jeho odvrácení. Opět se zde objevuje určitá nekoncepčnost a neprovázanost s úpravou ins. zák. a bude na výkladu provedeném soudy posoudit, zda v případech, kdy bude zřejmé, že žádné kroky statutárního orgánu by na hospodářské situaci korporace nemohly nic změnit, lze za kroky vedoucí k odvrácení úpadku považovat také jeho předejití tím, že se statutární orgán aktivně pokusí situaci vyřešit prostřednictvím insolvenčního návrhu z důvodu hrozícího úpadku.³⁵

Význam osobního statusu právnické osoby

Vzhledem k tomu, že vzniklý ručitelský závazek spadá pod korporátní úpravu, je možné § 68 odst. 1 z. o. k. uplatnit výhradně ve vztahu ke korporacím založeným podle českého práva. Podle tohoto ustanovení tak není možné, aby návrh podal insolvenční správce v řízení vedeném podle ins. zák. ohledně majetku zahraniční právnické osoby s COMI v České republice. Nejde-li totiž o úpravu spadající pod *lex loci concursus*, je insolvenční správce povinen respektovat osobní status cizí právnické osoby v úpadku. Ohledně vztahu právnické osoby a jejích orgánů je insolvenční správce povinen vycházet z korporátní úpravy určené podle osobního statusu právnické osoby.³⁶ Stejně tak vychází insolvenční nařízení z principu, podle něhož je rozsah jeho oprávnění vymezen právním řádem státu, na jehož území bylo insolvenční řízení zahájeno.³⁷

Vzniká proto otázka, zda by byl zahraniční insolvenční správce oprávněn podat příslušný návrh v případě, kdy bude mít česká korporace středisko hlavních zájmů (COMI) v zahraničí. Od-

pověď na tuto otázku by měla být negativní. Jak bylo sice výše dovozeno, v případě § 68 odst. 1 z. o. k. se nejedná o součást *lex loci concursus*, závěr o nepoužitelnosti § 68 odst. 1 z. o. k. se však vztahuje výhradně na možnost jeho využití ze strany insolvenčního správce, když jednotliví věřitelé korporace jej mohou využít bez ohledu na středisko hlavních zájmů korporace (COMI) a tedy místo konání (hlavního) insolvenčního (úpadkového) řízení. V opačné rovině ale nelze založit oprávnění insolvenčního správce k postupu podle § 68 odst. 1 z. o. k. v případě, kdy je insolvenční řízení vedeno v ČR vůči cizímu subjektu majícímu na našem území středisko hlavních zájmů. Jakýkoliv jiný závěr by vedl k nerespektování osobního statusu takové právnické osoby a k rozšíření aplikace z. o. k. na subjekty této úpravě nepodléhající.

Riziko paralelních řízení ohledně pohledávky ve smyslu § 68 odst. 1 z. o. k.

Nezpochybnitelným nedostatkem úpravy § 68 odst. 1 z. o. k. je nebezpečí zahájení paralelních řízení, v nichž bude o pravosti pohledávky rozhodováno. České insolvenční právo totiž poskytuje možnost popření pohledávky nejen insolvenčnímu správci, ale také ostatním věřitelům. Možným řešením je, aby se návrh podaný insolvenčním správcem mohl vztahovat jen na pohledávku zjištěnou, bez ohledu na to, kým a z jakého důvodu byla pohledávka popřena.³⁸ Kromě toho nelze zabránit věřiteli, jehož pohledávka byla v insolvenčním řízení popřena, aby návrh podle § 68 odst. 1 z. o. k. nepodal sám. Cestou k minimalizaci různých rozhodnutí by mohlo být zastavení řízení zahájeného na základě § 68 odst. 1 z. o. k. do té doby, než insolvenční soud v incidenčním řízení posoudí pravost pohledávky. K rozdílným rozhodnutím může dojít také za situace, kdy v insolvenčním řízení nebude pohledávka popřena, ale statutární orgán upadlé korporace ji v řízení ve smyslu § 68 odst. 1 z. o. k. úspěšně zpochybní a ručitelský závazek nevznikne.

Existence více potenciálních sankcí za porušení povinností statutárního orgánu spojených s úpadkem korporace nepředstavuje jen vyšší riziko pro členy statutárních orgánů. Praxe se totiž bude muset vypořádat s jejich faktickým souběhem. Bude nezbytné kvantifikovat částku, na niž se vztahuje ručení dle § 68 odst. 1 z. o. k. V případě částečného uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení bude věřitel samozřejmě moci nárokovat po statutárním orgánu výhradně tu část pohledávky, která zůstane neuhrazena, když není přípustné, aby plnění, která věřitel z různých titulů obdržel, přesahovala ve svém součtu výši pohledávky, z níž nároky věřitele vyplývají. Tato zbývající částka je však známa teprve poté, co je ukončeno insolvenční řízení po splnění rozvrhového usnesení.

Ještě komplikovanější situace nastává, pokud člen statutárního orgánu kromě toho, že neučiní veškeré nezbytné kroky za účelem odvrácení hrozícího úpadku, nesplní svou povinnost dle § 98 ins. zák. a nepodaří včas návrh na zahájení insolvenčního řízení. Věřitel korporace se v takovém případě mohou domáhat náhrady škody vzniklé v důsledku pozdního podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, jejíž výše je v § 99 odst. 2 ins. zák. definována jako rozdíl mezi výší přihlášené pohledávky, která byla v rámci insolvenčního řízení zjištěna, a částkou, která byla věřiteli na základě rozvrhového usnesení fakticky vyplacena.³⁹

35 Je nezbytné rozlišovat mezi ustanovením § 3 ins. zák., kde jsou samostatně definovány pojmy *úpadek*, a *hrozící úpadek* a rozhodnutím o úpadku ve smyslu § 136 ins. zák., který v odstavci 1 stanoví, že o úpadku soud rozhodne tehdy, jestliže je osvědčeno/na základě důkazů prokázáno, že se dlužník nachází v úpadku (§ 3 odst. 1 až 3 ins. zák.) nebo mu úpadek hrozí (§ 3 odst. 4 ins. zák.). Ustanovení § 68 odst. 1 z. o. k. přitom odkazuje právě na rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, že korporace se nachází v úpadku, kterým je nutné rozumět rozhodnutí ve smyslu § 136 ins. zák., a k odpovědnosti statutárního orgánu je při formálním výkladu plně postačující, jestliže by se společnost dostala do hrozícího úpadku. Tento výklad je ale v rozporu s účelem úpravy a nepřiměřeně odpovědnost statutárního orgánu rozšiřuje, resp. v extrémních případech by dokonce mohlo být sankcionováno jednání statutárního orgánu, který při zjištění hrozícího úpadku korporace správně rozezná, že nejrozumnějším krokem je za dané situace bezodkladně podání insolvenčního návrhu.

36 Insolvenční správce bude tedy oprávněn vymáhat jménem úpadce ve prospěch majetkové podstaty plnění, k němuž je člen orgánu zahraniční právnické osoby povinen podle rozhodného práva dopadajícího na korporátní problematiku. Viz též Pauknerová, M.: České obchodní společnosti v EU z pohledu rekodifikace mezinárodního práva soukromého. In: Vostrá, L.: Pocta Antonínu Kandoví k 75. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, str. 129-140.

37 Článek 4 odst. 2 písm. c) insolvenčního nařízení.

38 Nabízí se také námitka, která byla již uvedena dříve, tedy neopodstatněné rozlišování mezi věřiteli, které je o to silnější za situace, kdy by došlo k vyloučení pohledávek, které sám insolvenční správce považuje za oprávněné.

Jakkoliv tato sankce vypadá na první pohled tvrdě, nelze dané ustanovení vykládat ve smyslu automatické odpovědnosti statutárního orgánu v případě, kdy nedojde k včasnému podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Nedochází zde k odklonu od obecných předpokladů pro vznik nároku na náhradu škody. Je tedy nezbytné prokázat příčinnou souvislost mezi opožděným podáním insolvenčního návrhu a vznikem škody na straně věřitele.⁴⁰ Soudy opakovaně dovodily, že je vždy potřeba zkoumat konkrétní okolnosti, přičemž nelze dovozovat, že pokračování ekonomické činnosti a s tím související převzetí nezbytně snižuje možnost uspokojení věřitelovy pohledávky v porovnání se situací, kdy by bylo insolvenční řízení zahájeno.⁴¹ Odpovědnost statutárního orgánu by tak přicházela v úvahu v případě, kdy v důsledku pokračující činnosti korporace došlo k takové změně v majetkových poměrech dlužníka, která výrazně snížila či znemožnila uspokojení pohledávek, jejichž úhradu by bylo možné logicky vzhledem k předchozí ekonomické situaci dlužníka očekávat.⁴²

Ostatně snaha zákonodárce vyloučit odpovědnost statutárního orgánu v případech, kdy by povinnost k náhradě škody byla zjevně nepřiměřená, je vyjádřena rovněž v § 99 odst. 3 ins. zák. Klade se tak důraz na to, aby se sankce ve smyslu ins. zák. vztahovala pouze na situace, kdy mělo opožděné podání insolvenčního návrhu přímý negativní dopad na postavení přihlášených věřitelů. V případě, kdy je snížení možnosti uspokojení pohledávek způsobeno jinými okolnostmi, nelze vyloučit uplatnění obecné úpravy, na jejímž základě se věřitel korporace může domáhat ručení statutárního orgánu v případě, kdy existuje závazek statutárního orgánu ke korporaci k náhradě škody, který nebyl ze strany statutárního orgánu uhrazen.⁴³

Jednání snižující podstatu a poškození věřitelů uskutečněná po zahájení insolvenčního řízení – zákaz činnosti a pravomoc soudu v přeshraničních insolvencích

Finanční postih ale není to jediné, co členu statutárního orgánu hrozí, vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že funkce statutárního orgánu byla vykonávána způsobem, který na základě zohlednění všech relevantních skutečností vedl k úpadku korporace. Totéž platí v případě, kdy jednání členu statutárního orgánu v době po zahájení insolvenčního řízení zřejmě povede ke snížení majetkové podstaty korporace a k poškození věřitelů.⁴⁴ Jednání statutárního orgánu je insolvenční soud povinen *ex officio* zkoumat, nejedná se tedy o návrhové řízení. **Dospěje-li soud k závěru, že statutární orgán nedostal svým povinnostem, rozhodne o jeho vyloučení z výkonu funkce na dobu tří let.**⁴⁵

I v tomto případě logicky vzniká otázka, ve vztahu k jakým osobám má český insolvenční soud oprávnění zákaz výkonu funkce vyslovit. Jakkoliv lze argumentovat, že z věcného hlediska se jedná o otázku, která by mohla spadat pod režim insolvenčního nařízení, s ohledem na systematické zařazení předmětné úpravy do z. o. k. je nutné považovat otázku vyloučení z výkonu funkce za součást osobního statusu právnických osob (§ 30 z. m. p. s.). **V důsledku toho se § 64 z. o. k. uplatní výhradně tehdy, kdy je insolvenční řízení vedeno v ČR vůči české korporaci.** Bylo by ale v rozporu s principy přeshraničního insolvenčního řízení, pokud by korporátní úprava jednoho státu *de facto* zasahovala

do *lex concursus* platného v jiné zemi a propůjčovala zahraničním insolvenčním soudům pravomoci, kterými by jinak nadány nebyly. Pravidla zakotvená v z. o. k. tak nemohou propůjčit pravomoc insolvenčním soudům v jiných zemích. I přes úpravu z. o. k. tedy uplatnění sankce prakticky není možné v případech, kdy se středisko hlavních zájmů české korporace nachází v zahraničí. Jediným způsobem, jak za těchto okolností opatření vůči statutárnímu orgánu uplatnit, je využití § 65 z. o. k. Je totiž nutné vycházet z toho, že pokud bude v insolvenčním řízení vedeném v jiném členském státě, v němž se nachází COMI české korporace, zjištěno, že jednání členu statutárního orgánu vedlo k úpadku korporace a/nebo snížilo hodnotu majetkové podstaty a zhoršilo postavení věřitelů v rámci insolvenčního řízení, bude také možné doložit, že takový člen statutárního orgánu se tímto jednáním dopustil porušení péče řádného hospodáře či jiné povinnosti spojené s výkonem jeho funkce. Přestože po čistě formální stránce dojde k naplnění podmínek § 64 z. o. k., nebude zde soud, který by byl k aplikaci této úpravy příslušný. V tomto konkrétním případě ona určitá nekonceptnost a multiplikace sankcí v nové úpravě obsažené v z. o. k., která byla výše demonstrována, umožňuje zprostředkovaně postihnout i situace, na které by jinak nedopadala.

Výhody tohoto uspořádání, které také pravděpodobně vedly autory z. o. k. ke stávající konstrukci, jsou zřejmé. Dochází k minimalizaci pravděpodobnosti, že porušení povinností statutárního orgánu nebude stíháno v důsledku mezer v úpravě, které členům statutárních orgánů umožní vyhnout se odpovědnosti i v případech legitimního zájmu na tom, aby pocítili důsledky své činnosti. Nelze ale přehlédnout praktické problémy, které z tohoto uspořádání neodvratně vyplývají. Věřitelé korporaci dostali do ruky nové možnosti, jejichž prostřednic-

39 Dřívější úprava dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, stanovovala statutárnímu orgánu analogickou povinnost, včetně sankce za její porušení. Přesto však citovaný předpis neobsahoval výslovnou definici, na jejímž základě by bylo možné vzniklou škodu kvantifikovat. Dřívější judikatura stanovila rozdílné způsoby určení výše škody pro případy, kdy pohledávka v okamžiku porušení povinnosti podala návrh na zahájení insolvenčního řízení již existovala (bez ohledu na to, zda se jednalo o pohledávku splatnou či nikoliv), a pohledávkami vzniklými následně. V prvním případě bylo odmítnuto, aby se výše škody odvíjela od faktické výše pohledávky (s argumentem, že ani v případě včasného podání návrhu na zahájení řízení by pohledávka nebyla uspokojena v plné výši), a byla naopak stanovena jako peněžní ekvivalent částky, o které se snížila konečná výše uspokojení věřitelovy pohledávky v konkursu za dobu prodlení se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka (rozsudek NS ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 33/2008). Citovaným rozsudkem soud současně stanovil, že u pohledávek vzniklých až po porušení povinnosti, u nichž nelze uvedené kritérium využít (když nelze kvantifikovat nárok věřitele k okamžiku porušení povinnosti), se škodou rozumí rozdíl mezi tím, co společnost jakožto dlužník zůstává věřiteli splnit, a částkou, již věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky (tento názor byl dále potvrzen např. v rozsudku NS ČR ze dne 20. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4824/2007). Jak je vidět, stávající úprava vychází z druhé varianty, která je pro věřitele příznivější a poskytuje jim při prokázání odpovědnosti statutárního orgánu vyšší míru uspokojení (což by současně mělo vést k větší motivaci statutárního orgánu řádně plnit své povinnosti).

40 Tyto závěry jsou obsaženy např. v rozsudku NS ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005.

41 Usnesení VS v Olomouci ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 2 VSOL 311/2012, nebo usnesení VS v Praze ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 3 VSPH 491/2011.

42 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 3 VSPH 1247/2010.

43 Viz § 159 odst. 3 o. z. V obecné rovině nelze vyloučit ani domáhání se ručitého závazku na základě § 68 z. o. k., jestliže dotčený věřitel bude schopen doložit, že statutární orgán nečinil vše rozumně potřebné za účelem odvrácení hrozícího úpadku.

44 § 64 odst. 1 a odst. 2 z. o. k.

45 § 63 z. o. k.

tív se mohou domáhat úhrady svých pohledávek. Budeme-li vycházet z průměrné výše uspokojení nezajištěných věřitelů, jejichž pohledávky nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou, která je zcela minimální, dá se očekávat, že věřitelé se budou snažit maximalizovat možnosti zmenšení ztrát. Z tohoto pohledu je pouze logické, pokud se věřitelé budou snažit využít všech dostupných prostředků, a nelze tak vyloučit situace, kdy se věřitel bude snažit dovést odpovědnost statutárního orgánu současně prostřednictvím § 159 odst. 3 o. z. Jestliže se totiž korporace dostane do stadia úpadku, bude jen těžko schopna splnit své závazky, a jsou tak dány předpoklady pro vznik ručitelského závazku statutárního orgánu. V ideálním případě by ovšem citované ustanovení mělo dopadat na případy nedotýkající se insolvenčního řízení, pro které byla v z. o. k. vytvořena zvláštní úprava.

Druhým případem, kdy by obecná úprava o. z. měla nalézt uplatnění, jsou situace, kdy (ať již z jakéhokoliv důvodu) nedojde k zahájení insolvenčního řízení nebo toto bude (ať již pro nedostatek majetku, v jehož důsledku by nebyly pokryty ani náklady insolvenčního řízení, nebo v důsledku neodstranění vad návrhu na zahájení insolvenčního řízení) zastaveno, případně rovnou dojde k zamítnutí odpovídajícího návrhu. Poněvadž ale věřitel nebude vědět, jakým způsobem budou uplatněny sankce zakotvené v § 62 z. o. k. (když věřitel nemá žádný vliv na to, zda insolvenční správce vyzve statutární orgán k vydání prospěchu, který v určeném časovém období od korporace získal, ani za normálních okolností neví, jaká je výše takového prospěchu a jaká bude jeho výše), bude se po statutárním orgánu dožadovat úhrady své pohledávky z jiných titulů. Přitom právě § 159 odst. 3 o. z. se k tomuto účelu přímo nabízí.

Obdobně se věřitel sice může pokusit uplatnit ručitelský závazek statutárního orgánu návrhem ve smyslu § 68 z. o. k., ale i za těchto okolností se jeví cesta prostřednictvím § 159 odst. 3 o. z. jako relevantní varianta. Zde je totiž nezbytné doložit pouze jediné konkrétní porušení povinnosti statutárního orgánu, které předmětné korporaci způsobilo škodu (jež nebyla ze strany statutárního orgánu nahrazena), v případě § 68 z. o. k. je nutné zohlednit celkové chování statutárního orgánu a jeho pokusy o odvrácení hrozícího úpadku. Je otázkou, zda jednotlivý věřitel má k dispozici dostatečné údaje, aby na jejich základě mohl být ručitelský závazek statutárního orgánu dovozen. V neposlední řadě má věřitel možnost uplatnit tvrzení, podle něhož statutární orgán nepodal návrh na zahájení insolvenčního řízení řádně a včas, v důsledku čehož se zmenší poměrný rozsah poměrného uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení (§ 99 ins. zák.).

Zjednodušeně řečeno, věřitel je konfrontován s variantními tituly, které může k uplatnění svého nároku využít. Z jeho pohledu je za těchto okolností nejrozumnějším postupem aplikovat všechny dostupné prostředky. To s sebou ale nese množství praktických problémů. Nelze totiž vyloučit, že věřitel (částečně nebo zcela) uspěje s více návrhy, resp. paralelně bude probíhat více řízení. Současně ale není možné, aby věřitel z titulu jakékoliv své pohledávky obdržel více, než jaká je její výše. Rozsah jakéhokoliv ručitelského závazku je ale možné ur-

čit teprve v okamžiku, kdy bude ukončeno insolvenční řízení a bude zřejmé, v jakém rozsahu byly z majetkové podstaty jednotlivé pohledávky poměrně uspokojeny. Již jen z tohoto důvodu nelze souhlasit s názorem, podle něhož by se rozhodnutí podle § 68 z. o. k. mělo skládat ze dvou částí, kdy v prvním bodu výroku by soud konstatoval, že došlo k naplnění zákonných předpokladů pro vznik ručení (a soud tedy rozhodne o existenci ručitelského závazku statutárního orgánu), a v druhé části výroku současně rozhodne o konkrétní povinnosti ke splnění daného závazku korporace.⁴⁶

Teoreticky přicházejí v úvahu dvě řešení, z nichž ani jedno není ideální. Absence jakéhokoliv omezení ručitelského závazku by mohla naznačovat, že záměrem zákonodárce byla situace, kdy by statutární orgán byl bez dalšího povinen uhradit pohledávku (z titulu ručení) v plné výši s tím, že po ukončení insolvenčního řízení a splnění rozvahového usnesení by mu vznikl regresní nárok ve výši plnění, které věřitelé obdrželi z konkursní podstaty. Nesmíme proto zapomínat, že je nutné rozlišovat mezi okamžikem vydání rozhodnutí, kterým bude o ručitelském závazku rozhodnuto, a okamžikem, kdy bude statutární orgán na jeho základě plnit. Věřitel logicky svou pohledávku přihlášenou v insolvenčním řízení vezme zpět (z důvodu jejího zániku) teprve ve chvíli faktického plnění, a nikoliv ve chvíli, kdy statutárnímu orgánu vznikne k plnění povinnost, aniž by bylo zřejmé, zda a v jakém rozsahu bude z jeho strany splněna.

Druhou variantou je přerušování veškerých řízení, v nichž bude otázkou odpovědnosti statutárního orgánu řešena. Ať se již v budoucnu bude tato dichotomie řešit jakýmkoliv způsobem, bude docházet k situacím vedoucím k právní nejistotě všech zúčastněných a ve svém důsledku dalšímu zatížení soudů. Z pohledu potenciálních členů statutárního orgánu nelze v závislosti na zohlednění hrozících rizik vyloučit pokles zájmu o výkon funkce. Nejedná se pouze o počet sankcí, které z. o. k. do právního řádu zavedl, ale také o multiplikaci sankcí, což fakticky povede ke zvýšení odpovědnosti statutárních orgánů. Tím nemá být řečeno, že ve vztahu k výkonu funkce statutárního orgánu nemají být nastaveny žádné hranice, v daném případě se tak ale v případě z. o. k. událo značně nekonceptně a bez zohlednění existující úpravy insolvenčního řízení a mezinárodních souvislostí. Zejména autoři z. o. k. zjevně vůbec nezohlednili realitu přeshraničních insolvenčních (úpadkových) řízení a skutečnost, že konstrukce COMI jako hraničního určovatele pro zahájení hlavního insolvenčního řízení ve smyslu insolvenčního nařízení je vzdálená všem ostatním běžně aplikovaným hraničním určovatelům.

Insolvenční řízení vedená v ČR proti úpadcům se sídlem v zahraničí

Stejný závěr je nezbytné učinit i ohledně otázky, zda je možné vyloučení výkonu funkce podle § 63 (ve spojení s § 64) z. o. k. aplikovat v opačném případě, totiž za situace, kdy český soud vede insolvenční řízení týkající se právnické osoby založené podle cizího práva (mající na území České republiky středisko hlavních zájmů). Jako v ostatních případech, i zde je nezbytné rozlišovat mezi úpravou *lex concursus* aplikovatelnou bez ohledu na osobní status právnické osoby, která je subjektem insolvenčního řízení, a korporátní úpravou vztahu-

46 Viz Štenglová, I.; Havel, B.; Čileček, F.; Kuhn, P.; Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2013, str. 165.

jící se výhradně na subjekty vymezené právě osobním statutem. Jakkoliv nelze popřít, že z hlediska definice judikované SD EU se jedná o úpravu, jež by mohla věcně spadat pod čl. 3 insolvenčního nařízení, je současně nutné si uvědomit, že otázky, jimiž se SD EU zabýval, řešily problematiku soudní příslušnosti a netýkaly se hranice insolvenčního a korporátního práva, resp. možnosti rozšíření působnosti korporátní úpravy na subjekty s odlišným osobním statutem, a to prostřednictvím *lex concursus*.⁴⁷ Opačný přístup by již znamenal nepřipustný zásah do národních korporátních úprav.⁴⁸

Jak bylo výše naznačeno, rozhodnutí o diskvalifikaci/vyloučení výkonu funkce statutárního orgánu připadá za určitých okolností v úvahu také bez jakékoliv návaznosti na insolvenční řízení, a to na základě § 65 z. o. k. Dle tohoto ustanovení přistoupí soud⁴⁹ k rozhodnutí o vyloučení v případě opakovaného a závažného porušování povinnosti péče řádného hospodáře nebo jiných povinností spojených na základě jiných předpisů⁵⁰ s výkonem funkce ze strany statutárního orgánu, a to v posledních třech letech.⁵¹ Úprava neposkytuje zcela jednoznačnou odpověď na otázku, zda při splnění podmínek pro vyloučení výkonu funkce soud jedná *ex officio*, nebo mu § 65 odst. 1 pouze poskytuje možnost tak učinit.⁵² Porušování povinností jednat s péčí řádného hospodáře je nezbytné posuzovat v co nejširším smyslu, tedy nemusí se jednat o situaci, kdy je toto jednání omezeno na působení příslušné osoby, o jejímž vyloučení má být rozhodováno, u jedné právnické osoby. Naopak jde o zajištění toho, aby funkci statutárního orgánu nemohla vykonávat osoba, která při svém jednání obecně vykazuje nedostatek péče a opatrnosti. Jednání, na jehož základě by mělo k rozhodnutí dojít, muselo být uskutečněno v posledních třech letech; k předchozím prověním se nepřihlíží. Stejně tak není dostatečným důvodem pro vyloučení jednorázové, byť závažné porušení povinností. Statutární orgán je musí zanedbávat opakovaně a jeho pochybení bude muset dosáhnout určité minimální intenzity.

Možnost teritoriálního omezení úpravy

Cílem úpravy je zajistit, aby funkci statutárního orgánu nevykonávaly osoby, které k tomu nedisponují dostatečnými předpoklady. Z tohoto pohledu je § 65 odst. 1 z. o. k. nutné vykládat tak, že předmětem posouzení je nikoliv jednání statutárního orgánu v rámci jedné konkrétní korporace, ale jeho jednání v nejširším smyslu, tedy zprostředkovaně jakékoliv jednání mající vliv na splnění předpokladů výkonu funkce statutárního orgánu, včetně působení v jiných subjektech. Vzniká tak otázka, zda je možné jednání, na které úprava dopadá, omezit teritoriálně. Není pochyb o tom, že orgán české právnické osoby může v souvislosti s výkonem své funkce působit také mimo území ČR, a neexistuje rozumný důvod pro to, aby takovéto jednání nebylo zohledněno. Ke kladné odpovědi je ale nutné dospět i v případě jednání, kdy daná osoba poruší povinnosti spojené s výkonem funkce ve vztahu k zahraničnímu subjektu. Zprostředkovaně tak může být zajištěno, aby funkci člena statutárního orgánu nemohla vykonávat osoba, která se sice nedopustila žádného *závadného jednání* na území ČR, ale její působení v zahraničí nezaručuje řádný výkon funkce u české korporace. Stejně tak mohou být tímto způsobem postiženy případy, kdy se COMI české právnické oso-

by nachází v zahraničí, a nebylo tak výkon funkce možné vyloučit podle § 63 (ve spojení s § 64) z. o. k.

✦ Autor je advokátem, rozhodcem a vysokoškolským pedagogem.

47 Ve výše citovaném rozhodnutí Soudního dvora EU (šestého senátu) ze dne 4. 12. 2014 ve věci C-295/13, *H (jednající jako insolvenční správce společnosti G. T. GmbH) v. H. K. se lex concursus* shodovalo s aplikovatelnou korporátní úpravou vztahující se na úpadek v souladu s jeho osobním statutem. Mezinárodním prvkem zde byla národnost statutárního orgánu, tedy skutečnost nemající žádný vliv na určení rozhodné úpravy, ať již se jedná o insolvenční, či korporátní úpravu.

48 Již jen z důvodu nepřijatelného zdvojování sankcí, které statutárnímu orgánu hrozí. V případě úpravy *lex concursus* nemůže z podstaty k takovému zdvojování docházet, když insolvenční nařízení obsahuje konkrétní kolizní pravidla, přičemž rozhodná právní úprava určená na jejich základě vylučuje aplikaci pravidel obsažených v jiném právním řádu (např. právním řádu, který by byl rozhodný v případě, pokud by kolizním kritériem byl osobní status úpadce). Oproti tomu v případě, že bychom byť teoreticky připustili, že se s ohledem na souvislost s probíhajícím insolvenčním řízením uplatní konkrétní vybraná ustanovení korporátní úpravy státu, v němž se nachází COMI, nedošlo by k nahrazení korporátní úpravy stanovené podle osobního statusu, pouze k jejímu doplnění. Statutární orgán by tak nebyl stížen společně sankcemi podle jedné úpravy vybrané na základě kolizních pravidel, zatímco v rámci insolvenčního řízení by byl podroben sankcím stanoveným nejen aplikovatelným *lex concursus* a odpovídající korporátní úpravou, ale věřitelé by se současně mohli domáhat plnění na základě korporátní úpravy, již právnická osoba podléhá na základě svého osobního statusu. Na tomto rozdílů lze ostatně demonstrovat zásadní význam dodržování systematiky právního řádu. Právě nedodržení této zásady je důvodem, proč se v některých případech může statutární orgán za určitých okolností své odpovědnosti vyhnout. Typicky je tomu v případech obdobných nové české úpravě představované z. o. k., kdy jsou pravidla věcně spadající do oblasti insolvenčního práva zařazena do korporátní úpravy, čímž je jejich aplikovatelnost omezena na „domácí“ korporace, jejichž COMI se nachází v ČR. Oproti tomu, jestliže by tato úprava tvořila součást *lex concursus*, byla by aplikovatelná v rámci všech insolvenčních řízení konaných v České republice, bez ohledu na osobní status úpadce. Do popředí se tato otázka dostává zvláště v případech, kdy jsou prostřednictvím korporátní úpravy regulovány pravomoci insolvenčního správce či insolvenčního soudu (jak je tomu např. v § 62 z. o. k., na jehož základě je insolvenční správce oprávněn požadovat po statutárním orgánu vydání získaného prospěchu), a v případech, kdy se plnění mohou na statutárním orgánu domáhat mimo insolvenční řízení přímo věřitelé korporace (jakkoliv je vznik nároku podmíněn existencí úpadku korporace potvrzenou insolvenčním řízením). Zde lze sice hovořit o určité neobratnosti zákonodávce při koncepčním zařazení dané úpravy, fakticky ovšem zůstane možnost věřitelů domáhat se svého nároku nedotčena.

49 Jedná se o návrh podávaný mimo insolvenční řízení. Proto budou k jeho projednání příslušné obecné soudy a půjde tak o řízení samostatně vedené podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s tím, že se bude jednat o nesporné řízení ve smyslu § 13 tohoto zákona ve spojení s jeho § 85.

50 Jako příklad lze uvést ustanovení § 330 ins. zák. (povinnost statutárního orgánu při reorganizaci) nebo podmínky výkonu funkce statutárního orgánu obchodníka s cennými papíry, organizátora regulovaného trhu nebo centrálního deponitáře, jedná-li se o tzv. vedoucí osobu podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

51 Odborná literatura se neshoduje, pokud jde o určení okamžiku, k němuž je lhůta tří let vázána, tedy zda k okamžiku zahájení řízení nebo k okamžiku vyhlášení rozsudku, když z. o. k. neposkytuje v tomto směru žádné vodítko. Srov. Štenglová, I.; Havel, B.; Čileček, F.; Kuhn, P.; Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2013, str. 161, oproti Bělohlávek, A. J. et al.: Komentář k zákonu o obchodních korporacích, nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2013, str. 417. Kromě argumentace § 154 odst. 1 o. s. ř., podle kterého je pro rozsudek rozhodující stav u okamžiku jeho vyhlášení (když tento princip se na základě § 1 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních použije i na tato řízení vedená v jeho režimu), je možné argumentovat i logickým výkladem, kdy účelem úpravy je sankcionovat výhradně jednání, k nimž došlo v určitém časovém období od okamžiku, kdy by daná osoba mohla vykonávat funkci statutárního orgánu či být v obdobném postavení, přičemž prostřednictvím délky řízení by mohlo docházet k neúměrnému prodlužování této lhůty a osoba, ohledně níž je řízení vedeno, by tak fakticky byla zbavena možnosti vykonávat funkci statutárního orgánu na dobu delší, než bylo ze strany zákonodávce předpokládáno.

52 V odborné literatuře nepanuje shoda o tom, zda má soud *ex officio* povinnost takové řízení zahájit, když není zřejmé, zda rozdílná dikce § 63 odst. 1 z. o. k. („soud i bez návrhu rozhodne“) oproti § 65 odst. 1 z. o. k. („může soud i bez návrhu rozhodnout“) je výsledkem rozdílného přístupu zákonodávce k oběma řízením, nebo se jedná pouze o legislativní nepřesnost a § 65 odst. 1 z. o. k. bude vykládán tak, že i v tomto případě má soud *ex officio* povinnost o vyloučení výkonu funkce člena statutárního orgánu rozhodnout. Ani tento závěr není vyloučen, zvláště s ohledem na vyjádření autorů z. o. k., obsažené mimo jiné i v důvodové zprávě k zákonu, kde je jednoznačně vyzdvihována nutnost systematického a logického výkladu jednotlivých ustanovení oproti výkladu jazykovému (gramatickému), založenému na striktním porovnávání terminologie. K rozdílným názorům k této otázce srov. Štenglová, I.; Havel, B.; Čileček, F.; Kuhn, P.; Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2013, str. 161, oproti Bělohlávek, A. J. et al.: Komentář k zákonu o obchodních korporacích, nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2013, str. 416.

Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera

prof. JUDr. JOSEF BEJČEK, CSc.

1. Potvrzuje výjimka pravidlo, nebo spíše pravidlo výjimku?

Explicitně formulovaná zásada ochrany slabší strany v soukromém právu¹ vyvolává nejen některé teoretické a pojmoslovné, ale i praktické dopady. Chci se v tomto příspěvku dotknout obou oblastí. Rezignuji na teoreticky jemné rozlišování principů a zásad a na rozšiřování diskuse o diferenciacních kritériích, která jsou někdy nekonzistentní a ovlivněná spíše osobním vkusem autora nežli vědeckou přesností; odkazují raději na příslušnou literaturu a zdroje tam citované.²

Pořadí zásad (které navíc nemusí být vůbec formulovány v zákoně a jen se doktrinálně dovozují a aplikačně prosazují) není v žádném případě výrazem jejich důležitosti.³ Většina zásad či aspoň jejich obsahu je přirozeně – vzhledem ke své obecnosti – předmětem výkladových sporů a ne všechny jsou přijímány všeobecně⁴ a navíc jejich nové zakotvení v novém občanském zákoníku (dále „o. z.“) nemoh-

lo dosud projít testem judikatorního výkladu. Nicméně principy představují (a to bez ohledu na to, zda jsou vyjádřeny v pozitivním právu explicitně či nikoliv) „atak na positivismus“⁵ a jsou něčím více než jen nezávaznými hledisky posuzování, protože určité přístupy a argumentační postupy potlačují a jiné si vynucují.

Za velmi aktuální pokládám z tohoto hlediska úpravu zásady ochrany slabší strany, již přinesla rekonstrukce soukromého práva. To tradičně vycházelo ze zásady rovnosti smluvních stran. Tržní moc a vyjednávací síla smluvních stran se však mohou dramaticky lišit, a to nejen u jednostranných obchodů (B2C). I ve dvoustranných obchodech (B2B) je možné zneužití práva v hrubý neprospěch slabší strany – podnikatele. Reakci na tento fakt představuje i nově kodifikovaná obecná ochrana slabší strany (§ 433 o. z.) a též některé veřejnoprávní regulace.

Naše soukromé právo nevycházelo ani před rekonstrukcí z předpokladu materiální rovnosti stran, neboť neodpovídal realitě. Jisté rozdíly v ekonomické a jiné síle obchodních partnerů byly, jsou a budou přítomny vždy a někdy jsou dramatické. Soukromoprávní princip rovnosti tedy vycházel spíše z fikce, s níž se pojila autonomie vůle a smluvní svoboda. Přirozenou faktickou nerovnost stran právo umožňuje kompenzovat až od jejího určitého (příkrého) stupně, pokud se projevil v společensky nepřijatelném výsledku.⁶ Rovností v právech nahrazuje zákon společensky přijatelným způsobem fakt, že fakticky jsou si lidé, ale i podnikatelé, nerovni. Rovnost není tedy skutečností, ale požadavkem v podstatě povahy politické,⁷ který je prosazován právními prostředky. Důsledně vzato by byl požadavek úplně stejného zacházení s nerovnými subjekty (disponujícími nerovnými možnostmi a příležitostmi k svobodnému projevu své autonomní vůle) výrazem nerovnosti (nespravedlnosti).

V důsledku poznání, že informační asymetrie stran a tržní selhání mohou zásadu rovnosti obrátit až v její karikaturu, se objevil požadavek chránit slabší stranu; přirozeně nejprve u spotřebitelských smluv (B2C), kde je situace vyhrčená, ale později i u smluv mezi podnikateli (B2B) a navíc se zvláštní ohled začal vyžadovat pro tzv. malé a střední podnikatele.

V této souvislosti se autonomie vůle a ochrana slabší strany nově prohlašují za kontradiktorní k zásadě rovnosti stran s tím, že rovnost neexistuje.⁸ Pojetí rovnosti účastníků jako první zásady občanskoprávních vztahů je podle důvodové zprávy (dále „DZ“) k o. z. metodologicky vadné i z toho důvodu, že vede k závěru o rovném právním postavení fyzických a právnických osob. Tím se prý základní přístupové schéma k pojetí soukromých práv a povinností deformuje. Člověk a právnická osoba principiálně nejsou a nemohou podle důvodové zprávy být obecně v rovném právním postavení.⁹

1 Srov. ustanovení § 433, 630, 1798, 1799, 1800, 1801, 2629, 2898 o. z.

2 Srov. reprezentativní publikaci Bydliński, F.: System und Prinzipien des Privatrechts, Springer Verlag, Wien, New York 1996; v tuzemsku zejm. Hurdík, J., Lavický, P.: Systém zásad soukromého práva, Masarykova univerzita, Brno 2010.

3 Byť důvodová zpráva k o. z. (DZ, na str. 12) zastává jiný názor a za „první“ zásadu prohlašuje autonomii a odklání se vědomě od tradiční zásady rovnosti stran, která se většinou chápe a stále chápe jako „konstitutivní“ a „odvětvovětná“ zásada práva soukromého, důvodová zpráva tento přístup odmítá jako metodologicky vadný.

4 Srov. např. zčásti kritické hodnocení úpravy zásad cit. v komentáři Švestka, J. a kol., Wolters Kluwer, Praha 2014.

5 Srov. Dworkin, R.: Když se práva berou vážně, Oikumené, Praha 2001, str. 51 a násl.

6 Např. neplatnost právního jednání pro rozpor s dobrými mravy; odřeknutí právní ochrany jednání představujícímu zneužití práva či rozpornému se zásadami poctivého obchodního styku; pro nepodnikatelské subjekty: dřívější možnost odstoupení od smlouvy uzavřené v režimu obč. zák. č. 40/1964 Sb. v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek, resp. dnešní relativní neplatnost lichevních smlouvy apod.

7 Srov. Popper, K.: Otevřená společnost, Oikumené, Praha 1994, str. 200. Ve speciálnější právní podobě srov. např. Bydliński, F.: System und Prinzipien des Privatrechts, Springer Verlag, Wien/New York 1996, str. 160 a násl.

8 Tak v důvodové zprávě k o. z. (DZ) na str. 12. Na str. 20 DZ se konstatuje, že akcent na zásadu rovnosti zastírá přirozenou nerovnost mezi fyzickými a mezi fyzickými a právnickými osobami... a pomíjí hledisko ochrany slabší strany, která je pro soukromé právo stejně významná (sic!) jako zásada rovnosti. Z této formulace se dá dovodit smířlivost autorů k zásadě rovnosti (tedy že ji nepopírají). Na str. 75 DZ se zase píše, že „pro kruh soukromého práva je vzhledem k zásadě rovnosti (sic!) subjektů v principu lhotejně, které právnické osoby jsou soukromoprávní a které veřejnoprávní.“ Závěr o de facto uznané (resp. mentálně neopuštěné) zásadě rovnosti je opět nasnadě.

Domníváme se, že taková **kontrapozice zásady rovnosti a autonomie vůle (resp. ochrany slabší strany) je umělá**. Naopak vadný a empiricky nedoložený je sylogismus, že z principiálního požadavku rovnosti účastníků v soukromoprávních vztazích plyne, že strany (resp. fyzické a právnické osoby) mají stejné právní postavení.¹⁰ Takového antropomorfismu se – pokud vím – nedopouštěla ani právní úprava, ani právní praxe. Řada dřívějších úprav reflektujících potřeby slabší strany dokládá pravý opak.

Formální rovnost není totéž, co materiální rovnoprávnost, již se dosahuje (prostřednictvím výjimky ze zásady formální rovnosti) mj. ochranou slabší strany (ale také korektivem dobrých mravů, obchodní poctivosti aj.). Přibližné materiální (obsahové) rovnosti se přece běžně docíluje na úkor rovnosti formální. **Soukromé právo se tradičně právě prostřednictvím zásady formální rovnosti účastníků vymezovalo vůči právu veřejnému** (teorie subjektivní, resp. mocenská) a rovnost stran pokládalo dokonce za metodu své úpravy. Výjimky v obou směrech se přitom uznávaly.¹¹

Nejde ani o vyčítaný schematismus založený svého času naukou socialistického práva, jak tvrdí DZ. Formální právní rovnost se jakožto princip soukromého práva prosadila přece mnohem dříve – již vůči feudální nerovnosti a partikularismu. Základní étos velkých civilních kodifikací se přece opíral právě o zásadu rovnosti. Ta nebyla zpochybněna ani obsahovou kontrolou a eventuální korekcí prostřednictvím požadavku souladu s dobrými mravy, obchodní poctivosti apod.

Toto základní systémové paradigma soukromého práva může stěží změnit DZ nebo samotná rekodifikace. Normotvorba nemůže obecně oktrojovat doktrinární koncepci. Domníváme se, že proklamativní vyjádření v DZ nepotlačí vnímání zásadní formální rovnosti stran jako hodnotové a interpretační zásady zejména v aplikační praxi především v podnikatelských vztazích. Zatímco faktická nerovnost mezi lidmi i podnikateli je zcela přirozená, princip rovnosti jakožto společenské dohody a fikce neznamena mechanistické rovnítko, ale jde o požadavek rovnosti osob za srovnatelných podmínek. Zásada autonomie vůle a její uplatňování prostřednictvím tzv. ochrany slabšího onu materiální nerovnost kompenzuje a nastoluje situaci bližší skutečné rovnoprávnosti (a nejen formální rovnosti) i mezi subjekty evidentně nerovnými.

Ochrana slabšího smluvního partnera – podnikatele (jeho skutečné autonomní vůle nezdeformované extrémně nevýhodnou vyjednávací pozicí) tak zůstává spíše **výjimkou z principu rovnosti a potvrzením principu autonomie vůle** mezi stranami s podstatně odlišnou vyjednávací silou nežli nosným samostatným principem. Tato výjimka se vztahuje ve své generální klauzuli jen na podnikatele v postavení strany silnější (srov. § 433 o. z.).¹² Ustanovení § 433 o. z. představuje dekompozici a konkretizaci zásady poctivosti (§ 6 o. z.), dobré víry (§ 7 o. z.) a zákazu zneužití práva (§ 8 o. z.) a je nepochybně samostatně aplikovatelné. Má přece jen jakési definiční znaky, podle nichž lze určité jednání subsumovat lépe než jen podle výše uvedených nejobecnějších zásad. Je projevem spravedlnosti, u něž nelze vyloučit kolizi s právní jistotou.¹³

Skutečná autonomie vůle znamená též nepodřízenost, rovnost ve svobodě, tedy rovnost i v autonomii. Jde jen o různé názvy téhož či o různé úhly pohledu na totéž; zásady

rovnosti, autonomie vůle a ochrany slabšího jsou funkčně komplementární, vzájemně se podmiňují, vyvažují a působí ke společnému cíli.¹⁴ Ochrana slabší strany umožňuje – ovšem za cenu ústupku ze zásady (formální) rovnosti – dosáhnout, aby se mohla reálně naplnit autonomie vůle – aby tedy nezůstala ve formální podobě (podobně jako v případě pouze formální rovnosti).

Předpokladem k prosazení skutečné autonomie vůle je tedy skutečná (nikoliv jen formální) rovnost účastníků soukromoprávních vztahů, takže zásada ochrany slabší strany nastoluje skutečnou rovnost (naplňuje zásadu rovnosti) s cílem naplnit zásadu autonomie vůle.¹⁵ Rovnost stran (jejich rovné postavení), znemožňující účastníkovi soukromoprávního vztahu vnutit druhému proti jeho vůli povinnost nebo založit právo nebo si vynutit domnělé subjektivní právo, jasně souvisí se zásadou svobodné vůle a autonomní vůle stran. Základní paradigma a východisko soukromého práva (rovnost jako souřadnost, tedy vzájemná nenadřazenost a nepodřízenost subjektů) se určitě nezmění přemalováním téhož obsahu jinými názvy nebo seřazením zásad soukromého práva do jiného pořadí ladícího s jiným terminologickým vkusem či východiskem. **Faktická rovnost stran se pod základní soukromoprávní zásadou rovnosti nikdy neskrývala.**

2. Slabší obchodní partner

2.1 Rovnost a spravedlnost

Ekonomické transakce mezi rovnými jsou vesměs abstrakcí, sotva kdy realitou. Smluvní partneri disponují rozdílnou a strukturovanou vyjednávací silou a někdo z nich bývá celkově zpravidla v postavení slabšího. Právě proto, že tato rovnost je a může být jen abstraktní a žádné dva subjekty si nemohou být ve všech ohledech rovny fakticky, dochází ke zkreslení soukromé autonomie vůle a jedna strana se musí přizpůsobit více zájmům partnera; extrémem je faktický diktát silnější strany pouze skrytý pod hávem smlouvy.¹⁶

Hovořit o smluvní svobodě v takové situaci je urážkou slova „svoboda“, neboť neponechává slabšímu prostor pro vlastní

9 Antropomorfizace právnických osob nemá ovšem ve skutečnosti se zásadou rovnosti (tedy souřadného postavení subjektů, absence sub- a supraordinace) nic společného.

10 A nějaké pořadí, v němž se zásady uvádějí z hledisek didaktických, neovlivňuje ani v nejmenším jejich reálný dopad.

11 Např. nadřazené postavení rodiče vůči dítěti, zaměstnavatele k zaměstnanci, a naopak souřadné postavení subjektů v některých veřejnoprávních vztazích.

12 K použití § 433 o. z. však není nutné, aby na druhé straně stál nepodnikatel (typicky spotřebitel). Ochrana slabšího v pozici spotřebitele je zvláštní a velmi podrobně upravenou podkategorií obecné ochrany slabší strany (zejm. v podobě úpravy tzv. spotřebitelských smluv a zákona o ochraně spotřebitele), a má před obecnou ochranou slabšího přednost.

13 Protože § 433 o. z. je formou konkretizace dobrých mravů, byla by dohoda s odlišným obsahem podle § 1 odst. 2 o. z. nepřijatelná a neplatná.

14 Podrobnější podnětné úvahy viz Stránský, J.: Vývoj a postavení pracovního práva jako soukromoprávního odvětví, Masarykova univerzita, Brno 2014, str. 22 a násl. Autonomie vůle a rovnost stran se podmiňují a organicky provázejí, obě vycházejí z lidské přirozenosti a není vhodné stavět je proti sobě. Autonomie vůle rovnost zahrnuje jak sama o sobě, tak obzvláště ještě tehdy, je-li korigována zásadou ochrany slabší strany, která je vlastně projevem zásad rovnosti v materiálním smyslu. Srov. tamtéž, str. 35.

15 K tomu srov. Hurdík, Lavický, v cit. práci, zejm. str. 95, 106, 114.

16 Podle Stammlera je právo silnějšího největším bezprávím.

rozhodování.¹⁷ V takových případech trpí pocit spravedlnosti, rodící se v jiné sféře než jen v zájmovém střetu stran: totiž ve společenském vědomí a obecněji sdílených etických představách o tom, co je správné a únosné. V určitých situacích vyjednávací nerovnováhy proti sobě stojí dvě soukromé autonomie – té silnější a té (výrazně) slabší strany, které se navzájem vyruší v jednoznačný prospěch té výrazně silnější strany. Pak se uplatňuje jiné hledisko spravedlnosti v podobě distributivní (rozdělovací).

Zatímco **korektivní (komutativní) spravedlnost** si strany zajišťují svou interakci samy (a je doménou práva soukromého), **distributivní spravedlnost** vyžaduje prostředníka externích hodnot a zájmů (a zabezpečuje ji stát či z jeho pověření jiná moc veřejná).¹⁸ Je proto doménou práva veřejného. Jejím obsahem zpravidla bývá rovnostářství.

Občas se rozlišuje mezi **spravedlností morální** (založenou na hodnotách) a **spravedlností sociální** (založenou na zájmech).¹⁹ To je hledisko poněkud sporné, protože vychází z autonomie morálních hodnot. Žádná morálka však není univerzální. Může si na takovou jen hrát a může samozřejmě mít ev. takové ambice. Je však zřejmé, že i ona je relativní a že bývá podmíněna zájmy, na jejichž prosazování a obranu se vytvářejí ta vhodná a pravá morální pravidla. Spravedlnost, s níž operují právní předpisy, je vzhledem k logice tvorby práva nepochybně zájmově předurčena, je záležitostí (právní) politiky a patří do sféry tzv. spravedlnosti sociální.

17 Srov. Zöllner, W.: Archiv für die civilistische Praxis 1996, str. 28 a násl., cit. podle Cherednychenko, O. H.: Fundamental Rights, Contract Law and the Protection of the Weaker Party, Selier European Law Publishers GmbH, München, 2007, str. 284.

18 Podle G. Radbrucha (Rechtsphilosophie, § 4) je vyrovnávací spravedlnost spravedlností soukromého práva a rozdělovací spravedlnost je spravedlností práva veřejného, jak uvádí Cherednychenko v op. cit., str. 36.

19 Tak Gorini, S.: An economist's plaidoyer for a secular ethics: the moral foundation and social role of critical rationalism, in Brennan, G., Eusepi, G.: The Economics of Ethics and the Ethics of Economics (Values, Markets and the State), Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2009, str. 45 a násl.

20 Typicky spotřebitel, dítě, zaměstnanec, nájemník, malý a střední podnik, obchodní zástupce, drobný akcionář atp.

21 K tomu srov. Csach, K.: Štandardné zmluvy, Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk, Píseň 2009, str. 120.

22 Srov. Ayal, A.: Fairness in Antitrust, Hard Publishing, Oxford 2014, str. 10. Na str. 73 a násl. se zpochybňuje anachronický a individuálně hodnotový předpoklad, že velké podniky jsou společensky škodlivé, a že je proto třeba chránit ty malé.

23 Jak se např. uplatňuje při zákazu zneužití významné tržní síly podle zákona č. 395/2009 Sb.

24 Podobně Ayal v cit. práci s odkazem na Dworkina, na str. 88.

25 Srov. pokus DZ o definici či spíše ilustraci pojmu slabší strany k § 630 o. z. (str. 152): „Kdo je slabší stranou, vyplývá z povahy věci všude tam, kde mezi stranami existuje faktická nerovnováha co do skutečné možnosti uplatnit a obhajovat soukromé zájmy. Zpravidla tedy půjde o poměry mezi osobami, jež nejsou pro nedostatek věku nebo z jiného důvodu plně svéprávné, a osobami plně svéprávnými, mezi spotřebiteli a dodavateli, zaměstnanci a zaměstnavateli, nájemci bytů a pronajímateli apod.“ „Slabší podnikatel“ se patrně skrývá v onom „apod.“

26 Blíže viz Bejček, J.: Soukromoprávní a veřejnoprávní korekce subjektivní a objektivní vyjednávací síly ve smluvních obchodních vztazích (základní struktura problému), Obchodní právo 2014, č. 12.

27 Srov. Schulze, M. Nachfragerecht im Lebensmitteleinzelhandel, Gabler Wiesbaden 1998, str. 227.

28 Srov. Hesselink, M. W.: Towards a sharp distinction between B2B and B2C? Working Paper Series No. 2009/06, CS ECL, Amsterdam; týž.: Unfair terms in contracts between businesses, Working Paper Series No. 2011/07, CS ECL, Amsterdam.

2.2 Statusově neutrální a statusově podmíněná spravedlnost

Právo nemůže být jen intuitivní či předsudečné a mělo by stanovit určitá kritéria. **Rozdíl ve „vyjednávací síle“ se dají definovat postavením strany, ale je to klidně možné též naopak.** Jde totiž o projevy téhož jevu, v němž není vždy jasná příčina a následek, což vede k bezcenným tautologickým definicím. Některé formální znaky postavení (statusové) se dají vymezit snáze než směsice faktorů, které bez ohledu na statusové postavení ovlivňují skutečnou vyjednávací sílu. Snad proto se zákon uchyluje k vymezení některých typů statusově podmíněných „slabších stran“, jejichž formální pozice pak dostává ke konstatování, že disponují slabší vyjednávací mocí, a tudíž si zaslouží zvláštní ochranu.²⁰

Není tedy rozhodující, zda je určitý subjekt (typicky spotřebitel nebo tzv. malý a střední podnikatel) v konkrétním vztahu skutečně slabší, ale to, že patří do **kategorie subjektů**, které zpravidla mají slabší postavení, takže se na něj bez ohledu na konkrétní konstelaci bude jakožto na slabšího pohlížet,²¹ i když realita může být třeba úplně opačná a ochranu by si „zasloužil“ spíše *skutečně slabší* (byť formálně statusově silnější) proti *skutečně silnějšímu* (byť formálně statusově slabšímu²²) smluvnímu partnerovi.

Obecná ochrana slabší strany by mohla být korektivem a „pojistným ventilem“ proti příliš hrubému a formalistickému statusovému přístupu²³ a mohla by umožnit statusově neutrální individualizaci ochrany slabší strany proti zneužití kvality odborníka nebo hospodářského postavení skutečně silnější stranou s formálním podnikatelským statutem. **Dopad** takové úpravy může být samozřejmě **dvousečný**, protože jde již nikoliv o pocity, ale právo, které, jak známo, má převahu nad zájmy právem nechráněnými. Pouhé zájmy protirečící právem chráněným zájmům druhé strany jsou málo relevantní.²⁴

Určit „mimostatusové“ objektivní a operacionalizovatelné kritérium „slabosti“ bez ohledu na realitu konkrétního vztahu mezi dvěma konkrétními a formálně rovnými subjekty v konkrétním kontextu je velmi obtížné a dá se to zvládnout jen obecnými generálními klauzulemi, které je nutno pečlivě a promyšleně interpretovat.²⁵ Svůdné je to zvýšením jakési všeobecné naděje na možnou právní podporu, byť za cenu možné nepřesnosti v jednotlivostech.

Slabší strana se někdy může opírat o objektivizovaná hlediska svého postavení. Může se jednat o různé druhy vyjednávací síly (kupní síla, ekonomická závislost, hospodářské postavení, významná tržní síla, dominantní postavení apod.²⁶). Závislost může nabýt (a to i bez podoby tržní moci silnějšího) až takové formy, že závislá strana vnímá (tedy subjektivně) svého partnera jako ekonomicky nepostradatelného („*partenaire obligatoire*“²⁷), zejm. kvůli délce trvání obchodního vztahu, specifickému technickému vybavení závislého partnera na činnosti silnějšího partnera (logistické vybavení, standardizace), obtížnosti rychlé změny partnera, podílu obrátu závislé strany z obchodu se silnějším partnerem.

Nevyvážený smluvní vztah je formován spíše ekonomickou závislostí nežli vyjednávací silou a představuje omeze-

ilustrační foto

ní reálné autonomie vůle z různých důvodů. Tyto důvody se neomezují jen na vztahy B2C, ale působí i ve vztazích B2B (zejm. rozdíl v ekonomické moci, omezená racionalita, informační asymetrie).²⁸ Ochrana slabšího se v důsledku toho legitimizuje nejen pro spotřebitele, ale i pro podnikatele v nevýhodném postavení vůči silnějšímu partnerovi.²⁹ **Snaha těžit z vlastní komparativní výhody a využívat situační převahu je ovšem podstatou obchodního styku a hospodářské soutěže.** Sporné proto je, zda se má i pro ochranu slabšího podnikatele použít vysoký standard obsahové ochrany určený původně pro spotřebitele. Mohlo by to totiž poškodit soutěž a její selektivní funkci (*survival the fittests*), ohrozit smluvní svobodu a zásadu *pacta sunt servanda* atp.

Zákon sám řešení dilematu šalamounsky nenabízí a formuluje sice obecné pravidlo,³⁰ že nikdo nesmí mj. pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu, tedy patrně újmu vyvolanou právě jen oním závislým postavením; nikdo však také podle zákona **nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých** – ochrany slabšího nemá být hoden tedy ani neschopný podnikatel (který je nedbalý, nezjišťuje si potřebné informace, nečte obchodní podmínky a je proto překvapen jejich obsahem, nezajišťuje se právně a fakticky proti neúspěchu atp.). **Ani právo situačně slabšího podnikatele na ochranu nesmí být tedy zneužito proti silnějšímu.**

Typicky **pro podnikatele** jakožto profesionály by měl platit **náročnější standard** schopností, který by neměl prolamovat zásadu závaznosti smluv. Statusové hledisko nemusí být rozhodující (chráněn proti zneužití závislosti na silnějším podnikateli bude i slabší podnikatel), ale hlavní roli by měl mít situační kontext.

3. Generální klauzule³¹ ochrany slabšího a důsledky jejího porušení

3.1 Skutková podstata podnikatelského zneužití silnější pozice

Podle § 433 o. z. se chrání slabší strana³² bez ohledu na svůj podnikatelský či nepodnikatelský status, ovšem jen v hospodářském styku s podnikatelem jakožto stranou silnější. Bu-

de-li v konkrétní situaci silnější stranou nepodnikatel, toto ustanovení se nepoužije, ale uplatní se jiné obsahové korektivy (příkaz poctivosti a dobré víry, zákaz nemravného jednání, zákaz zneužití práva).

Silnější podnikatel nesmí zneužít svou profesionální kvalitu ani své hospodářské postavení

- k vytváření závislosti nebo
- k využití (již existující) závislosti a
- k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech.

Svou povahou je § 433 o. z. vlastně jen mírně strukturovanějším **derivátem zásad slušnosti a zákazu zneužití práva** s uvedením konkrétnějších hodnotících hledisek; tedy zásad, které platí i pro vztahy B2B. Explicitní vydělení jakési subkategorie ochrany slabší strany jakožto druhu dobrých mravů, resp. zákazu zneužití je sice formálně logicky redundantní, ale z praktického aplikačního pohledu může být užitečné, pokud by umožňovalo snažší a strukturovanější subsumpci a aplikaci.

Jestli je to případ formulace § 433 o. z., je však přinejmenším sporné. Vytvoření závislosti slabšího na silnějším podnikateli se chápe jako samostatná část složené skutkové podstaty ochrany slabšího (arg. „nebo“). Je tedy možno vytvořit závislost slabší strany a dosáhnout tím (!) zřejmě a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech. Sotva si lze ovšem představit samostatný zdravotní nebo odstraňovací nárok slabší strany vůči silnějšímu podnikateli, aniž by se ono tvrzené vytváření závislosti nějak materializovalo.

29 Srov. Roppo, V.: From Consumer Contracts to Asymmetric Contracts, ERCL 2009, No 3, str. 343, kde se odkazuje na článek A. Plaia: Protezione del contraente debole e retorica della giustizia contrattuale?, Rivista di diritto civile, 2008, I, str. 705 n.

30 Srov. § 3 odst. 2 písm. c) o. z.

31 Tato generální klauzule je doplněna rozptýleně jednotlivými skutkovými podstatami, formulovanými ovšem jen předmětově, bez upřesnění obsahových hledisek (kdo je slabší stranou) – ta budou záviset na situačním kontextu. Viz další poznámku pod čarou.

32 Kromě § 433 o. z. se slovo „slabší“ vyskytuje i v dalších ustanoveních o. z. (např. § 630, § 1798, § 1799, § 1800, § 1801, § 2629, § 2898). To však samozřejmě neohraničuje působnost § 433 o. z. jen na tyto případy. Typickým případem ochrany slabšího je úprava obchodního zastoupení a v jeho rámci úprava postavení obchodního zástupce jakožto implicitně slabší strany, aniž by se přitom slovo „slabší“ vůbec použilo – srov. § 2519 o. z.

Závislost „vytvářená“ (a ovšem tedy již „existující“) se musí tedy materiálně využít (resp. v dikci zákona „zneužít využitím“). Rozlišování na „vytvářeni“ a „využití“ závislosti tedy ztrácí reálný smysl. **Závislost vytvářená silnějším podnikatelem bez materializace v podobě neekvivalence nespadá do režimu § 433 o. z.** Tato materializace by ovšem zásadně neměla mít ve vztazích mezi podnikateli podobu **neúměrného zkrácení nebo lichvy**, protože pro tyto případy se zákonné důsledky vylučují podle patrně kogentního ustanovení § 1797 o. z.

Problematická může být i **kauzalita** mezi vytvořením závislosti slabší strany a profesionální kvalitou nebo hospodářským postavením podnikatele. Pokud silnější podnikatel nebude dominantem, **podíl slabšího podnikatele** na spoluvytváření své vlastní závislosti na silnějším podnikateli bude vždy ve hře.

Nejasná je i možnost „zneužití“ formou „využití“ (závislosti). Zneužití a využití se tradičně rozlišuje; zde zákonodárce jako by mezi oběma pojmy volně oscilloval.

Pravděpodobnou sankcí za porušení zákona je neplatnost takových ujednání, která budou pod ustanovení § 433 o. z. subsumována. Protože jde o evidentní účel zákona omezit zneužívající a nepoctivé jednání v obchodním styku ve prospěch postižené strany, která by měla mít možnost úniku z takové situace, bez neplatnosti jednání by účel zákona nebyl naplněn. Nastane tedy při naplnění hypotéz § 433 o. z. neplatnost pro rozpor se zákonem, neboť to vyžaduje smysl a účel zákona podle § 580 odst. 1 o. z. Tento důsledek by ovšem nastal i při absenci ustanovení § 433 jakožto „variance na téma dobrých mravů“.

Pokud se k takovým ujednáním pouze „nepřihlédne“, jako by šlo o rozpor s dobrými mravy podle § 580 o. z., bude výsledek týž. Neplatnost právního jednání by neměla být „obecnou sankcí;“ a neměla by tedy být absolutní; o. z. se totiž staví na obranu zásadní platnosti právních jednání.³³ Důvod neplatnosti je stanoven na obranu jedné (totiž slabší) strany, která by měla mít možnost vznést námitku neplatnosti podle § 586, ale bez ní platí fikce platnosti. Není důvod trvat též na neplatnosti celkové; zákon (§ 576 o. z.) totiž preferuje neplatnost částečnou.

Možnou sankcí za porušení zákazu zneužití hospodářského postavení může být i **náhrada škody** za porušení právem stanovené povinnosti nebo i náhrady škody způsobené porušením dobrých mravů,³⁴ konkretizovaných zákonem v § 433 o. z. pomocí zákazové normy do podoby povinnosti právní.

33 Srov. § 574 o. z.

34 Podle § 2910 o. z., resp. 2909 o. z.

35 Ustanovení § 1793 a násl. a § 1796 o. z.

36 Pro oblast finančních služeb poskytovaných spotřebitelům srov. Cherednychenko, O.: Freedom of Contract in the Post-Crisis Era: Quo Vadis? ERCL 2014, 10 (3), str. 390-421.

37 Tak např. v Rakousku je možné postupovat podle § 934 ABGB a za základ se bere znalecký posudek z ekonomie. Srov. Winner, M.: Wert und Preis im Zivilrecht, Springer Verlag, 1. A., Wien - N. York 2007, str. 116.

38 Srov. tamtéž, str. 141-142.

39 Srov. § 580 odst. o. z.

40 Např. úvěry na splátky úvěrů?

41 Podle rakouské judikatury.

42 Srov. Winner, v cit. práci, str. 64.

3.2 Neúměrné zkrácení a lichva

Na dvojím statusovém standardu ochrany slabší strany IpI o. z. při úpravě důsledků lichvy a neúměrného zkrácení.³⁵ Podnikatel, který byl při svém podnikání neúměrně zkrácen nebo byl obětí lichevní smlouvy, se na rozdíl od spotřebitele nemůže dovolat neplatnosti smlouvy, ani nemůže požadovat její zrušení. Zákon tu tedy trvá na odlišném a formálně statusově podmíněném režimu právní ochrany slabší strany.

Extenzivní a paternalistické používání ochrany slabší strany by se mohlo ocitnout v rozporu se zásadou závaznosti smluv, smluvní svobody a smluvní autonomie a mohlo by posilovat tendenci k morálnímu hazardu³⁶ a k neodpovědnosti slabších kontrahentů za svoje jednání, až by se mohli v důsledku takové ochrany slabšího stát stranou fakticky silnější. Delikátní rovnováhu mezi protichůdnými principy nastolí až judikatura, která snad bude postupovat velmi obezřetně a neaktivisticky.

Úprava laesio enormis v § 1793 o. z. upravuje důsledky poruchy ekvivalence. Nelze je zaměňovat se sociálními důvody uvolnění z právního závazku – to je řešení ex post a nemá co do činění se vztahem „plnění – protiplnění“.³⁷ Tržní cena je měřítkem obvyklosti tam, kde se dá zjistit. Maximalizace zisku subjektu je legitimní hospodářský cíl, pokud by však tento cíl zůstal bez korekce, popřela by se tím možnost zpochybnit smlouvu kvůli nedostatku objektivní ekvivalence.³⁸

Neúměrné zkrácení není spojeno s neplatností, ale zásadně s restitučními nároky. Jejich smluvní modifikací (a to směrem ke zmírnění nároků na zkracující stranu) je možné si představit. Ustanovení je patrně dispozitivní. Právně eticky budou však hranice nastaveny korektivem dobrých mravů (s důsledkem neplatnosti) např. tam, kde v podmínkách informační asymetrie zvýhodněná strana o zkrácení věděla. **Excesivní laesio enormis může tedy nabýt kvality příkrého rozporu s dobrými mravy a může vést k neplatnosti právního jednání, pokud by to smysl a účel zákona vyžadoval.**³⁹ Možnost namítat neplatnost právního jednání u excesivně nemravného postupu není tedy ani pro nepodnikatele vyloučena zvláštní úpravou laesio enormis, která se neplatností netýká. I obecná generální klauzule ochrany slabší strany podle § 433 o. z. by se tedy dala i ve vztazích mezi podnikateli použít, pokud by se překlenuly výše naznačené interpretační problémy a naplnila by se její skutková podstata.

Úprava lichvy v § 1796 o. z. reaguje na možnou poruchu vůle ve spojení s poruchou ekvivalence. Nehovoří se v ní o (hospodářské) závislosti; to může být druh tísně.⁴⁰ Lichva se chápe jako vědomé využití něčí slabosti k dosažení nadměrného zisku, ale stačí⁴¹ dosáhnout takového prospěchu bez záměru; postačuje dokonce, že nepoměr nezná lichevník z vlastní nebdalosti.⁴² I u lichvy je podle převládajícího mínění rozhodující tržní cena v okamžiku uzavření smlouvy.

Skutková podstata lichvy spočívá tedy v ovlivnění vůle jedné ze stran, jež není s to kvůli svému kognitivnímu nebo emocionálnímu handicapu schopna porovnat majetkovou hodnotu poskytnutého či přislíbeného plnění s hodnotou tržní. Každá z charakteristik vlastností zneužitých při lichevní kontraktaci stačí osamoceně; možné jsou samozřejmě kom-

binace, které zlepšují důkazní situaci zneužitě smluvní strany a činí pravděpodobnějším následek relativní neplatnosti. Z těchto charakteristik se vymyká v nové úpravě tzv. lehkomyšlnost, která má ve srovnání s ostatními charakteristikami ještě „rozmazanější“ obrysy a je navíc snadno tvrzeným a těžko vyvratitelným ex post hodnocením vlastního jednání.

Vyloučení podnikatelů ze zásadní možnosti napadnout lichvé nebo neúměrně nevýhodnou smlouvu vyplývá z předpokladu, že podnikatel jakožto profesionál zná hodnotu prodávaného zboží. Kdo může lépe pozorovat trh, měl by nést následky toho, že to činí nedostatečně. Nicméně **použití § 588 o. z. soudem (a podle § 3017 o. z. i rozhodcem) vyloučeno ani pro podnikatele být nemusí: může totiž nastat neplatnost právního jednání pro zjevný rozpor s dobrými mravy** (vedle protiprávnosti zjevně narušující veřejný pořádek). Mohlo by to kompenzovat např. křiklavé případy informační asymetrie mezi podnikatelem (drobným prostým živnostníkem) a podnikatelem (velkou profesionální společností). Z hlediska behaviorální psychologie je drobný živnostník prostě člověk (byť ne spotřebitel), který je často v obrovské informační asymetrii vůči velké profesionální korporaci, aniž má možnost být chráněn jako slabší strana.

Vzniká logicky otázka, že představuje-li ustanovení § 433 o. z. jakousi generální klauzuli „podnikatelských dobrých mravů“, zda by se měla připustit její aplikace i navzdory existenci „zvláštních skutkových podstat“ lichvy a neúměrného zkrácení, která ze své působnosti podnikatele statusově explicitně vylučují. **Taková obecná ochrana slabší strany (byť podnikatele) před silnější stranou v podobě podnikatele se zdá být spíše eticky fundovaným, nicméně pouhým přáním zákonodávce, které bude sotva vymahatelné. Funkčně je spíše nahradí méně komplikované tradiční obecné morální korektivy obsahové správnosti smluv.** Lze si sotva představit jednání rozporné s ustanovením § 433 o. z., které by bylo mravně konformní.

Podobný problém může vzniknout u vztahu obchodního zástupce (jakožto statusově slabší strany) vůči zastoupenému. Nejasnou ochranu slabšího podle § 433 o. z. je možno odmítnout s argumentem, že všechny podstatné aspekty ochrany slabšího jsou přece upraveny zvlášť v rámci smluvního typu obchodního zastoupení. Generální požadavek zákazu zneužití práva a zákazu jednání příčícího se dobrým mravům však jako základní interpretační pravidlo vyloučen být nemůže. V tomto smyslu *lex generalis derogat legi speciali*.

4. Adhezní kontraktace

4.1. Podstata adhezní smlouvy

Občanský zákoník nově upravil uzavírání smluv adhezním způsobem (§ 1798 – § 1801 o. z.).⁴³ Jde typicky o jeden z nástrojů ochrany slabší strany bez ohledu na její spotřebitelský nebo podnikatelský status. Uplatní se vždy v situacích, kdy jedna strana „určila“⁴⁴ druhé straně svoje podmínky, aniž druhá strana měla skutečnou příležitost (patrně nejen příležitost formální a jen „naoko“; u druhé strany již tato příležitost stačí i bez jejího naplnění) ovlivnit obsah těchto základních podmínek. Intenzita ochrany v závislosti na podnikatelském nebo nepodnikatelském statusu se však liší.

Ochrana prostřednictvím explicitně kogentních ustanovení (§ 1801 o. z.) se vztahuje i na formální znaky poskytnutých informací. Úprava však není selektivně kogentní pro vztahy mezi podnikateli, kteří se mohou domluvit odchýleně od ustanovení § 1799 a § 1800 o. z. Taková odchylka by se však přesto nepokládala za platně sjednanou, pokud by podnikatel, který to tvrdí, také prokázal, že doložka uvedená mimo hlavní text smlouvy a navržená druhým podnikatelem hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku.⁴⁵

Projevuje se tu myšlenka, že **poctivost a svoboda nejsou protiklady**. Zatímco zásada smluvní svobody zajišťuje účastníkům smlouvy autonomní rozhodovací prostor, zásada poctivosti se týká kvality rozhodnutí, a tím i legitimacy celého tržního systému.⁴⁶ Orientace pouze na výsledek (efektivnost, blahobyt) bez ohledu na poctivý proces tvorby rozhodnutí, a tvrzení, že regulatorní úsilí o poctivost jde k tíži a proti základnímu smyslu individuálního blahobytu,⁴⁷ jsou cynicky jednohodnotové; naše soukromé právo je nesdíli.

Společenská hlediska (včetně pojetí poctivosti a spravedlnosti) přinejmenším spoluurčují ekonomiku, která není „hodnotově vyprázdněným strojem na peníze“ a nikoliv naopak, že by pouze ekonomika definovala společnost.⁴⁸ Navíc ani ekonomické teorie vysvětlující a formující realitu nepatří mezi exaktní (tvrdé) vědy a každá z nich se váže ke konkrétnímu světónázoru a k soustavě představ o tom, co je důležité.⁴⁹ Ani ekonomické, ani právní názory nejsou prosty hodnotových předpojatostí, takže ideologie je důležitá pro rozhod-

43 Důvodová zpráva k o. z. označuje pojem „adhezní smlouvy“ poněkud štitivě za slangový (byť i přes tuto údajnou výrazovou pokleslost byl u nás dlouhou dobu termínem kodifikovaným – srov. § 262 odst. 4 obč. zák.). Obratná zkratka „adhezní smlouvy“ (ve srovnání s těžkopádným souslovím „smlouvy uzavírané adhezním způsobem“) se však v odborných a kultivovaných právních kruzích i ve světě běžně používá (včetně směrnice EU 93/13), byť adjektivum „adhezní“ necharakterizuje druh smlouvy z hlediska předmětu plnění. Tento znak se však nenaplní ani u dělení smluv na písemné („smlouvy uzavírané v písemné formě“) a ústní, u dělení smluv na reálné nebo konsenzuální, aniž se zpochybňuje účelnost používání přívlasku. Proto termín „adhezní smlouva“ považujeme za korektní, účelný a srozumitelný a pracujeme s ním.

44 Tzv. „jednostranně určené“ podmínky jsou však obsahem smlouvy, tedy druhá strana s nimi souhlasila – nejde tedy pojmově striktně vzato o „určení“ podmínek, ale o jejich návrh, který druhá strana (s větší či menší vnitřní rezervací) akceptovala.

45 Jde o zbytečně komplikovanou konstrukci. Tvrdí se tu, že ustanovení § 1799 a § 1800 o. z. je v zásadě kogentní, ale pro vztahy mezi podnikateli je dispozitivní, ovšem s výjimkou, že doložka mimo text smlouvy je „hrubě nemravná“. Pak je ovšem neplatná a nemá to co do činění s charakterem ustanovení, které by mělo být ex post a v závislosti na podmínkách jednou kogentní a jednou dispozitivní... Následek jednání se tak zaměřuje s charakterem normy, která ono jednání upravuje. Vždyť ale ani dispozitivní ustanovení obecně přece nedovoluje sjednat si obsah závazku v rozporu s obecnými korektivy tzv. „obsahové správnosti“. Konsistentní by bylo nezakazovat ex post samotnou možnost dohody, ale posoudit eventuálně její věcný obsah jako rozporný s těmito obsahovými korektivy (dobré mravy, poctivý obchodní styk, účel zákona apod.), i když to z praktického hlediska bude mít stejné účinky.

46 Srov. Fikentscher, W., Hacker, P., Podszun, R.: *Fair Economy*, Springer, Verlag Berlin-Heidelberg 2013, str. 79.

47 Srov. Kaplow, L., Shavell, L.: *Fairness versus Welfare*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, an London 2006, str. 466. Na str. 469 se vyjadřuje přesvědčení, že pojmu poctivosti by se neměl přikládat samostatný význam (independent weight) při hodnocení zákonných pravidel. Ona se ale zákonná pravidla na ni vesměs odkazují jako na hypotézu... V našich poměrech je navíc našťásti samotná poctivost interpretačním zákonným pravidlem (srov. nejobecnější § 6 o. z. a na řadě dalších míst).

48 Parafraze myšlenky z cit. práce Fikentscher a kol., str. 149 a str. 150.

49 Srov. Sullivan, L. A.: *Antitrust, Microeconomics, and Politics: Reflections on Some Recent Relationships*, 68 Calif. L. Rev., 112 (1980), podle Lao, M.: *Ideology Matters in the Antitrust Debate*, *Antitrust Law Journal*, Vol. 79, issue 2, 2014, str. 651.

vání i v těchto oborech. Ochrana slabší strany je jen druh takové ideologie (protichůdné k individualistické ideologii „přežití nejsilnějších“).

4.2 Adhezní a individuálně sjednané smlouvy

Právě u adhezních smluv se všeobecný požadavek na poctivé jednání docela srozumitelně a jasně „překládá“ do řeči práva a neponechává použití hledisek poctivosti jen na následné soudní kontrole určitých konkrétních transakcí.

Přestože funkcí úpravy adhezních smluv je v pojetí o. z. evidentně ochrana slabší smluvní strany, **není mocenská (vyjednávací) nerovnováha mezi smluvními partnery k adhezní kontraktaci vůbec nutná.** Zdánlivá redukce možnosti použít adhezní kontraktaci⁵⁰ jen pro vztahy mezi slabší a silnější stranou může přitom mást; je zřejmé, že nerovnováha vyjednávací síly není nezbytným předpokladem adhezní kontraktace, neboť ta probíhá mnohdy i bez ohledu na ni a z jiných důvodů nežli kvůli snaze využít obchodní převahy vůči smluvnímu partnerovi. **Naše právní úprava však pojem adhezních smluv zužuje a upravuje zvlášť-**

50 Srov. § 1798 odst. 1 o. z., část věty za čárkou a i jinde v § 1799 a § 1800.

51 Na rozdíl od úpravy v inspiračním zdroji o. z. – Quebecém občanském zákoníku, který v čl. 1379 pokládá za adhezní smlouvu takovou, která nebyla individuálně vyjednatelná (negotiable) z toho důvodu, že její základní ustanovení byla vnučena nebo navržena (imposed or drawn up) jednou ze stran. Srov. http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/CCQ_1991/CCQ1991_A.html. To, že tu v definici chybí atribut strany silnější, nemusí být někdy významné, ale jindy třeba naopak ano. Někdy může podmínky navrhnout strana slabší (ty by ovšem asi byly individuálně vyjednatelné), ale sotva je může silnější straně vnučovat. Jindy ovšem může podmínky vnučovat právě silnější strana. Může tedy jít o jednu ze součástí testu na existenci slabší vyjednávací pozice, nikoliv však o jediný a kardinální důkaz. Některé základní obchodní podmínky může z dobrých racionalizačních důvodů vnučovat i strana, která by podle jiných hledisek měla slabší vyjednávací pozici.

Podobně se k problému staví Návrh společného smluvního rámce (DCFR), jenž hovoří u adhezní kontraktace jen o „straně“ (party), nikoliv o „slabší“ straně. Srov. http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf, II. – 1:110: Terms „not individually negotiated“, str. 185.

52 Srov. § 1798 odst. 1 o. z.

53 Srov. 1799 o. z.

54 Srov. § 574 a 576 o. z.

55 Srov. § 1799 a 1800 o. z.

56 I když obsahuje nad § 1798 poněkud matoucí marginální rubriku „Smlouvy uzavírané adhezním způsobem“.

57 Přičemž zákazníkovi – adherentovi – relativně více, protože na rozdíl navrhovatele smlouvy nemá tolik možností, jak transakční náklady rozptýlit do většího počtu transakcí (srov. Woodward, W. J.: Legal Uncertainty and Aberrant Contracts. The Choice of Law Clause. Chicago Law Review, Vol. 89, 2014, str. 198).

58 Adhezní kontraktace může též naplnit skutkovou podstatu veřejnoprávního deliktu zneužití dominantního postavení (vynucování nepřiměřených smluvních podmínek dominantním soutěžitelem, vynucování nesouvisejících plnění – junktimace). Některé případy zneužití adhezní kontraktace by mohly spadat i do působnosti zákona č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle (VýTrS). Soukromoprávní úprava v o. z. a veřejnoprávní úprava v OHS a VýTrS jsou však na sobě nezávislé.

59 Není teoreticky vyloučeno, aby adherující stranou byl i silnější partner, a bude naopak úplně běžné, že žádná ze stran adhezní kontraktace není v postavení silnějšího nebo slabšího, na něž by se dalo aplikovat ustanovení § 433 o. z., ale že jsou si z hlediska vyjednávací síly v zásadě rovni. Pak se ovšem úprava adhezní kontraktace nepoužije, neboť její ratio a účel spočívají právě jen a pouze v ochraně slabšího. Slabší postavení jedné ze stran je totiž hypotézou všech norem obsažených v § 1798-1801 o. z. Dokonce ustanovení § 1801, které pro dvoustranné obchody deklaruje dispozitivnost norem obsažených v paragrafech 1799-1800 prostřednictvím předchozích paragrafů, podmínku slabšího postavení jedné ze stran obsahuje, ale navíc vyžaduje ještě podmínku, že doložka uvedená mimo vlastní text smlouvy hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku. Techniku úpravy jsme kritizovali výše.

ní právní důsledky jen pro případ, že adherentem je slabší smluvní strana.⁵¹

Spor o to, zda je adhezita kontraktace příznakem nebo důsledkem nerovnováhy ve vyjednávací síle, je trochu umělý. Adhezita kontraktace totiž může (ale nemusí) být jedním z projevů výrazné nerovnováhy vyjednávacích pozic stran. Ani úprava v § 1798 odst. 1 o. z. nevylučuje z hodnocení toho, zda je jedna strana slabší, adhezitu kontraktace jakožto součást komplexnějšího testu existence slabší strany; nepokládá však adhezitu smlouvy za spolehlivý důkaz slabšího postavení adherenta.

Adhezní kontraktaci **nelze také zaměňovat jen s používáním „masových“ formulářových smluv.** Adhezním způsobem může být smlouva uzavřena i v jednotlivém případě, zejména tehdy, když se vyjednávací síla stran ocitne ve výrazném nepochybném poměru. Silnější strana pak prosazuje svoji vůli a „vnučuje“ ji straně slabší.

Adhezitu též **nelze mechanicky spojovat s absencí individuálního projednání** – ani individuální projednání podmínek (typicky „pro forma“) ještě nezajišťuje onu skutečnou příležitost ovlivnit obsah základních podmínek.

Adhezitu smluv spojuje zákon s absencí možnosti autonomie vůle k základním podmínkám (plurál)⁵² a hovoří o smlouvě (jako celku) uzavřené adhezním způsobem;⁵³ je však zřejmé, že adhezita jediné doložky nečiní z celé smlouvy smlouvu adhezní a **že se musí z tohoto hlediska posuzovat každá doložka o některé ze základních podmínek odděleně.** Zákon ostatně (v souladu s tradiční zásadou preferovat dílčí neplatnost před neplatností celkovou⁵⁴) upravuje konkrétní důsledky adhezity jen u jednotlivých adhezních doložek,⁵⁵ a nikoliv u smluv jako celku.⁵⁶

Adhezita kontraktace šetří čas a transakční náklady na obou stranách⁵⁷ a může se projevat i v nižší ceně. Samotná adhezita se někdy chápe jako procedurální nepoctivost, jež se však nemusí nutně projevit v nepoctivosti vlastního obsahu takto vzniknuvší smlouvy, podobně jako ani „procedurálně opravdu vyjednaná“ smlouva automaticky nezaručuje obsahovou vyváženost a korektnost a běžné standardy poctivosti. Právní úprava adhezní kontraktace v o. z. se však obecnou adhezí smluv nezabývá a soustřeďuje se jen na případy možného zneužití adhezních smluv v neprospekch slabší strany.⁵⁸

Pro použitelnost ustanovení o. z. o adhezních smlouvách musí být tedy splněny souběžně dva předpoklady:

- adhezní kontraktace ve smyslu § 1798 odst. 1 o. z. a
- postavení adherujícího smluvního partnera jakožto slabší strany ve smyslu § 433 o. z.⁵⁹

Adhezní kontraktace tedy opravdu automaticky nepotvrzuje a neindikuje slabší postavení adherenta (zásadní rozdíl ve vyjednávací síle stran), ale jen je činí očekávatelnějším. Adhezní kontraktace pouze signalizuje možný nedostatek reálné příležitosti druhé strany ovlivnit obsah základních podmínek. Proto se stanoví jen vyvratitelná domněnka slabší pozice druhé strany, jejíž formální status není důležitý.

V § 1800 o. z. jsou obsaženy dvě kumulativní podmínky pro ochranu slabší strany před důsledky adheze: – nejprve se musí v kontraktačním kontextu zjistit, zda je strana skutečně „slabší“, a – teprve potom lze hodnotit, zda uzavřela adhezní smlouvu.

4.3 Adhezita celková a částečná

Rovněž by nebylo správné apriorně posuzovat jako adhezni nebo neadhezni smlouvu jako celek. Podmínky adhezity mohou být naplněny jen zčásti, třeba i u smlouvy jinak korektně individuálně vyjednané s reálnou možností ovlivnit obsah většiny základních podmínek u obou stran, pokud u některé z důležitých podmínek byla tato možnost odňata.

Adhezni nemusí být tedy celá smlouva (to bývá případ u adhezni smluv typových z úsporných důvodů), ale třeba jen některé klauzule. Bude pro ně platit obdobně to, co pro adhezni smlouvu jako celek, za předpokladů daných zákonem (zejména musí jít o takové klauzule, které se týkají tzv. základních podmínek, a nikoliv podružnosti).

Problém ovšem je, co se pod **základními podmínkami** má rozumět. Nebudou to základní ustanovení typových smluv, ani celková koncepce smluvního vztahu – tu „určuje“ (lépe řečeno „navrhuje“ a „prosazuje“) vesměs jedna strana i při individuálním vyjednávání a bez ohledu na vyjednávací sílu. Návrh smlouvy přece také nedává jen silnější strana. Ani zadavatel veřejné zakázky, určující podmínky smlouvy, nemusí mít postavení silnější strany; naopak může být na uchazečích dost závislý. Pravděpodobně bude interpretace taková, že jde o **jakékoliv významné smluvní podmínky, které v konkrétním kontextu mohou kvůli adhezni kontraktaci vést k vytvoření nebo využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmě a bezdůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran.**⁶⁰ Adhezni kontraktace, při níž nejde o vztah (výrazně) slabší strany k (výrazně) silnější straně, upravě v § 1798 – § 1801 nepodléhá.

Domněnka, že adhezitu kontraktace indikuje použití formulářů nebo jiných podobných prostředků⁶¹ při jednání se slabší stranou, je vyvrátitelná. Není tedy pro adhezitu smlouvy v pojetí o. z. nutná kombinace dvou prvků, tedy standardní formy a nevyjednatelnosti (*nonnegotiability*),⁶² nýbrž stačí posléze uvedený prvek – že se o podstatě smlouvy vůbec nepřipouští seriózní jednání. **Dojednaná smlouva je tedy protiklad smlouvy adhezni.**

Domněnku adhezity kontraktu by mohl vyvrátit silnější smluvní partner i jen pouhým důkazem o tom, že druhá strana měla skutečnou (nikoliv hypotetickou) příležitost některou z tzv. základních podmínek vyjednat individuálně. To ovšem neznamená, že si ji slabší partner nutně musel také prosadit; při obchodním smlouvání jde vždy o vztah plnění a protiplnění. Skutečná příležitost může být uznána, byť by třeba nakonec byla zmařena úmyslnou a vědomou rezignací slabšího na jednání, k němuž byl vyzván, odmítnutím kontraktace nebo i nedosažením dohody za existujících podmínek.

Z hlediska praktického je důležité, aby si podnikatelé byli vědomi, že se při použití smluvních formulářů a podobných prostředků při sjednávání smlouvy (vůči pravděpodobně slabší straně) možná změní jejich postavení a důkazní pozice a že jim v důsledku toho vzniknou zvláštní dodatečné povinnosti při kontraktaci. To platí především u jednostranných obchodů (spotřebitelských smluv).

Samotné použití formulářů nebo podobných prostředků v obchodní praxi podnikatelů ve vztahu s jinými podnikateli není automatickým odkazem na pravidla o adhezni kontraktaci.

Záleží především nejen na názvu „formulář“, ale na obsahu nástroje, jímž se vůle druhé (slabší) strany může či nemůže projevit – proto zákon stanovil stejná pravidla pro formuláře i pro „jiné podobné prostředky.“ Především je však nutno zjistit, zda je naplněna materiálně právní hypotéza normy obsažené v § 1898 o. z., totiž zda příslušný formulář nebo „jiný podobný prostředek“ zajišťuje, aby „základní podmínky“ smlouvy nebyly skutečně (a nejen formálně) vyjednány, ale aby je určila silnější strana.

I formuláře či podobné prostředky mohou být v různé míře svazující, resp. mohou obsahovat tolik variant a „typizovaných“ stupňů volnosti, že poskytují slabší straně množství voleb a nelze hovořit o určování základních podmínek silnější stranou. Vyvrátitelná domněnka podle § 1898 odst. 2 o. z. se musí posuzovat ve spojení s hypotézou obsaženou v § 1989 odst. 1 o. z. Při použití formulářů či podobných prostředků vůči straně, která není (výrazněji) slabší, by se hypotéza norem obsažených v obou odstavcích § 1798 o. z. ani nemusela naplnit.

Zatímco obchodní podmínky doplňují smlouvu, prostřednictvím typových smluvních formulářů se smlouva uzavírá, a to tím způsobem, že se do nich doplňují konkrétní údaje o smluvních stranách, předmětu, termínu, ceně plnění apod. Kombinace typového smluvního formuláře s textem obchodních podmínek je v praxi zcela běžná.

Zákon zakotvil domněnku, že použití formuláře k uzavření smlouvy se slabší stranou (nikoliv tedy obecně) znamená adhezni kontraktaci. **Slabší stranou přitom nemusí být jen podnikatel či dokonce jen spotřebitel, ale i podnikatel, vůči němuž jiný podnikatel zneužil svou kvalitu odborníka nebo svoje hospodářské postavení a vytvořil tak (nebo využil existující) závislost slabší strany a dosáhl zřejmě a neodůvodněnou nerovnováhu ve vzájemných právech a povinnostech.**⁶³

Použití formulářů nebo jiných podobných prostředků znamená ve většině případů formální způsob kontraktace. Písemná forma kontraktace však není nutnou podmínkou aplikace ustanovení o adhezni smlouvách. Může hypoteticky existovat i adhezni smlouva uzavřená ústně. Protože se však ochrana slabšího při adhezni kontraktaci projevuje stanovením zvláštních nároků na včleňovací doložku nebo na čitelnost, srozumitelnost a zvláštní nevýhodnost, **není právní úprava prakticky použitelná při jiných než písemných doložkách.**

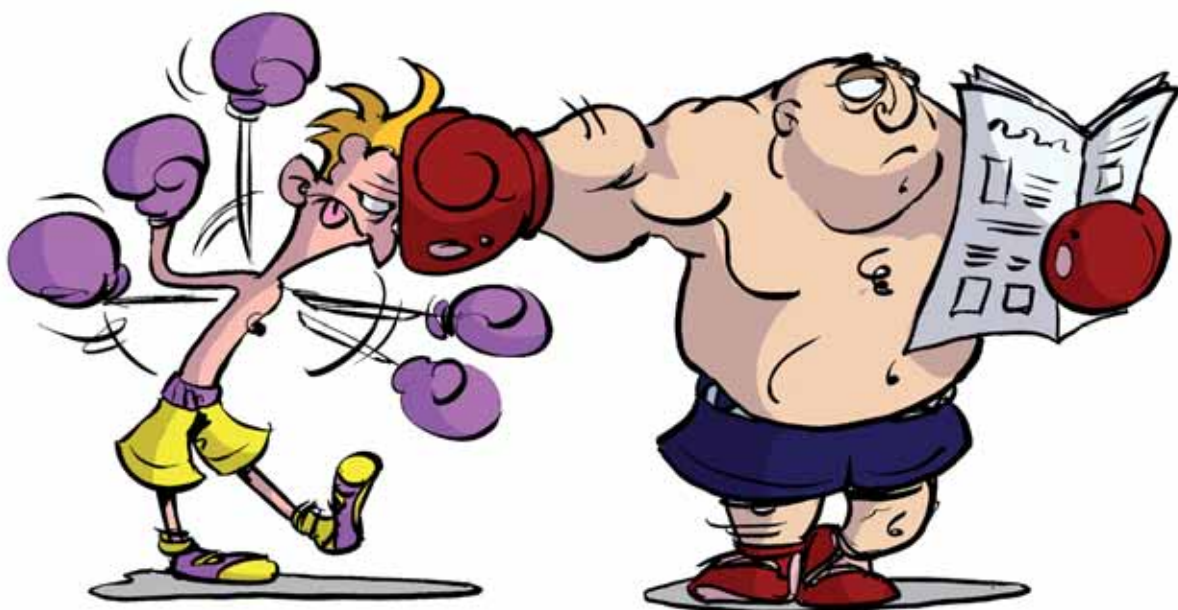
Úprava adhezni kontraktace je spojena s úpravou obchodních podmínek (§ 1751 o. z.). Obchodní podmínky stanovené ústně nedávají smysl – jednak by ztratily pod-

60 Srov. § 433 o. z.

61 Patrně takových, které mají na omezení možnosti druhé (a to bezpodmínečně slabší) strany projevit skutečnou vůli a ovlivnit tzv. „základní podmínky“ smlouvy srovnatelný vliv jako formuláře. Může jít třeba o neměnitelné nabídky formou SMS, ale asi i o „instantní“ telefonickou nabídku, či „proklikávací“ způsob kontraktace na internetu bez možnosti doplnit něco jiného než identifikační údaje klienta apod.

62 Jak se v obecné poloze tvrdí v práci Schwartz, A.A.: Consumer Contract Exchanges and the Problem of Adhesion, Yale Journal on Regulation, Vol. 28, 2011, str. 346. Tamtéž na str. 347 se přirovnává adhezni kontraktace k situaci mouchy a mucholapky, v níž adherent sotva dobrovolně souhlasí s podmínkami mucholapky. Proto se na takové situace, které nejsou smlouvami v pravém (tradičním) slova smyslu kvůli absenci skutečného souhlasu, ani nedá použít klasická kontraktační teorie.

63 Srov. § 433 o. z.

ilustrační foto

statnou část svých funkcí, a navíc by nebyl průkazný nejen jejich obsah, ale ani samotná jejich existence. Odtud též plyne, že slabší smluvní strana, ev. bezformální adhezni kontraktace, nebude prakticky pod ochranou příslušných ustanovení zákona.

4.4 Právní důsledky adhezni kontraktace

Použije-li se při adhezni kontraktaci doložka uvedená mimo vlastní text smlouvy, která odkazuje na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy (tzv. doložka včleňovací), je doložka platná, jen pokud slabší strana byla s doložkou⁶⁴ a jejím významem⁶⁵ seznámena, ledaže význam doložky musela znát (důkazní břemeno o tom má silnější strana). Pokud tedy včleňovací doložka ve smlouvě odkazuje na takové externě umístěné podmínky, aniž by splnila požadavky zákona, není platná (a ony podmínky se tedy nestanou součástí ujednání).

Slabší strana je při adhezni kontraktaci chráněna **proti informační asymetrii a neporozumění** smyslu kontraktace a jejímu rozsahu (a obsahu). Jde o opatření zajišťující naplňování smluvní autonomie v jejím materiálním (a nejen formálním) smyslu. Má se tedy mj. dosáhnout toho, aby slabší strana vědomě kontrahovala se znalostí významu, jaký má doložka včleňující do obsahu smlouvy obchodní podmínky, které nejsou obsaženy ve vlastním textu smlouvy. Znalosti významu této včleňovací doložky slabší stranou se dá dosáhnout jejím **poučením** (to nemusí nutně zajišťovat silnější strana, byť

by je zásadně musela prokazovat); poučení o doložce a jejím významu **není nutné** jen v případech, že **význam doložky slabší strana znát musela** i přes chybějící poučení o významu doložky. Vlastního obsahu doložek neobsažených ve vlastním textu smlouvy se ustanovení § 1799 o. z. o včleňovacích doložkách netýká.

Každý, kdo podepisuje smlouvu obsahující včleňovací doložku, tím dává najevo, že souhlasí s obsahem smlouvy včetně doložky. Přinejmenším by se dalo tvrdit, že o doložce nemohl slabší partner nevědět. Taková interpretace by však postrádala smysl. Jistější bude tedy na tuto doložku upozornit zvlášť, nejlépe zvláštní a zvýrazněnou informací. Má-li se však týkat ona zákonem požadovaná znalost reálného právního významu doložky, a nikoliv jen formální vědomosti o tom, že je doložka v textu smlouvy obsažena, stává se kategorií subjektivně psychologickou. Zákon však požaduje buď **pouhé seznámení (nikoliv pochopení), nebo důkaz, že i přes absenci seznámení slabší strana význam doložky musela znát**. Jedna z těchto skutečností musí nastat v okamžiku uzavření smlouvy obsahující včleňovací doložku.

Protože smysl ustanovení § 1799 je evidentně v tom, aby pouhý podpis smlouvy s včleňovací doložkou nezavázal slabší bez porozumění vlastnímu významu, nebude jisté odbýt seznamovací povinnost pouhým podpisem nezvýrazněného prohlášení. Jistější bude věnovat tomuto seznámení zvláštní bod smlouvy, zvýraznit jej i graficky a ev. doplnit text stručným vysvětlením, co zařazení externě umístěných obchodních podmínek znamená.

Vlastní obsah externích smluvních podmínek však nemá s platností včleňovací doložky nic společného. Nemusí tedy silnější partner slabší stranu podrobně „školit“ (a tím spíše ne prověřovat, zda jejich obsahu a významu opravdu porozu-

64 Tedy s její existencí a obsahem.

65 Což je více než obsah a přepokládá to vysvětlení.

měla), co ve všech souvislostech znamená včleňovací doložka v důsledku svého použití pro obsah celé smlouvy, včetně externích obchodních podmínek.

Ochrannářský režim včleňovacích podmínek platí podpůrně pro spotřebitele jakožto slabší smluvní partnery (na jejichž poměry míří především), tak ovšem i **pro podnikatele**. Právní úprava v § 1799 o. z. je **podmíněně kogentní**. Je-li alespoň jednou ze stran adhezní smlouvy nepodnikatel, nelze platně sjednat odchylky od obsahu § 1799 o. z. nebo je vyloučit. **Ve vztazích mezi podnikateli (B2B) se smluvní odchylka nebo smluvní vyloučení § 1799 zásadně umožňuje, bez ohledu na to, zda je jeden z nich v postavení slabší strany (§ 433 o. z.).** Patrně jde o výraz vyšších nároků na profesionalitu u podnikatelů.

Přestože je předmětem úpravy § 1799 o. z. jen doložka včleňovací, není vyloučena ani taková interpretace § 1801 o. z., že **v důsledku nekorektního seznámení s včleňovací doložkou** uzavřel slabší podnikatel se silnějším podnikatelem smlouvu ve znění externě umístěných doložek navržených silnějším partnerem, které **hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku**.

Poněkud absurdně by působilo, pokud bychom trvali na zákazu odchylné dohody od § 1799 o. z. ve vztazích mezi silnější stranou-nepodnikatelem (miliardářem) a slabší stranou-podnikatelem (malým živnostníkem), jestliže by přitom zákaz odchylného ujednání současně neměl platit i ve vztazích mezi silnějším a slabším podnikatelem.

Doložka (nikoliv včleňovací, ale taková, která je součástí vlastního obsahu adhezní smlouvy, ať už je umístěna mimo vlastní text pomocí včleňovacího odkazu, nebo je integrální součástí vlastního textu smlouvy), která je **obtížně čitelná nebo nesrozumitelná pro osobu průměrného rozumu, je zásadně platná. Z této zásady platnosti stanoví zákon dvě výjimky: pokud** - taková doložka způsobí slabší straně újmu (přičemž se necharakterizuje ani druh, ani intenzita či výše újmy), nebo (tedy bez ohledu na to, zda slabší strana ev. utrpěla v důsledku takové doložky újmu - na vznik újmy není nutno čekat, neplatnosti se lze domáhat i „preventivně“) pokud

- silnější strana neprokáže, že slabší straně byl význam doložky dostatečně **vysvětlen** (což je kvalifikovanější požadavek nežli pouhé „seznámení“ podle § 1799 o. z.),

bude doložka **relativně neplatná**, neboť účelem je ochrana zájmů slabší strany.⁶⁶

Smlouva by však mohla být neplatná již z důvodu nesrozumitelnosti nezjistitelné ani výkladem⁶⁷ nebo dokonce nicotná, pokud by nebyla projevem vážné vůle⁶⁸ (lze projevit vážnou vůli zavázat se k něčemu, co je nesrozumitelné a nejasné?). U adhezních smluv se však počítá s jistou mírou rezignace slabší strany na přesnou znalost obsahu smlouvy a souhlas s obsahem se předpokládá jaksi „rámcově a paušálně“ a spolehlá se na profesionalitu a poctivost druhé strany.⁶⁹

Doložka v adhezní smlouvě **zvláště nevýhodná**⁷⁰ pro slabší stranu (byť je třeba i velmi dobře čitelná a srozumitelná a nepůsobila zatím újmu slabšímu) je **relativně neplatná** za předpokladu, že **pro tuto zvláštní jednostrannou nevýhodnost není rozumný důvod**. Zákon uvádí demonstrativně jen jeden případ absence rozumného důvodu, a sice závažnou a bezdůvodnou odchylku od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech.⁷¹

Obchodní vztahy jsou sice v zásadě vzájemně výhodné, pro jednu stranu však často více. Boj o výhodu je podstatou obchodu a nelze jej nivelizovat a typizovat bez rizika ochromení tržních mechanismů. To by také mohlo skončit plánováním a vynucováním povolené míry zisku. Zákon je obecný, ale míří nepochybně jen na výrazně excesivní vybočení z pomyslné normy, a to jak u spotřebitelských smluv, tak tím spíše u oboustranných obchodů.

V zájmu spravedlivého smluvního uspořádání může o obsahu adhezním způsobem sjednaných obchodních podmínek rozhodnout soud analogicky podle § 577 o. z., tedy dokonce, aniž je vázán návrhy stran.

Rovněž smluvní odchylky od ustanovení upravujících důsledky nečitelnosti, nesrozumitelnosti či zvláštní nevýhodnosti smluvních doložek jsou pro nepodkatele zakázány.⁷² Ve dvou- či vícestranných obchodech (B2B) se odchylka od zákona či vyloučení jeho působnosti připouští. Je tedy zásadně možné, aby podnikatelé adhezně uzavřeli i smlouvu obsahující doložku včleňovací, přičemž není nutno druhého podnikatele - byť slabšího - poučovat o právním významu včleňovací doložky.

Podnikatelé si též mohou *pro futuro* sjednat ev. platnost doložky obtížně čitelné nebo obtížně srozumitelné pro normativně průměrně rozumného podnikatele nebo doložky zvláště nevýhodné, aniž k tomu existuje rozumný důvod. Bylo by však pro silnější stranu obtížné uplatňovat takový požadavek v rozporu s kogentním ustanovením § 1753 o. z., které zakazuje překvapivé formulace v obchodních podmínkách. Kromě toho by taková dohoda o vyloučení působnosti § 1800 o. z. byla v rozporu s dobrými mravy a porušovala by i zákaz vyjádřený v 433 odst. 1 o. z., takže by se dala pokládat za zneužívající klauzuli, vylučující zákonnou úpravu zneužívajících klauzulí.

Zákon stanoví,⁷³ že se lze dohodnout na platnosti doložky včleňovací bez respektování pravidel podle § 1799 (smluvní podmínky umístěné mimo vlastní text smlouvy). Hranice obsahové kontroly (a tedy liberálnost posuzování „spravedlnosti“ smlouvy) je tu však vyšší: **včleňovaná doložka navržená silnější stranou musí hrubě odporovat obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku - jen prokáže-li tyto parametry slabší strana, je doložka neplatná**. To je jistě kvalifikovanější požadavek než pouhá „újma“ nebo „zvláštní nevýhodnost bez rozumného důvodu.“

Toto „dvojití morální jistění“ obsahové korektnosti standardně uzavřené smlouvy je ovšem velmi nejasné. Pokud je doložka zvláště nevýhodná bez rozumného důvodu (§ 1800 odst. 2 o. z.), je *ex lege* neplatná. Dohodnou-li se strany, že pravidlo podle § 1800 odst. 2 o. z. se nepoužije a sjednaná doložka hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého

66 Srov. § 586 o. z.

67 Srov. § 553 o. z.

68 Srov. § 552 o. z.

69 Srov. § 5-7 o. z., § 433 o. z.

70 Z hlediska vyváženosti plnění a protiplnění, proporcionality a reciprocit - jde o druh tzv. obsahové kontroly správnosti smluv.

71 Srov. § 1800 odst. 2 in fine o. z.

72 § 1801 o. z.

73 § 1801 o. z., druhá věta.

obchodního styku (což asi není totéž, co zvláštní nevýhodnost bez rozumného důvodu, protože by se v souladu s pravidly legislativní techniky tentýž obsah nevyjadřoval jinými slovy), dohoda o vyloučení § 1800 odst. 2 o. z. se nepoužije a jeho ustanovení tedy stále platí. Bude se tedy potom zkoumat, zda je doložka pro slabší stranu bez rozumného důvodu zvlášť nevýhodná, ale to až poté, co se zjistilo, že hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku.

Tento bludný kruh je matoucí. Nelze tedy vyloučit, že se bude u soudu konstatovat hrubý rozpor s obchodními zvyklostmi a zásadou poctivého obchodního styku (§ 1801 o. z.) a přitom se nezjistí zvláštní nevýhodnost doložky pro slabší stranu bez rozumného důvodu (§ 1800 odst. 2 o. z.). Zvláštní nevýhodnost doložky pro slabší stranu bez rozumného důvodu na jedné straně, a hrubý a v obchodním styku nepoctivý rozpor s obchodními zvyklostmi⁷⁴ jsou patrně vzájemně nesubsumovatelné.

5. Možnosti souběhu soukromoprávní a veřejnoprávní ochrany slabšího podnikatele

Explicitně chráněná slabší strana podle o. z.⁷⁵ může vůči podnikateli jakožto straně silnější využít i veřejnoprávní nástroje ochrany. V tomto smyslu je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného.⁷⁶ Souběh se podle mého názoru zásadně nevylučuje; **delikt veřejnoprávní nebude předpokladem deliktu soukromoprávního (a tím méně samozřejmě naopak).**

Tak např. bude možné bez ohledu na správní postih podle ZOHS postupovat proti dominantnímu soutěžiteli, který zneužil své tržní moci ke škodě jiného podnikatele, i podle § 433 o. z. Nejenže nebude nutné dokazovat existenci dominantního postavení na relevantním trhu a jeho zneužití podle náročných testů ZOHS, ale ani nebude muset být vedeno nebo ukončeno správní řízení o tom proto, aby se slabší podnikatel mohl vůbec domáhat ochrany proti silnějšímu, který jen zneužil svoje „hospodářské postavení“ (byť subdominantní) nebo dokonce jen svoji kvalitu odborníka k vytvoření nebo zneužití závislosti a (!) v důsledku tím dosáhl zřejmě a nedůvodně nerovnováhy v právech a povinnostech stran.

Eventuální **náhrada škody** vzniknuvší u slabšího podnikatele by se dala požadovat samostatnou žalobou bez ohledu na předchozí indikaci veřejnoprávního deliktu příslušným orgánem (ÚOHS).⁷⁷ Argument o dvojím postihu za tutéž protiprávnost by nebyl na místě, neboť ZOHS

a o. z. chrání jiné zájmy. Nepřípadná by tedy byla také ev. výmluva soudu na to, že není oprávněn k určování skutkové podstaty zneužití dominantního postavení, protože o. z. takovou kvalifikaci pro uplatnění nároku podle § 433 nevyžaduje.

Podobně by to platilo pro jiný příbuzný veřejnoprávní delikt podle CenZ.⁷⁸ Ten stanoví v § 2 odst. 3 mj., že prodávající ani kupující nesmí zneužít svého výhodnějšího hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený majetkový prospěch. Kritéria nepřiměřenosti prospěchu se v dalších odstavcích upřesňují. Hospodářské postavení není totéž, co dominantní nebo monopolní postavení, byť se kritéria v CenZ inspirovaná kritérii v ZOHS. Hospodářské postavení, kterého lze teoreticky zneužít, má každý kupující. Je však zřejmé z povahy věci, že nákupu za extrémně nízkou cenu se může domáhat jen takový kupující, jenž má vůči prodávajícímu určitou vyjednávací sílu; jinak by k obchodu s ním prodávající nepřistoupil.

Přiměřenost hospodářského prospěchu nemá též dostatečně určitá kritéria. Počítá se vzhledem k vynaloženým investicím, resp. i k potřebě rozvojových investic budoucích? Jde jen o průměrnou míru zisku? A obecnou, nebo v daném odvětví? Proč se má kupující postihovat za dosažení nízkonákladových vstupů, které je schopen promítnout do nízkých konečných cen? Pokud by se tento případ nepovažoval za dosažení nepřiměřeného prospěchu kupujícího (protože se o prospěch podělil se spotřebiteli), jaký je důvod postihnout kupujícího v případě, že koupil za tutéž nízkou cenu, ale ponechal si např. vyšší část výnosů na budoucí investice a nepromítl je do nižších spotřebitelských cen?

Zdá se, že šlo o slepou uličku cenové regulace v tržních podmínkách, ale nahraditelnou dnešní obecnou úpravou § 433 o. z. Ta je teoreticky použitelná, aniž by se mohl zneužívající bránit odkazem na speciální úpravu v CenZ. Bez ohledu na úpravu v CenZ se může slabší strana (ovšem jen není-li podnikatelem) uchýlit k soukromoprávní ochraně proti neúměrnému zkrácení podle § 1793-1795 o. z. Rovněž soukromoprávní úprava lichvy podle § 1796 je přístupná jen slabší straně – nepodnikateli. Nicméně obecnější **úprava § 433 o. z. umožňuje vlastně toto odepření ochrany proti neúměrnému zkrácení a proti lichvě⁷⁹ překlenout** a žádat náhradu škody nebo uplatňovat neplatnost jednání rozporného s § 433 o. z. (a v důsledku jednání rozporného s dobrými mravy).

Podobně je (teoreticky) možné postupovat i ve vztazích k velkým obchodním řetězcům uplatňujícím některé nekalé obchodní praktiky a zneužívající závislosti drobných dodavatelů na nich. Jenže tu působí tzv. faktor strachu, který údajně brání tomu, aby se slabší subjekty zasazovaly o svoje práva formou soukromoprávní ochrany. Skutečně slabší strana si ovšem z existenčních důvodů vesměs nedovolí cokoliv namítat proti silnějšímu partnerovi a nevyužije oportunisticky ani „deštník“ veřejnoprávní regulace jako součást boje s konkurenty. Chránit veřejnoprávními prostředky bychom měli z dobrých důvodů především soutěž a spotřebitele. Obecně slabší (včetně menších podnikatelů) nechť se chrání soukromoprávními cestami.⁸⁰

74 Neřeší se navíc, zda jde o rozpor se zvyklostmi obecnými (srov. např. § 1959, 2079 o. z.), zvyklostmi soukromého života (§ 10 odst. 2 o. z.) nebo (pravděpodobně – jde o vztahy B2B) obchodními (§ 558 odst. 2 o. z.), či jen odvětvovými nebo snad místními nebo eventuálně jen se zvyklostmi dvoustrannými...

75 Podle § 433 o. z. a v případech uvedených v pozn. 31.

76 § 1 odst. 1 o. z.

77 Označuje se to jako stand-alone-action.

78 Zákon č. 526/1990 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků (zákon o cenách).

79 Srov. § 1797 o. z.

6. Ochrana slabší strany při zadávání veřejných zakázek

6.1 Obecná ochrana slabšího?

Použitelnost obecného ochranného ustanovení § 433 o. z. při zadávání veřejných zakázek je komplikována několika okolnostmi. Zadavatelům (typicky osobám veřejného práva) svědčí na prvý pohled domněnka § 433 odst. 2 o. z., podle níž jako slabší vystupují vůči podnikateli subjekty mimo souvislost se svým vlastním podnikáním. Typický zadavatel opravdu nepodniká, ale neplatí to již u zadavatele sektorového, který veřejné zakázky zadává právě v souvislosti se svým podnikáním. Domněnka nepodnikatele jakožto slabší strany jen usnadňuje a racionalizuje identifikaci slabšího účastníka. Byla by vyvratitelná nejen u podnikajícího sektorového zadavatele, ale i u „klasického“ veřejnoprávního zadavatele.

6.2 Adhezivní smlouva mezi dodavatelem a zadavatelem veřejné zakázky?

Pochybnosti může vzbudit rovněž aplikovatelnost ustanovení o ochraně adherenta v souvislosti se zadáváním veřejných zakázek. Základní podmínky smluv uzavíraných podle ZVZ⁸¹ určuje v souladu se zákonem závazně zadavatel. Uchazeč může mnohdy doplnit jen cenu, zbývající obsah je na vůli zadavatele. Ten, kdo pouze nemůže ovlivnit základní podmínky smlouvy, resp. kdo nemá skutečnou příležitost tak učinit, nemusí ovšem být automaticky slabší stranou. Jen slabší strana, která (navíc!) nemohla ani potenciálně ovlivnit obsah smlouvy (v oboru „základních podmínek“, tedy i jen jedinou podmínku – cenu?), je adherentem. **Silnější partner, který nemůže ovlivnit základní podmínky** (např. stavební gigant jako uchazeč o malou venkovskou obecní zakázku), **adherentem není.**

Praktický dopad však případná adhezivní smlouva uzavíraných podle ZVZ stěžejí může mít. Vybraný uchazeč uzavírá smlouvu s danou strukturou a obsahem; pokud by byl v postavení slabší strany, ochranná opatření podle § 1799-1800 o. z. by připadala v úvahu, jen pokud by zadavatel doplňoval smlouvu doložkou mimo vlastní text smlouvy bez náležité informace vybraného uchazeče, resp. doložkou nesrozumitelnou či nečitelnou a dostatečně nevysvětlenou, která by vybranému uchazeči jakožto slabší straně působila újmu. To je zcela nepravděpodobné aranžmá.

Zákaz umožnit podstatnou změnu smlouvy uzavřené s vybraným uchazečem podle § 82 odst. 7 ZVZ míří proti možnému zvýhodnění vybraného uchazeče, nikoliv proti jeho možnému znevýhodnění zadavatelem. Veřejnoprávní zájem chráněný v ZVZ nesahá k prevenci, ev. znevýhodnění slabšího vybraného uchazeče při kontraktaci, jemuž by případně zbyla soukromoprávní možnost ochrany z pozice slabší strany. Tuto možnost by ovšem slabší strana měla i bez ohledu na ev. adhezivní kontraktaci podle výše komentovaného ustanovení § 433 o. z. za podmínek tam stanovených.

Soukromoprávní smlouvu, jejímž předmětem je plnění veřejné zakázky, uzavírají dva formálně rovní účastníci.⁸² Z hle-

diska vyjednávací síly má ovšem faktickou převahu zadavatel, který formuluje obsah smlouvy, stanoví kritéria výběru nejvýhodnější nabídky, vybírá uchazeče na základě svého vlastního hodnocení jejich způsobilosti a souladu s požadavky veřejné zakázky.

Ve slabší pozici bývá typicky dodavatel – podnikatel, protože na navržené smlouvě nemůže prakticky nic změnit. Závazné smluvní podmínky (návrh smlouvy zpracovaný dodavatelem), které dodavatel uchazeč poskytuje zadavateli jako součást nabídky,⁸³ nejsou ani tak výrazem vlastní vůle dodavatele, jako spíše akceptací všech jednostranně stanovených zadavatelových požadavků, které byly obsaženy již v zadávací dokumentaci. Odchylka dodavatele od těchto podmínek vede k vyřazení nabídky a k vyloučení dodavatele kvůli nesplnění podmínek stanovených zadavatelem.

Zadávací podmínky nejčastěji obsahují standardní formulářovou smlouvu, do níž dodavatel pouze jen doplňuje své identifikační údaje, a dále údaje o soutěžních hodnotících kritériích (třeba jen o ceně). Pokud bude odůvodněný předpoklad, že (jako ve většině případů) bude dodavatel tou slabší stranou, znamenalo by kumulativní použití formuláře domněnku adhezivní smlouvy. Tato domněnka by ovšem neplatila, pokud by zadavatel byl slabší stranou.

Vlastní fakt soukromoprávní adhezivní smlouvy není třeba v oblasti veřejného zadávání zakázek přeceňovat. **Úprava včlenovací doložky** podle § 1799 o. z. **se neuplatní**, neboť ev. podmínky smlouvy, které by nebyly uvedeny ve vlastním textu (formulářové) smlouvy (jakkoliv je to nepravděpodobná situace), dodavatel musel znát, neboť smlouvu v tomto znění navrhoval zadavateli k akceptaci. Právní úprava však chrání zřejmě a naopak právě slabší stranu před tím, aby externí doložku do smlouvy včlenila strana silnější.

Obdobně to platí o **špatně čitelné** (která prakticky v úvahu nepřipadá) nebo **nesrozumitelné doložce**. Taková nejasnost se řeší v průběhu zadávací procedury a návrh smlouvy *de iure* podává koneckonců dodavatel, tedy typicky slabší strana, takže se jí ze strany silnějšího partnera nic nevnučuje.

Adhezivní smlouva v rámci veřejného zadávání zakázek se může lišit podle druhu zadávacího řízení.⁸⁴ Při otevřeném řízení, užším řízení a zjednodušeném podlimitním řízení jsou obchodní a platební podmínky nezbytnou součástí zadávací dokumentace a smlouva se chová v podstatě jako formulář, do něhož se vyplní jen cena, ev. i jiné údaje rozhodující pro hodnocení nabídky. Základní podmínky určí tedy výhradně zadavatel. I u jednacího řízení určuje zadavatel základní podmínky v zadávací dokumentaci a nesmí je v průběhu jednání měnit. Z tohoto schématu se může vymykat jen po-

80 Existuje samozřejmě celá řada dalších souběhů, mezi nimi třeba i souběh soukromoprávního postihu lichvy s trestněprávním postihem lichvy podle § 218 zákona č. 40/2009, z něhož ostatně o. z. definici lichvy přejal. Trestněprávní úprava sice není statusově omezena (podnikatelé nejsou z trestněprávní ochrany proti lichvě na rozdíl od § 1792 o. z. vyloučeni), ale uplatní se zásada subsidiarity trestněprávní represe.

81 Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších změn a doplňků, „ZVZ“.

82 Smlouva se uzavře v souladu s požadavky § 82 ZVZ.

83 Srov. § 68 odst. 2 ZVZ.

84 Jak upozornila Profantová, H. v mnou vedené diplomové práci „Soukromoprávní důsledky porušení zákona o zadávání veřejných zakázek“, Masarykova univerzita, Brno 2014, str. 48-50.

stup při jednání řízení s uveřejněním,⁸⁵ při němž zadavatel opravdu vyjednává proto, že bez spolupráce s uchazeči není schopen určit předmět veřejné zakázky; u jednání řízení bez uveřejnění⁸⁶ se dá sice se zájemci jednat o všech podmínkách plnění, ale jakákoliv změna podmínek plnění veřejné zakázky musí i nadále splňovat předpoklady pro použití jednání řízení s uveřejněním.⁸⁷

Neplatnost adhezní doložky, resp. celé adhezní smlouvy pro zvláštní a rozumně nezdůvodnitelnou nevýhodnost (zejm. pro nedůvodnou odchylku od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech⁸⁸) by se dala sotva namítat v situaci, kdy návrh takové smlouvy podává sama slabší strana a kdy navíc existuje velmi podrobná speciální úprava obrany dodavatelů cestou námitek ve všech případech, kdy se domnívají, že by jim jakýmkoliv úkonem zadavatele hrozila nebo vznikla újma na jejich právech.⁸⁹

Ze stejných důvodů je podle mého soudu nerealistické spolehat při zadávání veřejných zakázek na obecnou soukromoprávní ochranu slabší strany podle § 433 o. z., kterou by se daly „dohánět“ promeškané lhůty k podání námitek podle ZVZ, či řešit ve prospěch slabší strany jiné domnělé nedostatky speciální právní úpravy.

Standardním nástrojem obrany dodavatele jako typicky slabší strany je tedy především včasné podání zdůvodněných námitek. Obranný charakter má zásada, že před uplynutím lhůty k podání námitek (resp. do doručení rozhodnutí zadavatele o námitkách) nesmí být uzavřena smlouva. Nevyhověl-li zadavatel podaným námitkám, smlouvu nelze uzavřít v dalších lhůtách v souvislosti se zahájením řízení o přezkumu úkonů zadavatele u ÚOHS.⁹⁰

7. Závěrem

Koncept postihu zneužití vyjednávací síly mezi podnikateli, který lze ztotožnit s ochranou tzv. slabšího, trpí neurčitostí a nevyjasněností vztahu k ochraně dobrých mravů a (obecné či obchodní) poctivosti. Otevírá cestu k vytváření dvou kategorií dvoustranných obchodních smluv – s neakceptovatelnou mocenskou nerovnováhou a s nerovnováhou akceptovatelnou.

Právně relevantní hranice nerovnováhy mezi obchodními partnery je neurčitá a není důvodu se domnívat, že by se

oproti dřívější a stávající praxi jen díky jednomu všeobecnému ustanovení zákona a několika výskytům slova „slabší strana“ v soudní praxi měnila. Spíše se dá očekávat, že deklarované cíle se dosáhnou tradičně jinými prostředky (zákaz rozporu s dobrými mravy, ev. modifikovanými jako zásady poctivého obchodního styku; zákaz zneužití práva; zákaz nekalé soutěže, nekalých obchodních praktik, určitých nepoctivých smluvních ujednání...).

Na smlouvě mezi podnikateli, odrážející výhodnější vyjednávací sílu jedné ze stran, zásadně není pojmově nic závadného. Vyjednávací síla (stejně jako slabost) není měřitelná a kvantifikovatelná a hodnotí se ex post. Je problém určit, kdy malé rozdíly v ní ještě nevedou, ale větší už ano. Lehká a disciplinující a soutěžně motivační nerovnováha by se tak mohla lehce proměnit v odíznou „jednostrannost“.

Kvůli ochraně tzv. slabšího podnikatele by se neměl silnější partner nutit do snahy o uzavření smlouvy, která neslouží jeho zájmům. Rozdíl v tzv. „speciální odpovědnosti“ dominantanta se v rámci veřejnoprávní ochrany hospodářské soutěže judikatorně uznává, ale neměl by se rozšiřovat na subdominanty. Výrazně silnější – a z hlediska tržní moci subdominantní – smluvní partner by při respektu k veřejnoprávnímu rámci zákazu zneužití dominance neměl rezignovat na dosažení výsledku pro sebe nejvýhodnějšího a neměl by být nástroji tzv. ochrany slabšího nucen do smlouvy s obsahem pro něj nežádoucím. Rubem toho je ovšem uplatňování zásady „take it or leave it“ vůči slabšímu.

Slabost není v podnikání zásluha hodná ochrany, probíhá-li mezi podnikateli férová soutěž. Ochrana tzv. slabšího podnikatele by se neměla zvrátit v postih vyjednávací síly a neměla by zastírat politické (redistribuční) cíle. Před generální klauzulí ochrany slabšího je z hlediska předvídatelné a jasné právní úpravy vhodnější jasně formulovat zakázaná ujednání a vyjednávací praktiky potenciálně a velmi pravděpodobně spojené se zneužitím vyjednávací síly. V opačném případě se dává příliš mnoho prostoru soudnímu uvážení.⁹¹

✦ Autor je vedoucím katedry obchodního práva
Právnické fakulty MU v Brně.

Text je součástí řešení výzkumného úkolu GA reg. č. 13-14244S – Princip rovnosti a ochrana tzv. slabší strany.

Upravená a doplněná verze příspěvku předneseného na XXIII. Karlovarských právnických dnech 4. 6. 2015.

C. H. BECK DOPORUČUJE

Havlíčková/Králová

Cestovní právo

Brožované, 512 stran
cena 790 Kč, obj. číslo PP107

Objednávejte na www.beck.cz

85 Podle § 22 odst. 3 ZVZ.

86 Podle § 23 ZVZ.

87 Srov. § 34 odst. 4 ZVZ, ve spojení s § 17 písm. l) a s § 23.

88 Podle § 1800 odst. 2 o. z.

89 Srov. § 110 a násl. ZVZ.

90 Srov. § 110 odst. 5, § 111 odst. 5 ZVZ.

91 Podobné závěry činí Helveston, M., Jacobs, M.: The Incoherent Role of Bargaining Power in Contract Law, 49 Wake Forest L. Rev. 1017 (2014), přístupno na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2419171, 43 s., přístup 30. 5. 2015.

Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (aktuální vývojová východiska a nový český občanský zákoník)

Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D.

I. Úvod

Je to již prakticky neuvěřitelných deset let, kdy jsem na stránkách Bulletinu advokacie publikoval články k problematice civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.¹ Období následujících let neznamenalo ukončení mého zájmu o tuto problematiku; naopak jsem se věnoval shromažďování (zejména zahraničních) podkladů pro monografické zpracování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy a (jak už to tak u autorů netradičních témat bývá) hledání nakladatele, který by měl tu odvahu a vydání se ujal. V současné době se zdá, že po dokončení rukopisu a publikování jeho částí v zahraničí² se podařilo „nakladatelský úkol“ vyřešit (kniha vyjde na podzim letošního roku v nakladatelství Leges), a proto také předkládám čtenáři článek mapující část aktuálních vývojových východisek civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy a s poznámkami k danému tématu v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. ledna 2014, byť je zřejmé, že v jeho rámci s právní odpovědností sportovců za sportovní úrazy zatím nemohou být prakticky žádné zkušenosti.

II. Společenská východiska před rokem 1990

Prakticky jediným autorem, který se v tuzemské (české a slovenské) literatuře zabýval odpovědností sportovněprávní problematikou v širším kontextu, byl J. Prusák.³ V souvislosti se změnami v roce 1989 byl neprávem zapomenut příspěvek, kterým do odpovědnosti problematiky přispěl na svou dobu značně kritickými názory J. Drgonec.⁴ Již v roce 1989 totiž naznačoval, že stav právního řádu si vyžaduje doplnění o normy regulující všechny významné oblasti společenských vztahů, a to včetně oblasti her, neboť hra je součástí kultury každé společnosti a pokud představuje závažný společenský jev, nelze pochybovat o potřebě její regulace, což si stát (obecně) v historickém vývoji vždy uvědomoval. Bez ohledu na historické zkušenosti však zdůrazňoval, že důležité je, jakou podobu má (nebo má mít) právní úprava her v současnosti.

Při základním rozdělení na hry duševní (hádky, stolní hry, sázky, šachy, hazardní hry apod.) na straně jedné a fy-

zické hry (sportovní soutěže, základní školní výchova apod.) na straně druhé argumentoval pro závěr, že u obou těchto kategorií by mělo právo určit kritéria dovolenosti her, základy právního postavení účastníků a organizátorů her, jakož i sankce za protiprávnost her a jednání při ní.

Z našeho pohledu nás zajímá Drgoncův přístup k otázkám her fyzických. Drgonec správně poukázal na to, že právní otázky fyzických her se odvíjejí od dovolenosti hry, přičemž v historii existovaly normativní úpravy, které, byť spíše výjimečně, výkon určitých sportů zakazovaly. V poměrech tehdejší ČSSR se však otázky fyzických her neodvíjely od právních předpisů dlečích tyto hry na dovolené a zakázané, ale právní problé-

1 Králík, M.: Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky), Bulletin advokacie, 2006, č. 9, str. 25-33; Králík, M.: K právní odpovědnosti lyžařů na lyžařských drahách, Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, str. 57-64.

2 K tomu srovnej např.: Králík, M.: Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Central Europe and in the Czech Republic, Giustizia Sportiva.it, Rivista Giuridica (Itálie), Pubblicazione numero 3, 2012, str. 80-122; Králík, M.: Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Central Europe and in the Czech Republic, REVISTA BRASILEIRA DE Direito Desportivo, Instituto Brasileiro de Direito Desportivo (IBDD) – (Brazilie), Ano 13, vol. 26, jul. – dez. / 2014, str. 277-315; Králík, M.: Civil Liability Of Sports Participants For Sports-Related Injuries In The Central Europe And In The Czech Republic, Valley International Journals, The International Journal of Social Science and Humanities Invention (Indie), Volume 2 issue 01, 2015, str. 1021-1047 – <http://valleyinternational.net/index.php/our-jou/thejsshi/archive/120-thejsshi-volume-2-issue-1-january-2015/330-civil-liability-of-sports-participants-for-sports-related-injuries-in-the-central-europe-and-in-the-czech-republic>; Králík, M.: Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic, Bond University, Sports Law eJournal – <http://epublications.bond.edu.au/slej/23> (Austrálie), ISSN 1836-1129, 8. 1. 2015, str. 1-7; Králík, M.: Civil liability of sports participants in the Czech Republic, International Sports Law Review Pandektis (ISLR/Pandektis) (Řecko), Vol. 10, No. 3-4, 2014, str. 509-518; Králík, M.: Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic, The International Sports Law Journal (Holandsko), Springer, Asser press, Volume 13, Numbers 1-2, April 2013, str. 176-187; Králík, M.: Civil Liability of Sports Participants for Sports-related Injuries in Europe and in the Czech Republic, Sweet & Maxwell's International Sports Law Review (Anglie), 2013, Vol. 13, Issue 3, str. 63-75; Králík, M.: Die zivilrechtliche Haftung der Sportler für Sportverletzungen in der Tschechischen Republik, Zeitschrift für Sport und Recht (Německo), 2013, č. 4, str. 146-149; Králík, M.: Injury: Civil liability for sports-related injuries in the Czech Republic, World sports law report – the newsletter for the sport business (Anglie), Volume 11, Issue 2, February 2013; Králík, M.: Zivilrechtliche und strafrechtliche Haftung von Sportlern für Sportverletzungen in der Tschechischen Republik, Causa Sport (Švýcarsko), 2013, č. 1, str. 12-16.

3 Prusák, J.: Aggressivität Problem der Vermögenslichung der Sportregeln und ihre Beziehung zum Recht, Prag, ČSAV, 1985, str. 90 a násl.; Prusák, J.: Problém surové hry (súťaže) a prenikanie právneho princípu „non laedere“ do športových pravidiel, Teorie a praxe tělesné výchovy, 33, 6/1985, str. 374 a násl.; Prusák, J.: Problémy právnej zodpovednosti pri športovej činnosti, Bulletin advokacie, 1984, III, str. 141 a násl.; Prusák, J.: Sme len na začiatku, ba ešte pred ním, Národná obroda, č. 84, 10. dubna 1993, str. 11; Prusák, J.: Teoreticko-metodologické otázky skúmania vzájomných vzťahov medzi športom a právom, Teorie a praxe tělesné výchovy, 32, 1984, č. 9, str. 558 a násl.; Prusák, J.: Úrazy a poškodenia zdravia pri športe a problém športového a právného deliktu, Právník, 124, 1985, č. 9, str. 791 a násl.

4 Drgonec, J.: Protiprávnost hry, Socialistické súdnictvo, 1989, č. 12, str. 16-22.

my fyzických her se vázaly na realizaci práva, nikoliv na jeho tvorbu. Vedle existujících otázek hospodářské kriminality šlo zejména o jednání samotných sportovců během hry. Drgonec v této souvislosti shrnul příklady zranění, ke kterým na sportovních kolbištích docházelo v druhé polovině 80. let, a otevřel otázku odpovědnostních vztahů – na rozdíl od J. Prusáka – ryze z praktického pohledu.

I když se doktrinárně distancoval od té linie sportovního práva, kterou reprezentoval zejména B. Zaulli a která odmítala aplikaci všeobecného práva ve sportovním kontextu, poukázal na to, že i když se „*právní praxe verbálně nehlásí ke sportovnímu právu, způsobem aplikace platného práva se ztotožňuje s tezí o exteritorialitě sportovišť*“.⁵ Právní vědě tím opětovně nastolil otázku o tom, zda výkon dovolené činnosti nelze chápat jako důvod vyloučení protiprávnosti. Drgonec akceptoval tehdy se objektivší názor, že by bylo vhodné v souvislosti s experimentováním v medicíně de lege ferenda uvažovat o výkonu povolání v mezích přiměřenosti jako okolnosti vylučující protiprávnost. Zdůraznil v této souvislosti, že takový návrh má své opodstatnění i v návaznosti na fyzické hry. Jde však podle jeho názoru nikoliv o interpretaci tehdy platné a účinné právní úpravy, ale o návrh de lege ferenda, přičemž dovolenost určité činnosti (určitého druhu sportu), není totožná s vyloučením protiprávnosti jakéhokoliv jednání při sportovní činnosti.

Podle Drgonce totiž fyzická hra v provedení vrcholových sportovců je prostředkem zábavy, krácení volného času mnoha tisíc lidí, ale také mimo jiné prostředkem právní výchovy. Drgonec vyjádřil své přesvědčení, že „*žádný právně výchovný článek není účinnější než bezprostřední osobní vjem v hledišti sportovního stadionu. Jestliže pak protiprávní jednání spojené s hrubým násilím zůstává nepotrestáno, právní výchovou se sotva divák přesvědčí o tom, že se právo důsledně aplikuje ve všech sférách společenského života*“.⁶ Drgonec v této souvislosti uvádí příklad, který následně do značné míry „zlidověl“, že ublížení na zdraví způsobené úderem sklenice v hospodě nižší cenové skupiny není svou podstatou odlišné od ublížení na zdraví způsobeného úmyslným úderem hokejkou. Proto zaviněné protiprávní jednání při hře nelze ospravedlnit na základě teze o vyloučení odpovědnosti za škodu výkonem povolání, a to dokonce ani tehdy, jestliže k protiprávnosti dojde při jednání vrcholových sportovců, kteří nejsou profesionály.⁷ Drgonec dále poukazyval na to, že pokud

se v právní praxi neuvažuje o protiprávnosti jejich jednání, poukazuje to na nedůslednost aplikace platného práva v oblasti fyzických her. Uzavřel, že v **nestíhání porušení všeobecně závazných právních norem, ke kterému dojde na sportovním hřišti, spočívá hlavní rozpor mezi právem a fyzickými hrami**.⁸ Vedle odkazu na jednotlivé případy, které Drgonec zmiňoval, se však již od počátku 80. let na úrovni tehdejšího ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy formovala linie vystupující proti negativním jevům, projevujícím se zejména zvýšenou úrazovostí.⁹

III. Tradiční nevyužití nabízené příležitosti v 90. letech?

Počátek 90. let byl spojen mimo jiné i s nárůstem aspektů sportovní činnosti, ať již šlo o linii profesionalismu, příliv ekonomického kapitálu do sportovních soutěží, zvýšenou internacionalizaci spojenou s uvolněním cestování do zahraničí, nová sportovní odvětví (ringo, kendo, iyado, jodo, ultimátní sporty apod.) na straně jedné, ale také v kontextu celkových společenských změn s upřednostněním jiných společenských, ekonomických a politických priorit na straně druhé. Ukončení jedné velké etapy sportovní legislativy v r. 1990 zákonem č. 173 postavilo celou společnost na počátek nové éry, od které se očekávala návaznost na evropské zkušenosti nejenom praktické, ale i na úrovni sportovní legislativy. Nové společenské trendy otevřely nové možnosti i na poli sportovního práva.

Šance, která se na počátku 90. let objevila, nebyla využita. Obecně převažující liberální názory se prosadily i v oblasti sportu a znamenaly promarnění nabídnuté příležitosti. Namísto jednotné snahy o konstituování nové sportovní politiky a sportovní legislativy se hned od počátku objevily izolované skupiny, kde častokrát bohužel byl prvotním zájmem restituční majetkový aspekt. I ten byl do jisté míry příčinou přijetí zákona č. 173/1990 Sb.

Jinak se již od r. 1990 formovala celá řada názorů prosazujících přijetí nové moderní sportovní legislativy.¹⁰ Především na stránkách časopisu Tělovýchovný pracovník se silně prosazovala myšlenka zachování vztahu státu a tělesné kultury a přijetí komplexních speciálních sportovně-právních norem opírajících se o ústavní základ. Myšlenky prosazované od r. 1990 u nás nebyly uplatněny, ačkoliv, jak ukázal evropský vývoj 90. let, řada států si prosazovanou koncepci zvolila a úspěšně rozvinula. Byla totiž založena na principech ovládajících i dnes podstatnou část sportovní legislativy evropských zemí. Tělesná kultura byla pojmána jako výrazný sociálně-ekonomický jev sám o sobě i ve vztahu k obecné kultuře, životní úrovni, lidským právům, životnímu prostředí, výchově a vzdělání. Charakteristika tělesné kultury jako základního lidského práva a společenské povinnosti odpovídá dnešním vývojovým trendům. Moderním pojetím byl řešen také vztah státu a tělesné kultury, který předpokládal legislativně zajištěnou státní garanci k vytváření všestranných podmínek pro rozvoj tělesné kultury a zájem státu na prezentování dosažené úrovně tělesné kultury v mezinárodním měřítku cestou státní reprezentace. Stát měl dbát, aby svou vzdělávací, zdravotní, sociální, finanční a daňovou politikou a materiálním zajištěním vytvářel adekvátní podmínky pro rozvoj tělesné kultury.¹¹ Jednalo se o prosazování koncepce odpovídající spíše intervenč-

5 Tamtéž, str. 21.

6 Tamtéž.

7 Všimněme si pozoruhodného jevu, že Drgonec, byť implicitně, ale přesto zcela zjevně, připouštěl již v roce 1989 existenci profesionalismu ve sportu, tzn., že připouštěl existenci jevu, který byl obecně znám, přesto však byl navenek deklarován jako fakticky neexistující. K této otázce blíže srovnatelnou analýzu obsaženou v: Králík, M.: Analýza právního postavení „amatérského“ a „profesionálního“ sportovce v kolektivních a individuálních sportech de lege lata a de lege ferenda (vybrané otázky), Zlín, 2003, vlastním nákladem, str. 23 a násl.

8 Drgonec, J.: Protiprávnost hry, Socialistické soudnictvo, 1989, č. 12, str. 21.

9 Totální boj brutalitě! Československý sport, 8. srpna 1981, str. 1 a 7.

10 Jednalo se o množství článků publikovaných v Tělovýchovném pracovníku především v roce 1990, jimž byla společná snaha o prosazení konstitučního sportu s navazující potřebou přijetí zákona o tělesné kultuře. Především pro koncepční neshody a upřednostnění jiných priorit se tyto progresivní myšlenky v 90. letech prosadit nepodařilo.

11 K tomu srovnaj např. Vachta, A.: Zahájení války o majetek? Československý sport, 25. května 1990, str. 2.

Ilustrační foto

nímu modelu. Symbolickým, byť poněkud zoufalým pokusem o vytvoření institucionální platformy na politické úrovni, byla snaha o založení Československé demokratické strany tělesné kultury, jejímž cílem bylo vytvoření systémových, politických, legislativních, institucionálních, organizačních, vědecko-zdravotnických, finančních a materiálních pravidel a záruk sloužících tělovýchovnému hnutí. Čtenáři, který disponuje alespoň rámcovým přehledem o politickém spektru, nemusím osud tohoto pokusu blíže objasňovat.

Koncepční názory o dalším vývoji legislativy ve sportu se na bázi sportovních odborníků odvíjely od přesvědčení o nutnosti přijetí speciální právní normy na zákonné úrovni zaměřené na oblast sportu, až již nazvané zákon o sportu či tělesné kultuře.¹² Legislativní pokusy v tomto směru vypadaly poměrně nadějně. První verze uvedeného zákona byla připravena zřejmě koncem roku 1990 a předpokládalo se, že by přišla na pořad jednání ČNR v 1. polovině roku 1991, což by chronologicky navazovalo na legislativní vývoj na Slovensku.

Postupně se však začaly projevovat **dva základní momenty, které uvedené aktivity brzdily.** Jednalo se jednak o **koncepční nejasnost názorů subjektů podílejících se na pracích souvisejících s přípravou zákona o sportu,** a jednak se projevovала zřetelná **nechuť k přijetí takového zákona (to souvisí s nepochopením jeho smyslu) z politických a vládních kruhů,** mj. pro požadovanou rozsáhlou průřezovou působnost.¹³ Obě tyto výhrady lze považovat za poměrně liché, neboť navrhované úpravy nepředstavovaly nijak zásadní formálně–obsahový zlom oproti normám před rokem 1990 a zpravidla zůstávaly na úrovni institucionálně–organizačního zabezpečení. Rozsáhlá působnost sportovně–právního zákona v duchu evropského kontextu nebyla plánována, jeho přijetí nebylo ani pravděpodobné za situace, kdy nesmiřitelné názorové neshody neu-

možnily překročit ani základní otázky týkající se role státu a institucionálně–organizační struktury. Při absenci základního sportovního zákona bylo možné v našich podmínkách jen s velkou mírou nadsázky hovořit o sportovní legislativě. Jednotlivá ustanovení v obecných právních normách, která dopadají na sport svou obecnou povahou nebo speciálním zaměřením, nešlo považovat za výsledky moderní sportovní legislativy. Jednalo se totiž zpravidla o výsledek nikoliv koncepční práce, ale o reakci na vzniklé problémy, jejichž aktuálnost si vyžádala potřebu řešení. Hodnotit vývoj sportovní legislativy v 90. letech bylo problematické z toho důvodu, že sportovní legislativa u nás neexistovala. Můžeme proto jen litovat, že se nepodařilo využít šance, která se počátkem 90. let vyskytla.¹⁴

Přelom tisíciletí přece jen z pozice zvyšujícího se zájmu vládních orgánů dával šanci na zlepšení stávající situace. Bylo potěšitelné, že vzrůstající aktivita ve sportovní oblasti byla odrazem akceptace principů působících v intencích legislativy Evropské unie. Šlo o proces, který započal již programovým prohlášením tehdejší vlády, kde v části 4. 3. 4. byla deklarována podpora tělovýchovy a sportu nepřímými a nefinančními opatřeními, zejména úpravou legislativy a daňové

12 Např.: Na aktuální téma, Tělovýchovný pracovník, 1992, č. 5, str. 4; O tělovýchově a sportu je málo slyšet, pokud se situace nezmění, dojde k její likvidaci, Tělovýchovný pracovník, 1994, č. 1, str. 18; O stupínek vyšší, Tělovýchovný pracovník, 1994, č. 6, str. 22; Hubová, M.: Můj názor, Tělovýchovný pracovník, 1995, č. 8, str. 1; Kumpera, V.: Přehled a analýza institucionalizace státní péče o tělesnou kulturu, Praha, 1996, str. 23-24; Králík, M.: Zamyšlení nad tzv. sportovním právem, Právní rozhledy, 1998, č. 10, str. 487 apod.

13 Vlach, J.: Větší koláč než se čekalo, Sport, 23. 3. 1995, str. 5; Bělohávek, J.: Můj názor, Tělovýchovný pracovník, 1995, č. 2, str. 1.

14 K tomu srovnej: Králík, M.: Právní aspekty sportovní činnosti, disertační práce, Masarykova univerzita, Brno, 2000, str. 454 a násl.

soustavy tak, aby byla především finančně umožněna činnost tělovýchovných sdružení a sportovních svazů. Proces zvýšené podpory sportu započal v roce 1999. Na vládní úrovni byla projednána koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu (usnesení č. 2 z 6. 1. 1999), kde jako základní programové východisko byla vzata Evropská charta sportu z roku 1992, Zásady komplexního zabezpečení státní sportovní reprezentace, včetně systému výchovy sportovních talentů (usnesení č. 718 z 14. 7. 1999) a Národní program rozvoje sportu pro všechny (usnesení č. 17 z 5. 1. 2000).

Vyústěním snah o koncepční práci na poli sportu bylo paraagrafově znění (včetně důvodové zprávy) návrhu zákona o sportu z 1. poloviny roku 2000. Z hlediska chronologického odrážel pozdější vývoj České republiky oproti Slovensku, kde byl obdobný zákon přijat již v roce 1997 pod č. 288 Zb. Srovnáme-li navrhovanou právní úpravu se slovenskou a také se zákony z poválečného období, nalezneme shodné i odlišné rysy. Inspirace slovenským zákonem byla zřejmá. Poprvé se ve sportovní legislativě objevila normativní definice pojmu „sport“ a „sport pro všechny“. Zde je vidět zřetelné ovlivnění Evropskou chartou sportu (odkazovala na ni ostatně i důvodová zpráva k návrhu zákona), ze které byla definice sportu převzata, což dokládalo vzrůstající význam dokumentů přijatých na mezinárodní úrovni. **Návrh zákona dále funkčně vymezoval sport jako veřejně prospěšnou činnost.** Nedospěl tedy k zakotvení práva na sport jako základního lidského a sociálního práva. Přes nesporný význam deklarace sportu jako veřejně prospěšné činnosti (kolektivní pohled), individuální hledisko práva na sport prosazeno nebylo. To bylo do jisté míry překvapením, neboť předchozí koncepce zákona o tělesné kultuře ve svých východiscích z práva na sport s odkazem na Chartu sportu pro všechny (1975) jako základního lidského práva vycházela.

Návrh zákona o sportu do jisté míry navazoval na formální strukturu zákonů z poválečného období. Obsahoval totiž především úpravu působnosti orgánů státní správy a samosprávy v oblasti sportu s úkoly s tím souvisejícími. Náznak průřezového charakteru šlo spatřovat v tom, že předpokládal navazující změny v některých dalších předpisech, jako je stavební zákon, zákon o místních poplatcích, zákon o daních z příjmů, zákon o obcích, zákony upravující krajské zřízení nebo zákon o hlavním městě Praze. V tomto směru šel návrh zákona nesporně dále než jeho předchůdci. Přesto však nebylo možné jeho význam nekriticky přeceňovat. Zaměřil se totiž na oblast sportu z kolektivního a institucionálního pohledu, hledisko individuálního sportovce v něm absentovalo zcela. S ohledem na tradice obsahu naší sportovní legislativy to však příliš nepřekvapovalo a zásadní zlom v této oblasti se nedal předpokládat.¹⁵ **Přijetí zákonné úpravy krátce poté v podobě zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, eliminaci regulace právních aspektů sportovce jednotlivce jen potvrdilo a bylo zřejmé, že od speciální právní úpravy žádnou regulaci odpovědnostních vztahů ve sportu v poměrech České republiky očekávat nelze.**

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Králík, M.: Analýza právního postavení „amatérského“ a „profesionálního“ sportovce v kolektivních a individuálních sportech de lege lata a de lege ferenda (vybrané otázky), Zlín, 2003, vlastním nákladem.

IV. Počátek tisíciletí a ambiciózní projekt ve Slovenské republice

Zatímco počátek tisíciletí v České republice ambice na kvalitní právní regulaci sportovní činnosti definitivně „pohřbil“, slovenský vývoj šel jiným směrem. Na počátku tisíciletí se uvažovalo o zpracování a přijetí zákona o sportu, který měl představovat vyjádření moderní sportovní legislativy a který měl v centru zájmu i úpravu postavení sportovce jednotlivce. Když jsem v této době pro slovenské prostředí částečnou analýzu prováděl¹⁶ z pohledu zejména statusových otázek amatérského a profesionálního sportovce, zabýval jsem se i otázkou civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy a z hlediska do té doby existující judikatury. **Jednalo se zřejmě o první souhrnné zpracování civilní odpovědnostní judikatury, ze které vyplývalo několik zobecňujících závěrů, použitelných i v současné sportovně-právní praxi:**

1. právní odpovědnost za sportovní úrazy je zásadně přípustná,
2. právní odpovědnost může nastoupit nejen v případě úmyslného způsobení sportovního úrazu, ale také v případě jednání nedbalostního,
3. významnou okolností pro posouzení odpovědnosti za sportovní úraz je skutečnost, zda při sportovním střetu došlo k jednání, které porušilo sportovní normy (pravidla); ani jednání v souladu se sportovními normami však nemusí vést k vyloučení odpovědnosti (např. tam, kde by sportovec způsobil záměrně zranění sportovce druhému způsobem, který by nebyl v rozporu se sportovními pravidly),
4. významná role při právním posouzení sportovních úrazů náleží rozhodnutím sportovně-technických a disciplinárních orgánů z hlediska posouzení, zda jednání sportovce bylo či nebylo v souladu se sportovními pravidly,
5. případné potrestání sportovce rozhodnutím příslušného sportovního orgánu nevylučuje potrestání prostřednictvím sankce uložené v soudním řízení,
6. mezi rozhodnutím sportovních orgánů a soudních orgánů neexistuje vzájemná podmíněnost, v soudním řízení může být sportovec zproštěn odpovědnosti za sportovní úraz, i když v rámci sportovního disciplinárního řízení byl potrestán (a naopak),
7. subjektem odpovědnosti je sportovec, který se dopustil sportovního úrazu zaviněným porušením právní povinnosti, nikoliv subjekt, v jehož zastoupení (sportovní klub, tělovýchovná jednota) vystupoval,
8. právní posouzení sportovních úrazů se realizuje prostřednictvím obecných právních norem, které neobsahují speciální úpravu pro oblast sportu; v tomto směru však platila výjimka zakotvená v ustanovení § 41 odst. 5 nařízení vlády č. 223/1988 Sb., podle kterého nárok na náhradu škody vzniklé pracovním úrazem mají sportovní reprezentanti Československé republiky a sportovci zařazení do systému vrcholového sportu, kteří utrpěli úraz při účasti na sportovní přípravě, mistrovských a mezinárodních soutěžích; za škodu jim pak v takových případech odpovídala organizace nebo orgán, pro které byli v době úrazu sportovně činní. Uvedené ustanovení tak poskytovalo zvýšenou ochranu kategorii předních sportovců, by

se v jejich případě nejednalo o zaměstnance vykonávající sportovní činnost.¹⁷

V rámci možných úvah de lege ferenda jsem již v roce 2003 poukazoval na to, že existují požadavky veřejnoprávního charakteru, jejichž splnění a dodržování je nanejvýše žádoucí. **Jako prioritní se již tehdy jeví na základě dosavadních praktických zkušeností zajistit posouzení znalosti sportovních pravidel jednotlivých sportovních odvětví profesionálními sportovci, v rámci kterých sportovci profesionální sportovní činnost vykonávají.** Praktické zkušenosti totiž ukazovaly, že drtivá většina sportovců nezná pravidla sportu, který provozuje, obsah těchto pravidel je předáván zpravidla ústní formou a jen málokterý sportovec se seznámil podrobněji s pravidly sportu, který realizuje.

Zastával jsem názor, že je jen těžko udržitelné, aby tak ekonomicky významná oblast, jakou profesionální sport je, byla i nadále ve svém nejdůležitějším článku (sportovci) založena na principu volnosti výkonu sportovní činnosti, když vzdělanostní požadavky jsou zakotveny ve vztahu k dalším subjektům ve sportovních vztazích vystupujícím (trenéři, rozhodčí apod.). Požadavek na určitou formu „kvalifikačních předpokladů“ byl odůvodněn např. snahou o prevenci před vznikem sportovních úrazů, ale také např. následným posouzením případné právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz.¹⁸

Z hlediska právní regulace podmínek odpovědnosti sportovců za úrazy způsobené při sportovní činnosti de lege ferenda jsem naznačoval, že by bylo žádoucí přijmout právní úpravu, která by vymezila kritéria odpovědnosti sportovce za úrazy, ke kterým dojde při výkonu sportovní činnosti, nicméně jsem současně poukazoval na to, že přijetí odpovídající právní úpravy brání především dosavadní teoretická a praktická nejednotnost při právním posuzování tohoto problému. Úvahy o tzv. sportovním riziku nebyly dostatečně teoreticky rozpracovány a řešení bylo ponecháváno aplikační soudní praxi, která však obecná pevná kritéria hranic právní odpovědnosti nenalezla. Schůdnou se tak z hlediska zákona o sportu jeví alespoň úvaha o zakotvení a zdůraznění prevenční povinnosti sportovců před vznikem úrazů, např. zákonem stanovenou povinností dodržovat pravidla daného sportovního odvětví, nebudou-li samozřejmě v rozporu s platnou právní úpravou. Obdobnou úpravu v naznačeném směru obsahoval např. maďarský zákon o sportu.¹⁹

V sérii článků publikovaných zanedlouho poté na stránkách českých a slovenských právnických periodik jsem shrnul český judikaturní a doktrinální vývoj v komparaci s vývojem evropským a světovým a možnosti, které se již tehdy připravované nové občanskoprávní úpravě nabízely.²⁰ Na sklonku účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 jsem totéž provedl v evropském a světovém kontextu i ve vztahu k tehdy již přijatému, ale neúčinnému novému občanskému zákoníku.²¹

V. Očekávání spojená s novým občanským zákoníkem?

Změnu českého právního prostředí tak nebylo možno očekávat ani v souvislosti s připravovanou novou úpravou občanského zákoníku. Principy a východiska navrhované úpravy závažků z deliktů se o sportovní činnosti nezmiňovaly, v rámci generální prevence byla zdůrazněna zásada *neminem laede-*

re,²² o kterou se dosavadní česká soudní praxe civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy opírala. Nepřekvapilo proto, že ani paragrafové znění nového občanského zákoníku z roku 2012, účinného od 1. ledna 2014, se o sportovní činnosti ve vztahu k odpovědnosti nezmiňovalo. Nicméně podle § 5 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je s to jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“ Důvodová zpráva k zákoníku pak výslovně uvádí, že **to ustanovení je aplikovatelné i na sportovce.**

VI. Východiska možného přístupu

Občanský zákoník 1964 obdobné pravidlo neměl, prakticky podobnou úpravu však obsahoval obecný zákoník občanský v ustanovení § 1299, když normoval: „Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné pile, dává tím najevo, že důvěřuje své nutné pili a potřebným neobyčejným znalostem; musí tedy státi za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu jednání svěřil, o nezkušenosti jeho; nebo mohli při obyčejné opatrnosti věděti, je zároveň posléze uvedený vinen nedopatřením.“

I když důvodová zpráva v této souvislosti zmiňuje sportovce, nelze s ustanovením § 5 odst. 1 očekávat žádný zásadní posun. Odborná literatura v této souvislosti ve vztahu ke sportovcům nejde nad rámec důvodové zprávy a zdůrazňuje, že uvedeným pravidlem zákoník pouze vyjadřuje to, co by mělo být běžné, že určitá činnost deklarovaná jako profesionální bude také profesionálně provedena.²³ **Zákoník spojuje s profesionalitou vyšší míru odpovědnosti, protože taková osoba má obecnou povinnost odborné péče. Jestliže ji nevyvalozí, uplatní se domněnka nedbalosti ve smyslu ustanovení § 2912 odst. 2,** podle kterého dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li se tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.²⁴

Vzájemný vztah ustanovení § 5 odst. 1 a § 2912 odst. 2 je literaturou nahlížen tak, že při posouzení nedbalosti z hlediska úrovně vyžadované péče plní ustanovení § 5 odst. 1 tuto roli jen subsidiárně, neboť zvýšení míry zavinění je upraveno v § 2912 odst. 2, a to speciálně pro delikt ní odpovědnost (která je pro sportovní kontext typická - poznámka

17 Tamtéž, str. 35-36.

18 Tamtéž, str. 135-136.

19 Tamtéž, str. 139.

20 Přehled těchto článků je obsažen v závěrečném seznamu literatury rukopisu monografie.

21 Tamtéž.

22 K tomu srovnej: Eliáš, K. – Zuklínová, M.: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Linde, Praha, 2001, str. 240 a násl.

23 K tomu srovnej: Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 70.

24 K tomu srovnej: Švestka, J. – Dvořák, J. – Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář, svazek I., Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 34.

autora).²⁵ Prezentace profesionality vede podle § 5 odst. 1 ke zvýšení požadované péče. Od takové osoby se vyžaduje průměrná péče příslušníka daného stavu, přičemž zvláštní dovednosti nad rámec obvykle požadovaných nejsou bez dalšího požadovány. Uvedené ustanovení by proto mělo být vykládáno tak, že požaduje takovou péči, kterou veřejnost po příslušnících daného povolání nebo stavu může rozumně vyžadovat. Vyžaduje se dodržení postupu uznávaného v dané profesi či stavu, odpovídajícího současným požadavkům uznávaným odbornou veřejností.²⁶

Dá-li však osoba najevo, že je specialistou v určité oblasti (dá najevo, že disponuje zvláštní znalostí, dovedností nebo pečlivostí), mohou se nároky na vyžadovanou péči ještě zvýšit i nad rámec obvykle vyžadované péče v dané profesi, nikoliv však již v důsledku § 5 odst. 1, ale v důsledku § 2912 odst. 2. Obě normy vyjadřují sice stejný princip (určení vyžadované míry péče podle prezentované odbornosti), sledují však do určité míry rozdílnou funkci. V rámci § 5 odst. 1 se pojem váže na stav či profesi jednajících, a z toho vyplývající legitimní očekávání veřejnosti na dodržení vyžadovaného standardu jednání. Ustanovení § 2912 odst. 2 umožňuje vyžadovanou péči, oproti profesnímu standardu předpokládanému v § 5 odst. 1 ještě zvýšit.²⁷ Ustanovení § 5 odst. 1 tak podle literatury neobsahuje samostatnou skutkovou podstatu, a tedy ani nezakládá samostatný nárok. Představuje jednak reflexi základního principu, konkretizovaného v jiných normách (§ 2912 odst. 2), ale také může vymezovat jednu z podmínek skutkové podstaty nároku (například protiprávnost v případě porušení primární smluvní povinnosti, resp. zavinění v případě deliktů odpovědnosti za škodu).²⁸

Přestože se odborná literatura při výkladu těchto zákonných ustanovení omezuje maximálně na přiřazení amatérského sportovce jako příslušníka určitého stavu, **zdá se, že v těchto ustanoveních pro futuro bude zřejmě spočívat základ úvah o odpovědnosti sportovců.** Je nepochybné, že § 5 odst. 1 dopadá i na sportovce profesionálního, nikoliv jako na příslušníka stavu, ale určitého povolání, takže základní normativní úprava by měla dopadat celkově na sportovní činnost jako takovou. Přijetí těchto závěrů má však pro sportovní kontext zásadní dopad. Ochrana zvýšeného očekávání a nároků kladených na určité osoby prezentující se jako příslušníci povolání nebo stavu se projevuje i v tom, že **náhradu škody způsobenou těmito osobami porušením vyžadované odborné péče není přípustné snížit, a to s odkazem na ustanovení § 2953 odst. 2.**

Přijmeme-li jako výchozí předpoklad, že i v budoucím období bude primární delikt ní odpovědnost sportovců, přece jen s posílením liberálních a smluvních prvků v novém občanském zákoníku lze možná očekávat i zvýšení případů smluvní odpovědnosti za sportovní úrazy. Zde literatura naznačuje, že ačkoliv je § 2912 odst. 2 v rámci smluvní odpovědnosti – aniž by pro její vznik bylo vyžadováno zavinění škůdce – použitelný jen omezeně, prosadí se toto zvýšení péče také v případě smluv. Zaváže-li se jedna strana k výkonu činnosti, prezentující disponování zvláštními schopnostmi, vlastnostmi či dovednostmi, mělo by se vycházet z toho, že si strany minimálně implicitně smluvily vyšší míru vyžadované péče v rámci konkrétního kontraktu.²⁹

VII. Sportovec škůdce

Ustanovení § 5 odst. 1 ve spojení s § 2912 odst. 2 budou zřejmě představovat obecný základ, na kterém bude v poměrech nového občanského zákoníku založena odpovědnost sportovce, nepůjde však zřejmě o ustanovení jediná. Ustanovení § 5 odst. 1 a § 2912 odst. 2 vymezují požadavky, které nový občanský zákoník klade mimo jiné na sportovce z hlediska jejich přináležitosti ke sportovnímu stavu nebo povolání sportovce, čímž však nevyjadřuje nic jiného, než že odpovědnost sportovců se bude hodnotit z hlediska znalostí, pečlivosti nebo dovednosti primárně tím, co lze očekávat od sportovce v poměrech konkrétního sportovního odvětví a konkrétní sportovní situace. Jedná se tak o východisko, prostřednictvím kterého budou soudy zřejmě jednání sportovce hodnotit.

Konkretizace tohoto východiska bude v poměrech nového občanského zákoníku zřejmě vycházet z ustanovení § 2900, podle kterého vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného. Dosud publikovaná komentářová literatura k novému občanskému zákoníku vychází z toho, že odpovědnostní vztahy sportovců budou poměřovány právě prostřednictvím tohoto ustanovení,³⁰ neboť mimo jiné odkazuje na některé z článků uveřejněných k problematice odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy,³¹ resp. na materiály, kde je tato otázka zmíněna.³²

Protože je ustanovení § 2900 taktéž prevenčním, stejně jako § 415 obč. zák. 1964, je třeba objasnit, jak na výklad § 2900 nahlíží literatura. Vychází z toho, že toto ustanovení stanoví pro určité případy zvláštní povinnost předcházet vzniku újmy (prevenční povinnost), přičemž vychází ze zásady *neminem laedere* a požadavku upravit mezilidské vztahy na základě autonomie vůle a zákazu svévolného vměšování se do záležitostí jiného. Porušení této povinnosti je protiprávním činem, který tvoří jeden z předpokladů vzniku povinnosti nahradit újmu. Z § 2900 tak lze dovodit existenci protiprávního činu, i když žádný jiný právní předpis konkrétní povinnost k určitému chování nestanoví. Tradičně je takto dovozována protiprávnost při porušení povinností stanovených v předpisech, které sice nemají povahu právní, pro adresáta však zakotvují srozumitelnou povinnost počínat si určitým dovoleným způsobem, který má vést k minimalizaci možného vzniku újmy

25 K tomu srovnej: Melzer, F. – Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117, Leges, Praha 2013, str. 94.

26 Tamtéž, str. 96-97.

27 Tamtéž, str. 96.

28 Tamtéž, str. 95.

29 Tamtéž, str. 97.

30 K tomu srovnej: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1511 a násl. Autorem těchto partií je Petr Bezouška, který byl zpravodajem části návrhu nového občanského zákoníku ohledně závazků z deliktů. K tomu srovnej: Melzer, F. – Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117, Leges, Praha 2013, XXIII.

31 P. Bezouška odkazuje na následující články: Králík, M.: Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15; Králík, M.: Právní odpovědnost ve sportu, Jurisprudence, 2009, č. 4; Králík, M.: Právní odpovědnost za sportovní úrazy, Právní rádce, 2007, č. 2; Králík, M.: Úvod k otázkám odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8; Králík, M.: K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských drahách, Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12.

32 Králík, M.: Právo ve sportu, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2001.

– např. sportovní pravidla, včetně pravidel chování na sportovištích, např. na sjezdovkách.³³

Současně se zdůrazňuje, že toto ustanovení navazuje na § 415 obč. zák., ale jeho aplikační rozsah je užší ve čtyřech momentech:

- a) prevenční povinnost se ukládá pouze při konání, tedy aktivním chování subjektu,
- b) prevenční povinnost stihá subjekt jen tehdy, vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života,
- c) prevenční povinnost chrání pouze vyjmenované statky – svobodu, život, zdraví a vlastnictví,
- d) chráněný statek náleží jiné než povinné osobě.³⁴

Prevenční povinnost má subsidiární povahu, a soud by proto měl vždy zjistit, zda došlo k porušení některé konkrétní právní povinnosti.

Ustanovení § 415 obč. zák. 1964 bylo v původní redakci doprovázeno dalšími pravidly, která měla upřesňovat jeho použití. Jednalo se zejména o § 416 a § 425. Tato koncepce zúžené prevence však byla později překonána Rc 16/80, tj. rozhodnutím o odpovědnosti sportovce, které porušení právní povinnosti spojilo i s porušením prevenční povinnosti v podobě nedodržení sportovního pravidla.

Lze kvitovat, že při výkladu okolností případu a zvyklostí soukromého života se komentář zabývá – byť stručně – otázkou sportovní činnosti z pohledu do jisté míry odlišného (a modernějšího), než tomu bylo v dosavadní komentářové literatuře. Při výkladu okolností případu a zvyklostí soukromého života je praxe směřována v duchu základního předpokladu, že po nikom nelze požadovat, aby zasahoval proti jakémukoli předpokládanému riziku a vstupoval do cizího soukromí bez zjevné, věcně odůvodněné příčiny. Proto také hlavní kritérium toho, zda někoho stihá obecná prevenční povinnost, spočívá v zohlednění okolností případu a zvyklostí soukromého života.³⁵

V souvislosti se sportovní činností pak P. Bezouška uvádí, že je nutno brát v úvahu i specifické okolnosti činnosti, které se škůdce věnuje, což je důležité např. při posuzování různých sportovních činností (zohledňuje se, co je pro daný sport typické) – např. nutné vyšší fyzické nasazení a zápal do hry (snaha vyhrát, což je legitimní cíl) sice zvyšují riziko vzniku újmy, ale bez nich by hra nebyla tím, kvůli čemu se pěstuje, kvůli čemu ji fanoušci sledují. Z tohoto pohledu je nutno zohlednit i atypičnost některých úderů či zákroků, které jsou přirozenou součástí hry (úder na hlavu v boxu, skluz ve fotbalu, bodyček v hokeji apod.) – určité chyby se v souvislosti s herním vypětím dají očekávat a jsou přijatelné.³⁶ P. Bezouška odkazuje v této souvislosti na obdobně formulované závěry reprezentované P. Šustkem v jeho příspěvku na 1. československé sportovní-právní konferenci konané dne 23. a 24. dubna 2013. Pokud jsem nicméně měl možnost s P. Bezouškou osobně hovořit, z této konference a příspěvku P. Šustka žádný výstup učiněn nebyl.

V souladu s moderními evropskými (kontinentálními, ale i anglickými) trendy pak P. Bezouška v českých poměrech do jisté míry novátorsky naznačuje a uzavírá, že jen z prostého faktu, že si hráč počíná v rozporu s pravidly daného sportu (např. fauluje), nelze dovodit, že porušil prevenční povinnost podle § 2900, neboť důležitá jsou též neformální pravidla a kultura daného sportu. Tím vidíme, že jeho úvahy jdou výrazně dále než dosavadní judikatura, spojující poru-

šení prevenční povinnosti s porušením sportovního pravidla bez dalšího. Současně pak odkazuje na jedno z rakouských rozhodnutí (Nejvyšší soud 3Ob 81/06t), dopadající na případ, kdy fotbalista provedl skluz s nataženou nohou na protihráče, aby mu vzal míč, a ačkoliv je to v rozporu s pravidly, je to pro daný sport typické a protiprávnost nebyla dovozena.³⁷ Tento trend, zdá se, začíná přijímat i česká judikatura, byť ještě v poměrech občanského zákoníku 1964, neboť zcela aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015) se k této linii hlásí zcela otevřeně a záměrně.

Pro úplnost pak ještě dodejme, že v přehledu použitelné judikatury odkazuje P. Bezouška na Rc 16/80 s výhradou, že paušální závěr vyjádřený v rozhodnutí neobstojí, neboť je vždy třeba posoudit, zda povinnost prevence vyžadují zvyklosti soukromého života a okolnosti případu, a dále na Rc 15/83, NS sp. zn. 25 Cdo 1960/2002, sp. zn. 25 Cdo 1106/2003 a sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.³⁸

VIII. Postavení poškozeného sportovce

Zatím jsme se v poměrech nového občanského zákoníku zabývali postavením „škůdce“, nyní se stručně podíváme na **východiska právního postavení poškozeného. Na jeho režim podle aktuálních doktrinárních závěrů bude dopadat mimo jiné ustanovení § 2899 obč. zák., podle kterého kdo pro sebe přijal nebezpečí obětí, byť tak učinil za takových okolností, že to lze považovat za neprozřetelné, nevzdal se tím práva na náhradu proti tomu, kdo újmu způsobil.**

Literatura vztahující se k danému ustanovení vychází z odkazu na římskoprávní zásadu *volenti non fit injuria*, která je vyjádřena tezí, podle níž u toho, kdo souhlasí, nedochází k újmě. Takový přístup je chápán jako využití ústavně chráněné autonomie vůle s omezeními, která vyplývají z právního řádu. Rozhodujícím parametrem je pak kvalita právem chráněného statku. Čím více si právo určitého právního statku hledí, tím vyšší jsou požadavky na bezvadnost souhlasu (přivolení) a na zajištění dostatečné informovanosti toho, kdo souhlas vydává; naopak tím lehčí je možnost souhlas odvolat a v některých případech je tím snazší dovodit, že přivolení vůbec nepřichází v úvahu.³⁹

Současně se zdůrazňuje, že chápeme-li svolení poškozeného v širokém smyslu slova, tedy jako svolení, které může být uděleno i konkludentně, pak komentované pravidlo představuje prolomení této zásady, když stanoví, že za svolení nelze považovat „pouhé“ přijetí rizika. Ustanovení je inspirováno čl. 1477 quebeckého občanského zákoníku (CCQ),

33 Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1511 a násl.

34 Tamtéž.

35 Tamtéž.

36 Tamtéž.

37 Tamtéž. V souvislosti s rakouským a německým výkladem však platí, že zrovna tento případ tzv. vysoké nohy byl považován v doktríně za sporný zejména z pohledu, jestli i takto vyložené nebezpečný zákrok má být brán za obvyklý, a tudíž z tohoto důvodu „vyňat“ z odpovědnosti, přestože jde o způsob hry, který se pravidelně objevuje.

38 Tamtéž.

39 Tamtéž.

kde je nejčastěji spojováno s případy sportovních činností: ty s sebou pravidelně přinášejí podstatné nebezpečí a ti, kteří se jich účastní, na sebe dobrovolně toto riziko přijímají; nicméně je to přirozenou součástí sportovního klání, vlastní těmto sportům a všemi účastníky je to obecně akceptováno (např. ten, kdo hraje hokej, akceptuje, že u něj může dojít k újmě na zdraví). Smyslem je to, že když někdo přebírá riziko, nevychází primárně z toho, že mu někdo jiný chce způsobit újmu.⁴⁰

Občanský zákoník používá spojení „riziko oběti“, čímž má na mysli riziko spojené s újmou na některém právem chráněném statku, s újmou, kterou právo uznává za hodnou nápravy. Může jít mimo jiné o riziko spojené s určitou aktivitou; nejčastěji jde o různé sportovní aktivity (rafting, bungee jumping apod.).⁴¹ Občanský zákoník stanoví, že poškozený musí nebezpečí oběti přijmout, přičemž není stanoven způsob ani forma takového přijetí, proto k němu může dojít jakkoliv, v případě sportovního klání postačí, že se hráč (potenciální poškozený) zapojí do hry. Riziko však může být převzato i výslovně – např. ve formalizované podobě písemného souhlasu. Přijetí musí být dobrovolné a učiněné s dostatečnou znalostí rizika (poškozený musí mít alespoň

40 Tamtéž.

41 Tamtéž. Tamtéž srovnej také k obecné charakteristice rizika.

42 Tamtéž.

43 K tomu srovnej: Bezouška, P. – Eliáš, K. – Havel, B.: Průvodce rekodifikací – nová právní úprava – smluvní omezení náhrady újmy, ASPI.

44 Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1511 a násl.

obecnou představu o možných následcích a jak k nim může dojít). Z toho vyplývá, že se tím míří pouze na obvyklá rizika spojená s určitou činností, rizika předvídatelná pro průměrného člověka v postavení poškozeného. Újma musí být následkem realizace onoho rizika.⁴²

Pokud jde o spoluúčast poškozeného, obecně platí, že škůdce se nemůže zprostit povinnosti k náhradě újmy poukazem na to, že poškozený přijal nebezpečí oběti. Přijetí nebezpečí oběti (byť neprozřetelné) neznámá, že se osoba vzdává práva na náhradu újmy. To má význam např. pro náhradu újmy způsobené při sportu apod. Z toho, že někdo riskuje svůj život, zdraví či majetek nelze a priori dovodit, že se vzdává práva na náhradu újmy.⁴³ To však platí potud, jde-li o přijetí přiměřeného rizika. Vezme-li na sebe někdo abnormální riziko, pak, byť by to učinil neprozřetelně, je na místě aplikovat § 2918 o spoluúčasti poškozeného.⁴⁴

IX. Hodnocení

Z uvedeného vidíme, že občanský zákoník se nevydal cestou zvláštní okolnosti vylučující protiprávnost, např. v podobě rizika ve sportu, ale disponuje vícero zákonnými ustanoveními, v rámci kterých bude docházet k posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Byť jde o úpravu podrobnější oproti občanskému zákoníku z roku 1964, právní režim odpovědnosti sportovců to zřejmě nijak výrazně nezmění, protože i tato ustanovení budou vykládána ve sportovním kontextu, prostřednictvím kterého budou naplňovat jejich obsah. Pozitivní však je, že nová literatura naznačuje, že měřítko odpovědnosti nemá jít toliko skrze dodržení či porušení sportovního pravidla, ale zdůrazňuje nutnost přístupu k problému z hledisek typických pro vyspělé právní kultury a jejich přístup k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

♣ Autor je soudcem Nejvyššího soudu.

Tschöpl & Partner

ADVOKÁTI · RECHTSANWÄLTE · ATTORNEYS AT LAW

www.tschopl.cz

Advokátní kancelář Tschöpl & Partner,
advokáti, Rechtsanwälte, Attorneys at Law

hledá nové kolegy na pozice

ADVOKÁT/KA a ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT/KA

požadujeme:

- velmi dobrou znalost platného práva zejména v oboru obchodního a občanského práva
- znalost německého jazyka slovem i písmem, případně anglického jazyka
- profesionální vystupování
- vysoké pracovní nasazení
- motivaci a odpovědnost
- samostatnost
- znalost práce s PC
- řidičský průkaz

nabízíme:

- zajímavou práci v mladém kolektivu pro tuzemskou i zahraniční klientelu
- příjemné pracovní prostředí
- praktické zkušenosti v oboru
- pestrou náplň práce
- podporu osobního rozvoje

V případě zájmu zasílejte své životopisy na e-mail: hr@tschopl.cz a to v českém a německém jazyce.
Do předmětu napište „advokát“ nebo „advokátní koncipient“.
Kontaktní telefon: 542 215 356.

Advokátní kancelář Tschöpl & Partner,
advokáti, Rechtsanwälte, Attorneys at Law
Výstaviště 1, 647 00 Brno,
Tel. +420 542 215 356,
Fax: +420 542 215 358,
e-mail: info@tschopl.cz

 **BIBELRIETHER
BRÄZDIŠLOVÁ**
Advokáti · Rechtsanwälte
Partnerschaft mbB

Právní služby v Německu

Česky hovořící němečtí advokáti nabízejí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokatinemecko.cz info@advokatinemecko.cz

Propouštění pro nadbytečnost v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu

RICHARD W. FETTER

Nadbytečnost ve smyslu ust. § 52 písm. c) zákoníku práce je zřejmě nejčastějším výpovědním důvodem, a tak Nejvyšší soud řeší v dovolacím řízení spory o (ne)platnost rozvázání pracov-

ního poměru výpovědi pro nadbytečnost poměrně často. Pro tento příspěvek vybíráme tři zajímavé judikáty Nejvyššího soudu z roku 2014.

1. Účinnost organizační změny zaměstnavatele a nemoc zaměstnance

Nejvyšší soud se v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 790/2013 ze dne 11. 3. 2014 vyjádřil k otázce správného načasování výpovědi:

Pro posouzení příčinné souvislosti mezi zaměstnavatelem, přijatou organizační změnou a nadbytečností zaměstnance není rozhodné, že zaměstnanci se v důsledku ochranné doby dle právní úpravy zákazu výpovědi prodloužila doba trvání pracovního poměru.

Dopisem ze dne 17. 5. 2011 žalovaná zaměstnavatelka sdělila žalobkyni – zaměstnankyni – učitelce gymnázia, že s ní „v souladu s ust. § 52 písm. c) zákoníku práce“ rozvazuje pracovní poměr výpovědí, jejíž platnost zaměstnankyně napadla žalobou. Domnívala se, že důvodem skončení jejího pracovního poměru k žalovanému je pouze snaha zbavit se její osoby jakožto nepohodlného zaměstnance, že tedy její nadbytečnost není dána, ale to nakonec nebylo pro posouzení daného sporu vůbec rozhodující.

Soud prvního stupně žalobu na určení, že „rozvázání pracovního poměru výpovědí ze dne 18. 5. 2011“ je neplatné, zamítl. Rozhodnutí o organizačních změnách žalovaný učinil dne 11. 4. 2011 a žalobkyně s tímto rozhodnutím byla seznámena na pedagogické poradě 13. 4. 2011. Účinnost rozhodnutí o organizačních změnách měla nastat k 31. 8. 2011, pracovní poměr žalobkyně měl skončit 31. 7. 2011. Žalobkyni byla však vystavena od 27. 7. 2011 pracovní neschopnost, která trvala do 10. 10. 2011. Protože tato ochranná doba se do výpovědní doby nezapočítává, pracovní poměr žalobkyně skončil až poté, co nastala účinnost organizačních změn.

K odvolání žalobkyně odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, že „rozvázání pracovního poměru výpovědí ze dne 18. 5. 2011“ je neplatné. Ztotožnil se se soudem prvního stupně v tom, že žalovaný přijal organizační změnu, která měla za cíl zefektivnění práce a úsporu finančních prostředků, a že byla prokázána i nadbytečnost žalobky-

ně. Odvolací soud však nesouhlasil s tím, že mezi organizační změnou a nadbytečností žalobkyně byla příčinná souvislost. Platnost výpovědi jako právního úkonu směřujícího ke skončení pracovního poměru může být soudem přezkoumána vzhledem k okolnostem, které existovaly v době vzniku tohoto právního úkonu. K okolnostem, které nastanou po podání výpovědi, přihlížet nelze.

Zaměstnanec nemusí být nadbytečný již v době dání výpovědi. Ovšem má-li být organizační změna příčinou nadbytečnosti zaměstnance, musí být výpověď dána v takovém okamžiku, aby pracovní poměr skončil na základě této výpovědi nejdříve v pracovním dni předcházejícím dni, v němž nastává účinnost přijatých organizačních opatření. Jestliže žalovaný dal žalobkyni výpověď z pracovního poměru podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce dne 18. 5. 2011 a pracovní poměr měl skončit dne 31. 7. 2011, přičemž účinnost přijaté organizační změny nastala až dne 31. 8. 2011, není mezi přijatou organizační změnou a nadbytečností žalobkyně příčinná souvislost. Pro posouzení příčinné souvislosti mezi přijatou organizační změnou a nadbytečností žalobkyně je nerozhodné, že byla žalobkyně v pracovní neschopnosti a její pracovní poměr fakticky dne 31. 7. 2011 neskončil.

Proti takovému rozsudku si podal dovolání žalovaný zaměstnavatel.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Zaměstnanec nemusí být vždy nadbytečným již v době podání výpovědi [srov. dikci ustanovení § 52 písm. c) zákoníku práce „stane-li se pracovník nadbytečným“]. Protože platnost právních úkonů (včetně právních úkonů učiněných podle pracovníprávních předpisů) je podle ustálené judikatury soudů třeba posuzovat k okamžiku a se zřetelem na okolnosti, kdy byl právní úkon učiněn, rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o organizačních změnách, které má za následek nadbytečnost konkrétního zaměstnance, musí být přijato před podáním výpovědi.

Z toho, že zaměstnanec nemusí být nadbytečným již v době podání výpovědi, nelze dovozovat, že by zaměstnavatel mohl vždy přistoupit k podání výpovědi bezprostředně po přijetí rozhodnutí o organizační změně. **Má-li být takové rozhodnutí skutečnou příčinou nadbytečnosti zaměstnance, musí zaměstnavatel dát výpověď v takovém okamžiku, aby pracovní poměr skončil na základě této výpovědi (uplynutím výpovědní doby) nejdříve v pracovním dni předcházejícím dni, v němž nastává účinnost přijatých organizačních změn. V případě, že by pracovní poměr skončil dříve (před tím, než se u zaměstnavatele příslušné organizační změny skutečně realizovaly), totiž nelze hovořit o tom, že by se zaměstnanec stal v důsledku přijatého rozhodnutí o organizační změně nadbytečným a že by tedy opravdovým důvodem rozvázání pracovního poměru byly okolnosti uvedené v ust. § 52 písm. c) zákoníku práce.** Jestliže pracovní poměr

skončí na základě výpovědi dané podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce až po dni, v němž u zaměstnavatele nastaly přijaté organizační změny, nemá to samozřejmě na platnost výpovědi vliv, neboť v takovém případě bylo rozhodnutí o organizační změně příčinou nadbytečnosti zaměstnance.

V projednávané věci z výsledků dokazování vyplývá, že organizační opatření žalované, na základě kterého se žalobkyně měla stát nadbytečnou, bylo přijato dne 11. 4. 2011, tedy přede dnem, kdy byla žalobkyni dána výpověď. Toto opatření se však mělo stát účinným ode dne 31. 8. 2011. Měl-li podle výpovědi z pracovního poměru doručené žalobkyni dne 18. 5. 2011 skončit pracovní poměr žalobkyně již dnem 31. 7. 2011, mělo se tak stát v době, kdy účinnost organizačního opatření, o němž se tato výpověď opírá, ještě nenastala. Žalovaná tedy dala žalobkyni výpověď z pracovního poměru, která z přijatého organizačního opatření nevycházela, a mezi přijatou organizační změnou a nadbytečností žalobkyně není příčinná souvislost; rozhodnutí o organizačních změnách, v důsledku něhož by se žalobkyně stala nadbytečnou ke dni předpokládaného skončení pracovního poměru (tj. ke dni 31. 7. 2011) pak u žalované přijato nebylo. To, že žalobkyně byla v době od 27. 7. 2011 v pracovní neschopnosti, není pro posouzení příčinné souvislosti mezi přijatou organizační změnou a nadbytečností žalobkyně rozhodné, neboť platnost právních úkonů (včetně právních úkonů učiněných podle pracovněprávních předpisů) je třeba posuzovat k okamžiku a se zřetelem na okolnosti, kdy byl právní úkon učiněn (ke dni 18. 5. 2011).

Zaměstnankyně během výpovědní doby onemocněla, a protože neprohlásila, že na prodloužení pracovního poměru netrvá, skončil její pracovní poměr až po nabytí účinnosti organizační změny, kdežto nebýt nemoci, došlo by ke skončení pracovněprávního vztahu měsíc před takovou organizační změnou.

Pro posouzení příčinné souvislosti mezi zaměstnavatelem přijatou organizační změnou a nadbytečností zaměstnance není rozhodné, že zaměstnanci se v důsledku ochranné doby (jeho dočasné pracovní neschopnosti) dle právní úpravy zákazu výpovědi prodloužila doba trvání pracovního poměru. Platnost právních úkonů (právních jednání) včetně právních úkonů učiněných podle pracovněprávních předpisů je třeba posuzovat k okamžiku a se zřetelem na okolnosti, kdy byl právní úkon učiněn.

2. Nadbytečnost zaměstnance při odmítnutí kratší pracovní doby

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 4442/2013 ze dne 20. 11. 2014 znovu rozšířil možnost zaměstnavatele aplikovat jako výpovědní důvod nadbytečnost zaměstnance, neboť vyšší efektivnosti práce lze podle soudu dosáhnout i snižováním úvazků namísto snižování fyzického počtu zaměstnanců.

Počet žáků školy, ve které zaměstnankyně pracovala jako učitelka, poklesl ve školním roce 2012/2013 oproti předchozímu školnímu roku o 27 a objem platových prostředků pro pedagogy byl škole jejím zřizovatelem pro tento školní rok snížen o 303 568 Kč. Dne 20. 6. 2012 žalovaná přijala organizační

opatření spočívající ve „snížení základních úvazků některých učitelů“ s tím, že v případě jejich nesouhlasu se změnou pracovní smlouvy spočívající ve snížení pracovního úvazku s nimi bude rozvázán pracovní poměr podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce. Škola jako zaměstnavatelka se poté obrátila na zaměstnankyni s návrhem na snížení jejího „základního“ úvazku (přímé vyučovací povinnosti) z 21 hodin na 19,5 hodiny týdně. Protože zaměstnankyně tento návrh odmítla, doručila ji zaměstnavatelka dne 28. 6. 2012 výpověď z pracovního poměru „pro nadbytečnost v důsledku projednaných organizačních změn“, kterou zaměstnankyně jako žalobkyně napadla u soudu žalobou pro její neplatnost. Neuspěla však ani u soudu prvního stupně, ani u odvolacího soudu, a tak si podala dovolání k Nejvyššímu soudu.

Nejvyšší soud tak řešil dosud judikatorně nevyřešenou otázku, zda zaměstnanec, který vykonává práci učitele u zaměstnavatele, který je školou, se stane nadbytečným ve smyslu ust. § 52 písm. c) zákoníku práce, jestliže odmítl návrh zaměstnavatele na sjednání kratší pracovní doby, k němuž zaměstnavatel přistoupil poté, co mu byl v důsledku poklesu počtu žáků zřizovatelem snížen objem platových prostředků pro zaměstnance. Nejvyšší soud tuto otázku zodpověděl kladně, když dovolání zaměstnankyně zamítl, čímž dal ve sporu za pravdu zaměstnavateli a rozšířil okruh případů, v nichž může zaměstnavatel uplatnit vůči zaměstnanci výpovědní důvod nadbytečnost.

Pro výpověď z pracovního poměru podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce je charakteristické, že zaměstnavatel i nadále může (objektivně vzato) zaměstnanci přidělovat práci podle pracovní smlouvy (v důsledku rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, jeho technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivnosti práce nebo o jiných organizačních změnách zaměstnavatel neztrácí možnost přidělovat zaměstnanci práci, kterou pro něj dosud konal), avšak jeho práce není (vůbec nebo v původním rozsahu) pro zaměstnavatele v dalším období potřebná, neboť se stal nadbytečným vzhledem k rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivnosti práce nebo o jiných organizačních změnách. Zákon uvedeným způsobem zaměstnavateli umožňuje, aby reguloval počet svých zaměstnanců a jejich kvalifikační složení tak, aby zaměstnával jen takový počet zaměstnanců a v takovém kvalifikačním složení, jaké odpovídá jeho potřebám. O výběru zaměstnance, který je nadbytečným, rozhoduje výlučně zaměstnavatel; soud není oprávněn v tomto směru rozhodnutí zaměstnavatele přezkoumávat. Nadbytečným je zaměstnanec též tehdy, jestliže podle rozhodnutí o organizační změně zaměstnanci odpadne jen část jeho dosavadní pracovní náplně nebo pouze některá z více dosud vykonávaných prací.

V projednávané věci žalovaná škola vzhledem k poklesu počtu žáků a s tím spojenému snížení platových prostředků pro pedagogy rozhodla o organizační změně spočívající ve snížení stavu zaměstnanců, kteří u ní pracovali jako učitelé, tím způsobem, že dojde ke snížení rozsahu hodin přímé pedagogické povinnosti (ust. § 23 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) některých učitelů, se kterými bude sjednána kratší pracovní doba. Protože žalobkyně, která patřila mezi zaměstnance, vůči nimž se žalovaná rozhodla uplat-

nit tento postup, odmítla se žalovanou uzavřít dohodu o změně obsahu pracovního poměru spočívající ve sjednání kratší než stanovené týdenní pracovní doby (o 1,5 hodiny týdně), stala se vzhledem k rozhodnutí žalované o snížení stavu zaměstnanců (učitelů) nadbytečnou, a žalovaná jí proto byla oprávněna dát výpověď z pracovního poměru podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce.

Na nadbytečnosti žalobkyně vzhledem k rozhodnutí žalované o uvedené organizační změně nemohla nic změnit ani žalobkyni namítaná okolnost, že žalovaná dne 14. 6. 2012 přijala novou zaměstnankyni Mgr. L. N., neboť tato zaměstnankyně byla přijata ještě před tím, než byla žalobkyni dána výpověď, a tedy na jiné pracovní místo než to, které se uvolnilo odchodem žalobkyně. Kromě toho rozvázání pracovního poměru výpovědí pro nadbytečnost zaměstnance ani není podmíněno absolutním snížením počtu zaměstnanců, naopak může k němu dojít i při zvyšování počtu zaměstnanců, neboť zákon zaměstnavatelům umožňuje, aby z hlediska svých potřeb regulovali nejen počet svých zaměstnanců, ale i jejich kvalifikační složení.

V projednávané věci žalovaná zaměstnavatelka vzhledem k poklesu počtu žáků a s tím spojenému snížení platových prostředků pro pedagogy rozhodla o organizační změně spočívající ve snížení stavu zaměstnanců, kteří u ní pracovali jako učitelé, tím způsobem, že dojde ke snížení rozsahu hodin přímé pedagogické povinnosti některých učitelů, se kterými bude sjednána kratší pracovní doba. Protože žalobkyně, která patřila mezi zaměstnance, vůči nimž se žalovaná rozhodla uplatnit tento postup, odmítla se žalovanou uzavřít dohodu o změně obsahu pracovního poměru spočívající ve sjednání kratší než stanovené týdenní pracovní doby (o 1,5 hodiny týdně), stala se vzhledem k rozhodnutí žalované o snížení stavu zaměstnanců (učitelů) nadbytečnou, a žalovaná jí proto byla oprávněna dát výpověď z pracovního poměru podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce.

Rozhodnutím zaměstnavatele o organizační změně, vzhledem k němuž se zaměstnanec stane nadbytečným, je též rozhodnutí o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce. Takové rozhodnutí může být realizováno nejen snížením fyzického počtu zaměstnanců, kteří u zaměstnavatele vykonávají práci ve stanovené týdenní pracovní době (§ 79 odst. 1 a 2 zákoníku práce), a rozvázáním pracovního poměru s těmi z nich, kteří se v důsledku tohoto rozhodnutí zaměstnavatele stali nadbytečnými, ale i sjednáním kratší pracovní doby (pod rozsah stanovený v § 79 odst. 1 a 2 zákoníku práce) se zaměstnanci vykonávajícími práci ve stanovené týdenní pracovní době nebo s některými z nich (snížením tzv. přepočteného stavu zaměstnanců), neboť zaměstnancům, s nimiž zaměstnavatel sjednal kratší pracovní dobu, přísluší mzda nebo plat, které odpovídají sjednané kratší pracovní době (srov. § 80 zákoníku práce), a zvýšení efektivity práce sledovaného touto organizační změnou (snížení nákladů zaměstnavatele na mzdy nebo platy) lze proto tímto způsobem dosáhnout stejně jako v případě snížení fyzického počtu zaměstnanců vykonávajících práci ve stanovené týdenní pracovní době. Odmítne-li zaměstnanec, který u zaměstnavatele

vykonává práci ve stanovené týdenní pracovní době a jehož práce není v tomto rozsahu pro zaměstnavatele v dalším období potřebná, uzavřít se zaměstnavatelem dohodu o změně obsahu pracovního poměru spočívající ve sjednání kratší pracovní doby (srov. § 40 odst. 1 a § 80 zákoníku práce), je ve vztahu k němu dán důvod výpovědi uvedený v ust. § 52 písm. c) zákoníku práce, neboť se stal vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele o snížení stavu zaměstnanců nadbytečným.

3. Způsob určení nadbytečných zaměstnanců při organizační změně

Ve věci projednávané Nejvyšším soudem pod sp. zn. 21 Cdo 610/2013 ze dne 9. 12. 2014 byla řešena mimo jiné právní otázka, jakým způsobem má být v rozhodnutí zaměstnavatele o organizační změně určen okruh „nadbytečných zaměstnanců“, zda se tak má stát ve vazbě k zaměstnancem vykonávanému, resp. sjednanému druhu práce, anebo zda je toto určení možné také jiným způsobem.

V posuzovaném případě žalovaná zaměstnavatelka rozhodla svým „příslušným orgánem“ dne 24. 9. 2010, č. j. 456497/2010-PAM o organizační změně na MZV ČR (reorganizace v zahraničí), kterou bylo – kromě jiných míst na zastupitelských úřadech v zahraničí – zrušeno „z rezervy pro přechodné zařazení zaměstnanců v souvislosti s výjezdy a návraty (tzv. „800“): 28 pracovních míst“ z celkového počtu 45 míst.

Zaměstnanec – žalobce při obraně proti výpovědi, jejíž platnost napadl žalobou, vyšel z úvahy, že, je-li okruh nadbytečných zaměstnanců určen bez vztahu ke konkrétnímu druhu práce „nadbytečného“ zaměstnance odkazem na zvláštní „podúčet“, který se týká zúčtování zdrojů na krytí platových nákladů zaměstnanců nejrůznějších profesí zařazených na různých útvarech zaměstnavatele, nemůže být dána příčinná souvislost mezi takto formulovanou organizační změnou (tzv. „800“) a nadbytečností konkrétního zaměstnance, neboť tato formulace neumožňuje posoudit, kterého konkrétního zaměstnance se vlastně nadbytečnost týká. Nastoluje se tedy v první řadě právní otázka předpokladů, za kterých může dát zaměstnavatel zaměstnanci platnou výpověď podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce z hlediska obsahu rozhodnutí zaměstnavatele o organizační změně.

Z rozhodnutí ministra zahraničních věcí č. 23 ze dne 24. 9. 2010 o organizační změně na MZV ČR (reorganizace v zahraničí) vyplývá, že jeho účelem je snížení počtu pracovních míst v zahraniční službě; kromě jiného se jím ruší pracovní místa na padesáti třech velvyslanectvích, devíti generálních konzulátech, na osmi stálých misích a na stálých delegacích ČR, devíti rušených velvyslanectvích a generálních konzulátech, a konečně také v tzv. „rezervě systemizace“ devět „z pracovních míst rezervovaných pro atypická vyslání“ a dvacet osm pracovních míst „z rezervy pro přechodné zařazení zaměstnanců v souvislosti s výjezdy a návraty (tzv. „800“)“. Je sice možné, že samotné „tzv. 800“ není organizační složkou žalované a že se týká širokého okruhu zaměstnanců zařazených v různých útva-

rech, nicméně z výslovného textu dotčeného rozhodnutí, který je třeba brát v úvahu jako celek, je zřejmé, že dopadá právě na ty zaměstnance zahraniční služby, kteří vzhledem k tzv. systému rotace působí po určitou dobu v zahraničí na „systemizovaném“ místě, a kteří jsou po svém odvolání až do svého dalšího vyslání zařazeni na nesystemizovaném místě v „rezervě systemizace“, bez ohledu na své momentální zařazení v organizačním schématu zaměstnavatele. Je zjevné, že zrušení daných pracovních míst „v rezervě systemizace“ je součástí celkové koncepce snižování počtu zaměstnanců, neboť by bylo protismyslné rušit pracovní místa v zahraničí a ponechat beze změny počet těch, kteří mají být do zahraničí vysláni. Z rozhodnutí č. 23 je totiž – jinak řečeno – zřejmé, že vedle zrušení pracovních míst na zastupitelských úřadech v zahraničí odpadá v daném rozsahu také potřeba vyslat do zahraničí zaměstnance, kteří dosud dočasně působí v určitém „provizoriu“ – v rezervě – v tuzemsku. Při konečném počtu této skupiny zaměstnanců dočasně působících v době přijetí rozhodnutí v ústředí u žalované s předpokladem vyslání do zahraničí, nelze důvodně namítat, že zrušení konkrétního počtu nesystemizovaných míst „v rezervě systemizace“, činí rozhodnutí o organizační změně neurčitým.

Z uvedeného vyplývá, že okruh nadbytečných zaměstnanců může být v rozhodnutí zaměstnavatele o organizační změně vyjádřen nejen druhem práce sjednaným nebo vykonávaným jednotlivými zaměstnanci, nýbrž jakýmkoli jiným způsobem (uvedením profesní skupiny, organizačního útvaru, který se zrušuje apod.), z něhož bude s určitostí patrné, která pracovní místa (jaký jejich počet) považuje zaměstnavatel nadále za nepotřebná.

Protože v posuzované věci organizační změnou dochází nejen ke snížení počtu systemizovaných míst v zahraničí, ale zároveň i ke snížení počtu pracovních míst v rezervě systemizace, v níž žalobce působil, a protože podle všeobecně přijímané ustálené judikatury je výběr nadbytečného zaměstnance věci zaměstnavatele, je na místě závěr, že je dána příčinná souvislost mezi rozhodnutím žalované o organizační změně a nadbytečností žalobce, a že výpovědní důvod podle ust. § 52 písm. c) zákoníku práce je dán. Nejvyšší soud proto svým rozsudkem zamítl dovolání propuštěného zaměstnance proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, jímž byla zamítnuta žaloba.

✦ Autor je právníkem.

Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného

JUDr. PAVEL KOTRADY

Výše výživného pro nezletilé děti je otázkou, která zajímá bezesporu značnou část populace. Nejen v laické, ale i odborné veřejnosti lze pozorovat snahu o stanovení určitých mezí výživného, aby bylo účastníkům řízení o stanovení výživného zřejmé, v jakém rozmezí se může jeho výše pohybovat. Platí ovšem, že každý případ musí být posuzován individuálně, s přihlédnutím ke všem jeho okolnostem. Vycházet toliko z určitého tabulkového rozpětí by nebylo správné.

Pokud však v minulosti došlo ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR (dále jen „ministerstvo“) k vytvoření doporučujících tabulek výživného (dále jen „doporučující tabulky“), lze takový krok vítat. Ministerstvo se při vytvoření doporučujících tabulek inspirovalo v Rakousku a Německu, kde mají podobné tabulky dlouhou historii, a zároveň při jejich vytvoření vycházelo ze statistických údajů týkajících se spotřeby dětí, jak tyto byly zjištěny Českým statistickým úřadem. Nelze však nezmínit, že podnět ministerstva z podzimu roku 2009, podaný Nejvyššímu soudu za účelem vydání sjednocujícího stanoviska, které by soudům poskytlo výklad zákonných norem pro stanovení výživného, nebyl Nejvyšším soudem vyslyšen s odůvodněním, že

u stanovování výživného se jedná převážně o hodnocení skutkového stavu konkrétního případu, nikoliv o právní posouzení. Nejvyšší soud ovšem podpořil vytvoření podpůrného materiálu pro sjednocení rozhodovací činnosti soudů.

Zákonné zakotvení vyživovací povinnosti nalezneme v § 910 až 923 občanského zákoníku. **Následující příspěvek má za cíl poukázat na některé skutečnosti, které mohou mít vliv na stanovení výše výživného, a k nimž je ze strany soudů při stanovení výše výživného přihlíženo, jakož i na skutečnosti, které jsou při stanovení výše výživného bez jakéhokoliv významu.** Primárním zdrojem tohoto příspěvku jsou **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, který má specializované odvolací senáty ve věcech opatrovnických, rozhodnutí Ústavního soudu a samotná praxe autora příspěvku.**

I. Doporučující tabulky

Na začátku se nelze nezmínit o **doporučujících tabulkách**. Především je nutné uvést, že jednotlivé věkové kategorie byly nastaveny podle období, ve kterých v životě dítěte obvykle nastávají podstatné změny spojené se zvýšenými výdaji (např. začátek školní docházky, započítání přípravy na další povolání na střední škole, studium na vysoké škole). Čistým příjmem se rozumí průměrný příjem za období posledních 6 až 12 měsíců.

Podle tvůrců doporučujících tabulek je jejich spodní hranice dána k využití zejména v případech, kdy povinný má ví-

ce než jednu vyživovací povinnost. **Doporučující tabulky jsou navrženy pro použití pouze v běžných případech.** Mezi takové lze řadit rozhodování o výši výživného u povinného s nejvýše třemi vyživovacími povinnostmi. Nelze je použít při nestandardně vysokém čistém příjmu, případně při nestandardně vysokých nákladech na potřeby dítěte. Je vhodné zmínit, že z podkladů tabulek vyplývá, že roční přímé výdaje na dítě ve věku do pěti let činily téměř 28 000 Kč a u dítěte ve věku 15 až 17 let okolo 50 000 Kč. Jedná se přitom pouze o přímé výdaje na uspokojování individuálních potřeb konkrétního dítěte, nikoliv o společné výdaje domácnosti, na jejichž spotřebě se podílí všichni její členové.

Doporučující tabulky:

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 – 5 let	11 – 15%
2.	6 – 9 let	13 – 17%
3.	10 – 14 let	15 – 19%
4.	15 – 17 let	16 – 22%
5.	18 a více let	19 – 25%

Ve vztahu k doporučujícím tabulkám lze pro srovnání uvést **přehled rozhodování o výši výživného za rok 2013, který vyplývá ze soudních statistik zpracovaných ministerstvem.** Přehled zachycuje průměrnou procentuální výši z čistého příjmu výživou povinného rodiče, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče (zaokrouhlenou na celá procenta) a průměrnou výši stanoveného výživného (zaokrouhlenou na celé stokoruny). Přehled poskytuje data z přibližně 47 000 soudních rozhodnutí. Průměrný počet dalších vyživovacích povinností výživou povinného rodiče, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče, se pohybuje u uváděných dat (dle jednotlivých kategorií) od 1,25 do 1,39.

Věk dítěte	Průměrná procentuální výše výživného (průměrné stanovené výživné)					
	První rozhodnutí – povinný otec	První rozhodnutí – povinná matka	Pro rozvod – povinný otec	Pro rozvod – povinná matka	Další zvýšení – povinný otec	Další zvýšení – povinná matka
0 – 5 let	14% (2 200 Kč)	12% (900 Kč)	14% (2 700 Kč)	12% (1 300 Kč)	16% (2 600 Kč)	20% (1 300 Kč)
6 – 10 let	18% (2 700 Kč)	12% (1 200 Kč)	18% (3 100 Kč)	12% (1 300 Kč)	15% (2 700 Kč)	15% (1 500 Kč)
11 – 14 let	16% (3 200 Kč)	14% (1 500 Kč)	16% (3 400 Kč)	13% (1 600 Kč)	16% (2 800 Kč)	17% (1 600 Kč)
15 – 18 let	29% (3 500 Kč)	14% (1 600 Kč)	28% (3 800 Kč)	15% (1 800 Kč)	18% (3 100 Kč)	17% (2 000 Kč)

Poslední skutečností, kterou je vhodné ve vztahu k doporučujícím tabulkám uvést, je **výše životního minima dítěte vyplývající z příslušného zákona:**

Věk dítěte	Výše životního minima
do 6 let	1 740 Kč
6 – 15 let	2 140 Kč
od 15 let	2 450 Kč

II. Schopnost sám se žít

Podle § 911 občanského zákoníku lze výživné přiznat, pokud oprávněný není schopen sám se žít. Zákon takto vymezuje základní předpoklad pro vznik a trvání vyživovací povinnosti, která není jakkoliv omezena věkem výživou oprávněného. V praxi je nejčastěji tato otázka řešena v souvislosti s tzv. „studium pro studium“ a s ukončením přípravy na další povolání na střední škole, případně studia na vysoké škole.

Odpovědí na to, zda jde o tzv. „studium pro studium“ nám budiž závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14, podle nichž u nezletilého dítěte vykonávajícího povinnou školní docházku, případně připravujícího se na další povolání na střední škole, bude přiznání výživného odpovídajícího odůvodněným potřebám dítěte pravidlem. U zletilých dětí však musí být vyživovací povinnost odůvodněna konkrétními okolnostmi daného případu.

Ústavní soud samozřejmě nevyklučuje, že studium zletilého dítěte na střední, případně vysoké škole, představuje okolnost, od níž se bude odvíjet vyživovací povinnost rodičů, kteří jsou odpovědní za všestranný rozvoj svých dětí, včetně povinnosti dbát o to, aby dítě našlo zdroj své obživy právě v takovém oboru, pro který má schopnosti a nadání a v němž se může náležitě uplatnit.

Je však vždy důležité, aby se obecné soudy pečlivě zabývaly konkrétními okolnostmi každého případu a zejména účelností studia, které by mělo sloužit k prohlubování předchozího vzdělání, na které zpravidla navazuje, resp. mělo by vést k lepším budoucím vyhlídkám na získávání prostředků pro životní potřeby prací. Nemělo by určitě jít o studium samoúčelné, kterým by si vyživovaná osoba pouze tzv. „prodlužovala mládí“.

Ve svém usnesení ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1247/13, Ústavní soud uvádí, že pokud studium nezletilého nenese znaky soustavnosti a cílevědomosti, nelze na rodiči spravedlivě požadovat, aby vynakládal peněžní prostředky, které by ve svém výsledku nepřispívaly k osobnímu rozvoji dítěte. Ústavní soud

přitom uvádí, že nehodlá nikterak znevažovat či dokonce zpochybňovat i vzdělávání vykonávané pouze z důvodu zájmu, a nikoliv jako potenciální přípravu k budoucímu povolání, ovšem na takové studium se již nevztahuje zákonná a soudně vyamatelná vyživovací povinnost rodičů.¹

¹ Ústavní soud v odůvodnění svého nálezu výslovně uvádí, že se značnou nadsázkou tak lze přisvědčit rčení ze známého českého filmu, podle něhož „i skladník ve šroubárně si může přečíst Vergília v originále“ (ovšem bez toho, že by takové studium platili jeho rodiče – pozn. autora).

Nepodaří-li se výživou oprávněnému najít po ukončení studia zaměstnání, popř. zajistit si jiný zdroj příjmů, trvá k němu výživovací povinnost nebo nikoliv? Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12, teleologie § 85 odst. 1 zákona o rodině (dnes § 911 občanského zákoníku – pozn. autora) je zásadně postavena na myšlence člověka plně zodpovědného za svůj osud. Od okamžiku nabytí schopnosti sám se živit má dítě své příjmové poměry objektivně ve svých rukou, je „strůjcem svého štěstí“. Záleží zpravidla jen na něm (na jeho pili aj.), v jakých majetkových poměrech bude žít; pokud v tomto ohledu aktivní nebude, negativní důsledky si ponese sám. **Pokud je totiž dítě již objektivně schopno si samo své potřeby uspokojovat, bylo by nespravedlivé přičítat jeho případnou pasivitu v této sféře k tíži jeho rodičů v tom smyslu, že by rodiče byli povinni nadále své dítě živit.**

Jak vidno z odůvodnění citovaného nálezu, **primární a rozhodující skutečností je případná pasivita výživou oprávněného.** Bezesporu jiná bude situace u čerstvého absolventa, který je evidován u úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, práci si aktivně hledá a v rodinné domácnosti pomáhá, než u zdravého, dlouhodobě nezaměstnaného absolventa, který se ani neeviduje u úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, práci si nehledá, v rodinné domácnosti nepomáhá a takový stav trvá nikoliv jen přechodnou dobu.

Zajímavý příklad je možné nalézt v **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 383/2014.** Jde o studentku střední školy, která přes řádnou docházku a přípravu do školy, i za pomoci doučování z matematiky, ani v opakovaném termínu nespěla z důvodu studijních předpokladů, přičemž k plnění studijních povinností přistupovala zodpovědně a přípravě na studium dávala maximum, a potom začala studovat druhou střední školu, je třeba preferovat její zájem na zvýšení kvalifikace, pakliže jejím aktuálně dosaženým vzděláním je vzdělání základní a studium učebního oboru rozhodně umožní její lepší uplatnění na trhu práce. Studium oboru kuchař – číšník přitom odpovídá jejím vrozeným studijním předpokladům a dle zprávy školy v této prospívá velmi dobře. Takové studium nelze posoudit jako studium samoučelné, kterým by si žalovaná tzv. „prodlužovala mládež“, když toto studium nese znaky soustavnosti a cílevědomosti. Za této situace tedy lze po rodičích žalované zcela spravedlivě po-

Ilustrační foto Jakub Stadler

žadovat, aby i nadále nesli odpovědnost za její všestranný rozvoj, tj. za to, aby žalovaná našla zdroj své obživy právě v takovém oboru, pro který má schopnosti a nadání a v němž se může uplatnit.

Ve vztahu ke schopnosti dětí samostatně se živit poskytuje zajímavé právní závěry také nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 3113/10. V něm Ústavní soud dovozil, že **nelze akceptovat úvahu, že do příjmů dětí je třeba zahrnout veškeré finanční prostředky a dary od příbuzných a z logiky věci nejen od nich, a z toho dovozovat, že z těchto příjmů jsou schopny se samy živit.** Mohlo by tak totiž docházet až k takovým absurdním situacím, kdy by např. výživné od matky dosahovalo výše, jež by plně odpovídala potřebám zletilého dítěte, a otec, který by se na jeho výživě nijak nepodílel, by byl této povinnosti zbaven s odůvodněním, že potřeby dítěte jsou v plném rozsahu uspokojovány matkou.²

Specifický případ představují výživou oprávnění s těžkým zdravotním postižením. V těchto případech se Ústavní soud plně ztotožňuje s názorem doktríny, podle nějž **jestliže dítě nenabude schopnosti samostatně se živit např. z důvodu plné invalidity, výživovací povinnost rodičů bude trvat po dobu celého jeho života.**³

III. Schopnosti, možnosti, majetkové poměry a odůvodněné potřeby

Podle § 913 odst. 1 občanského zákoníku jsou pro určení rozsahu výživného rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.

Zásadním se jeví být nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12, podle nějž je právem, nikoliv povinností rodiče, přivést na svět dítě. Pokud však tak učiní, musí si být vědom všech důsledků, tedy toho, že své nezletilé dítě musí vyživovat. Při rozhodování o výživném je **vždy nutné zohlednit nejen fakticky dosahované příjmy povinného, ale cel-**

² V tomto konkrétním případě totiž nalézací soud opřel své rozhodnutí o to, že žalobci měli vlastní příjmy, které postačovaly k uspokojování jejich potřeb.

³ Viz nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12.

kovou jeho movitou a nemovitou situaci stran majetku v jeho vlastnictví a jeho životní úroveň.

Delší dobu trvající nezaměstnanost

Otázka dlouhou dobu trvající nezaměstnanosti osob výživou povinných je rozhodovací praxí Krajského soudu v Ostravě řešena následovně:

- rozhodnutí **sp. zn. 13 Co 24/2012**: s ohledem na dlouhodobou matčinu evidenci u úřadu práce, kdy matka si svou vyživovací povinnost k nezletilé je již též alespoň zčásti povinna plnit finančně, je ve schopnostech a možnostech matky být zaměstnána alespoň v dělnické profesi s příjmem ve výši minimální mzdy a jelikož matka má další vyživovací povinnost, byla by tak schopna svůj díl na výživě k nezletilému dítěti zajistit,
- rozhodnutí **sp. zn. 14 Co 506/2013**: z úřadu práce byl sice otec vyřazen sankčně, avšak v následujícím období, pokud nebyl zaměstnán a nebyl v evidenci úřadu práce, je možno vycházet pouze z příjmu ve výši minimální mzdy,
- rozhodnutí **sp. zn. 13 Co 70/2014**: matka jako uchazečka o zaměstnání nemá vlastní příjem a je odkázána na dávky od státu, přičemž její možnosti podílet se na potřebách nezletilých dětí finančním příspěvkem jsou pak více než omezené, neboť je již několik let evidována jako uchazečka o zaměstnání u úřadu práce, když s ohledem na zdravotní stav a nedostatek praxe, kdy téměř po dobu 30 let nebyla nikde zaměstnána, má poměrně omezenou možnost uplatnit se na trhu práce.

Jak patrně, **praxe spíše obecně tenduje k závěru, že rodič může být zaměstnán alespoň s příjmem ve výši minimální mzdy.** I tato otázka však musí být vždy posuzována s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu, zejména ke zdravotnímu stavu rodiče a situaci na trhu práce, zejména v regionu, v němž rodič žije.⁴

Z hlediska dokazování nelze podle Krajského soudu v Ostravě⁵ při posuzování možností a schopností rodiče vycházet toliko ze statistik Českého statistického úřadu stran výdělkových poměrů. To, zda v otázce posouzení výdělečných možností a schopností rodiče bude možno vycházet z jeho takzvané výdělečné potenciality, je věcí zjištění objektivních podmínek. Podle Krajského soudu v Ostravě⁶ dotazem na úřad práce soud zjistí, kdy a u kterých zaměstnavatelů konkrétně byla rodiči nabídnuta pracovní místa, zjistí dotazy u těchto zaměstnavatelů, zda se o práci zajímal a z jakého důvodu nebyl přijat, případně zda přijat být mohl, pokud by se zajímal, a za jakých podmínek, včetně finančních.

Shodné závěry lze nalézt také v nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. **II. ÚS 979/13**. V něm šlo o případ, kdy nalézací soud poté, co se rodič vzdal své výdělečné činnosti stavbyvedoucího dobrovolně rozvázáním pracovního poměru dohodou, vycházel z přehledu volných pracovních míst v daném okrese, z nichž mělo vyplývat, že se volná místa na pozici stavbyvedoucího nabízí, a ze zprávy příslušného úřadu práce, dle níž jsou v této profesi měsíční výdělky 15 000 až 45 000 Kč. Ústavní soud však dospěl k závěru, že místa uvedená ve zprávě o platových nabídkách stěžovatele

nezaručují přijetí na dané místo, když úřadem práce poskytnutá evidence nabízených míst, navíc s přihlédnutím k všeobecně známému převisu poptávky po zaměstnání, sama o sobě nevypovídá o skutečných možnostech stěžovatele uzavřít pracovní poměr, či dokonce pracovní poměr se soudem předpokládaným platem. I v nálezu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. **I. ÚS 299/06**, Ústavní soud dospěl k závěru, že nelze vycházet toliko ze statistického průměrného výdělku tlumočnicků, sděleného příslušným ministerstvem, který se v konkrétním případě může podstatně lišit od skutečnosti.⁷

Některé otázky potenciality příjmů

Podle § 913 odst. 2 občanského zákoníku při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlédne se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.

V ustanovení § 913 odst. 2 občanského zákoníku je zakotvena tzv. potencialita příjmů, která soudu umožňuje vycházet nejen z faktických, ale i případně možných příjmů výživou povinného. Podle usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. **III. ÚS 1303/11, potencialita má postihovat zejména situace, kdy je výživou povinný bez prostředků, vyhýbá se práci, a proto nemůže a vlastně ani nechce plnit vyživovací povinnost.**

Stran vazby a trestu odnětí svobody je právní teorie s praxí zajedno a lze tak bez dalšího poukázat na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/07, podle nějž zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba, a pro nějž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti, nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež dle čl. 32 odst. 4 listiny má právo na rodičovskou výchovu a péči.⁸

Osobní péče o dítě

Ten z rodičů, kterému je nezletilé dítě svěřeno do péče, si svůj příspěvek do určitého věku dítěte vynahrazuje zcela, a poté do určitého věku zčásti, svojí osobní péčí o dítě. Obecně nepochybně platí, že na rodiči, s nímž dítě žije ve společné domácnosti, leží vyživovací povinnosti ve fakticky větším rozsahu než na druhém, výživou povinném rodiči.⁹

⁴ Viz také nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 979/13, nebo ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 299/06, oba skutkově blíže rozvedeny v textu.

⁵ Rozhodnutí sp. zn. 13 Co 244/2010.

⁶ Rozhodnutí sp. zn. 14 Co 181/2008.

⁷ V nálezu se také uvádí, že nelze paušálně tvrdit, že profese překladatele či tlumočnicka (nepochybně může jít i o jinou profesi, byť je zřejmé, že u různých profesí bude dána různá míra regionální odlišnosti – pozn. autora) není vázána na místo bydliště a nevztíhají na ni konkurence na trhu překladatelů, která může být silně ovlivněna mimo jiné i místem bydliště uchazeče o práci, osobními kontakty apod.

⁸ K podobným závěrům dospěl Ústavní soud i v usnesení ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1276/10.

⁹ Tento závěr lze nalézt např. i v rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 506/2013.

Otázka míry vynahrazení si příspěvku na výživné dítěte výkonem osobní péče o něj ve vztahu k věku dítěte je rozhodovací praxí Krajského soudu v Ostravě řešena následovně:

- rozhodnutí **sp. zn. 13 Co 117/2011**: při úvaze o rozsahu vyživovací povinnosti otce k nezletilému byl zohledněn taktéž rozsah matčiny vyživovací povinnosti k nezletilému, neboť matka již svoji vyživovací povinnost nevyvažuje osobní péčí o něj (věk 14 let), a je tedy i na ní, aby se vzhledem ke svým možnostem a schopnostem na úhradu potřeb nezletilého též podílela,
- rozhodnutí **sp. zn. 13 Co 3/2015**: nezletilá navštěvovala 2. třídu základní školy, přičemž matka si ještě ve významné míře plnila vyživovací povinnost k nezletilé osobní péčí o ni,
- rozhodnutí **sp. zn. 14 Co 312/2009 a 13 Co 233/2009**: s ohledem na věk nezletilých je též matka povinna finančně se na jejich výživě podílet, neboť **osobní péče rodičů se považuje za vyvažující vyživovací povinnost pouze u dětí zhruba do 10 let věku.**

Opet je nutné vycházet z individuálních okolností daného případu, neboť u každého dítěte je míra jeho soběstačnosti s přibývajícím věkem jiná. Rozdíl může být dán např. mírou aktivit, kterým se dítě věnuje. Jinak bude vypadat časový rozsah péče o žáka první nebo druhé třídy základní školy, který bydlí na vesnici a v nedalekém městě se věnuje několika zájmovým činnostem, jinak o stejně staré dítě z města bez jakýchkoliv zájmových činností. Rodiče prvního z nich, bude-li jej do města vozit či jej vyzvedávat, bude taková péče jistě více zaměstnávat. Také zdravotní stav dítěte může hrát velkou roli. Oproti zdravému dítěti rodič dítěte, které trpí nějakou chronickou nemocí, případně nějakou mírou postižení, bude muset takovému dítěti věnovat bezesporu mnohem více péče.

IV. Životní úroveň rodičů

Podle § 915 odst. 1 občanského zákoníku životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko přitom předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.

Velmi významná změna oproti zákonu o rodině se objevila ve větě druhé § 915 odst. 1 občanského zákoníku, kde je **explicitně zakotvena přednost shodné životní úrovně před odůvodněnými potřebami výživou povinného dítěte. Argumentovat tedy tak, že dítě požadované výživné ani nemá šanci spotřebovat, neboť jeho potřeby tomu neodpovídají, je nadále bezvýznamné.** Ostatně v této souvislosti je vhodné zmínit i § 917 občanského zákoníku upravující možnou tvorbu úspor.

Již nyní se k těmto otázkám soudy běžně vyjadřují. Např. z **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 29/2010**, vyplývá, že nezletilý je již téměř dospělým mužem, který je nepochybně schopen výživné ve stanovené výši spotřebovat osobně. Stejně tak v **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 266/2013**, se uvádí, že pokud otec vyjádřil obavu, že zvýšeným výživným nebudou hrazeny potřeby nezletilého, v řízení nebylo prokázáno nic, co by zpochybňovalo schopnost matky hospodařit s výživným ve prospěch nezletilého, a navíc částka 3 000 Kč měsíčně není výživným nikterak nadstandardním, které by nebylo možné spotřebovat na běžné potřeby dítěte.

Otázka životní úrovně výživou povinného rodiče byla řešena také v nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2008, **sp. zn. II. ÚS 1619/07**, podle něž **k nezletilým dětem mají vyživovací povinnost oba rodiče, u nichž se musí náležitým způsobem zjistit a posoudit nejen jejich výdělkové poměry, ale rovněž skutečně dosahovaná životní úroveň, na níž se mají děti právo podílet.** Tvrzení soudu, že při určování výše výživného je třeba přihlížet pouze k příjmům a majetkovým poměrům otce, nikoliv jeho manželky, i v situaci, kdy zvýšené odůvodněné potřeby nezletilých dětí byly prokázány a soudem akceptovány, neodpovídá nejen normám jednoduchého práva, ale ani zásadám spravedlivého procesu. Mezi manžely existuje vzájemná vyživovací povinnost a je věcí domluvy mezi rodiči, který z nich bude s nezletilým dítětem na rodičovské dovolené, a který z nich bude výdělečně činný. Nelze však otci přičítat k tíži, že se namísto manželky chopil osobní péče o nezletilou zdravotně postiženou dceru a jeho jednání nelze považovat ve smyslu § 96 odst. 1 zákona o rodině (*dnes § 913 odst. 2 občanského zákoníku - pozn. autora*) za vzdání se bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečně činnosti nebo majetkového prospěchu.

Podobný závěr lze nalézt také v usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 3. 2009, **sp. zn. IV. ÚS 338/09**. V něm se uvádí, že jakkoliv se v případě manželky otce nejedná o osobu povinnou k poskytování výživného dle zákona o rodině, je zřejmé, že pokud by bylo prokázáno v neurčitém počtu případů stejného druhu, že manžel rodiče s ním žije ve společné domácnosti a podílí se na uspokojování potřeb rodiny, mohla by taková bližší specifikovaná částka nalézat odraz i v poměrech rodiče, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, a tím i poměrech nezletilého dítěte. Jedná se tedy o otázku životní úrovně rodiče nezletilého dítěte, která je ze své podstaty založena na fakticitě, nikoliv na „pouhé“ právní stránce.

Životní úroveň rodičů však dítě sdílí v obou směrech. Z rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 459/2012, například vyplývá, že zájmová činnost, byť by byla finančně náročná, důvodem pro zvýšení výživného být nemůže, pokud si její financování rodiče nemohou dovolit, protože životní úroveň dítěte je závislá na životní úrovni rodičů. V souvislosti se zájmovou činností je vhodné zmínit **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 312/2009 a 13 Co 233/2009**, podle nichž zájmová činnost nezletilého dítěte otce, narozeného za jeho současného manželství, musí být úměrná jeho finančním schopnostem a možnostem, zejména za situace, kdy otec má kromě něj ještě další dvě zákonné vyživovací povinnosti.

S životní úrovní do jisté míry souvisí i **otázka posouzení příjmů osob samostatně výdělečně činných.** Řídit se totiž při stanovení výše výživného jen údaji z daňového priznání těchto osob není možné. Je třeba si uvědomit, že se jedná o údaje k vykázání daňového základu, které nemusí nijak vypovídat o skutečném příjmu z podnikání. Osobní spotřeba, tj. čerpání finančních prostředků z podnikání pro vlastní potřebu, totiž v daňovém základu nefigurují. Stejně tak některé daňově uznatelné výdaje mohou směřovat spíše k dalšímu rozvoji podnikání, než do zajištění samotného výkonu podnikání. V režijních a cestovních (paušálních) výdajích lze za často také nalézt velké „rezervy“.

Tyto závěry jsou obsaženy i v **usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 10 Co 326/2004**, v němž se uvádí, že při určení výživného pro dítě není u povinného rodiče, který je podnikatelem, rozhodující, zda rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji je kladný či záporný, nýbrž s ohledem na (ne)zbytnost výdajových položek **je třeba rozlišit, zda jde o výdaje, bez nichž by nebylo možné dosáhnout zajištění výkonu podnikatelské činnosti, anebo zda jde již o výdaje, které co do svého druhu či rozsahu směřují spíše k rozšiřování podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku.**

Nelze tak souhlasit s **rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 729/2013**, v němž se uvádí, že *žalovaný působí jako osoba samostatně výdělečně činná v oboru autodoprava, přičemž pro účely objasnění příjmové situace takto podnikající osoby jsou zajisté určitým vodítkem jeho údaje o příjmech a výdajích za jednotlivá zdaňovací období pro účely podání příznání k dani z příjmu fyzických osob. Ve spise se přitom nacházejí údaje o tom, že po odečtení výdajů od dosažených příjmů činí daňový základ žalovaného 123 000 Kč, což představuje měsíčně kolem 10 000 Kč. Jakkoliv by bylo lze diskutovat o tom, že daňové přiznání se zpracovává především pro účely daňového zatížení osoby podnikající a není tedy jakýmsi potvrzením o výsledných příjmech, tak na druhé straně se ve spise nachází účetní podklady žalovaného o tom, že veškeré vynaložené výdaje za předmětné zdaňovací období jsou daňově uznatelné, a tedy nutno podle názoru krajského soudu k nim takto přihlížet. Z ničeho tedy nelze dovozovat, že by ve skutečnosti žalovaný dosahoval příjmu vyšších. Odtud plyne, že pro účely určení výživného ve prospěch žalobkyně skutečně nutno vycházet z té skutečnosti, že žalovaný ve svém podnikání dosahuje příjmu okolo 10 000 Kč čistého měsíčně.*

Existuje totiž rozdíl mezi tím, co je daňově uznatelný výdaj, a jeho reálným vynaložením. Viz již zmiňované cestovní (paušální) výdaje.¹⁰ Odkázat tak lze spíše na **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 14 Co 312/2009, 13 Co 233/2009 a 14 Co 320/2011**, v nichž sice soud také zjišťoval údaje z daňového přiznání, ale větší důraz kladl na samotná jiná tvrzení povinných rodičů, např. stran placení zájmových aktivit dětem narozeným ze současného vztahu povinného rodiče, či dokonce dětí z předchozího vztahu současné manželky povinného rodiče, a to v nezanedbatelných částkách. To vše v situaci tvrzených příjmů na hranici minimální mzdy. Ve zmíněných rozhodnutích se objevuje velmi častý jev, kdy sami rodiče uvádějí příjem z podnikání v daleko větším rozsahu, než který vyplývá z jejich daňového přiznání. Podle krajského soudu je nutné pro účely rozhodování dané problematiky opřít skutková zjištění zejména o účastnickou výpověď samotného podnikatele. Pokud ale i v této uvádí příjem velmi nízký, je nutné se zaměřit na jeho veškeré tvrzené výdaje a zdroje jejich pokrytí.

Shora uvedené závěry lze však vztáhnout i na zaměstnance. V nálezu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. **II. ÚS 671/09**, totiž Ústavní soud uvádí, že **zvláštní pozornost je nutno věnovat případům, kdy povinné osoby a jejich zaměstnavatelé evidenčně vedou a vykazují mzdu jednotlivých pracovníků jen ve výši mzdy minimální či nepatrně ji převyšující.** Tehdy je třeba pečlivě zkoumat, zda vykazovaná mzda odpovídá skutečnosti a zda odpovídá výdělkovým možnostem povinného (*a také jeho celkové životní úrovni - pozn. autora*).

Z daňových přiznání bývá často pro soud mnohem důležitější než samotný údaj o výši příjmů, výdajů a daňovém základu údaj o výši zásob, pohledávek, závazků, ale také o uplatněných odpočitatelných položkách od daně (penzijní připojištění, splátky úroků u hypoték, životní pojištění apod.). Z nich lze vyčíst nejruznější produkty, na které rodič provádí platby. Co do pohledávek by mělo být také zkoumáno, o jaké pohledávky se jedná a zda jsou dobytelné.¹¹

V. Změna poměrů

Podle § 923 odst. 1 občanského zákoníku změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti.

S jakým okamžikem je tedy spojena změna poměrů na straně nezletilého, která by měla mít za následek, odpovídají-li tomu i aktuální poměry jeho rodičů, zejména toho z nich, kterému nebyl svěřen do péče, zvýšení výživného? Z rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě lze vyčíst jak obecné pravidlo spojené s plynutím času, tak konkrétní skutečnosti v životě dítěte, spojené zejména s jeho vzděláváním. Z velkého množství rozhodnutí¹² vyplývá, že **uplynutím doby zpravidla tří let dochází k nárůstu potřeb každého dítěte v důsledku jeho fyzického a psychického růstu.** Stejně tak tomu je v případě **přechodu na vyšší stupeň vzdělávání**, který podle názoru krajského soudu vždy klade zvýšené finanční nároky. V tomto směru ale jistě není bez zajímavosti **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 459/2012**, podle něž nástup na vyšší stupeň základní školy sám o sobě dětem nijak nadstandardně nezvyšuje náklady a ani jeho potřeby.

Kvalifikovanou změnu poměrů, odůvodňující zvýšení výživného, krajský soud spatřuje **zpravidla v nástupu do mateřské školy**, byť i v tomto případě to nemusí být pravidlem.¹³ Opět je vhodné zmínit, že každý případ by měl být posuzován individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem vyšlým najevo při dokazování. Za kvalifikovanou změnu poměrů odůvodňující zvýšení výživného však krajský soud **téměř vždy považuje nástup povinné školní docházky,¹⁴ nástup do prvního ročníku střední školy,¹⁵ jakož i nástup do třetího ročníku šestiletého gymnázia, tudíž 1. ročníku běžné střední školy.¹⁶**

A jak postupovat při nezměněných poměrech na straně výživou povinného rodiče, kterému nezletilé dítě nebylo svěřeno do péče?

Podle rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 24/2012, přestože příjem otce zůstal nezměněn, při-

10 Ty mohou činit podle aktuální paušální výše náhrady za 1 km, vyhláskové ceny paliva a spotřeby běžného osobního automobilu cca 6 Kč za 1 km. Skutečný náklad na 1 km však zpravidla (i po započtení běžné údržby automobilu) bývá nižší.

11 Viz nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 299/06.

12 Např. sp. zn. 14 Co 29/2010 nebo 13 Co 546/2007.

13 Viz rozhodnutí sp. zn. 13 Co 546/2007, v němž se uvádí, že ke zvýšení výživného bylo přistoupeno nikoliv nástupem nezletilého do mateřské školy, protože v posuzované věci to soud nepovažuje za tak zásadní změnu poměrů na jeho straně, na niž by bylo třeba vázat novou úpravu výživného, nýbrž až od data uplynutí tří let od posledního rozhodnutí o výživném.

14 Např. rozhodnutí sp. zn. 13 Co 367/2013.

15 Např. rozhodnutí sp. zn. 13 Co 24/2012 nebo sp. zn. 13 Co 319/2009.

16 Rozhodnutí sp. zn. 13 Co 117/2011.

čemž otcí rovněž přetrvává vyživovací povinnost k již zletilému synovi, lze po něm spravedlivě požadovat, aby se na zvýšených potřebách nezletilé spojených s nástupem povinné školní docházky podílel zvýšeným výživným. Shodný závěr lze nalézt v **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 398/2014**, podle nějž, byť příjem otce zůstal srovnatelný s příjmem v době posledního rozhodování soudu (před pěti lety), i tak lze po otcí zcela spravedlivě požadovat, aby se na úhradě zvýšených výdajů nezletilého podílel.

Uváděná rozhodnutí krajského soudu lze bezesporu akceptovat, neboť v opačném případě by zvýšené odůvodněné potřeby dítěte nesl toliko druhý z rodičů. Nicméně v takových případech je nutné se v odůvodnění rozsudku náležitě vypořádat s prokázáním odůvodněnosti potřeb dítěte, neboť jen tak může rozsudek působit přesvědčivě. Jak již totiž bylo zmíněno výše, např. zájmová činnost, byť by byla finančně náročná, důvodem pro zvýšení výživného být nemůže, pokud si její financování rodiče nemohou dovolit, protože životní úroveň dítěte je závislá právě na životní úrovni rodičů. Jiná ovšem bude například potřeba financování studia na veřejné střední škole, pokud jsou s ní spojeny například povinné (finančně náročnější) praxe pro její úspěšné absolvování.

VI. Zohledňované výdaje

Rodiče uvádějí v řízeních o výživném celou řadu svých výdajů, pro které podle nich není v jejich možnostech a schopnostech výživné ve výši zpravidla jim nevyhovující platit. Pomineme teď vyživovací povinnosti k dalším dětem, k nimž se samozřejmě přihlíží vždy. Nejprve je vždy nutné posoudit, zda vůbec může být k tvrzenému výdaji přihlédnuto. Jak vyplývá z **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 29/2010**, výši příjmu otce ovlivňují **náklady na dopravu do zaměstnání**, neboť jde o náklady odůvodněné, které otec musí pro dosažení uvedených příjmů vynaložit. Takové náklady je tedy nutné vzít do úvahy, zvláště, jsou-li vyšší než obvyklé. Je však otázkou, zda to vyvažuje výše příjmů, zda je také vyšší než obvyklá. Dále je nutné **přihlížet k výdajům souvisejícím se zdravotním stavem**, zejména k platbám za nezbytné léky apod. Opětovně však platí, že se vše posuzuje v kontextu celého případu.

Pokud jde o jiné tvrzené výdaje, pak se k nim již většinou nepřihlíží, neboť vyživovací povinnost k dítěti má přednost před veškerými dalšími závazky rodiče. **Pro soud tak obecně nejsou rozhodné ani rozsah nákladů na bydlení rodičů, ani splátky půjček či jiné závazky, ať už je jejich důvod jakýkoliv,**

neboť je nelze plnit přednostně na úkor zajištění řádné výživy nezletilých dětí, která je pohledávkou přednostní.¹⁷ Platí totiž, že pro existenci takových závazků, které výživou povinná osoba na sebe dobrovolně bere, nelze dítěti právo na výživné upřít. Proto není možné přihlížet k žádným dluhům, půjčkám či splátkám hypotéky. Ani režim oddlužení, v němž se rodič nachází, nemá na stanovení výživného vliv.¹⁸ Tím spíše skutečnost, pokud rodič přispívá třetí osobě na oddlužení.¹⁹

Začasto se rodiče odvolávají na dárky, které dětem poskytují a na náklady vynakládané v rámci styku s dětmi. Podle Krajského soudu v Ostravě vynakládá-li rodič finanční prostředky pro nezletilou v rámci styku, pak k tomu nemůže soud přihlížet, neboť se jedná o zcela dobrovolná plnění, která druhému rodiči při zajišťování základních potřeb nezletilého dítěte nepřinášejí žádné benefity.²⁰ Dále také není možné přihlížet k příspěvkům, které nepřekračují rámec běžného obdarovávání dětí.²¹

V souvislosti se zohledňovanými výdaji je vhodné zmínit, že **ne každý příjem rodiče může být do příjmu, z nějž se vychází při stanovení výživného, započítán.** Mezi výjimky lze řadit **zemědělské dotace**, kdy podle Krajského soudu v Ostravě se jedná o účelově vázaná plnění, která by měla mít dopad do výdajů spojených s udržováním a správou pozemků.²² Stejně je pak nahlíženo i na **příspěvek na péči**, jakožto dávku určenou pro péči osoby závislé na pomoci jiné osoby.²³ Podle názoru **Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 21 Co 322/2011**, vyplacený příspěvek na péči třetí (pečující) osobě lze započítat do příjmu takové osoby jednou polovinou.²⁴ Pobírá-li rodič **dávky státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi**, soud k nim při své rozhodovací činnosti nepřihlíží, neboť se jedná o dávky státu účelově určené, takže není po rodiči možné spravedlivě požadovat, aby je použil k účelu jinému, než určenému, tj. na úhradu svého bydlení a živobytí.²⁵

Na tomto místě je vhodné zmínit, že **bez ohledu na rozhodný příjem je na Slovensku povinností každého rodiče platit na dítě minimální výživné**, které stanoví § 62 odst. 3 slovenského zákona o rodině.²⁶ Nyní se jedná v přepočtu o částku okolo 750 Kč. Slovenský zákonodárce zavedení tohoto institutu odůvodnil nutností změny filozofie určování výživného na nezletilé dítě, která směřuje k tomu, že každá povinná osoba musí vždy, i na úkor svého minima, zabezpečit výživu dítěte.

VII. Vlastnictví nemovitostí

Vlastnictví nemovitostí, případně jiných cennějších movitých věcí, vypovídá o celkových majetkových poměrech rodiče. Pro to je nutné takové skutečnosti zjišťovat, ovšem ne vždy je možné k nim přihlížet ve stejné míře. Např. podle **rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 13 Co 483/2014**, pokud rodič **vlastní byt, ve kterém bydlí, nelze po něm chtít, aby ho prodal**, neboť někde bydlet musí a náklady na vlastní bydlení jsou nepochybně nižší, než by byly v bytě nájemním. Pokud také díky daru od svých rodičů vlastní rodinný dům, avšak tento je v jejich prospěch zatížen věcnými břemeny, není důvod, proč by ho měl zpeněžit.

Jiná je však situace, pokud rodič vlastní majetek, který je zpeněžitelný, a který přímo neužívá pro svoji vlastní potřebu, pokud není v jeho možnostech a schopnostech hradit odůvod-

17 Např. rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 14 Co 506/2013.

18 Např. rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 13 Co 24/2012.

19 Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 13 Co 266/2013.

20 Rozhodnutí sp. zn. 13 Co 319/2009.

21 Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 14 Co 315/2000.

22 Rozhodnutí sp. zn. 14 Co 407/2010.

23 Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 13 Co 367/2013.

24 Rozhodnutí bylo citováno v nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12.

25 Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 13 Co 269/2014.

26 Podle něj *každý rodič bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciu povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené nepĺnoleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.*

něné potřeby dítěte jinak. To vyplývá i z rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 14 Co 480/2014, v němž bylo přihlíženo ke zpeněžitelnému majetku. Rodič vlastnil několik pozemků, z nichž část byla zatížena zástavním právem a část nikoliv, přičemž ty nezatížené tak byly de facto zpeněžitelné za účelem plateb výživného. Také v případě, kdy z vlastnictví nemovitosti plyne příjem, případně by plynout mohl, ač neplyne (rodič poskytuje např. byt k užívání třetí osobě bezúplatně), je nutné k takovým skutečnostem při stanovení výše výživného přihlížet.²⁷

Ústavní soud se k této otázce vyjádřil v nálezu ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 244/03, v němž konstatoval, že *obecný soud pochybil, pokud určil výši výživného k dětem pouze na základě příjmů, které rodič dosahoval v posuzovaném období, aniž by celkově zhodnotil jeho majetkové poměry a životní úroveň, přičemž pokud by rodič nebyl schopen ze svých nízkých příjmů platit odpovídající výživné, musel by část svého majetku zpeněžit a takto získané peníze pro placení výživného použít*. Tyto závěry Ústavního soudu je však nutné vykládat ve vztahu ke všem individuálním okolnostem daného případu, neboť, jak již bylo uvedeno výše, lze jen stěží chtít po rodiči s objektivně nízkým příjmem, aby si prodal „střechu nad hlavou“ v podobě jedno- či dvoupokojového bytu. Samozřejmě jiná by byla situace, kdyby bydlel sám ve čtyřpokojovém bytě. V takovém případě mu totiž nic nebrání ho prodat, zakoupit si byt menší a rozdíl kupních cen použít pro placení výživného.

Z hlediska finančních prostředků utržených z prodeje nemovitosti je podle Krajského soudu v Ostravě²⁸ zcela bezpředmětné, v jaké tvrzené výši byla rodiči kupní cena vyplacena a na úhradu čeho byla použita, když tyto skutečnosti pro rozhodnutí soudu nejsou právně významné, neboť rodič si musí být vědom své zákonné vyživovací povinnosti k nezletilému. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti je totiž závazkem primárním a přednostním před všemi závazky ostatními. Shodně se Krajský soud v Ostravě vyjádřil také v rozhodnutí sp. zn. 13 Co 199/2014, v němž byla hodnocena výplata částky z prodeje podílu nemovitosti ve vlastnictví rodiče na jeho účet tak, že bylo zcela spravedlivé požadovat, aby s uvedenou částkou hospodařil způsobem umožňujícím mu řádný výkon jeho vyživovací povinnosti.²⁹

VIII. Neuvedení údajů

Nově může být ustanovení § 916 občanského zákoníku aplikováno nejen na osoby mající příjmy z jiné než závislé činnosti. Vycházej z průměrného měsíčního příjmu ve výši pětadvacetinásobku částky životního minima jednotlivce³⁰ lze u výživové povinné osoby v případě, kdy neprokáže řádně své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu.

V praxi bude zajímavé sledovat, jak se soudy postaví k případům, kdy povinným rodičem tvrzené výdaje opakovaně přesahují jeho příjmy, ale zdroj financování takových výdajů rodič neprokáže, ač prokáže své příjmy ze závislé činnosti či podnikání a umožní také zjištění dalších skutečností zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu.

su. V takovém případě je totiž zřejmé, že tvrzené výdaje musejí být něčím pokryty. Prokázat lze přitom i existenci půjček od přátel a rodiny, které jsou nejčastěji v takových případech uváděny jako zdroj příjmů pro pokrytí pravidelnými příjmy nezabezpečených výdajů rodiče.

K povšimnutí stojí i závěr rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ve věci sp. zn. 13 Co 117/2011. Jelikož matka v průběhu řízení odmítla uvést cokoli o poměrech svého manžela, jakož i o jeho zaměstnavateli, kromě toho, že disponuje nadstandardními příjmy, dovodil odvolací soud vzhledem k tomu, že manžel matky má k ní zákonnou vyživovací povinnost, neboť manželé mají právo na stejnou životní úroveň, že matka je schopna přispívat na úhradu potřeb nezletilého minimálně ve stejné výši jako otec, čímž jsou potřeby nezletilého plně zajištěny.

❖ Autor je soudcem Okresního soudu Vsetín, pobočky ve Valašském Meziříčí.

27 Poukazuje na to Krajský soud v Ostravě v rozhodnutí sp. zn. 13 Co 117/2011, v němž uvádí, že jestliže je rodič vlastníkem bytu, který sám neužívá, nelze zohlednit, že tímto způsobem poskytuje zdarma bydlení příbuzným svého partnera, potažmo i jemu samotnému, kdy, byť tuto okolnost lidsky pochopitelnou, nutno hodnotit jako vzdání se majetkového prospěchu v částce odpovídající běžnému nájemnému v místě a čase obvyklém.

28 Rozhodnutí sp. zn. 14 Co 298/2010.

29 Podle soudu mohl alespoň po dobu několika měsíců používat určitou částku z této kupní ceny za účelem plnění si své vyživovací povinnosti k nezletilým dětem, kterážto pohledávka je ze zákona přednostní před jakýmkoliv dalšími, zvláště v situaci, v níž se nacházel v důsledku svého zdravotního stavu.

30 Podle § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o výši životního a existenčního minima, v platném znění, činí životní minimum jednotlivce 3 410 Kč.

STÁTNI SLUŽBA

soubor všech aktuálních předpisů od 1.7.2015

- odměňování státních zaměstnanců
- úřednické zkoušky
- katalog správních činností
- celkem 16 právních předpisů

více na www.stsl.sagit.cz

inzerce

Právo na obhajobu – neodkladné a neopakovatelné úkony

V řízení před soudem mohou být jako důkazy použity zásadně jen takové výpovědi svědků či dalších osob, včetně rekognic, jejichž provedení měla obhajoba možnost být přítomna a aktivně účastna. Pouze ve výjimečných případech lze připustit důkaz, jehož se obhajoba nemohla účastnit. Takto provedený důkaz však nemůže obstát jako stěžejní důkaz o vině.

Teprve pokud úsilí o opakování důkazu bylo marné či onen úkon nelze opakovat z povahy věci, je možné připustit odsouzení obžalovaného založené rozhodující či plnou měrou na důkazu (výpovědi svědka či jiných osob), jehož se obhajoba nemohla účastnit, a to pouze za splnění dalších přísných kumulativních podmínek (řízení jako celek lze považovat za spravedlivé a existují skutečnosti dostatečně vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu, včetně možnosti řádného a spravedlivého posouzení jeho věrohodnosti a spolehlivosti). Aplikace § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu nesmí sloužit k obcházení práv obhajoby. V opačném případě dochází k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Z hlediska zachování práva stěžovatele na spravedlivý proces je rozhodující, zda je soudní řízení, respektive trestní řízení, jedná-li se o trestní věc, spravedlivé jako celek, nikoliv v jednotlivosti úkonů.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 2852/2014

Odůvodnění:

I.

1. Včas podanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí obecných soudů, která byla vydána v trestním řízení vedeném proti němu. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ve formě spolupachatelství a za to, spolu se sbíhajícím trestnou činností, z níž byl uznán vinným dřívějším rozsudkem Okresního soudu ve Znojmě, odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v délce 11,5 roku, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále mu byl uložen trest vyhoštění z území České republiky na dobu neurčitou a trest propadnutí věci. Napadeným usnesením, výrokem III., Vrchního soudu v Olomouci bylo stěžovatelovo odvolání zamítnuto jako nedůvodné; jeho dovolání pak napadeným usnesením Nejvyššího soudu bylo shledáno zjevně neopodstatněné.

V rámci podaných opravných prostředků stěžovatel brojil mimo jiné proti závěru soudů o jeho vině, který byl založen

na svědeckých výpovědích učiněných v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání a v hlavním líčení jen čtených, a na výsledcích rekognice, která byla provedena ještě před zahájením trestního stíhání a nesplňovala požadavky § 104b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. K tomu obecné soudy zdůraznily, že k výslechům svědků došlo až po zahájení trestního stíhání a obhájci stěžovatele bylo umožněno se jich účastnit, byť tohoto svého práva nevyužil. V hlavním líčení pak tyto svědecké výpovědi coby výpovědi osob trvale žijících v zahraničí byly čteny v souladu s podmínkami stanovenými trestním řádem. Rovněž procesní podmínky pro provedení rekognic byly dodrženy, neboť tyto byly provedeny ještě před zahájením trestního stíhání orgány Rakouské republiky a podle rakouské právní úpravy. Byly přitom provedeny jako neodkladné a neopakovatelné úkony a protokoly o nich byly následně čteny v hlavním líčení v souladu s podmínkami stanovenými trestním řádem.

2. V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že byl jako pachatel trestné činnosti ztotožněn výlučně na základě rekognic provedených před zahájením trestního stíhání v rozporu s trestním řádem, aniž pak měl navíc možnost vyslechnout svědky k těmto rekognicím po zahájení trestního stíhání. Tim došlo ze strany obecných soudů k porušení čl. 90 Ústavy a čl. 7, čl. 10, čl. 32 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“). Konkrétně stěžovatel poukazuje na to, že rekognice byly rakouskými justičními orgány v rámci přeshraniční právní pomoci provedeny podle českého právního řádu, jak o to české orgány činné v trestním řízení požádaly, ovšem v rozporu s § 158a trestního řádu jim nebyl přítomen soudce coby garant spravedlivého procesu z pohledu budoucího obviněného, který při provádění tohoto úkonu z povahy věci nemá zajištěnu obhajobu. Přitom podle mezinárodních smluv o vzájemné pomoci v trestních věcech přítomnost soudce při rekognicích nic nebránilo. Naopak, pokud obecné soudy poukazovaly na možnost svědků přibrat k rekognicím důvěrníka dle rakouské právní úpravy, pak je třeba zdůraznit, že ani případná přítomnost takové osoby u rekognic nemůže nahradit přítomnost soudce jako garanta spravedlivého procesu. Podle stěžovatele jsou tak tyto rekognice neplatné a jako důkazy neúčinné. Nadto stěžovatel zmiňuje ještě další porušení českého právního řádu při provádění rekognic a s nimi souvisejících výslechů (konkrétně § 160 odst. 4 a § 104b odst. 1 a 2 trestního řádu).

3. Dále stěžovatel uvádí, že výsledky svědků byly po zahájení trestního stíhání v průběhu přípravného řízení v Rakousku znovu opakovány. Stěžovatelův obhájce se jich však neúčastnil, neboť si předem ověřil, že v rámci těchto výslechů nebudou prováděny i opakované rekognice, protože legitimně očekával, že rekognice jako jediný důkaz o stěžovatelově vině budou poté znovu a procesně správným způsobem provedeny u hlavního líčení. Při něm se také stěžovatel výslechů svědků a své konfrontace s nimi domáhal, nicméně krajský soud poté, co svědci odmítli účast u hlavního líčení, přistoupil ke čtení jejich výpovědí provedených po zahájení trestního stíhání, jakož i protokolů o rekognicích provedených před tím, aniž by však pro takový postup byly splněny zákonné podmínky po-

dle § 211 trestního řádu. Tento nezákonný postup krajského soudu výrazně poškodil možnost stěžovatelovy účinné obhajoby. Stěžovatel zdůrazňuje, že rekognice a výslechy svědků mohly být u hlavního líčení provedeny kupříkladu prostřednictvím videokonferenčního zařízení, pokud se svědci odmítli dostavit osobně, této možnosti ovšem krajský soud bez vysvětlení nevyužil. Dále stěžovatel v reakci na závěr krajského soudu, že v dané věci dostačovalo, pokud důkazy provedené mimo Českou republiku byly provedeny v souladu s rakouským právním řádem, podotýká, že rakouské orgány zde naopak postupovaly dle českého právního řádu (o což je požádaly české dožadující orgány a proti čemuž nic nenamítly), ovšem nedodržely jeho ustanovení o rekognicích jako neodkladných neopakovatelných úkonech.

4. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili též účastníci a vedlejší účastníci řízení. Nejvyšší soud odkázal vzhledem k podobnosti dovolacích a ústavních námitek stěžovatele na odůvodnění svého usnesení napadeného ústavní stížností. Dále pak se zřetelem k obsahu ústavní stížnosti uvedl, že stěžejní stěžovatelova dovolací námitka, související s rekognicemi, nespádala pod stěžovatelem označený dovolací důvod dle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť ten nedopadá na námitky procesního charakteru; nicméně i přesto Nejvyšší soud v dovolacím řízení žádné porušení procesních předpisů neshledal. Nejvyšší soud závěrem zdůraznil, že ani nalézací, ani odvolací soud podle něj ve stěžovatelově věci nepostupovaly v rozporu s právními předpisy a nedopustily se žádných pochybení majících vliv na právní posouzení věci. Nedošlo tak ani k porušení ústavních předpisů České republiky, a tedy zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatele.

5. Vrchní soud ke stěžovatelovým námitkám zdůraznil, že všechny namítané úkony byly provedeny v souladu s rakouským právním řádem, a tak byly účinnými důkazy v českém trestním řízení (dle § 428 trestního řádu). S ohledem na provedení úkonů před rakouskými policejními orgány byl přitom vyloučen striktně upravený postup dle § 158a trestního řádu, neboť účast soudce, coby prvek dohledu sui generis nad procesním postupem rakouského policejního orgánu, není z principu možný. To však neznamená, že podmínka postupu dle § 158a trestního řádu, nezbytná pro čtení protokolů o výpovědích svědků dle trestního řádu, nebyla splněna. Naopak podmínky výslechu prostřednictvím videotelefonu v dané věci nebyly splněny (dle § 445 odst. 1 trestního řádu je takový postup vázán na skutečnost, že svědka nelze k výslechu do České republiky předvolat). Závěrem vrchní soud zdůraznil možnost obhajoby účastnit se výslechu svědků v rámci přípravného řízení, přičemž nevyužití této možnosti nelze zdůvodnit mylnými předpoklady o postupu orgánů činných v trestním řízení.

6. Krajský soud ve svém vyjádření konstatoval, že v ústavní stížnosti stěžovatel toliko opakuje námitky a argumentaci uplatněné v předchozím řízení, s nimiž se již vypořádaly obecné soudy všech stupňů (tj. krajský soud, vrchní soud i Nejvyšší soud), na jejichž odůvodnění tak krajský soud odkázal.

7. Nejvyšší státní zastupitelství (dále též „NSZ“) ve svém vyjádření zdůraznilo, že se plně ztotožňuje s napadeným usnesením Nejvyššího soudu a že překládaná ústavní stížnost toliko opakuje námitky vznesené již dříve, s nimiž se ovšem obecné soudy dostatečně vypořádaly, a chybí v ní bližší ústavněprávní

argumentace. V reakci na stěžovatelovu argumentaci o nezákonnosti provedených rekognicí NSZ akcentovalo, že mezinárodní justiční spolupráce je založena na zásadě respektu ke svrchovanosti cizího státu, takže dožadující stát nemá efektivní možnost ovlivnit, aby konkrétní úkon byl dožadujícím státem proveden v souladu s právní úpravou státu dožadujícího. Proto též platí, že pro použití úkonu provedeného dožadujícím státem i v řízení před českým soudem postačuje, pokud byl proveden v souladu s procesní úpravou dožadovaného státu, přičemž zásadně, nevystane-li relevantní pochybnost o souladu postupu dožadovaného státu s jeho příslušnou právní úpravou, nejsou dány podmínky pro přezkum tohoto postupu (viz i rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 59/04).

V projednávané věci tak podle NSZ rakouské orgány nevyhověly požadavku českých orgánů na provedení dožadovaných úkonů dle české právní úpravy, a naopak je provedly dle rakouské právní úpravy, což je ovšem zcela souladné s relevantním ustanovením § 428 trestního řádu, a takto získané důkazy tudíž bylo možné použít v řízení před českými obecnými soudy. NSZ rovněž doplnilo, že v řízení nevyvstala žádná konkrétní pochybnost o postupu rakouských orgánů v souladu s rakouskými procesními předpisy, ba dokonce takovou pochybnost konkrétně nevznáší ani sám stěžovatel; přesto se však možnou vadou v postupu rakouských orgánů k námitce stěžovatele zabýval odvolací soud, který však této námitce nepřisvědčil. Konečně pak NSZ k námitce nezákonného čtení protokolů o provedení rekognice v řízení před soudy poukázalo na specialitu ustanovení § 428 trestního řádu ve vztahu k obecnějšímu ustanovení § 211 odst. 2 trestního řádu, pročež nemůže obstát tvrzení stěžovatele, že i v případě důkazů opatřených jako neodkladných a neopakovatelných úkonů a v režimu § 428 trestního řádu je vždy třeba dodržet požadavek na přítomnost soudce dle § 158a trestního řádu, aby takovýto důkaz mohl být proveden v hlavním líčení.

8. Vrchní státní zastupitelství v Olomouci svého oprávněně vyjádřit se k ústavní stížnosti nevyužilo.

9. Krajské státní zastupitelství v Brně (dále též „KSZ“) ve svém vyjádření v prvé řadě zdůraznilo, že státní zástupkyně KSZ nebylo cestou právní pomoci žádáno o provedení rekognice za účasti soudce v Rakouské republice podle § 158a trestního řádu, a to proto, že ze své praxe vědělo, že tamní právní řád neupravuje, a tak neumožňuje, účast soudce při provádění úkonů v přípravném řízení trestním, přičemž ani rakouské justiční orgány v tomto v praxi nepřipouští odchylku od svých právních předpisů. „Procesně bez významu“ pak KSZ uvedlo, že státní zástupkyně se provedení rekognicí účastnila, přičemž svědci, kteří měli poznat mezi jinými osobami osobu stěžovatele, reagovali na jeho fotografii okamžitě a bez jakýchkoli rozpaků; bylo zřejmé, že jeho osobu z minulosti dobře znají.

10. Na vyjádření účastníků a vedlejších účastníků posléze reagoval stěžovatel svou replikou. V ní zpochybnil, že by rekognice byly provedeny v souladu s rakouským právním řádem, a nesouhlasil s tvrzenou nemožností přítomnosti českého soudce při provádění úkonů v Rakousku. Podle něj naopak mezinárodní úprava vzájemné pomoci ve věcech trestních Rakouské republiky ukládá povinnost přítomnosti českého soudce umožnit. Dále stěžovatel zdůraznil, že jeho zájem na provedení rekognicí procesně správným způsobem s možností klást

svědkům osobně otázky je zcela legitimní a souladný s právem na spravedlivý proces, přičemž ochranu základních lidských práv si zaslouží každý, nehledě na to, pro jak závažnou trestnou činnost je stíhán. Stěžovatel nepřisvědčil ani nemožnosti provedení výslechů svědků prostřednictvím videokonferenčního zařízení, jak ji interpretoval vrchní soud. Konečně pak akcentoval, že sice stěžovatelova obhajoba měla možnost se účastnit výslechu svědků v rámci přípravného řízení, nicméně účinné využití práva na obhajobu vyžaduje, aby též orgány činné v trestním řízení postupovaly procesně předvídatelným způsobem, což se v této věci nestalo.

II.

11. K posouzení ústavní stížnosti a napadených rozhodnutí si Ústavní soud vyžádal též spis Krajského soudu v Brně, sp. zn. 52 T 4/2012, z něhož zjistil následující relevantní skutečnosti.

12. Dne 30. 6. 2010 byly zahájeny úkony trestního řízení se stěžovatelem jako podezřelým. Dopisem ze dne 17. 1. 2011 Krajské státní zastupitelství v Brně požádalo rakouské orgány činné v trestním řízení o poskytnutí právní pomoci – provedení rekognice prostřednictvím fotografií s označenými osobami. Rovněž bylo žádáno, aby před samotným provedením rekognice byli svědkové krátce vyslechnuti k relevantním skutečnostem (nákupu drog v České republice a jeho případným podrobnostem, včetně co nejdetailnějšího popisu osob, od nichž byly drogy nakupovány), a bylo zdůrazněno, že pro české orgány činné v trestním řízení bude mít provedení rekognice charakter neodkladného a neopakovatelného úkonu podle § 160 odst. 4 trestního řádu. Řádné procesní provedení rekognice, odpovídající požadavkům českého právního řádu, měla zajistit přítomnost státní zástupkyně KSZ a příslušníka Policie ČR při rekognicích; k dopisu byl též připojen přehled relevantních českých právních předpisů, včetně ustanovení § 160 odst. 4 a § 104b trestního řádu. Rekognice byly provedeny ve dnech 31. 3., 1. 4. a 4. 4. 2011 a za českou stranu se jich účastnili státní zástupkyně KSZ a dva příslušníci Policie ČR; všichni vyslychaní, kteří se se stěžovatelem dříve setkali, jej v rámci rekognice jednoznačně identifikovali.

13. Usnesením ze dne 20. 5. 2011 došlo k zahájení trestního stíhání stěžovatele a další osoby jako obviněných. Následně dopisem ze dne 4. 8. 2011 KSZ znovu požádalo rakouské orgány o právní pomoc, a to konkrétně provedení výslechů označených svědků a rekognicí podle fotografií s nimi, tak, aby obhájcí obviněných měli možnost účastnit se těchto úkonů a tyto byly procesně použitelnými v řízení před českým soudem. Výslechy svědků byly provedeny v lednu 2012, po předchozím vyrozumění obhájce stěžovatele, který se jich však neúčastnil; není zřejmé, že by při nich byly opakovány i rekognice.

14. V řízení před krajským soudem stěžovatel trval na výslechu svědků z přípravného řízení, jakož i na opakovaném provedení rekognicí a též provedení konfrontací se svědky. Krajský soud svědky předvolal, ti se však odmítli dostavit k hlavnímu líčení v Brně, přičemž čtyři z nich byli ochotni vypovídat u dožádaného rakouského justičního orgánu (č. l. 779 an.). Při hlavním líčení dne 30. 10. 2012 a dne 18. 1. 2013 bylo přistoupeno ke čtení protokolů o výpovědích svědků z přípravného řízení i protokolů o rekognicích dle § 211 odst. 2 písm. a), respektive písm. b) trestního řádu.

15. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 18. 1. 2013, č. j. 52 T 4/2012-956, byl stěžovatel uznán vinným zvláště závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, spáchaným ve formě spolupachatelství, a za to odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 11,5 roku, trestu vyhoštění a trestu propadnutí věci. Jak vyplývá z odůvodnění rozsudku, v zásadě jedinými a přímo usvědčujícími důkazy o vině stěžovatele (i dalšího obžalovaného) byly právě rekognice provedené před zahájením trestního stíhání prostřednictvím fotografií a svědecké výpovědi provedené po zahájení trestního stíhání. Podle krajského soudu přitom v daném případě nebylo možné rekognice (ani svědecké výpovědi) opakovat v pozdějším stadiu řízení in natura, jelikož svědci – rakouští státní příslušníci – odmítli přicestovat na území České republiky a obžalovaní se zároveň nacházejí na území České republiky ve výkonu trestu odnětí svobody, respektive vazby. Podle § 428 trestního řádu jsou přitom důkazy provedené na žádost orgánů České republiky orgánem cizího státu účinné, pokud byly provedeny v souladu s právním řádem dožádaného státu anebo v souladu s právním řádem České republiky, přičemž podle krajského soudu je třeba presumovat správnost úkonu provedeného orgánem dožádaného státu podle tamního právního řádu.

16. Proti rozsudku krajského soudu se stěžovatel bránil odvoláním, v němž zejména zpochybnil použitelnost a věrohodnost důkazů provedených rakouskými justičními orgány – rekognicí i výslechy. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 4. 2013, č. j. 2 To 39/2013-1092, odvolání stěžovatele zamítl jako nedůvodné. K otázce rekognicí přitom uvedl, že jejich provedení bylo nutné k samému ztotožnění pachatelů trestné činnosti, teprve po něm mohlo být zahájeno trestní stíhání; rekognice je tedy nutno označit za úkony neodkladné a vzhledem k jejich povaze také neopakovatelné ve smyslu § 158a trestního řádu. Jejich provedení sice nebylo zcela souladné s českým právním řádem (díky nepřítomnosti soudce), nicméně podle vrchního soudu nebyly s ohledem na okolnosti jejich provedení žádné rozumné pochybnosti o jejich souladu s rakouským právním řádem. Co se týče použitých svědeckých výpovědí jako důkazů, k tomu vrchní soud poznamenal, jednak že obhájcí obžalovaných měli možnost se zúčastnit výslechů provedených v Rakousku po zahájení trestního stíhání, a jednak že v dané věci bylo odůvodněné a přesvědčivé vyvozeno, že jejich obsah může sloužit jako jednoznačný podklad pro rozhodnutí o vině.

17. Následně dovolání stěžovatele bylo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, č. j. 3 Tdo 467/2014-35, odmítnuto jako zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud zejména uvedl, že není oprávněn přezkoumávat skutkové závěry učiněné soudy prvního a druhého stupně, ani se zabývat procesními pochybeními, jaká namítal stěžovatel (způsob opatření a provedení důkazů). Dále pak odkázal na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu a jeho vypořádání námitek směřujících proti použitelnosti a věrohodnosti svědeckých výpovědí i rekognicí.

III.

18. Ústavní stížnost je důvodná.

19. Ústavní soud úvodem připomíná, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti, nikoliv „běžné“ zákonitosti (čl. 83 Ústa-

vy). Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva a do rozhodovací činnosti obecných soudů může zasáhnout jen tehdy, shledá-li současně porušení základního práva nebo svobody. Právě k tomu, konkrétně k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces, včetně práva na veřejné projednání věci a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům, respektive práva vyslyšet svědky proti sobě dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“) však v nyní projednávaném případě došlo.

20. Stěžovatel v ústavní stížnosti formuluje dvě zásadní námitky proti rozhodnutím obecných soudů, jež směřují proti dvěma klíčovými, respektive v zásadě jedinými, usvědčujícími důkazům proti němu – rekognicím provedeným před zahájením trestního stíhání a svědeckým výpovědím provedeným bez účasti obhájce stěžovatele v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání a v hlavním líčení toliko čteným. Ústavní soud zdůrazňuje, že zásadně není oprávněn zasahovat do procesu dokazování před obecnými soudy, přezkoumávat jejich skutková zjištění a na ně navazující právní úvahy a závěry. V minulosti již nicméně typově vymezil případy, představující nejextrémnější excesy, v nichž má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod, konkrétně práva na spravedlivý proces. Tak tomu je zaprvé v případech tzv. opomenutých důkazů, zadruhé v případech důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a zatřetí v případech svévolného hodnocení důkazů provedených bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního základu [nález sp. zn. IV. ÚS 570/03 ze dne 30. 6. 2004 (N 91/33 SbNU 377) a na něj navazující, například nález sp. zn. II. ÚS 2014/07 ze dne 14. 5. 2008 (N 86/49 SbNU 217)]; všechna rozhodnutí Ústavního soudu citovaná v tomto nálezu jsou dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>].

21. Ústavní soud opakovaně připomíná, že účelem trestního řízení není jen spravedlivé potrestání pachatele, nýbrž i „fair“ proces, který je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu. V takovém spravedlivém, „fair“ procesu musí mít obhajoba rovnou příležitost (čl. 37 odst. 3 Listiny) podílet se na procesním formování a verifikaci obžalobou shromážděných důkazů; přičemž výjimky z tohoto pravidla je nutno vykládat restriktivně, aby nebyly popřeny smysl a podstata omezených práv (čl. 4 odst. 4 Listiny) [nález sp. zn. I. ÚS 375/06 ze dne 17. 12. 2007 (N 225/47 SbNU 951)]. Neboli, ani způsob opatrování a používání důkazů nelze přizpůsobovat momentálnímu přesvědčení orgánů činných v trestním řízení o pachateli a vině, ale vždy je třeba striktně dbát předepsaných procesních pravidel [nález sp. zn. II. ÚS 2014/07, citovaný výše, navazující na nález sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994 (N 46/2 SbNU 57; 214/1994 Sb.)].

22. Těmto principům orgány činné v trestním řízení ve stěžovatelově případě nedostály, když jeho odsouzení založily rozhodujícím způsobem na výsledcích rekognicí provedených před zahájením trestního stíhání, tedy bez možnosti účasti obhajoby. Orgány činné v soudním řízení přitom svůj postup opřely o § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu, který v hlavním líčení umožňuje přečíst protokol o výpovědi svědka, pokud

byl tento úkon proveden způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu a šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon podle § 158a trestního řádu.

23. S ohledem na práva obhajoby, včetně obecného práva na veřejné projednání věci a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny), jakož i některé základní zásady trestního řízení, především zásady bezprostřednosti a ústnosti v hlavním líčení (§ 2 odst. 12 a 11 trestního řádu), by provádění důkazů, zejména důkazů ve formě výslechů svědků a podobných, mělo být zpravidla soustředěno do fáze trestního řízení před soudem. Jak však již Ústavní soud v minulosti opakovaně uznal, provádění dokazování v předchozí fázi řízení po zahájení trestního stíhání sdělením obvinění neznamená automaticky porušení principů spravedlivého procesu a práv obhajoby; v hlavním líčení zpravidla lze za zákonem stanovených podmínek připustit i důkazy provedené v přípravném řízení. Je však třeba trvat na tom, že použití důkazu provedeného mimo hlavní líčení pro rozhodnutí ve věci samé je možné jen tehdy, pokud takové provedení daného důkazu garantuje právo na obhajobu a zásadu kontradiktornosti řízení v míře srovnatelné s kautelami provádění důkazů v hlavním líčení [srov. nález sp. zn. III. ÚS 376/01 ze dne 15. 11. 2001 (N 174/24 SbNU 291), nález sp. zn. II. ÚS 297/04 ze dne 18. 4. 2006 (N 84/41 SbNU 97), nález sp. zn. IV. ÚS 569/11 ze dne 12. 7. 2011 (N 129/62 SbNU 27)].

24. Zvláště problematickým tak v tomto ohledu je použití důkazů, které byly provedeny ještě před zahájením trestního stíhání jako neodkladné nebo neopakovatelné úkony, v řízení před soudem s odkazem na § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Ústavní soud toto ustanovení považuje za vážný průlom do principů spravedlivého procesu a takto provedený důkaz podle něj, vzhledem k tomu, že je z pohledu obhajoby jen stěží verifikovatelný, zásadně nemůže obstát v roli stěžejního důkazu o vině (srov. nález sp. zn. I. ÚS 375/06, body 20 a 22, či nález sp. zn. IV. ÚS 569/11, bod 35, oba nálezy citovány výše). Ústavní soud také zdůrazňuje, že aplikovatelnost zmíněného ustanovení je zvláště přísně vázána též na podmínky tam stanovené, tj. včetně podmínek zakotvených v § 158a (výpověď v přítomnosti soudce) a § 160 odst. 4 (neodkladný a neopakovatelný úkon) trestního řádu. Proto i existence překážek bránících opakovanému výsledku svědka musí být spolehlivě zjištěna a musí být nepochybná (nález sp. zn. I. ÚS 375/06, citovaný výše bod 21).

25. Rozhodovací praxe Ústavního soudu přitom v tomto ohledu značně vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Podle něj pak z čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, jež zakotvuje též právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě, vyplývá, že všechny důkazy (v neprospěch obviněného) by měly být v zásadě prováděny za přítomnosti obviněného při veřejném jednání, a to za účelem jejich kontradiktorního projednání. To však zároveň neznamená, že by bylo zcela vyloučeno použití důkazů provedených v přípravném řízení; to je možné, a to za předpokladu respektování práv obhajoby (srov. například rozsudek ESLP ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 č. 46203/08, § 44). Lze upozornit, že ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy je relevantní i v případě důkazů ve formě rekognice, neboť tu lze považovat za specifickou formu výsledku (Púry, F. In Šá-

mal, P. a kol. Trestní řád I, II, III. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1539 či s. 2647 k § 211 trestního řádu).

26. K omezení práv obhajoby rozpornému s čl. 6 Úmluvy dochází podle ESLP zejména v případech, kdy se odsouzení zakládá výlučně nebo v rozhodující míře na takové výpovědi svědka, kterého obviněný ani ve fázi jednání před soudem, ani ve fázi vyšetřování (přípravného řízení) neměl možnost vyslechnout či dát vyslechnout. V rozsudku ve věci Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006 č. 1993/02 ESLP uvedl (§ 30): „Článek 6 totiž soudům umožňuje založit odsouzení na výpovědích svědka obžaloby, kterého ‚obžalovaný‘ ani jeho právní zástupce neměli možnost v žádné fázi řízení vyslechnout, pouze za splnění následujících podmínek: zaprvé, pokud konfrontace neproběhla z důvodu nemožnosti nalézt svědka, musí být prokázáno, že příslušné orgány tohoto svědka aktivně hledaly, aby tuto konfrontaci umožnily; zadruhé, sporné svědectví nesmí být v žádném případě jediným důkazem, na kterém se odsouzení zakládá (Rachdad proti Francii, č. 1846/01, § 24, 13. listopad 2003). S ohledem na zvláštní význam respektování práv obhajoby v trestním řízení nelze s odkazem na skutečnost, že podle vnitrostátního práva žalovaného státu je možné pro rozhodnutí o oprávněnosti obvinění použít prohlášení učiněná před soudním projednáním případu spoluobviněnými, kteří následně využili svého práva nevypovídat, odeprít obviněnému právo, které mu zaručuje článek 6 odst. 3 písm. d), tedy právo přezkoumat nebo dát přezkoumat kontradiktorním způsobem jakýkoli zásadní důkaz proti sobě [Fausciana proti Itálii (roz.), č. 4541/02, 1. duben 2004].“ V rozsudku ve věci Breukhoven proti České republice ze dne 21. 7. 2011 č. 44438/06 ESLP dále zdůraznil, že stát musí činit aktivní kroky k tomu, aby obžalovaný měl možnost výslechu svědků proti němu, přičemž pokud tito svědci nejsou k dispozici, musí státní orgány vynaložit přiměřené úsilí k zajištění jejich přítomnosti během řízení (§ 44).

27. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/13 ze dne 9. 10. 2013, navazujícím na shora citovaný rozsudek ESLP ve věci Tseber proti České republice, tak Ústavní soud shrnul k použitelnosti důkazu provedeného jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon ve smyslu § 158a trestního řádu, tedy před zahájením trestního stíhání, v řízení před soudem (bod 31): „Obecný soud, pokud využívá postupu podle § 158a a § 211 trestního řádu a přečte v hlavním líčení protokol o výslechu svědka, aniž by ho mohla obhajoba vyslechnout, je oprávněn tak učinit pouze v případě, že je pro takový postup dán závažný důvod a současně výpověď nepřítomného svědka nelze považovat za výlučnou či rozhodující důkaz viny. V případě, že se obecný soud rozhodne připustit jako důkaz výpověď svědka, kterého neměla obhajoba příležitost vyslechnout, a tato výpověď představuje výlučnou nebo rozhodující důkaz viny, ob stojí takovýto postup pouze tehdy, jestliže i přesto lze řízení jako celek považovat za spravedlivé a jestliže jsou dány skutečnosti dostatečným způsobem vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu, jakož i skutečnosti umožňující řádné a spravedlivé posouzení důvěryhodnosti takového důkazu.“ (s odkazem na rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 č. 26766/05 a č. 22228/06).

28. Ústavní soud zdůrazňuje, že ze shora uvedeného vyplývá, že v řízení před soudem mohou být jako důkaz použity zásadně jen takové výpovědi svědků či dalších osob, včetně reko-

gnicí, jejichž provedení měla obhajoba možnost být přítomna a aktivně účastna. Pouze ve výjimečných případech lze přistoupit k použití takového důkazu (výpovědi svědka) provedeného jako neodkladný a neopakovatelný úkon podle § 158a trestního řádu, jehož se obhajoba nemohla účastnit. Zvláště v případech, kdy takový důkaz má být rozhodujícím či dokonce jediným důkazem o vině obžalovaného, je naprosto nezbytné, aby se orgány činné v trestním řízení nespolehaly automaticky na možnost použití důkazu v režimu § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu (čtení protokolu o výpovědi svědka), ale vyvinuly aktivní úsilí k opakovanému provedení dotčeného úkonu, jehož by se již obhajoba mohla účastnit, a to nejlépe v řízení před soudem. Teprve pokud toto úsilí bylo marné či onen úkon nelze opakovat z povahy věci, je možné připustit odsouzení obžalovaného založené rozhodující či plnou měrou na důkazu (výpovědi svědka či jiných osob), jehož se obhajoba nemohla účastnit, a to pouze za splnění dalších přísných kumulativních podmínek (řízení jako celek lze považovat za spravedlivé a existují skutečnosti dostatečně vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu, včetně možnosti řádného a spravedlivého posouzení jeho věrohodnosti a spolehlivosti). Aplikace § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu nesmí sloužit k obcházení práv obhajoby. V opačném případě dochází k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

29. Těmto požadavkům orgány činné v trestním řízení, respektive obecné soudy při stěžovatelově odsouzení též na základě rekognic provedených před zahájením trestního stíhání, nedostály.

30. V prvé řadě je nutno konstatovat, že dotčené rekognice hrály rozhodující roli při stěžovatelově odsouzení, neboť byly jediným důkazem, který stěžovatele identifikoval jako pachatele stíhané trestné činnosti, tedy který jej s touto trestnou činností prokazatelně spojoval, jak ostatně uznal i sám krajský soud (viz s. 15 jeho rozsudku). Následně svědecké výpovědi, provedené na rozdíl od rekognic již s možností účasti obhajoby, totiž popisovaly pouze skutek, tedy jednání naplňující skutkovou podstatu spáchaného trestného činu; na jejich základě však nebylo možno určit osobu pachatele onoho trestného činu. Během provedených svědeckých výpovědí, k nimž se obhájce nedostavil, nedošlo k řádnému ztotožnění osoby stěžovatele jako pachatele. Vzhledem k tomu, že tedy rekognice představovaly důkaz zcela klíčový, který však byl proveden bez možnosti účasti obhajoby, bylo nepřijatelné, aby se orgány činné v trestním řízení automaticky spolehaly na použitelnost tohoto důkazu (protokolů o rekognicích) v hlavním líčení na základě § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu s tvrzením, že předmětné rekognice byly provedeny jako neodkladné a neopakovatelné úkony dle § 158a trestního řádu. Nehledě na naplnění podmínek dle § 158a a § 160 odst. 4 trestního řádu při provádění rekognic naopak byly orgány činné v trestním řízení, především obecné soudy, povinny zvážit možnost jejich zopakování (či jiného způsobu ztotožnění stěžovatele s pachatelem stíhané trestné činnosti) a případně aktivně usilovat o její realizaci po zahájení trestního stíhání, nejlépe v souladu se zásadou bezprostřednosti přímo v řízení před soudem (v hlavním lí-

čení). Teprve až pokud by zopakování rekognicí vskutku nebylo možné – a prokazatelně identifikovat stěžovatele jako pachatele trestné činnosti by nebylo možné ani jiným způsobem – bylo by přípustné uvažovat o využití výsledků rekognicí provedených před zahájením trestního stíhání v hlavním líčení a případně by bylo možné na nich založit výrok o vině stěžovatele, to ovšem jen za předpokladu splnění dalších přísných podmínek, jak uvedeno výše (bod 28).

31. Ústavní soud se však v nynějším případě nemůže ztotožnit s neopakovatelností rekognicí po zahájení trestního stíhání, zejména v hlavním líčení, na niž obecné soudy spoléhaly. Krajský soud ve svém napadeném rozhodnutí uvedl, že rekognice podle § 104b odst. 4 trestního řádu (tj. rekognice podle fotografie) je úkonem zásadně neopakovatelným, ačkoliv teoreticky není vyloučeno, aby byla opakována v pozdějším stadiu řízení *in natura*; v daném případě však jejímu provedení podle krajského soudu bránila zejména skutečnost, že svědci – rakouští státní příslušníci odmítají přicestovat na území České republiky a zároveň obžalování se nacházejí na území České republiky ve výkonu vazby, respektive trestu odnětí svobody v jiné trestní věci. Vrchní soud pak provedené rekognice považoval za neopakovatelné „vzhledem k jejich povaze“ (s. 9 jeho usnesení).

32. Ústavní soud naopak souhlasí s obecným konstatováním krajského soudu o tom, že přestože je rekognice zásadně neopakovatelným úkonem, není vyloučeno, aby byla opakována rekognice provedená nejdříve podle fotografie a poté výběrem mezi několika ukázanými osobami, tzv. *in natura* (viz též Půry, F. In Šámal, P. a kol. Trestní řád I, II, III. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1540). Na rozdíl od krajského soudu však již Ústavní soud nevidí důvodu, proč by takové opakování rekognice, tentokrát *in natura*, po zahájení trestního stíhání bylo nemožné v nyní projednávaném případě; důvody uváděné krajským soudem nejsou dostatečné.

Je samozřejmé, že svědci v dané věci coby cizí státní příslušníci pobývající mimo území České republiky nemohli být nuceni k osobní účasti na jednání u českého soudu. Nicméně podle Ústavního soudu existovaly i jiné způsoby, jak uskutečnit opakované a řádné provedení rekognicí. Zejména se nabízelo provedení výslechů svědků (zde ve formě rekognicí) prostřednictvím videokonference, jak předpokládá Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie z roku 2000 (čl. 10), mající mimo jiné aplikační přednost před zákonem, a jak ostatně navrhol i stěžovatel v průběhu řízení. Případně mohly být rekognice provedeny znovu na základě dožádání rakouskými justičními orgány, přičemž stěžovatel by k nim byl z vazby převezen a jeho obhájce by měl možnost se jich účastnit. Ze spisu krajského soudu vyplývá, že minimálně někteří z obeslaných svědků byli ochotni vypovídat u dožádaného rakouského justičního orgánu (viz bod 14 výše). Ústavní soud tak v projednávaném případě neshledává podmínku neopakovatelnosti rekognicí za splněnou (srov. též nálezn. sp. zn. I. ÚS 375/06, citovaný výše; tím však současně Ústavní soud nijak nezpochybuje neodkladnost rekognicí v době před zahájením trestního stíhání právě za účelem identifikace osob, které mají být obviněny). Skutečnost, že za takových okolností, tedy s nutností využití nikoliv obvyklých způsobů uskutečnění rekognicí (videokonference, dožádání

a přesun obviněného do ciziny), je jejich provedení obtížnější než v případech bez přeshraničního rozměru, kdy celé trestní řízení probíhá pouze na území České republiky, nemůže vést k rezignaci orgánů činných v trestním řízení, a zejména soudů, na náležitě dodržení práv obhajoby v trestním řízení.

33. Zásadním ústavněprávním problémem v posuzované věci totiž není to, zda rekognice či výslechy svědků proběhly v souladu se zákonem, ale skutečnost, že klíčový usvědčující důkaz, tedy ztotožnění stěžovatele jako osoby, která spáchala trestný čin, nebyl ani jednou v průběhu celého trestního řízení proveden tak, aby umožnil reakci stěžovatele jako osoby, která byla uvedeným důkazem ztotožněna jako pachatel. Každopádně je třeba trvat na tom, že rozhodnutí o vině stěžovatele se musí zakládat mimo jiné na jednoznačném určení stěžovatele jako pachatele trestné činnosti, a to procesně řádným způsobem, respektujícím práva stěžovatele jako obviněného. Jinak řečeno, jako rozhodující důkaz o vině stěžovatele může být použit jen takový úkon, při němž dojde k jeho ztotožnění s pachatelem stíhaného skutku, jehož provedení se obhajoba bude moci zúčastnit a vyjádřit se k němu přímo, ať už tento úkon bude proveden prostřednictvím videokonference, nebo na základě dožádání v Rakousku rakouskými justičními orgány. Dokud stěžovatel nebude náležitým procesním postupem, respektujícím jeho práva, prokazatelně identifikován jako pachatel stíhaného trestného činu, musí být považován za nevinného (čl. 40 odst. 2 Listiny).

34. Pro úplnost tak Ústavní soud zdůrazňuje, že z ústavněprávního pohledu je v projednávaném případě bez významu, zda dosud provedené rekognice je možno považovat za neodkladný či neopakovatelný úkon vyhovující podmínkám § 158a trestního řádu, o čemž panuje nesouhlas mezi stěžovatelem a účastníky řízení. I kdyby totiž byly naplněny požadavky zmíněného ustanovení, nedávalo by to obecným soudům možnost spokojit se v hlavním líčení toliko se čtením protokolů o rekognicích, jejichž provedení se obhajoba nemohla účastnit, a to z důvodů podrobně vysvětlených výše (možnost opakovaného provedení rekognicí *in natura* či jiného způsobu identifikace stěžovatele coby pachatele stíhaného skutku při jeho osobním kontaktu se svědky). Přesto však Ústavní soud připomíná, že v případě realizace úkonů trestního řízení mimo území České republiky orgány jiného státu nelze trvat na dodržení českého trestního řádu (či na přítomnosti českého soudce jako dohlížejícího na zákonnost realizace onoho úkonu), ale je samozřejmé, že dotčené orgány cizího státu postupují podle pravidel svého právního řádu (srov. též nálezn. sp. zn. IV. ÚS 569/11, citovaný výše, bod 40).

V projednávaném případě ovšem primární problém netkví v tom, že některé úkony trestního řízení byly prováděny mimo území České republiky, a tedy nikoliv podle českého právního řádu; ale v tom, že tyto úkony byly použity jako důkaz o vině stěžovatele, aniž by se jich stěžovatel, respektive jeho právní zástupce mohl účastnit. Tudíž právě naopak, pokud by v projednávaném případě bylo vzájemné pomoci mezi českými a rakouskými justičními orgány využito v širší míře (viz bod 32), nemuselo k porušení základních práv stěžovatele vůbec dojít. Lze tedy shrnout, že z pohledu Ústavního soudu je klíčové, aby při postupu orgánů činných v trestním řízení byla náležitě respektována a naplňována ústavně

zaručená práva obviněného, byť i některé úkony trestního řízení byly provedeny orgány jiného státu a podle právního řádu jiného státu [srov. též nálezn. sp. zn. IV. ÚS 135/99 ze dne 14. 5. 1999 (N 74/14 SbNU 121) k přednosti Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod před mezinárodní smlouvou o vzájemné pomoci v trestních věcech].

35. Ústavní soud zdůrazňuje, že z hlediska zachování práva stěžovatele na spravedlivý proces je rozhodující, zda je soudní řízení, respektive trestní řízení, jedná-li se o trestní věc, spravedlivé jako celek, nikoliv v jednotlivosti úkonů. Proto i v případech s přeshraničním rozměrem, kdy se v trestním řízení využívají úkony provedené na základě právní pomoci orgány jiného státu, je při přezkumu Ústavního soudu klíčové nikoliv to, podle právního řádu jakého státu byly prováděny jednotlivé úkony trestního řízení a zda při nich tento byl beze zbytku dodržen; nýbrž to, zda předmětné trestní řízení ve svém celku splňovalo všechny ústavní požadavky spravedlivého procesu, zejména požadavek na náležitě respektování a naplňování ústavně zaručených práv obviněného.

36. Stěžovatel však namítal porušení svých základních práv v řízení před obecnými soudy ve dvou směrech – jednak díky použití protokolů o rekognicích jako důkazu v hlavním líčení, a jednak díky takovému použití protokolů o výpovědích svědků zopakovaných po zahájení trestního stíhání, ovšem bez účasti obhajoby. Zde Ústavní soud akcentuje zásadní rozdíl mezi předmětnými rekognicemi a výslechy svědků – zatímco rekognicemi se obhajoba v žádném stadiu řízení nemohla účastnit, neboť byly provedeny ještě před určením obviněných osob, o následných výsleších svědků byla předem řádně informována a mohla se jich zúčastnit. Nevyužití tohoto kardinálního práva obhajoby ve stěžovatelově případě přitom nelze ex post ospravedlnovat očekáváním dalšího zopakování svědeckých výpovědí v hlavním líčení. Přestože by toto zopakování bylo jistě vhodné, nebylo samo o sobě nezbytné pro náležitě zachování základních práv stěžovatele jako obviněného [srov. obdobně usnesení sp. zn. III. ÚS 59/04 ze dne 29. 4. 2004 (U 26/33 SbNU 479)]. Navíc i samy obecné soudy (vrchní soud) uznaly, že s ohledem na skutečnost, že svědci nebyli slyšeni v hlavního líčení osobně, je nutné s obsahem těchto důkazů při jejich hodnocení zacházet opatrně. Proto podle Ústavního soudu samotnou absencí provedení výslechů svědků v hlavním líčení (a čtením jejich dřívějších výpovědí namísto toho) nedo-

šlo k porušení práva stěžovatele na obhajobu, respektive práva vyslyšet svědky proti sobě; stěžovatelův obhájce totiž měl možnost svědky vyslechnout již v předchozí fázi řízení. Neboli, lze shrnout, že pokud by v řízení byl proveden alespoň jeden výslech svědka (i ve speciální formě rekognice či konfrontace), při němž by byl stěžovatel nepochybně identifikován jako pachatel stíhaného skutku, nebylo by z ústavněprávní perspektivy co vytknout odsouzení stěžovatele na základě tohoto důkazu a důkazů v podobě všech čtených svědeckých výpovědí, tj. i bez osobního slyšení svědků v hlavním líčení.

IV.

37. Ústavní soud uzavírá, že v řízení před obecnými soudy došlo k porušení ústavně zaručených základních práv stěžovatele, konkrétně jeho práva na spravedlivý proces, včetně práva na veřejné projednání věci a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům, respektive práva vyslyšet svědky proti sobě dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. K porušení těchto práv stěžovatele došlo postupem obecných soudů, které v hlavním líčení přistupily čtení protokolů o rekognicích provedených před zahájením trestního stíhání, tj. bez možnosti účasti obhajoby, ačkoliv přicházelo v úvahu opakované provedení rekognic v pozdějších fázích řízení, včetně řízení před soudem, a na těchto důkazech založily rozhodující měrou rozhodnutí o vině stěžovatele. Ústavní soud proto podané ústavní stížnosti vyhověl dle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, avšak jen ve vztahu k napadenému usnesení Nejvyššího soudu, které v souladu s § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil. Ve vztahu k napadeným rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci a Krajského soudu v Brně však Ústavní soud, nehledě na výše uvedený závěr, považoval za nutné zohlednit zásadu minimalizace svých zásahů do činnosti obecných soudů, v souladu s níž pro ochranu porušených práv stěžovatele v projednávaném případě postačuje zrušit toliko rozhodnutí Nejvyššího soudu. Na Nejvyšším soudu nyní bude zvolit nejvhodnější (nejúčinnější) cestu nápravy shledaných pochybení obecných soudů v předchozím řízení v rámci možností poskytovaných podústavním právem (včetně zvážení možnosti učinit tuto nápravu již přímo v dovolacím řízení). Stížnost proti napadeným rozhodnutím vrchního soudu a krajského soudu proto Ústavní soud odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

38. Ústavní soud dále taktéž zdůrazňuje, že tímto rozhodnutím nijak nepředjímá konečné rozhodnutí obecných soudů (Nejvyššího soudu) o vině a trestu v projednávaném případě. V novém řízení nicméně bude třeba zabývat se otázkou, zda je to skutečně stěžovatel, kdo spáchal stíhaný trestný čin, přičemž při ztotožňování stěžovatele jako případného pachatele tohoto trestného činu bude nutné respektovat jeho ústavně zaručená práva, zejména právo účastnit se prováděných úkonů – rekognic, výslechů svědků a podobných, a to třeba i prostřednictvím svého obhájce.

39. Ústavní soud samostatně nerozhodoval o návrhu stěžovatele na odložení vykonatelnosti napadených rozhodnutí podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, neboť podanou ústavní stížnost záměrně projednal tak, aby si jeho rozhodnutí nevyžádalo delší čas.

✿ Právní věta redakce.

Doporučujeme novinku

Judikatura k rekodifikaci
Obchodní společnosti

Jan Dědič, Jan Lasák, Josef Kříž
a kolektiv

Publikace bude k dispozici také v systému ASPI

www.wolterskluwer.cz

inzerce

Když si musíte být jisti

Zmocněnec poškozeného jako svědek

Neslučitelnost postavení zmocněnce poškozeného a svědka je ve smyslu ust. § 50 odst. 2 věta za středníkem omezena výhradně na hlavní líčení a veřejné zasedání, při kterém má vypovídat. Je-li zmocněnec vyslýchán u hlavního líčení nebo veřejném zasedání, nemůže současně realizovat práva zmocněnce poškozeného.

Zmocněnec může zastupovat poškozeného před svědeckou výpovědí i po ní.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014

Odůvodnění:

Obviněný M. Č. byl rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 17. 6. 2013, sp. zn. 9 T 6/2013, uznán vinným zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea první, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 238 tr. zákoníku. Za tento trestný čin byl odsouzen podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody na tři roky. Výkon trestu mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu pěti let.

Trestný čin podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, popsanych ve skutkové větě rozsudku a podrobněji rozvedených v jeho odůvodnění, obviněný M. Č. spáchal s cílem získat od své bývalé manželky S. Č. finanční prostředky ve výši 2 500 000 Kč jako vypořádání společného jmění manželů. Spáchal ho dvěma téměř shodnými útoky tak, že na přesně neurčeném místě, zřejmě ve svém bydlišti v P. n. L., vyhotovil ze dvou pravých potvrzení o předání 2 000 Kč datovaných dnem 7. 5. a 7. 6. 2010, která vlastnoručně sepsal a na jeho žádost je podepsala jeho bývalá manželka S. Č., neboť jejich obsah odpovídal realitě a v tehdejší době si s ohledem na narušené osobní vztahy vydávali vzájemně potvrzení o jakémkoli předání finanční hotovosti, v přesně nezjištěné době nejprve v květnu a posléze v červnu 2010 dvě falešné směnky vlastní bez protestu, podle jejichž textu se výstavce S. Č. zavazovala zaplatit na řad obviněného vždy 2 500 000 Kč, a to u první směnky s údajem splatnosti dnem 10. 1. 2011, a u v pořadí druhé směnky bez tohoto údaje.

Přípisem ze dne 22. 10. 2010 poté obviněný vyzval S. Č. k zaplacení směnečné pohledávky ve výši 2 500 000 Kč, údajně vzešlé z jednání o vypořádání společného jmění manželů, nejpozději do dne 15. 11. 2010, a protože poškozená směnku ve lhůtě, kterou jí stanovil, neproplatila, podal u Krajského soudu v Českých Budějovicích, kde byla věc vedena pod sp. zn. 13 Cm 1788/2010, návrh na vydání směnečného a platebního rozkazu o zaplacení 2 500 000 Kč s příslušenstvím. Návrh byl jmenovaným soudem s ohledem na námitky, které vůči němu vznesla poškozená, zamítnut. Pro úplnost je na místě uvést, že v pořadí druhou směnku obviněný vyhotovil poté, co dodatečně zjistil, že tu první nemůže k zamýšle-

nému účelu použít s ohledem na datum jejího údajného vystavení (což bylo ono původní datum vystavení kvitance, kterou k výrobě falza použil), jež předcházelo datu právní moci rozhodového rozsudku.

Vrchní soud v Praze, který rozhodoval o odvolání obviněného M. Č. proti shora citovanému rozsudku, usnesením ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 4 To 54/2013, po projednání ve veřejném zasedání odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl.

Rozhodnutí odvolacího soudu napadl obviněný M. Č. prostřednictvím obhájce JUDr. J. O., CSc., dovoláním, které formálně pořádal pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Jejich naplnění zásadně spatřoval v tom, že odvolací soud k jeho odvolání nezrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně, ačkoli trestní řízení je zatíženo podstatnou nezhojitelnou vadou spočívající v tom, že advokátka JUDr. L. D., zmocněnkyně poškozené S. Č., neslučitelně s touto funkcí vypovídala jako svědkyně u hlavního líčení. Soud prvního stupně její svědeckou výpověď argumentoval ve svých závěrech o vině, přestože zmocněnkyně poškozené je z logiky věci zainteresovaná na výsledku trestního řízení a navíc jí v jeho rámci přísluší významná práva, např. klást dotazy, navrhnout důkazy, vyjadřovat se k provedeným důkazům, vznést závěrečný návrh na způsob rozhodnutí soudu, kterými může výsledek řízení ovlivnit.

Zbývající část dovolání věnoval obviněný M. Č. rekapitulaci svých odvolacích námitek, které směřovaly proti skutkovým zjištěním, aniž by ovšem současně uvedl, že tyto námitky nově uplatňuje jako dovolací. Zdůraznil, že směnky vypisoval postupně a na různých místech, proto se liší míra vtačení psacího prostředku do znalci zkoumaných listin. V souvislosti s tím obviněný poukázal na závěr znaleckého posudku z odvětví technického zkoumání dokladů a písemností, který vyloučil jen to, že celý text směnky byl sepsán v jeden okamžik na stejné podložce, a v návaznosti na to zopakoval svou obhajobu z hlavního líčení, že reálně byl text směnky napsán v rozmezí několika vteřin nebo minut, protože přitom přecházel z pokoje do pokoje. Současně obviněný zmínil další závěr znaleckého posudku o tom, že celý text směnky je napsán stejným psacím prostředkem, a namítl, že pokud by text směnky dopisoval s odstupem dnů nebo týdnů, jistě by byl zjištěn různý psací prostředek. Navíc částka na směnkách uvedená má reálný základ, neboť závazek poškozené vůči němu právě této částky dosahuje. Svědčí o tom písemné prohlášení poškozené, že na rekonstrukci domu poškozené byly vynaloženy 4 000 000 Kč ze společných prostředků a společné finanční prostředky byly použity i na majetkové vypořádání mezi nimi a B. K. Podle něj je jeho vina zpochybněna i rozpory ve výpovědích poškozené, která jednou tvrdí, že mu směnku vytrhla a roztrhala, podruhé, že směnkou nedisponovala.

K hlavnímu uplatněnému důvodu dovolání, tedy k tvrzenému porušení práva na spravedlivý proces spočívajícímu v tom, že svědkyně JUDr. L. D. v trestním řízení současně působila jako zmocněnkyně poškozené, obviněný dále uvedl, že tuto procesní vadu nezhojil ani odvolací soud, přestože přisvědčil jeho námitce vůči procesní použitelnosti svědecké výpovědi JUDr. L. D. Napadený rozsudek soudu prvního stupně totiž nezrušil a odvolání zamítl s konstatováním, že zbývající důkazy vinu obviněného spolehlivě prokazují a proces byl v zásadě veden podle pravidel. Neslučitelnost postavení svědka

a zmocněnce poškozeného v jedné osobě měla podle odvolacího soudu dopad jen na procesní nepoužitelnost svědecké výpovědi JUDr. L. D. z hlavního líčení, nikoli na zákonnost trestního řízení jako takového. Dovolatel se s tímto vysvětlením neztotožnil a zopakoval, že není možné připustit, aby jedna strana procesu, mající zájem na výroku o vině a disponující procesními právy ve věci, vystupovala v pozici svědka, a pakliže se to stalo, jde podle něj o neodstranitelnou procesní vadu.

Nejvyššímu soudu obviněný M. Č. navrhl, aby zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze a tomuto soudu uložil věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství se písemně vyjádřila k podanému dovolání a Nejvyššímu soudu navrhla dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť obviněný uplatnil ryze skutkové námitky, které nejsou z pohledu jím uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. relevantními. Konstatovala, že odvolací soud nepostupoval při projednání odvolání libovolně a jeho závěry korespondují se skutkovými zjištěními, ke kterým bylo možné dospět i při eliminaci obsahu svědecké výpovědi zmocněnkyně poškozené JUDr. L. D., kterou vyhodnotil jako důkaz neúčinný s ohledem na znění § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) zjistil, že obviněný M. Č. je osobou oprávněnou k podání dovolání [§ 265d odst. 1 písm. b) tr. ř.], dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud rovněž zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) obviněného proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byl uznán vinným a byl mu uložen trest.

Nejvyšší soud dále zvažoval obsah uplatněných námitek z toho pohledu, zda je lze podřadit pod obviněným uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř., případně pod jiné důvody dovolání podle § 265b odst. 1 tr. ř.

Pokud jde o dovolací důvod, obviněný M. Č. opírá své dovolání prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. o ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Reálně však obviněný M. Č. nevytkl napadenému usnesení žádnou právní vadu a jeho dovolání je založeno výhradně na zpochybnění skutkových závěrů soudu prvního stupně a primárně pak na procesní námitce vůči souběhu postavení JUDr. L. D. jako svědkyně i zmocněnkyně v hlavním líčení, což podle dovolatele negativně ovlivnilo celé trestní stíhání. Tuto námitku ryze procesního charakteru navíc Vrchní soud v Praze v rámci odvolacího řízení akceptoval a důkaz, ke kterému se vztahuje, vyřadil (byť nedůvodně, jak bude později vysvětleno) z důkazů, na kterých je závěr o vině postaven.

Nejvyšší soud připomíná, že dovolání je mimořádným oprav-

ným prostředkem určeným k nápravě jen některých výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, ale nikoli k revidi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně nebo k přezkoumávání správnosti a úplnosti jimi provedeného dokazování. Dosavadní praxe Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího důsledně vychází ze zásady, že trestní řízení je dvojinstanční a dovolání nepředstavuje další skutkovou instanci, takže námitky vztahující se primárně ke skutkovým zjištěním nepředstavují žádný z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 265b odst. 1 tr. ř. Na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ani z jiných důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Výjimečně lze uvažovat o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním i v dovolacím řízení, je-li dán extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudu dovozené podobě a provedenými důkazy (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04 nebo sp. zn. III. ÚS 3136/09). Takový zásadní rozpor lze sledovat, jestliže některá důležitá skutková zjištění v rozhodnutí zcela chybí vzhledem k absenci příslušných důkazů, nebo zjevně nemají žádnou vazbu na soudem deklarovaný obsah provedeného dokazování, či jsou dokonce opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

Podobný závěr však v posuzované věci rozhodně není na místě. Soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí (srovnaj část II. odsuzujícího rozsudku a strany 5 až 7 usnesení odvolacího soudu) přesvědčivě vysvětlily, na základě jakých důkazů a jakým hodnotícím způsobem dospěly ke spolehlivému závěru o tom, že obviněný M. Č. zcela záměrně vyrobil ze dvou kvitancí potvrzujících, že zaplatil 2 000 Kč k rukám poškozené v květnu a v červnu 2010, dvě falešné směnky vlastní znějící na 2 500 000 Kč, údajně vystavené poškozenou na jeho řád, a to s cílem použít je ve svůj prospěch v souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů. Soudy vyšly ze svědeckých výpovědí poškozené S. Č. a její dcery M., které věrohodně popsaly okolnosti, za kterých obviněný poškozené k jejímu překvapení poprvé předložil falešnou směnku, a současně potvrdily, že obviněný disponoval kvitancemi podepsanými poškozenou. Při hodnocení věrohodnosti výpovědi poškozené S. Č. i její dcery M. Č. se přitom zejména soud prvního stupně pečlivě vyrovnal s dílčími rozdíly v jejich výpovědích, na které obviněný poukázal (rozpory tkví v okolnostech, za nichž měly být přítomny předložení směnky ze strany obviněného poškozené). Nalézací soud tyto dílčí rozpory nepovažuje za rozhodující pro posouzení jejich výpovědí jako výpovědí nevěrohodných. Protože obě byly slyšeny jako svědkyně v hlavních líčeních konaných s odstupem tři týdnů, jsou tyto rozpory naopak důkazem věrohodnosti jejich výpovědí, protože vylučují, že by se obě svědkyně domluvily na tom, jak budou vypovídat, a s ohledem na tři roky, jež uplynuly od těchto událostí, je jistá míra nepřesností pochopitelná. Tyto drobné rozpory spočívají v tom, že podle výpovědi poškozené S. Č. směnku obviněnému vytrhla a roztrhala, přičemž u hlavního líčení uvedla, že se smenkou nikterak nedisponovala a že obviněný si ji vzal a odnesl

do pokoje. Její dcera M. Č. hovořila pouze o tom, že matka udeřila otce fackou do tváře, ale se směnkou dále nedisponovala, když ona sama bezprostředně poté místo konfliktu opustila. Tyto rozpory rozhodně nejsou tak zásadní, aby byly s to zpochybnit skutkové zjištění, že k manipulacím s kvitancí, vytvoření falešné směnky a tím i k naplnění znaků skutkové podstaty zvláště závažného zločinu ze strany obviněného M. Č. došlo (bližší srovnání str. 4-5 odůvodnění odsuzujícího rozsudku). Dalším důkazem nepřímo vyvracejícím verzi obviněného je podle soudů svědectví R. H., kterému se poškozená svěřila s tím, že obviněný ji hrozil falešnou směnkou, byla z toho zoufalá a plakala, a který vyjádřil přesvědčení, že poškozená jistě žádnou směnku nepodepsala, protože všechny kroky související s rozvodem a dělením majetku konzultovala s ním nebo s právníčkou. Do kontextu zmíněných důkazů zapadá i výpověď svědka JUDr. A. J., právního zástupce obviněného, který v podstatě objasnil důvod pro zfalšování druhé směnky. Svědek poukázal na „amatérské znalosti obviněného z oblasti práva“ a popsal, kdy a za jakých okolností mu obviněný ukázal první směnku, a poté, co mu vysvětlil, že je nepoužitelná s ohledem na datum, vzápětí obviněný přinesl druhou. Jmenovaný svědek popsal i negativní a překvapivou reakci na směnku ze strany poškozené při jednání o vypořádání společného jmění manželů. Za zásadní důkaz pak soudy označily znalecký posudek z odvětví technického zkoumání dokladů a písemností, který podpořil verzi poškozené, protože jasně stanovil, že klíčové pasáže směnek byly do textu nacházejícího se na zkoumaných listinách dopsány dodatečně. Soudy přiléhavě poukázaly i na zvláštní vizuální podobu předmětných směnek, která rovněž podporuje věrohodnost toho, že původně šlo o potvrzení o zaplacení 2 000 Kč, které někdo dodatečně upravil. Současně soudy pečlivě a naprosto logicky vysvětlily, proč neuvěřily obhajobě obviněného. Zdůraznily jeho zřejmou snahu přizpůsobit svou výpověď výsledkům objektivního znaleckého zkoumání a přiléhavě konstatovaly, že jím popsané okolnosti vzniku směnek jsou naprosto nevěrohodné. Soud prvního stupně poukázal i na dílčí nelogičnosti a rozpory ve výpovědi obviněného o tom, jaká částka měla být vlastně na směnkách napsána a proč údajně poškozená podepsala směnky dvě, celkově znějící na pět milionů, přestože se směnkou měla podle dohody zavázat k zaplacení jen 2 500 000 Kč. Data na falešných směnkách uvedená také svědčí o správnosti zjištěného skutkového děje a zapadají do kontextu všech zbylých důkazů o vině.

Oba soudy nižších stupňů se vyrovnaly i s námitkou obviněného vůči tomu, že jako svědkyně u hlavního líčení vypovídala zmocněnkyně poškozené JUDr. L. D., byť každý ze soudů odlišným způsobem. Soud prvního stupně (srovnej odůvodnění odsuzujícího rozsudku na str. 5 a 6) vyjádřil názor, že omezení, která se uplatní pro použitelnost výpovědi advokáta v trestním řízení, nelze vztáhnout na svědectví zmocněnce poškozeného, pokud byl zmocněnec řádně zproštěn povinnosti mlčenlivosti a analogicky ustanovení § 209 odst. 1 věta první tr. ř. nebyl před podáním svědecké výpovědi přítomen předchozímu průběhu hlavního líčení. Oproti tomu soud odvolací (srovnej str. 8 a 9 odůvodnění jeho usnesení) shledal námitku obviněného důvodnou a postup soudu prvního stupně, který u hlavního líčení vyslechl zmocněnkyni poško-

zené JUDr. L. D., vadným. Odvolací soud poukázal na skutečnost, že JUDr. L. D. po celou dobu trestního řízení figurovala jako zmocněnkyně poškozené a tohoto postavení se nevzdala ani v okamžiku, kdy byla předvolána jako svědkyně k hlavnímu líčení konanému dne 27. 5. 2013. Je sice pravda, že fakticky u hlavního líčení poškozenou dne 27. 5. 2013 a posléze i při odročeném hlavním líčení dne 17. 6. 2013 zastupoval JUDr. I. D., ovšem činil tak toliko v substituci za výše jmenovanou zmocněnkyni. Tato vada podle odvolacího soudu způsobila nepoužitelnost svědecké výpovědi JUDr. L. D., ale rozhodně nezpůsobila nezákonnost celého předchozího řízení. Odvolací soud poté poukázal na skutečnost, že i bez důkazu svědeckou výpovědí JUDr. L. D. je vina obviněného jasně prokázána.

Lze tedy shrnout, že dovolání obviněného M. Č. se opírá o námitky, které nespádají pod žádný z taxativně vypočetných okruhů dovolacích důvodů v § 265b tr. ř., třebaže dovolatel je formálně podřadil pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Nejvyšší soud proto dovolání obviněného M. Č. podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl. Své rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Závěrem Nejvyšší soud pokládá za vhodné vyjádřit se, by nad rámec uplatněných dovolacích důvodů, k procesní námitce obviněného, vztahující se k postavení zmocněnce poškozeného, který je předvolán k hlavnímu líčení jako svědek v trestním řízení, a to ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř., podle něhož při hlavním líčení nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Nejvyšší soud především považuje za nutné zdůraznit, že zmocněnec poškozeného v trestním řízení zastupuje a dbá na dodržení všech práv toho, jemuž bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Práva zmocněnce poškozeného, ale i zúčastněné osoby, jsou obecně vymezena v § 51 odst. 1 tr. ř., přičemž po novele provedené zákonem č. 45/2013 Sb. byla významně posílena, neboť zákonodárce ve snaze posílit postavení poškozeného i zúčastněné osoby a zajistit kontradiktornost trestního řízení umožnil zmocněnci účastnit se od zahájení trestního stíhání úkonů trestního řízení v podstatě ve stejném rozsahu jako obhájci obviněného. Je vždy zásadně věcí poškozeného, kdy a koho svým zastupováním v trestním řízení pověří, případně zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si ale poškozený zmocněnce zvolí, mohou orgány činné v trestním řízení do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze výjimečně za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Podle § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. je důvod k vyloučení zmocněnce dán jen za podmínky, že v trestním řízení zmocněnec u hlavního líčení nebo veřejného zasedání vypovídá jako svědek, jako znalec podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník. Oproti obhájci, jehož postavení je neslučitelné s postavením svědka, znalce a tlumočníka v celém trestním řízení (srovnej znění § 35 odst. 3 tr. ř.) a který nejpozději od okamžiku, kdy podá svědeckou výpověď, je ze zákona vyloučen z dalšího výkonu obhajoby v téže trestní

věci, podání svědecké výpovědi zmocněnce z dalšího zastupování poškozeného zásadně nevylučuje a je pouze na poškozeném, zda s ohledem na obsah svědecké výpovědi, kterou zmocněnec podal, rezignuje na jeho další služby.

Z výše citovaného ustanovení navíc vyplývá, že **zákonodárce striktně omezil neslučitelnost postavení zmocněnce poškozeného a svědka výhradně na hlavní líčení a veřejné zasedání.** Je-li totiž zmocněnec v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání vyslýchán jako svědek, nemůže současně v témže stadiu trestního stíhání řádně realizovat práva, která mu jako zmocněnci poškozeného nebo zúčastněné osoby zákon přiznává. Zmíněný zásah do práva poškozeného nechat se zastupovat zvoleným zmocněncem tedy primárně slouží k ochraně jeho samotného, protože u zmocněnce, jenž má v řízení před soudem podat svědeckou výpověď, nelze vyloučit střet zájmů, a to zájmu svědka na tom, aby vypověděl úplnou pravdu a nic nezamlčel, a zájmu zmocněnce na úspěšném zastupování poškozeného, zejména pak na dosažení účelu adhezního řízení. Pokud by řízení před soudem bylo zatíženo vadou spočívající v kumulaci postavení zmocněnce poškozeného a svědka, neměla by taková vada zásadní dopad na zákonnost procesu z pohledu práv obviněného, ale mohla by negativně ovlivnit právě základní výkon práv poškozeného a hájení jeho oprávněných zájmů.

Poškozený není osobou, proti které se vede trestní stíhání, a proto je logické, že stát jeho práva nechrání měrou srovnatelnou s obviněným, kterému zaručuje dodržování všech jeho práv a chrání jeho zájem na spravedlivý proces i tam, kde obviněný na svá práva rezignuje. Zcela jasně je to patrné právě v otázce zastupování. Zatímco zastupování obviněného obhájcem z řad advokátů v případech tzv. nutné obhajoby je i v zájmu státu, který tím obviněnému garantuje právo na spravedlivý proces, a proto obviněnému obhájce ustanoví s výjimkou § 36b tr. ř. i v těch případech, kdy on sám si ho nezvolí, zastupování poškozeného je především v jeho vlastním zájmu a stát pouze vytváří veškeré podmínky pro to, aby poškozený mohl svého práva nechat se v trestním řízení zastupovat plně využít (srovnej § 51a tr. ř. zakotvující nárok poškozeného na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu). Z výše uvedeného vyplývá i **rozdílný postup v těch případech, kdy dojde ke kolizi postavení obhájce a svědka a zmocněnce a svědka.**

V prvním případě se obhájce podáním svědecké výpovědi diskvalifikuje z dalšího výkonu obhajoby obviněného, a to nezávisle na jeho vůli a stadiu trestního stíhání, protože primární je zájem státu na tom, aby byl obviněnému zabezpečen spravedlivý proces, a kumulace postavení obhájce a svědka by mohla ohrozit právo obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce, a to s ohledem na výše zmíněnou povinnost svědka vypovídat pravdu. Pro úplnost k tomu Nejvyšší soud dodává, že ani zjištěná kolize mezi postavením obhájce a svědka v téže trestní věci sama o sobě neznámá procesní nepoužitelnost důkazu svědeckou výpovědí obhájce, ale je zřejmým porušením práva na obhajobu a nutně vyvolává potřebu změny obhájce. Proto také podle ustálené judikatury v případě, že je v hlavním líčení vyslýchán obhájce jako svědek, zaniká od tohoto okamžiku jeho postavení obhájce (§ 35 odst. 3 tr. ř.). Za situace, kdy jde o případ nutné obhajoby, důkazy prove-

dené po tomto výsledku (nikoli tedy tento výsledek) jsou procesně neúčinné, není-li přítomen u hlavního líčení obhájce jiný. Pokud soud prvního stupně za takové situace přesto koná hlavní líčení, zakládá takový postup podstatnou vadu řízení podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., neboť v takovém případě je nejprve nutno rozhodnout o vyloučení takto vyslechnutého obhájce podle § 37a odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. (srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 10 To 514/2008, publikované pod č. 719/2009 v časopisu Trestní právo č. 7-8/2009).

V druhém případě kolize postavení zmocněnce a svědka je výhradně na vůli poškozeného, zda bude i nadále využívat služby zvoleného zmocněnce, nebo s ohledem na obsah jeho svědecké výpovědi na ně rezignuje a vypoví mu plnou moc k zastupování. Zákonodárce v tomto případě chrání zájmy poškozeného jen tím, že zakotvuje v již shora citovaném ustanovení § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. důvod k vyloučení zmocněnce v době, kdy v trestním řízení zmocněnec u hlavního líčení nebo veřejného zasedání vypovídá jako svědek, jako znalec podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočnick.

V posuzovaném případě z výše uvedených hledisek k žádnému procesnímu pochybení na úkor poškozené S. Č., ale ani obviněného M. Č. nedošlo, protože JUDr. L. D. podala svědeckou výpověď v hlavním líčení konaném dne 27. 5. 2013, a poškozenou u tohoto hlavního líčení fakticky zastupoval v substituci advokát JUDr. I. D.

Nejvyšší soud dále s ohledem na obsah uplatněné námítky obviněného konstatuje, že z ustanovení § 50 odst. 2 tr. ř., ani z jiného ustanovení trestního řádu rozhodně nelze dovozovat, že zmocněnec nemůže v řízení před soudem podat svědeckou výpověď s ohledem na to, že není nestranným svědkem, jak mylně toto ustanovení interpretoval obviněný (bod 2.3. dovolání), popř. také odvolací soud, který dovodil, že nepoužitelnost svědecké výpovědi zmocněnce poškozeného je v podstatě jedinou v úvahu přicházející sankcí za porušení ustanovení § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. V posuzovaném případě soud prvního stupně nepochybil tím, že JUDr. L. D., která ve věci vystupovala jako zmocněnkyně poškozené z titulu udělené plné moci, vyslechl jako svědkyni ke skutečnostem, které se odehrály za její účasti a byly pro řádné objasnění věci podstatné, a to přesto, že byla v uvedeném vztahu k poškozené S. Č., což bylo nutno samozřejmě hodnotit z hlediska její věrohodnosti, tak jako u každého jiného svědka, který má podobný vztah k poškozenému. Správně proto soud prvního stupně po zhodnocení tohoto důkazu ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. vzal tento důkaz v potaz ve svých hodnoticích úvahách o průběhu skutkového děje.

Podle názoru Nejvyššího soudu uvedený vztah zmocněnce JUDr. L. D. k poškozené S. Č. nemůže sám o sobě vést k nepřipustnosti provedení její svědecké výpovědi v hlavním líčení jako důkazu v trestním řízení, byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně. Zmíněný důkaz je procesně použitelný, protože byl získán zákonným způsobem, svědkyně vypovídala po řádném poučení podle § 101 odst. 1 tr. ř., a to poté, co byla v souladu s § 99 odst. 2 tr. ř. zbavena svou klientkou povinnosti mlčenlivosti. Její výpovědi byli osobně přítomni obviněný i jeho obhájce a bylo jim umožněno klást svědkyni dotazy a vyjádřit se k jejím tvrzením. K námítce ob-

viněného, že zmocněnec poškozeného má řadu procesních práv a v podstatě je stranou procesu, která má zájem na výroku o vině. Nejvyšší soud konstatuje, že to ještě samo o sobě nemůže být důvodem, pro který by zmocněnec nemohl vypovídat jako svědek, zejména jde-li o očitého svědka události, majících přímý vztah k projednávané obžalobě.

Nejvyšší soud připomíná, že podle § 89 odst. 2 tr. ř. za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, přičemž každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Podle § 97 tr. ř. je každý povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Hodnocení věrohodnosti a případné osobní zaujatosti svědka, který současně do té doby nebo i později vykonával funkci zmocněnce poškozeného, je otázkou zcela jinou, obdobně jako kupříkladu při hodnocení věrohodnosti svědecké výpovědi oběti trestného činu nebo osoby, která má na oběť silnou citovou vazbu a její

újmu pocítuje obdobně jako újmu vlastní. Při akceptaci námitky obviněného, že svědek – zmocněnec poškozeného je stranou kontradiktorního řízení (správně stranou ovšem není zmocněnec, ale poškozený – viz § 12 odst. 6 tr. ř.) a z tohoto důvodu má určité penzum informací získaných při realizaci svých procesních práv, tudíž nemůže podat svědeckou výpověď, aniž by nezatížil řízení nezhojitelnou vadou, by nebylo možné provést důkaz ani výsledkem poškozeného, který jako strana v hlavním líčení disponuje ještě širší škálou procesních práv a logicky je zainteresován na výsledku trestního stíhání obviněného ještě více než jeho zmocněnec. Z těchto důvodů neshledal Nejvyšší soud důvodné ani námitky obviněného M. Č. týkající se postavení zmocněnce poškozeného, který je předvolán k hlavnímu líčení jako svědek a vypovídá v tomto postavení v trestním řízení.

✦ Právní věta redakce.

Náhrada nákladů poškozeného v trestním řízení

Náklady vzniklé poškozenému v souvislosti s trestním řízením jsou samostatným specifickým institutem (majetkovou újmou sui generis), který netvoří součást škody způsobené trestným činem.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014

Odůvodnění:

Usnesením Okresního soudu v Třebíči ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. 1 T 177/2013, bylo podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. s odkazem na § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. a podle § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno trestní stíhání obviněných J. D., L. H., F. K., T. V. a M. N. pro skutky popsané pod body 1 – 3 výroku předmětného usnesení, jimiž měli obvinění J. D., L. H., F. K. a T. V. naplnit zákonné znaky přečinů výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, obviněný M. N. pak zákonné znaky přečinů výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku. Podle § 307 odst. 3 tr. ř. (soudem byl nesprávně uveden odkaz na § 307 odst. 2 tr. ř.) byla současně obviněným J. D., L. H., F. K. a T. V. stanovena zkušební doba v trvání patnácti měsíců, obviněnému M. N. pak zkušební doba v trvání dvou roků.

Usnesení soudu prvního stupně napadli poškození P. U. a V. N., zastoupení zmocněncem JUDr. M. K., stížnostmi, v nichž namítli, že nebyly splněny všechny podmínky pro postup soudu podle § 307 odst. 1 tr. ř., zejména jim nebyla uhrazena celá škoda způsobená trestným činem, neboť obvinění jim odmítli zaplatit náklady vzniklé přibráním zmocněnce. O těchto stížnostech rozhodl Krajský soud v Brně usnese-

ním ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 8 To 423/2013, jímž je podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení podal v neprospěch všech shora jmenovaných obviněných dovolání nejvyšší státní zástupce (dále též „dovolatel“), přičemž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l), písm. f) tr. ř.

V úvodu odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku, pro vyřešení otázky přípustnosti dovolání v této trestní věci, zmínil, že situace je do určité míry specifická v tom, že usnesení soudu prvního stupně bylo napadeno pouze stížnostmi poškozených, nikoli též stížností státního zástupce. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2003, sp. zn. 11 Tdo 577/2003, podle něhož je dovolání obecně přípustné ohledně toho obviněného, který podal opravný prostředek proti rozhodnutí soudu prvního stupně, resp. ohledně něhož podal opravný prostředek státní zástupce či jiná oprávněná osoba, však dovodil, že v předmětné trestní věci je dovolání přípustné.

K samotné podstatě dovolání pak poznamenal, že ačkoli i s ohledem na vyslovenou právní kvalifikaci jednání obviněných lze ve věci případně zvažovat postup ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř., pro jeho definitivní aplikaci je především nutné dovodit naplnění všech podstatných podmínek stanovených zákonem či z něj vyplývajících, a až v závislosti na tom učinit adekvátní rozhodnutí. Následně konstatoval, že se lze ztotožnit s tím, že většina podmínek nezbytných pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněných byla v dané trestní věci naplněna. Současně však zdůraznil, že zákonné podmínky nezbytné pro postup podle § 307 odst. 1 tr. ř. musí být splněny kumulativně, k čemuž podle jeho názoru v projednávané trestní věci nedošlo, jelikož nebyla naplněna podmínka uvedená v § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. – poškozeným P. U. a V. N. nebyla způsobena škoda v plném rozsahu nahrazena, ani nebyla uzavřena dohoda o její náhradě, ani nebyla učiněna jiná potřebná opatření k její náhradě. Pokud jde o škodu způsobenou trestnými činy, tu obvinění nahradili jak zdravotním pojišťovnám, kterým nárok vznikl v souvislosti s ošetře-

ním poškozených, tak i většine dalších poškozených. Rovněž poškození P. U. a V. N. škodu prostřednictvím svého zmocněnce vyčíslili, konkrétně na částku 20 840 Kč v případě poškozeného V. N. a částku 18 913 Kč v případě poškozeného P. U. Takto vyčíslená škoda sestávala z částek spojených s bolestným, újmou na majetku, náhradou nákladů spojených s léčením a úslou mzdou, a rovněž z nákladů spojených s právním zastoupením, respektive s přibráním zmocněnce JUDr. K. Zatímco první část nárokované a vyčíslené škody obvinění nijak nezpochybňovali, poškozeným ji hodlali nahradit, a dokonce ji i uhradili (přičemž skutečnost, že poškození tuto část úhrady odmítli převzít, nelze klást obviněným za vinu a zmíněná okolnost sama o sobě by možností využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání nebránila), zbylou část škody, konkrétně náklady spojené s přibráním zmocněnce, obvinění uhradit odmítli. Oba soudy však dovodily, že tato část, tedy náklady spojené s přibráním zmocněnce, nejsou součástí přímé škody, a tudíž pro podmíněné zastavení trestního stíhání není jejich úhrada nezbytným předpokladem. Podle dovolatele není tento závěr správný.

Podmíněné zastavení trestního stíhání, jakožto jedna z forem tzv. odklonu v trestním řízení, je prostředkem, který primárně slouží k urovnání konfliktu či konfliktního vztahu mezi poškozeným a obviněným. Jde o prostředek tzv. restorativní justice, zaměřující se nikoli na represii, ale spíše na obnovu poměrů mezi poškozeným a obviněným. Jedním z nezbytných předpokladů však je to, aby pachatel odčinil škodlivé následky, které svým trestným činem způsobil, tedy aby nahradil škodu či ji jiným obdobným způsobem dořešil. Náhrada škody způsobené činem by tedy měla být pravidelným způsobem vyrovnání obviněného s poškozeným. Škodu jako takovou lze definovat jako újmu spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předšlého stavu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj. 87/70). Skutečnou škodou je nejen již nastalé snížení majetkového stavu poškozeného, ale může jí být i to, co poškozený musí vynaložit na nápravu škodného stavu, který dříve vznikl. Z důkazů zajištěných v rámci trestní věci vyplynulo, že poškozeným P. U. a V. N. vznikla újma na zdraví i na majetku, a to právě v souvislosti s trestnými činy spáchanými obviněnými. Pro to, aby poškození svůj nárok řádně uplatnili, oprávněně a v souladu s trestním řádem udělili plnou moc zmocněnci JUDr. M. K. V přímé souvislosti s tímto krokem poškozených a v důsledku trestných činů obviněných bezpochyby poškozeným vznikly další náklady související s řádným uplatněním jejich nároků v trestním řízení. Obvinění proto byli, podle názoru dovolatele, povinni ke splnění podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání uvedené v § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. uhradit i takto vzniklé a uplatněné náklady poškozených, případně byli povinni uzavřít dohodu o jejich náhradě či učinit jiná obdobná opatření k jejich náhradě.

K závěru soudů, že uplatněné náklady poškozených spojené s přibráním zmocněnce tvoří pouze součást nákladů trestního řízení, jejichž náhradu lze uložit jen takovému obviněnému, který byl uznán vinným, a pokud tedy obvinění nebyli pravomocně uznáni vinnými, nelze jim povinnost k úhradě nákla-

dů řízení uložit, dovolatel namítl, že rozhodování ve smyslu § 154 tr. ř. se uplatňuje a má své místo jen v případě, kdy je soudy v souvislosti s rozhodováním o vině obviněného rozhodováno i o nároku na náhradu škody podle § 228 tr. ř. či § 229 tr. ř. Pokud by však bylo rozhodnuto o odklonu v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání, aniž by před tímto rozhodnutím byla dořešena otázka nákladů poškozených, vzniklých například v souvislosti s přibráním zmocněnce, v případě následného osvědčení obviněného po uplynutí zkušební doby by poškozený byl paradoxně v horší situaci, než která by nastala v případě trestního stíhání a uznání obviněného vinným. Nároku na náhradu nákladů, které mu v rámci trestního řízení vznikly, by se totiž již v trestním řízení podle § 154 tr. ř. nedomohl a jeho jedinou možností by bylo domáhat se dodatečně, se značným časovým odstupem od spáchaného skutku, svých nároků v řízení ve věcech občanskoprávních. Tento požadavek je podle dovolatele v rozporu s výše vyloučeným principem podmíněného zastavení trestního stíhání.

V této souvislosti nejvyšší státní zástupce poukázal na rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 13 To 490/2006, podle něhož povinnost k náhradě nákladů poškozeného skutečně nelze uložit obviněnému, u kterého bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, to ale nebrání poškozenému v řízení předcházejícím podmíněnému zastavení trestního stíhání uplatnit své nároky na náhradu dosavadních nákladů poškozeného do dohody ohledně náhrady škody způsobené pachatelem. Dále poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 1971, sp. zn. 4 Cz 1/1971, s tím, že byt' jde o civilní rozhodnutí staršího data, které řešilo do určité míry odlišný případ, lze z něj mimo jiné dovodit, že náklady poškozeného spojené s účelným uplatněním jeho práva v trestním řízení vedeném proti pachateli jsou majetkovou újmou, neboť v souvislosti s nimi došlo ke zmenšení majetku poškozeného. Tato újma přitom vznikla v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním pachatele. Poškozenému přitom nelze upírat právo, aby k řádnému uplatnění svých nároků použil služeb odborníka (advokáta).

Pokud Okresní soud v Třebíči v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání konstatoval, že uplatněný nárok poškozených vždy ve výši 10 000 Kč, spočívající v nákladech zmocněnce, není doložen žádným důkazem a jde pouze o jednu z položek uplatněného nároku ze strany poškozených, pak k tomu nejvyšší státní zástupce uvedl, že návrh na uložení povinnosti obviněným nahradit způsobenou škodu byl poškozenými v dané trestní věci uplatněn včas, přičemž záležitostí dalšího dokazování by bylo ověřování přesné výše náhrady škody, zejména ve smyslu prokazování výše uplatněných nákladů spojených s přibráním zmocněnce poškozenými.

S ohledem na shora uvedené nejvyšší státní zástupce vyjádřil přesvědčení, že i nárok poškozených na náhradu nákladů spojených s přibráním zmocněnce je třeba považovat za újmu vzniklou v souvislosti s trestným činem obviněných a před případným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání by měl být i ten dořešen některým ze způsobů naznačených v § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. Pokud se tak v projednávané trestní věci nestalo, nebyla splněna podmínka uvedená v tomto zákonném ustanovení. Okresní soud v Třebíči tedy

rozhodl ve věci všech obviněných o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. za absence k tomu zákonem stanovených podmínek. Jeho pochybení přitom neapravil ani Krajský soud v Brně z podnětu stížnosti poškozených. Tím došlo k naplnění uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř.

Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání za užití § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř., podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř., za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 8 To 423/2013, i předcházející usnesení Okresního soudu v Třebíči ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. 1 T 177/2013, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal věc Okresnímu soudu v Třebíči, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Pro případ, že by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným způsobem, než předpokládaným v § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř., vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

K tomuto dovolání se za podmínek § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřili J. D. a M. N. Oba shodně uvedli, že se naprosto ztotožňují s názorem vysloveným v usneseních soudu prvního i druhého stupně. Podotkli, že společně s ostatními obviněnými uhradili škodu zdravotním pojišťovnám, i ostatním poškozeným a patříčnou finanční částku, kterou však poškození P. U. a V. N. odmítli převzít. Pokud si jmenovaní poškození sami přibráli zmocněnce a nebyl jim ustanoven soudem, měli za to, že tyto náklady (za zmocněnce) nejsou součástí přímé škody a měli by si je hradit sami poškození. Oba také souhlasili s projednáním dovolání v neveřejném zasedání. Vyjádření ostatních obviněných neměl Nejvyšší soud do dne konání neveřejného zasedání k dispozici.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání. Přitom dospěl k následujícím závěrům:

Dovolání v dané věci je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., protože bylo rozhodnuto ve druhém stupni, dovolání napadá pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, přičemž směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání [usnesení uvedenému pod písmenem f) § 265a odst. 2 tr. ř.]. Na místě je dodat a v tomto směru přisvědčit nejvyššímu státnímu zástupci, že tento závěr plyne i z jím citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2003, sp. zn. 11 Tdo 577/2003, podle něhož je dovolání obecně přípustné ohledně toho obviněného, který podal řádný opravný prostředek proti rozhodnutí soudu prvního stupně, resp. ohledně něhož podal řádný opravný prostředek státní zástupce či jiná oprávněná osoba. Nejvyšší státní zástupce je podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost kteréhokoliv výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolá-

ni podle § 265f odst. 1 tr. ř., podal ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném týmž zákonným ustanovením.

Důvodem dovolání podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 1 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) (§ 265b odst. 1 tr. ř.). Předmětný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci, nebo byl-li zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv již v předcházejícím řízení byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. je naplněn tehdy, když bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

Nejvyšší soud shledal, že argumentaci dovolání nejvyššího státního zástupce je možné formálně subsumovat pod oba jim uplatněné dovolací důvody, jde však o námitky (a tím i dovolání jako celek) zjevně neopodstatněné.

Podle § 307 odst. 1 tr. ř. může v řízení o přečinu soud a v přípravném řízení státní zástupce se souhlasem obviněného trestní stíhání podmíněně zastavit, jestliže se obviněný k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a dále jestliže vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Účelem tohoto zákonného ustanovení je poskytnout podezřelému či obviněnému z přečinu možnost odklonu spočívající v tom, že není nutné přistoupit k vyslovení viny a trestu. Je proto určeno pro takové případy, v nichž je vhodné klást větší důraz na výchovný účel před represí a upřednostnit nahrazení škody poškozenému před vyslovením viny a příp. uložením a výkonem trestu odsouzeným. Preferuje tedy nápravu škodlivých následků protiprávního jednání před represivním trestním postihem obviněného. Jednou z podmínek je tak (jak shora citováno), že obviněný, resp. podezřelý musí nahradit škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřít dohodu, nebo učinit jiné potřebné opatření k její náhradě.

Podstatou dovolání nejvyššího státního zástupce je námitka, že i nárok poškozených na náhradu nákladů spojených s přibráním zmocněnce je třeba považovat za újmu vzniklou v souvislosti s trestným činem obviněných a před případným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání by měl být i tento nárok dořešen některým ze způsobů naznačených v § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Lze v obecné rovině připustit, že náklady související s přibráním zmocněnce jsou svého druhu majetkovou újmu na stra-

ně poškozeného, a stejně tak lze připustit, že tyto náklady mají svůj původ (jsou v příčinné souvislosti) se skutkem (příčinou), pro který je obviněný trestně stíhán a ohledně něhož jsou vedeny úvahy o podmíněném zastavení. Je však třeba zdůraznit právě skutečnost, že trestní řád striktně rozlišuje škodu způsobenou trestným činem a náklady trestního řízení, mezi něž zahrnuje i náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Podle § 154 odst. 1 tr. ř. byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Z uvedeného hlediska lze považovat ustanovení § 154 tr. ř. za ustanovení speciální ve vztahu k ustanovení § 43 tr. ř., jelikož náklady vzniklé poškozenému v souvislosti s trestním řízením považuje za samostatný, specifický institut (majetkovou újmu sui generis), který netvoří součást škody způsobené trestným činem.

Nutno přitom akcentovat, že rozhoduje-li soud (ve standardním trestním řízení, resp. trestním stíhání) o uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody, nemůže poškozenému v rámci výroku o povinnosti obviněného k náhradě škody přiznat náklady trestního řízení.

Již se zřetelem k této zásadní skutečnosti je zřejmé, že **za škodu v pojetí trestního řádu, jejíž úhrada, resp. dohoda o její úhradě, případně opatření k její úhradě je podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání, nelze považovat náklady poškozeného vzniklé v rámci trestního řízení (v souvislosti s trestním stíháním konkrétní osoby jako obviněného) včetně nákladů spojených s přibráním zmocněnce.**

To platí tím spíše, že nikdy nelze předjímat, zda v průběhu řízení nedojde k rozhodnutí o tom, že se v trestním stíhání původně podmíněně zastaveném pokračuje a že tak trestní stíhání, resp. trestní řízení, bude probíhat standardním způsobem, což pak musí platit i pro rozhodování o náhradě škody a nákladech řízení. Pokud by náklady řízení na straně poškozeného měly být v případě uplatnění institutu podmíněného zastavení trestního stíhání považovány za škodu, kterou musí obviněný uhradit nebo s poškozeným o její náhradě uzavřít dohodu, anebo učinit jiná potřebná opatření k její náhradě, pak by v případě rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání původně podmíněně zastaveném došlo k nepřijatelné anomálii ve srovnání s trestním stíháním, resp. trestním řízením, provedeným od počátku standardním způsobem. Je proto zjevně nedůvodné rozlišovat mezi obsahem pojmu škoda v rámci řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání a řízení standardního. V daných souvislostech je třeba poukázat i na prakticky obsahově totožnou dikci užitou stran pojmu škoda v ustanovení § 43 odst. 3 tr. ř. (škoda, jež byla poškozenému trestným činem způsobena) a v ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. (škoda, byla-li činem způsobena).

Argumentuje-li dovolatel rozhodnutím Krajského soudu v Hradci Králové (přesněji Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích) ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 13 To 490/2006, publikovaným pod č. 13/2008 Sb. rozh. tr., pak je na místě konstatovat, že Nejvyšší soud nijak toto roz-

hodnutí nezpochybňuje, současně je třeba uvést, že toto rozhodnutí nečiní závěr o tom, že by náklady zmocněnce byly součástí škody, jejíž úhrada, resp. dohoda o její úhradě či jiná opatření k její úhradě, by bylo podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání. Druhá právní věta pak pouze obecně konstatuje, že poškozený může vůči obviněnému uplatnit nárok na náhradu dosavadních nákladů trestního řízení (nákladů právního zastoupení zmocněncem) do dohody ohledně náhrady škody způsobené pachatelem ve fázi řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Nejde však o podmínku pro rozhodnutí podle § 307 odst. 1 tr. ř. Dlužno dodat, že zmíněná druhá právní věta není v odůvodnění předmětného rozhodnutí nijak argumentačně podložena.

K uvedenému je třeba dále zdůraznit, a to i v souvislosti s odkazem dovolatele na shora citovaná civilní rozhodnutí, že rovněž občanskoprávní řízení jasně rozlišuje mezi škodou jako objektivní hmotněprávní kategorií, která je předmětem žalobního návrhu, a náklady řízení (mezi něž patří i odměna za zastupování), jež stranám sporu vzniknou právě v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody a řízením o něm (§ 137 o. s. ř.). Patří se dodat, že výrok o náhradě nákladů řízení zpravidla (nikoli však bezvýjimečně) závisí (je založen) na výsledku řízení o meritě věci, jimž je vlastní, žalobcem narokovaná náhrada škody (§ 142 až § 150 o. s. ř.).

Nad tento rámeček je na místě (jak ostatně důvodně učinil již soud prvního stupně) uvést, že poškozenými uplatňovaný nárok na náhradu nákladů spojených s přibráním zmocněnce nebyl náležitě vyúčtován (v podání zmocněncem vypracovaném byly tyto náklady vyjádřeny pouze celkovou částkou 10 000 Kč ve vztahu ke každému z poškozených) a především nebylo doloženo, že by tyto náklady již byly poškozenými uhrazeny, tedy, že jim skutečně vznikly.

Přitom, právě se zřetelem k ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř., platí, že poškozený nemůže nárokovat více, než co skutečně zmocněnci zaplatil, maximálně však tolik, kolik přísluší zmocněnci podle advokátního tarifu (srov. např. Grívna, Grívnová: Určení výše odměny advokáta jako zmocněnce poškozeného v trestním řízení, Bulletin advokacie 11-12/2005, str. 46 a násl.). Lze doplnit, že Ústavní soud neshledal tento výklad předmětného ustanovení, podle něž nelze dovodit, že by v případě zvoleného zmocněnce bylo možné uplatňovat jiné náklady než ty, které již skutečně poškozenému vznikly, jako ústavně nesouladný (srov. např. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2311/12).

Na uvedeném nic nemění námitka dovolatele, že návrh na uložení povinnosti obviněným nahradit způsobenou škodu byl poškozenými v dané trestní věci uplatněn včas, přičemž záležitosti dalšího dokazování by bylo ověřování přesné výše náhrady škody, zejména ve smyslu prokazování výše uplatněných nákladů spojených s přibráním zmocněnce poškozenými.

Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné. S ohledem na shora uvedené důvody Nejvyšší soud v souladu s citovaným ustanovením zákona dovolání nejvyššího státního zástupce odmítl. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. tak učinil v neveřejném zasedání.

♣ Právní věta redakce.

Odpovědnost státu za škodu – důkazní břemeno

Za situace, kdy žalobce není schopen přesně určit a prokázat výši škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, přičemž však prokáže a odůvodní, že mu taková škoda vznikla, nemohou obecné soudy rozhodnout, že mu proto škoda nebude vůbec nahrazena nebo že mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou není příčinná souvislost. Obecné soudy v takové situaci určí výši vzniklé škody podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. II. ÚS 1430/13

Odůvodnění:

I. Předchozí průběh řízení

Ústavní stížností stěžovatel napadl v záhlaví tohoto usnesení uvedená rozhodnutí a navrhl jejich zrušení pro rozpor se svým ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces. Přitom odkázal na čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Dne 5. 10. 1998 stěžovatel podal návrh na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí dlužníka k uspokojení své pohledávky ve výši 3 000 000 Kč. Již dříve jiní dva věřitelé podali shodný návrh k uspokojení svých dluhů v souhrnné výši cca 1,5 milionu korun. Okresní soud pro Prahu-západ v řízení vedeném pod sp. zn. E 666/97 nařídil výkon rozhodnutí pro tyto tři oprávněné dne 23. 9. 1999. Usnesením ze dne 19. 3. 2001 byla stanovena cena nemovitostí na 7 726 480 Kč. Dne 30. 10. 2003 okresní soud vydal dražební vyhlášku. Avšak v mezidobí, dne 30. 7. 2003, byl na majetek povinného vyhlášen konkurz. Proto bylo dne 12. 9. 2006 řízení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí zastaveno. Nemovitosti byly v konkurzu dražbou prodány za 3 500 000 Kč. Vydražitel je následně, již bez dluhů, věcných břemen, či jiných právních povinností, prodal za 5 500 000 Kč. V konkurzu stěžovatel nakonec získal za svou pohledávku 177 392 Kč.

Stěžovatel následně podal proti státu žalobu na náhradu škody za nesprávný úřední postup z důvodu průtahů v exekučním řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon o odpovědnosti státu“). Argumentoval, že kvůli průtahům k výkonu rozhodnutí nedošlo před vyhlášením konkurzu. Pokud by k výkonu došlo, dosáhl by jistě uspokojení své pohledávky v plné výši. Škodu tedy vyčíslil na 5 397 971 Kč, což byla výše jeho pohledávky včetně úroků z prodlení ponížena o částku, kterou získal v konkurzu.

Napadeným rozsudkem Obvodní soud pro Prahu 2 žalobu stěžovatele zamítl, neboť neshledal, že by v exekučním řízení došlo k průtahům a nesprávnému úřednímu postupu.

Městský soud v Praze napadeným rozsudkem prvoinstanční rozhodnutí potvrdil. Oproti obvodnímu soudu shledal, že

v exekučním řízení došlo k neodůvodněným průtahům, neboť okresní soud byl v období mezi 19. 3. 2001 a 30. 10. 2003 nečinný. Neshledal však, že by stěžovatel prokázal výši škody vzniklé v příčinné souvislosti s tímto protiprávním jednáním. Podle městského soudu stěžovatel soudu nepředložil žádné důkazy svědčící o tom, za jakou cenu by předmětné nemovitosti byly prodány v době předcházející prohlášení konkurzu na povinného. Rovněž uvedl, že povinný měl více věřitelů a nelze vyloučit, že by se také přidali jako oprávnění k výtěžku z dražby nemovitostí. Závěrem soud uvedl:

„Žalobci se tudíž nepodařilo jednoznačně prokázat, za jakou cenu by byly nemovitosti vydraženy v období, jež předcházelo prohlášení konkurzu [...], ani v jaké výši by byl žalobce uspokojen z dražbou získaných finančních prostředků. Podle názoru odvolacího soudu tedy v důsledku absence podmínky příčinné souvislosti není možné dovést odpovědnost státu za škodu způsobenou žalobci nesprávným úředním postupem, ani nelze určit výši škody, která by tak [stěžovateli] vznikla.“

Napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele. Nejvyšší soud uznal, že nečinností okresního soudu v exekučním řízení evidentně došlo k porušení zásady rychlosti řízení. Avšak nezbytnou podmínkou vzniku odpovědnosti státu je také příčinná souvislost mezi právní skutečností, za niž se odpovídá (zde nesprávný úřední postup), a mezi vznikem škody, tedy je-li postup orgánu státu se vznikem škody ve vztahu příčiny a následku; samotná existence nesprávného úředního postupu škodu nepředstavuje. Dle Nejvyššího soudu se o odškodnitelnou majetkovou újmu proto jedná, pokud nesprávnost postupu (nečinnost) měla dopad do majetkové sféry žalobce, tedy jestliže nebýt této nesprávnosti, nedošlo by k tvrzené majetkové újmě. V tomto směru pak leží důkazní břemeno na žalobci, který nese břemeno tvrzení a důkazní břemeno o tom, že mu vznikla škoda a že je dána příčinná souvislost mezi vznikem škody a nesprávným úředním postupem.

Zjištěný skutkový stav podle Nejvyššího soudu „nedává reálný a jednoznačný podklad pro závěr, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl plně uspokojit svou pohledávku z výtěžku prodeje nemovitostí povinného. Závěr nižších instancí, že mezi nesprávným úředním postupem a vznikem tvrzené materiální újmy vztah příčiny a následku není, je tedy správný a též v souladu s ustálenou judikaturou.“

II. Argumentace stran

Stěžovatel má za to, že napadenými soudními rozhodnutími bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces. Vydaná rozhodnutí jsou nezákonná jednak z důvodu nezákonné aplikace platného práva, a jednak z důvodu rozporu s dobrými mravy.

Dle názoru stěžovatele je dána příčinná souvislost mezi škodou vzniklou stěžovateli a nesprávným úředním postupem Obvodního soudu Praha-západ v řízení vedeném pod sp. zn. E 666/97 a je tedy dána odpovědnost státu za škodu. Stěžovatel má za to, že došlo k nesprávné a tudíž i nezákonné aplikaci zákonných ustanovení o odpovědnosti státu za škodu, jakož i obecných ustanovení občanského zákoníku o podmínkách vzniku nároku na náhradu škody.

Stěžovatel se dále domnívá, že pokud soudy všech instancí

shodně konstatovaly, že v předmětném vykonávacím soudním řízení došlo k neodůvodněným průtahům v takové intenzitě, že tím došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces, a je-li stát za porušení práva na spravedlivý proces objektivně odpovědný, nelze žalobci odepřít právo na náhradu takto vzniklé škody, neboť by tím byl popřen samotný princip odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, a takový postup by byl i v rozporu s dobrými mravy a principem právního státu. Dle stěžovatele je příčinná souvislost mezi škodou vzniklou stěžovateli a jednáním, resp. nečinností soudu, dána již samotnou skutečností, že soud porušil jeho právo na spravedlivý proces. Výše vzniklé škody se pak rovná nároku, který po právu na základě pravomocného, vykonatelného rozsudku v předmětném řízení uplatnil a jehož výkon byl v důsledku porušení jeho práva na spravedlivý proces zmařen.

Stěžovatel se zásadně neztotožňuje s tvrzením, že není dána a že nebyla prokázána příčinná souvislost mezi vznikem škody na straně stěžovatele pochybením soudu spočívajícím v průtazích v soudním řízení. Dle jeho názoru právě a jedině v důsledku nesprávného úředního postupu, spočívajícího v nečinnosti soudu, byl zbaven možnosti realizovat své právo přiznané pravomocným soudním rozhodnutím. Z výsledku dražby v následně konaném konkurzním řízení zcela jasně vyplývá, že nemovitosti mohly být vydraženy v rámci výkonu rozhodnutí minimálně za cenu 3 500 000 Kč a tato částka mohla být v době, kdy byly splněny veškeré podmínky pro konání dražby v exekučním řízení, rozdělena pouze mezi věřitele v té době známé, jejichž počet z exekučního spisu jasně vyplývá. Jestliže tedy soud zavínil, že dražba nebyla provedena, je třeba vyjít ze situace vyplývající z exekučního spisu a nikoliv spekulovat o tom, že by se bývalo mohlo přihlásit více věřitelů. Pokud by tedy nedošlo k průtahům ze strany soudu, dosáhl by stěžovatel na základě dražby konané ve vykonávacím řízení uspokojení celé své pohledávky ve výši 3 000 000 Kč s příslušenstvím, nebo alespoň její podstatné části. V důsledku soudem zaviněných průtahů v řízení vedeném Okresním soudem pro Prahu-západ pod sp. zn. E 666/97 se stěžovatel ve vykonávacím řízení jím požadované částky nedomohl, a v konkurzním řízení byl uspokojen již jen částkou 177 392 Kč.

Obvodní soud pro Prahu 2 ve svém vyjádření pouze odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

Městský soud v Praze považoval stížnost za nedůvodnou a odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

Nejvyšší soud také odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí a uvedl, že ústavní stížnost pouze opakuje argumenty předložené již v dovolání.

Vyjádření účastníků byla stěžovateli zaslána, ten však své ho práva repliky nevyužil.

III. Hodnocení Ústavního soudu

A. Obecné principy

Podle čl. 36 odst. 3 Listiny má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Tento nárok na náhradu škody je ústavně zaruče-

ným základním právem [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 18/01 ze dne 30. 4. 2002 (N 53/26 SbNU 73; 234/2002 Sb.), či nález sp. zn. IV. ÚS 3377/12 ze dne 16. 5. 2013, bod 26].

Ústavní soud se ve své judikатурní praxi opakovaně zabývá rozhodováním obecných soudů o nárocích podle zákona o odpovědnosti státu, přičemž pravidelně konstatuje, že plně respektuje, že je zcela v pravomoci obecných soudů posoudit existenci podmínek pro vznik odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 3377/12 ze dne 16. 5. 2013, bod 25; či nález sp. zn. I. ÚS 215/12 ze dne 26. 9. 2013, bod 22; prakticky též nález sp. zn. I. ÚS 216/09 ze dne 27. 3. 2012 (N 58/64 SbNU 705)].

Zároveň však Ústavní soud ve své judikaturě zdůrazňuje, že při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona o odpovědnosti státu obecné soudy nikdy nesmí zapomínat na jejich ústavní původ a zakotvení. Je proto nezbytné v každém případě dbát na to, aby fakticky nedošlo k vyprázdňení dotčeného základního práva při použití jeho zákonného provedení. Jinak řečeno, aplikací zákona o odpovědnosti státu v případech odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu nesmí dojít, přímo ani nepřímou, k omezení rozsahu základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny, k jeho zúžení. Podle zákona o odpovědnosti státu je tedy nutno kompenzovat veškerou újmu, kterou by bylo možno namítat pod čl. 36 odst. 3 Listiny, nikoliv naopak (nález sp. zn. I. ÚS 4227/12 ze dne 12. 5. 2014, bod 15). V některých nálezech Ústavní soud kritizoval i formalismus obecných soudů, pokud shledaly absenci příčinné souvislosti [viz např. nález sp. zn. II. ÚS 3750/11 ze dne 20. 9. 2012 (N 162/66 SbNU 415), bod 18], či měl na existenci příčinné souvislosti názor opačný [nález sp. zn. II. ÚS 2085/08 ze dne 16. 9. 2009 (N 203/54 SbNU 519), bod 15].

V nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83) Ústavní soud vyslovil porušení práva stěžovatele na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny v situaci, ve které obecné soudy odmítly nárok stěžovatele, protože neprokázal výši vzniklé škody způsobené nezákonným rozhodnutím státu. Ústavní soud však shledal, že v dané situaci přesnou výši škody stěžovatel ani objektivně prokázat nemohl právě v důsledku samotného nezákonného rozhodnutí. Přitom odkázal na ustanovení § 136 občanského soudního řádu, dle kterého, lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy.

K podmínkám vzniku odpovědnosti státu za majetkovou újmu podle zákona o odpovědnosti státu se opakovaně vyjádřil také Nejvyšší soud. Například ve věci sp. zn. 28 Cdo 2294/2010 ze dne 26. 5. 2011 (a obdobně v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 2490/2011 ze dne 12. 9. 2012) uvedl, že i u objektivní odpovědnosti státu za škodu je nezbytným předpokladem jejího vzniku příčinná souvislost mezi právní skutečností, za níž se odpovídá (tj. mezi nesprávným úředním postupem), a vznikem škody, tedy je-li postup orgánu státu se vznikem škody ve vztahu příčiny a následku; samotná existence nesprávného úředního postupu škodu nepředstavuje. Majetková újma, jejíž vznik účastník odůvodňuje průtahy v řízení, je tedy odškodnitelná, jestliže včasné nevydání rozhodnutí mělo dopad do majetkové sféry účastníka, tedy pokud průtahy v řízení byly příčinou újmy spočívající v tom, že pohledávka nebyla dlužníkem uspo-

kojena. Jestliže se v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem stalo právo věřitele na plnění proti dlužníku fakticky nevymahatelným, a je již vyloučeno, aby bylo uspokojeno, je dána odpovědnost státu za takto vzniklou škodu. O odškodnitelnou majetkovou újmu se proto jedná, jestliže nesprávnost postupu (nečinnost) měla dopad do majetkové sféry žalobce, tedy jestliže nebýt této nesprávnosti, nedošlo by k majetkové újmě.

Ústavní soud si je také vědom obecné těžkosti prokazování příčinné souvislosti mezi nadměrnou délkou řízení a vznikem majetkové újmy. I proto konstrukce náhrady škody za nadměrnou délku řízení má své těžiště v náhradě nemajetkové újmy. V zásadě lze i akceptovat, že malé majetkové újmy mohou být v tomto konkrétním případě subsumovány do náhrad nemajetkové újmy. Nicméně tyto náhrady, které se pohybují v řádu desítek tisíc korun, těžko mohou působit jako dostatečné zadostiučinění za škodu řádově vyšší, což je situace v nyní projednávaném případě.

Ze soudní praxe upřednostňující náhradu nemajetkové újmy u nadměrné délky řízení vycházel i nedávný nálezný sp. zn. I. ÚS 4227/12 ze dne 12. 5. 2014, v němž mimo jiné Ústavní soud vyslovil, že dosud respektuje poměrně restriktivní přístup obecných soudů při posuzování nároků na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti státu za podmínky, že nárok stěžovatele na náhradu škody bude zohledněn při stanovení výše vzniklé nemajetkové újmy. Na rozdíl od tohoto nálezu však stěžovatel v nyní posuzovaném případě náhradu nemajetkové újmy nežádal a v úvahu tak přichází jen náhrada újmy majetkové.

B. Aplikace těchto principů na nyní projednávaný případ

V nyní posuzovaném případě obecné soudy s odkazem na výše zmíněnou judikaturu Nejvyššího soudu rozhodly, že nebyla splněna jedna z podmínek vzniku odpovědnosti státu, a to vztahu příčinné souvislosti mezi škodou a nesprávným úředním postupem. Ústavní soud nemíní v obecné rovině existenci tří podmínek (nesprávný úřední postup, vznik škody a existence příčinné souvislosti mezi nimi) pro vznik odpovědnosti státu zpochybňovat. Musí však posoudit, zda tyto podmínky nebyly v konkrétní věci aplikovány natolik restriktivně, že fakticky došlo k vyprázdňování stěžovatelova základního práva na náhradu škody za nesprávný úřední postup podle čl. 36 odst. 3 Listiny.

Městský soud v napadeném rozhodnutí uvádí, že stěžovatel neprokázal, za jakou cenu by byly nemovitosti před vyhlášením konkurzu vydraženy. Městský soud však nijak nezohlednil, že výsledek žádné dražby, která se nekonala, nelze s jistotou určit. Pokud tedy ke dražbě v tomto období nedošlo, a to z důvodu pochybení na straně státu, je pro stěžovatele nemožné prokázat přesně, za kolik by se nemovitosti vydražily. Tímto svým požadavkem tak na stěžovatele uvalil zcela nesplnitelné důkazní břemeno. Navíc k dražbě nedošlo před vyhlášením konkurzu právě z důvodu pochybení na straně státu. Nelze tedy toto pochybení nyní fakticky klást k tíži stěžovatele a založit na něm odmítnutí jeho nároku [obdobně srovnaj výše zmíněný nálezný sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83)].

Napadený rozsudek městského soudu byl následně potvrzen napadeným usnesením Nejvyššího soudu, který dodal, že zjištěný skutkový stav nedává jednoznačný podklad pro závěr, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl plně uspokojit svou pohledávku z výtěžku prodeje nemovitostí povinného.

Ústavní soud předně podotýká, že odůvodnění rozhodnutí obecných soudů o odmítnutí nároku stěžovatele se převážně vztahuje k tomu, že stěžovatel neprokázal přesnou výši škody, která mu měla vzniknout. Ani z odůvodnění městského soudu, ani Nejvyššího soudu není příliš zřejmé, proč se domnívaly, že stěžovatel neprokázal ani příčinnou souvislost mezi škodou a nesprávným úředním postupem státu. Dle názoru Ústavního soudu je nutno tyto dvě podmínky vzniku odpovědnosti, tedy škodu a příčinnou souvislost, rozlišovat, a skutečnost, že nelze přesně určit a prokázat výši škody, přece automaticky neznamená, že mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou není příčinná souvislost.

Takto nakonec v jiných svých rozhodnutích Nejvyšší soud postupoval. Například ve věci sp. zn. 28 Cdo 2490/2011 (rozsudek ze dne 12. 9. 2012), která měla velmi obdobné skutkové okolnosti jako nyní projednávaná věc, neboť došlo k průtahům v exekučním řízení iniciovaném dovolatelem a mezitím byla nemovitost prodána v jiném exekučním řízení, Nejvyšší soud shledal, že „[z]jištěný skutkový stav dává rovněž podklad pro závěr, že při podstatně včasnějším nařízení a provedení výkonu rozhodnutí by žalobce mohl uspokojit svou pohledávku zcela nebo zčásti z výtěžku prodeje nemovitosti povinného. ... Z toho plyne, že mezi nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci a vznikem této materiální újmy lze vztah příčiny a následku odůvodněně dovodit.“ Zrušujícím rozsudkem Nejvyšší soud nižším instancím nařídil, aby se v dalším průběhu řízení zabývaly tím, jaká částka požadované náhrady majetkové škody žalobci z titulu nesprávného úředního postupu státního orgánu náleží. Čili absence najisto postavené výše škody nebránila Nejvyššímu soudu učinit závěr, že je dána příčinná souvislost mezi nějakou výší škody a nesprávným úředním postupem.

Ústavní soud se domnívá, že takový měl být postup i v nyní projednávaném případě. Závěr Nejvyššího soudu, že stěžovatel neprokázal, že při dřívějším provedení výkonu rozhodnutí by mohl plně uspokojit svou pohledávku, je tedy z pohledu existence příčinné souvislosti irelevantní.

V nyní posuzovaném případě soudy shledaly v exekučním řízení nečinnost okresního soudu v období mezi dnem 19. 3. 2001, kdy byla stanovena cena nemovitosti, a 30. 10. 2003, kdy okresní soud vydal dražební vyhlášku. K vyhlášení konkurzu došlo dne 30. 7. 2003, kdy byl na majetek povinného vyhlášen konkurz. Z této časové posloupnosti je zřejmé, že kdyby k nečinnosti okresního soudu nedošlo, tedy nedošlo by k nesprávnému úřednímu postupu, tak by k vydání dražební vyhlášky a dražbě muselo dojít před vyhlášením konkurzu. Pokud tedy stěžovateli vznikla nějaká škoda tím, že ke dražbě nedošlo před vyhlášením konkurzu, je tato škoda v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem.

Nyní projednávaný případ je nutno odlišit od obdobného případu, který rozhodoval Evropský soud pro lidská práva (rozsudek ve věci Martins Moreira proti Portugalsku ze dne

26. 10. 1988, č. 11371/85) a kde ESLP dospěl k závěru, že je možné pouze spekulovat, zda by se stěžovatel dočkal zaplacení své pohledávky, kdyby předmětné řízení bylo ukončeno dříve. V tom případě však šlo o průtahy v řízení ve věci samé a k prohlášení konkurzu došlo jen několik měsíců po skončení tohoto řízení. V nyní posuzovaném případě však jde o průtahy v řízení vykonávacím, kde je mnohem užší vazba mezi průtahy a nemožností stěžovatele vymoci již dávno soudem uznanou pohledávku. Navíc je nutno poznamenat, že i v případě Martins Moreira ESLP stěžovateli určitou náhradu majetkové újmy přiznal (viz § 65).

Ústavní soud však na druhé straně nepřisvědčuje stěžovateli v jeho tvrzení, že výše škody je vždy dána výší pohledávky, která byla uplatněna v exekučním řízení. Tomu by tak bylo pouze za předpokladu, že by bylo postaveno na jisto, že kdyby výkon rozhodnutí proběhl včas a bez zbytečných průtahů, tak by stěžovatel obdržel v exekuci celý tento obnos. Výši škody je však nutno stanovit vždy s ohledem na konkrétní zjištěné okolnosti daného případu.

Obecně lze říci, že výše škody je dána rozdílem mezi částkou, kterou by stěžovatel v exekučním řízení vymohl, nebylo-li by nesprávného úředního postupu v tomto řízení, a částkou, kterou nakonec reálně dostal. Dokazování je tedy třeba vést ke zjištění toho, za kolik by se nemovitosti prodaly v případné dražbě v exekučním řízení. Je však nutno reflektovat, že přesný výnos z neuskutečněné dražby nikdy zjistit, a tedy ani dokázat, nelze. Nelze tedy po stěžovateli požadovat, aby prokázal, za kolik přesně by se předmětná nemovitost v době před prohlášením konkurzu prodala. Tuto nemožnost přesného vyčíslení nelze použít jako argument pro nepřiznání žádné náhrady škody.

Je nutno reflektovat, že v některých situacích je prakticky nemožné prokázat přesnou výši vzniklé škody, což by však nemělo bránit vzniku odpovědnostního vztahu. Tato situace v praxi velmi často nastává právě u škod vzniklých nadměrnou délkou řízení. Možným řešením je stanovení výše škody použitím uvážení na základě spravedlnosti, jak Ústavní soud naznačil již ve výše zmíněném nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83). Takové řešení přijímá judikatura Evropského soudu pro lidská práva, ve které se výše majetkové újmy způsobené nadměrnou délkou řízení stanovuje na základě spravedlnosti, či jiným slovem ekvity (viz např. rozsudky ve věcech Unión Alimentaria Sanders S. A. proti Španělsku ze dne 7. 7. 1989 č. 11681/85, § 45; Estima Jorge proti Portugalsku ze dne 21. 4. 1998 č. 24550/94, § 51; či Bořánková proti České republice ze dne 7. 1. 2003 č. 41486/98, § 67).

I když ke vzniku odpovědnostního vztahu došlo před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, nic nebrání aplikaci pravidla, že nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud, a ta je nyní explicitně vyjádřena v § 2955 občanského zákoníku jako právního předpisu subsidiárně použitelného v rozsahu, v němž majetkové právo neupravuje zákon o odpovědnosti státu. Nejedná se totiž o podmínku vzniku práva na náhradu škody, ale pouze o pomůcku, jak stanovit výši škody v situacích, ve kterých její výši nelze přesně prokázat. Ústavní soud již v citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 321/98 uložil obecným soudům stanovit výši škody s použitím uvážení na základě spravedlnosti. Ostatně obdobná metoda stano-

vení výše majetkové újmy vyplývá i z dlouhodobé judikatury Evropského soudu pro lidská práva a lze ji odvodit i z obecného principu obsaženého v § 136 občanského soudního řádu [srovnej nálezy sp. zn. II. ÚS 321/98 ze dne 5. 5. 1999 (N 67/14 SbNU 83)].

Spravedlivé uvážení, které má na mysli toto pravidlo, nyní obsažené v § 2955 občanského zákoníku, neznamená libovůli na straně rozhodujícího soudu. Spravedlnost je třeba určit na základě „jednotlivých okolností případu“, tak, jak vyplývají z dokazování. V nyní posuzované věci je například relevantní výnos z dražby předmětných nemovitostí v následném konkurzním řízení. I když samozřejmě každá dražba je jedinečná a nelze s jistotou dojít k závěru, že v jiné dražbě konané dříve by bylo dosaženo stejné ceny, přesto lze z tohoto výsledku vycházet. Relevantní jsou samozřejmě i další okolnosti, jako například počet věřitelů a výše jejich pohledávek přihlášených v exekučním řízení.

Městský soud v napadeném rozhodnutí, které bylo potvrzeno Nejvyšším soudem, však nemožnost stěžovatele s jistotou prokázat, za kolik by se nemovitosti prodaly v době před zahájením konkurzu, nijak nerefletoval, a naopak na této objektivní nemožnosti založil své rozhodnutí o odmítnutí nároku stěžovatele. Městský soud rovněž zcela pominul, že naprosto přesné vyčíslení výše škody není podmínkou vzniku odpovědnosti státu. Městský soud tím, že v napadeném rozhodnutí na stěžovatele uvalil nesplnitelné důkazní břemeno, nastavil podmínky pro vznik odpovědnosti státu natolik restriktivně, že fakticky učinil ústavně zaručené právo na náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem iluzorní. Přitom právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem je ústavně garantované právo, které nesmí být při použití jeho zákonného provedení vyprázdněno. Jinými slovy, toto základní právo je nutno vykládat tak, aby bylo účinné v praxi a nikoliv pouze teoretické a iluzorní. Tím pochybení městského soudu a Nejvyššího soudu dosáhlo takové intenzity, že došlo k porušení základního práva stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, garantované čl. 36 odst. 3 Listiny.

Co se týče napadeného rozhodnutí obvodního soudu, tak to je z ústavněprávního pohledu deficitní již z toho důvodu, že mylně, jak shledaly i nadřízené soudy, dovodilo, že v předmětném řízení k průtahům nedošlo. Přitom právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je rovněž ústavně garantovaným právem (viz čl. 38 odst. 2 Listiny). A tedy posouzení, zda v daném řízení došlo ke zbytečným průtahům, či nikoliv, je ústavněprávní otázkou a pochybení obecného soudu v tomto posouzení dosahuje ústavněprávní roviny. V důsledku tedy i obvodní soud napadeným rozsudkem porušil právo stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, zde představovaným nadměrnou délkou exekučního řízení.

C. Závěr

Ústavní soud tedy závěrem shrnuje, že při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona o odpovědnosti státu nesmí obecné soudy nikdy zapomínat na ústavní původ a zakotvení těchto nároků, přičemž aplikace zákona o odpovědnosti státu nesmí vést, přímo ani nepřímo, k omezení rozsahu zá-

kladního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny. Pokud tedy obecné soudy v řízení o náhradě škody podle zákona o odpovědnosti státu uvalí na žalobce nesplnitelné důkazní břemeno, učiní tak ústavně zakotvené právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem iluzorním, čímž dojde k porušení čl. 36 odst. 3 Listiny. Za situace, kdy žalobce není schopen přesně určit a prokázat výši škody způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, přičemž však prokáže a odůvodní, že mu taková škoda vznikla, nemohou obecné soudy rozhodnout, že mu proto škoda nebude vůbec nahrazena nebo že mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou není příčinná souvislost. Obecné soudy v takové situaci určí výši vzniklé škody podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu. Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je rovněž ústavně garantovaným právem (čl. 38 odst. 2 Listiny), a proto posouzení, zda v daném řízení došlo ke zbytečným průtahům či nikoliv, jakož i případné pochybení obecného soudu v tomto posouzení, dosahuje ústavněprávní roviny.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud dospěl k závěru, že

napadená rozhodnutí porušila stěžovatelovo právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem, garantované čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona napadená rozhodnutí zrušil.

V následném řízení je na obecných soudech, aby stanovily odpovídající výši vzniklé škody s ohledem na principy vyjádřené v tomto nálezu v bodech 31-38, tedy ve výši podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.

V novém řízení jsou pak obecné soudy vázány závěrem, který již byl učiněn městským soudem a Nejvyšším soudem, že v předmětném řízení došlo k neodůvodněným průtahům, a tedy nesprávnému úřednímu postupu. Zrovna tak jsou vázány právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v tomto nálezu, že mezi tímto nesprávným úředním postupem a škodou vzniklou stěžovateli, jejíž výši je třeba určit, existuje příčinná souvislost.

✦ Právní věta redakce.

Z judikatury Soudního dvora EU

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách¹ ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládána v tom smyslu, že se vztahuje na takové standardizované smlouvy o poskytování právních služeb, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, uzavřené mezi advokátem a fyzickou osobou, která nejedná pro účely, spadající do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

Rozsudek Soudního dvora EU C 537/13 ze dne 15. 1. 2015 ve věci řízení o předběžné otázce, týkající se nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách.²

Soudní dvůr rozhodl dne 15. 1. 2015 o předběžné otázce, podanou litevským Nejvyšším soudem a týkající se výkladu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách³ (dále jen „Směrnice č. 93/13/EHS“), kdy tento výklad souvisel s věcí návrhu na zaplacení odměny.

Původní spor

B. Šiba uzavřela s A. Devénasem, jakožto advokátem, tři standardizované smlouvy o poskytování právních služeb za úplatu. Uvedené smlouvy neuváděly způsoby platby odměny a lhůty, v nichž má k této platbě dojít, přičemž přesně neidentifikovaly ani jednotlivé právní služby, pro které byla uvedená platba vyžadována, ani odpovídající výdaje v souvislosti s poskytnutím právních služeb. Vzhledem k tomu, že B. Šiba neuhradila odměnu ve lhůtě stanovené advokátem, předložil A. Devénas věc litevskému soudu, přičemž se domáhal vydání

platebního rozkazu na zaplacení částky 15 000 litevských litas (LTL) v souvislosti s dlužnou odměnou. Soud návrhu vyhověl. B. Šiba následně podala odvolání a poté i kasační opravný prostředek u předkládajícího soudu. V kasačním opravném prostředku uvádí zejména, že soudy nižšího stupně nezohlednily její postavení spotřebitele, takže na rozdíl od toho, co v tomto ohledu ukládají vnitrostátní právní předpisy, neprovedly výklad sporných smluv v její prospěch.

Předkládající soud se domnívá, že je nezbytné posoudit, zda advokát vykonávající svobodné povolání může být kvalifikován jako „prodávající nebo poskytovatel“ a zda smlouva o poskytnutí právních služeb, uzavřená mezi advokátem a fyzickou osobou, představuje spotřebitelskou smlouvu se všemi souvisejícími zárukami pro uvedenou fyzickou osobu.

Předběžné otázky

Za těchto podmínek se Nejvyšší soud Litvy rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

1. Je třeba fyzickou osobu, které jsou na základě smlouvy o poskytování právních služeb za úplatu uzavřené s advokátem poskytnuty právní služby ve věcech, které se mohou týkat jejich osobních zájmů (rozvod manželství, vypořádání majetku mezi bývalými manžely apod.), považovat za „spotřebitele“ ve smyslu unijního práva v oblasti ochrany spotřebitelů?

2. Je třeba advokáta coby příslušníka svobodného povolání, který s fyzickou osobou uzavře smlouvu o poskytování právních služeb za úplatu, na jejímž základě se zavazuje poskytovat právní služby tak, aby této fyzické osobě umožnil uspokojit potřeby, které nesouvisí s její obchodní nebo výrobní činností

1 Zneužívajících klauzulích.

2 Dostupný na [www: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd246a8a98e79a4567b9328ae7cf1ee41b.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuQaxr0?text=&docid=161389&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=500248](http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd246a8a98e79a4567b9328ae7cf1ee41b.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuQaxr0?text=&docid=161389&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=500248).

3 Dostupná na [www: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:cs:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:cs:HTML).

nebo povoláním, považovat za „prodávajícího nebo poskytovatele“ ve smyslu unijního práva v oblasti ochrany spotřebitelů?

3. Spadají smlouvy o poskytování právních služeb za úplatu, které uzavře advokát vykonávající profesní činnost jakožto příslušník svobodného povolání, do oblasti působnosti Směrnice č. 93/13/EHS?

4. V případě kladné odpovědi na třetí otázku, jsou za účelem kvalifikace těchto smluv jako spotřebitelských smluv použitelná obecná kritéria, anebo se jejich kvalifikace jakožto spotřebitelské smlouvy řídí zvláštními kritérii? Je-li nutné pro kvalifikaci těchto smluv jako spotřebitelských smluv použít zvláštní kritéria, jaká jsou tato kritéria?

Závěry soudu

Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda musí být Směrnice č. 93/13/EHS vykládána v tom smyslu, že se vztahuje na takové standardizované smlouvy o poskytování právních služeb, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, které advokát uzavřel s fyzickou osobou, jež nejedná pro účely, které spadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

V tomto ohledu je třeba uvést, že se Směrnice č. 93/13/EHS vztahuje – jak vyplývá z jejího čl. 1 odst. 1⁴ a čl. 3 odst. 1⁵ – na klauzule obsažené ve „smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem“, které nebyly „sjednány individuálně“. ⁶ Směrnice též uvádí, že jednotná pravidla týkající se zneužívajících klauzulí se musí vztahovat na „všechny smlouvy“ uzavírané mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli. Směrnice tedy smlouvy, na které se vztahuje, definuje prostřednictvím odkazu na určitou vlastnost smluvních stran, podle toho, zda jednájí v rámci podnikatelské činnosti či nikoli. ⁷

Toto kritérium odpovídá myšlence, ze které vychází systém ochrany zavedený směrnicí, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Pokud jde o takové smlouvy o poskytování právních služeb, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, je nutno uvést, že v oblasti služeb poskytovaných advokáty v zásadě existuje nerovnost mezi „klienty-spotřebiteli“ a advokáty, a to zejména v důsledku asymetrie informací mezi těmito smluvními stranami. Advokáti totiž disponují vysokou úrovní odborných znalos-

ti, kterou spotřebitelé nezbytně nemají, takže pro ně může být obtížné posoudit kvalitu služeb, jež jsou jim poskytovány. ⁸ **Dle názoru Soudu tedy advokát, který jako ve věci v původním řízení v rámci profesní činnosti poskytuje za úplatu právní službu ve prospěch fyzické osoby, jednající pro soukromé účely, je tak „prodávajícím nebo poskytovatelem“ ve smyslu čl. 2 písm. c) Směrnice č. 93/13/EHS.** Na smlouvu o poskytování takové služby se tedy režim této směrnice vztahuje. Takové konstatování nelze vyvrátit veřejným charakterem činnosti advokátů, jelikož se čl. 2 písm. c) Směrnice č. 93/13/EHS týká všech aktivit souvisejících s určitou obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním bez ohledu na to, zda je příslušná fyzická nebo právnická osoba „veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná“, a jak uvádí její čtrnáctý bod odůvodnění, tato směrnice se vztahuje „rovněž na obchodní, výrobní nebo odborné činnosti veřejnoprávní povahy“.

Rozhodne-li se advokát, že ve smluvních vztazích se svými klienty použije standardizované klauzule, které předem sám vyhotoví nebo které předem vyhotoví orgány jeho profesní organizace, jsou tyto klauzule přímo začleněny do příslušných smluv na základě vůle tohoto advokáta. Rozhodnou-li se advokáti svobodně použít takové standardizované klauzule, které neodrážejí závazná právní a správní ustanovení ve smyslu čl. 1 odst. 2 Směrnice č. 93/13/EHS, nelze také tvrdit, dle Soudu, že použití posledně uvedené směrnice může narušit specifitu vztahů mezi advokátem a jeho klientem, jakož i zásady, na nichž je založen výkon povolání advokáta.

Pokud jde konkrétně o okolnost, že advokáti musí v rámci svých činností dbát na dodržování důvěrnosti vztahů s „klienty-spotřebiteli“, nepředstavuje, z pohledu Soudu, použití Směrnice č. 93/13/EHS na standardizované klauzule smluv o poskytování právních služeb překážku. Smluvní klauzule, které nebyly individuálně sjednány, zejména klauzule, které jsou vypracovány za účelem obecně rozšířeného používání, totiž jako takové neobsahují individualizované informace týkající se klientů advokátů, jejichž zveřejnění by mohlo narušit povinnost mlčenlivosti v souvislosti s povoláním advokáta. Je zřejmé pravda, že specifické vypracování smluvní klauzule, zejména klauzule týkající se způsobů výpočtu odměny advokáta, by mohlo případně – přinejmenším incidenčně – odhalit určité aspekty vztahu mezi advokátem a jeho klientem, které musí zůstat utajeny. Taková klauzule by však byla sjednána individuálně, a proto by se na ni Směrnice č. 93/13/EHS nevztahovala.

Pokud jde o takové smlouvy o poskytování právních služeb, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, přísluší předkládajícímu soudu, aby v souladu s čl. 5 první větou Směrnice č. 93/13/EHS⁹ zohlednil při posouzení jasnosti a srozumitelnosti smluvních klauzulí zvláštní povahu těchto služeb, a aby na základě druhé věty tohoto článku¹⁰ tyto klauzule v případě pochybností vyložil způsobem pro spotřebitele nejpříznivějším.

S ohledem na předcházející úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že Směrnice č. 93/13/EHS musí být vykládána v tom smyslu, že se vztahuje na takové standardizované smlouvy o poskytování právních služeb, jako jsou smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, uzavřené mezi advokátem a fyzickou osobou, která nejedná pro účely, které spadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

✿ Mgr. KAMILA HÁJČKOVÁ, odbor mezinárodních vztahů ČAK

4 „Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se nepřiměřených podmínek ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.“ Dostupné na [www: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:cs:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:cs:HTML)

5 „Smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

6 Viz rozsudek Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, bod 18.

7 Rozsudek Asbeek Brusse a de Man Garabito, EU:C:2013:341, bod 30.

8 Rozsudek Cipolla a další, C-94/04 a C-202/04, EU:C:2006:758, bod 68.

9 „V případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.“

10 „Při pochybnosti o významu některé podmínky má převahu výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější.“

Karel Klíma:

Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva

Wolters Kluwer, Praha 2015,
352 stran, 499 Kč.

Recenzovaná kniha je dílem hodným úcty jak z hlediska svého rozsahu, tak i obsahového pojetí, které zahrnuje prakticky všechna právní odvětví, v nichž dochází k realizaci Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Předchozí práce autora, ať již jde o vědecké monografie, vysokoškolské učebnice či vědecké encyklopedie, dokumentují jeho vědeckou způsobilost a erudici ke zpracování obsahově neobyčejně široké problematiky. Na vysoké vědecké úrovni analyzuje a domýšlí kvalitu reflexe Listiny základních práv a svobod v ustanoveních zákonů prakticky všech právních odvětví právního řádu České republiky. Již sám název knihy a zejména pak vědecké a pedagogické profese autora prokazují, že tak činí jako vysoce kvalifikovaný konstitucionalista, ale zároveň též jako zkušený advokát, který velmi dobře ovládá právní praxi. Vyslovení této teze vyplývá ze skutečnosti, že předmětem autorova zkoumání zdaleka není vědecká a odborná literatura, zpracovávající problematiku jednotlivých právních oborů, ale jsou to především právní prameny. Proto recenzovaná monografie neoslovuje pouze právní teoretiky, ale je též významným přínosem pro právní praxi, zejména advokátní a soudcovskou. Uvedená charakteristika se vztahuje na celé posuzované dílo, i když v některých částech, zejména úvodních, převládají aspekty teoretické, zatímco v částech následujících – a ty tvoří jednoznačně převažující část díla, jsou pohledy erudovaného teoretika i praktika vyrovnány, či někde i praktický rozbor právních předpisů převažuje. Je tedy možné již v této úvodní části recenze vyslovit závěr, že určení monografie Karla Klímy je mnohostranné. Zároveň je třeba zdůraznit, že takto pojatá monografie, zabývající se reflexí Listiny základních práv a svobod v celém právním řádu České republiky, dosud v na-

ší vědecké a odborné (praxi určené) literatury neexistuje.

Struktura recenzovaného díla je svébytná, a jak vyplývá z úvodních slov autora, je výsledkem jeho koncepčního přístupu k dané problematice. Ve strukturálním přístupu autor zdaleka nesleduje strukturu Listiny. Volí strukturální pojetí práce výlučně podle svého uvážení. Práce proto v žádné ze svých částí nemá komentářový charakter.

Přístupové hledisko vysoce vzdělaného a erudovaného znalce ústavního práva v celé práci převažuje. Zároveň práce prozrazuje, že autor je velmi dobře orientován nejen v ostatních právních oborech, ale též v politologii, sociologii a filozofii a nejsou mu vzdáleny přístupy přírodovědné, biologické a medicínské.

První část nazvaná *Pojetí ústavních deklarací* je strukturována do pěti koncizně rozvržených kapitol – 1. *Deklarace jako politické a revoluční dokumenty*. 2. *Ústavněprávní význam úpravy postavení práv člověka a občana*. 3. *Evropské pojetí lidských práv jako součást internacionalizace lidských práv*. 4. *Evropská úmluva a ústavní právo členských států Rady Evropy*. 5. *Evropská unie a základní lidská práva*.

Tato první část je vysoce kvalitní studií, která je základním východiskem k části druhé – *Pojetí a realizace zásad a hodnot Listiny ve vztahu k lidským právům a svobodám*. V části první zvláště oceňuji autorovo zaměření na vzájemné propojování ústavního práva a mezinárodního práva, které se stává předmětem velké pozornosti teoretiků i praktiků z oboru mezinárodního práva veřejného a ústavního práva od počátku 21. století, a zejména

pak v období uplynulých tří až pěti let.

Jak již bylo uvedeno, v části druhé je obsažena zasvěcená vědecká analýza prioritních (autor uvádí skromně „některých“) zásad a hodnot Listiny. Ve struktuře této části (je rozdělena na 13 kapitol a řádů, subkapitol) se odráží velmi specifický přístup autora.

V souvislosti s tímto rozvržením struktury vzniká úvaha recenzenta, zda nebylo vhodnější kapitolu 5. druhé části „*Zvláštní ústavní hodnotové složky realizace Listiny*“ (dále členěnou) zařadit až za kapitolu 11. „*Listina, přirozenost a důstojnost člověka*“. Stejně tak by recenzent spíše zařadil kapitolu 4., nazvanou „*Některé ústavněprávní otázky natality*“, do kontextu kapitoly 6. „*Ústavní koncepce práva na život*“. Rozhodujícím faktorem při posuzování druhé části je však myšlenková bohatost, mnohost úhlů pohledu autora na principiální hodnoty, které Listina obsahuje. K tomu přistupuje rovněž zdařile prováděná analýza toho, jakým způsobem z hlediska kvality ústavněprávní normotvorby jsou v ustanoveních Listiny tyto hodnoty vyjádřeny. Ve zpracování druhé části se výrazně projevuje také skutečnost, že autor je vynikajícím znalcem v oblasti ústavněprávní komparatistiky.

Pokud bychom přirovnali autorovo dílo k právnímu kodexu, lze říci, že část první až druhá mají charakter obecné části, zatímco části třetí až sedmá představují část zvláštní. Tyto části obsahují jednak ocenění zasluhující pasáže výkladové, jednak pasáže polemické, vyjadřující hodnotící stanovisko autora. Na poslední z nich je zaměřena pozornost recenzenta.

V centru zájmu odborníků právní praxe (a zde by recenzent znovu podtrhl zájem odborníků z řad advokacie a soudnictví) i právní teorie bude nepochybně část III., nazvaná „*Realizační vztah nového občanského zákoníku k Listině*“ a velmi specificky autorem členěná do kapitol. Tato část vyjadřuje řadu bohatých a originálních myšlenek autora, které recenzent přijímá jako obohacení diskuse o vztazích Listiny a nového občanského zákoníku. Zároveň však lze považovat některé zde uvedené závěry za diskusní. Jde zejména o následující vyjádření autora, podle něhož „*Zákonodárce zvolil originální deklaraci vztahu zákonné normy k normám ústavněprávním, kterou lze nazvat jako respekt k normě vyšší právní síly hledáním souladnosti ustanovení občanské-*

ho zákoníku, pokud by otázka souladnosti či nesouladu nastala. Občanský zákoník tak sice nikterak nenadřazuje Listinu nad ostatní zákony, ale (nepřímo) respektuje její zásadovost“ – (str. 76).

Podle názoru recenzenta tento výklad není zcela v souladu s ustanovením § 2 občanského zákoníku, předmětem analýzy autora je zde pouze § 2 odst. 1, a nikoli všechny tři jeho odstavce, které jsou navzájem významově provázány, jak to vyplývá z důvodové zprávy k celému § 2 občanského zákoníku; „Navržené ustanovení sleduje dvojí účel. Předně se hlásí k trvale platné Celsově myšlence *Scire leges non hoc est verba eorum tenere, sed vim ac potestatem* (znát zákony neznamená držet se jejich slov, ale pochopit jejich účinnost a sílu). Vzhledem k tomu se stanoví, že právo není samoučelné, a že se připíná k určité hodnotové soustavě, vyjádřené ve shodě s naším ústavním pořádkem právě a především zásadami práva přirozeného. Základní smysl je v pojetí, že přirozená práva člověka představují limit pro zákon, a nikoli naopak. Se zřetelem k tomu se navrhuje formulovat výslovné pravidlo, že výklad zákona (ve smyslu judikatury Ústavního soudu tzv. jednoduchého práva) může být správný, jen jde-li o výklad vykazující ústavní konformitu a respektující obecné právní principy plynoucí z ústavního pořádku, jakož i obecné zásady soukromého práva“¹.

Podle názoru recenzenta diskusní úvaha je do určité míry utvářena skutečností, že filozofická přirozenoprávní propracovanost a zároveň z tohoto hlediska koncepční propojenost jednotlivých ustanovení občanského zákoníku je na nesrovnatelně vyšší úrovni než u Listiny základních práv a svobod, kde navíc bylo pojetí základních lidských a ob-

čanských práv zatemněno nedůsledností a nepodařeností „názvů jejich rubrik, oddělovacích jednotlivé části Listiny, což vyvolává otázku, která práva a svobody jsou základními“.²

Podle názoru recenzenta občanský zákoník respektuje charakter Listiny základních práv a svobod jako zákona ústavního,³ a tím její nadřazenost nad ostatními zákony. Je však nutné zdůraznit, že občanský zákoník svou teoretickou propracovaností a systémovou propojeností všech ustanovení poskytuje neobyčejně kvalifikovanou základnu pro interpretaci práv a svobod obsažených v Listině.

Z tohoto hlediska lze zdůraznit, že občanský zákoník znamená neobyčejně významný přínos pro interpretaci, aplikaci a další vývoj konceptu lidských a občanských práv obsažených v Listině.

Jak interpretace, tak aplikace občanského zákoníku zejména soudy a především Ústavním soudem by se v budoucnosti mohly stát nepřímým podnětem k novelizaci ústavní úpravy lidských a občanských práv.

Za poněkud příliš apodiktický lze podle našeho názoru považovat názor autora recenzovaného díla, podle něhož vzhledem k tomu, že „nové pojetí občanského práva opouští zásadu rovného postavení účastníků občanskoprávních vztahů, staví vztahy na principu autonomie vůle“ (str. 80). Domníváme se, že ustanovením § 2 odst. 1 občanského zákoníku, vyjadřujícím, že každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, zdůrazněním v důvodové zprávě (§ 2 občanského zákoníku), že „úmyslem zákonodárce je vždy spravedlnost“⁴, jakož i ustanovením § 3 odst. 3 občanského zákoníku, že „Soukromé právo vyvěrá také z dalších – obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva“⁵ včetně té skutečnosti, že přirozenoprávní pojetí prostupuje celým občanským zákoníkem, nebylo zřejmě potřebné princip rovnosti účastníků zvýrazňovat, neboť princip rovnosti je neoddelitelnou hodnotou přirozenoprávního pojetí. V kontrastu s občanským zákoníkem z roku 1964 bylo nutno zřejmě zdůraznit onu autonomii vůle účastníků právních vztahů, která je příznačná pro pojetí nového občanského zákoníku. Proto by recenzent vyslovil poněkud odlišnou charakteristiku ob-

čanského zákoníku, zdůrazňující, že pro občanský zákoník je spíše charakteristická prevalence autonomie vůle účastníků nad obligatorní úpravou jejich právního chování.

Velmi zajímavé a pozoruhodné jsou úvahy autora o legalizaci až konstitucionalizaci nových právních pramenů, zejména právních zvyklostí, ústavních aspektech nového vymezení právní způsobilosti, definici charakteru přirozených práv a jejím ústavním rozměru, novém vymezení právní subjektivity a svéprávnosti ústavního rozměru, o občansko-právním rozšíření ústavněprávní úpravy nedotknutelnosti osob, ústavněprávních aspektech identifikace a soukromí člověka, ústavněprávním kontextu rodinného práva a ústavněprávním významu úpravy legalizace právnických osob.

Za přínosnou lze považovat v části III. kapitolu 14., nazvanou *Listina a právní formy realizace hodnot tvůrčí duševní činnosti*.

Část IV., nazvaná „Základní lidské (přirozenoprávní) hodnoty, jejich trestněprávní ochrana a zákonem dovolené ingerence státu“, je velmi zdařile teoreticky utříděna. Obsahuje také významné praktické dopady. Zejména recenzent oceňuje v kapitole 11. „Ochrana majetku a legální omezení majetku“ statě nazvané ústavněprávní pochybnost č. 1-5, v nichž autor dokládá protiústavní charakter některých ustanovení daňového řádu, umožňujících libovůli správce daně.

Pozoruhodnou z hlediska originálního autorova utřídění je část V. – „Listina a materiální podmínky života“. Je rozvržena do osmi kapitol: 1. Listina a právo vlastnit. 2. „Mimoústavní“ koncepce dědění majetku. 3. Ústavní základy vlastnictví. 4. Daně, poplatky a vlastnické právo z hlediska ústavnosti (zde opět nacházíme pozoruhodné myšlenky autora o některých otázkách ústavnosti daňového práva). 5. Listina a právo na práci. 6. Listina a ústavní koncepce práva podnikatele. 7. Ústavněprávní kontext veřejnoprávní pozice odborových organizací. 8. Veřejnoprávní zobrazení některých sociálních práv.

V části VI. nazvané *Politické svobody v pojetí Listiny v realizaci* se autor dostává k obsahově zcela „svě“ konstitucionalistické problematice. V logicky uspořádaném sledu se čtenář setkává s brilantním výkladem právního režimu politických práv a svobod, sdružování

1 Eliáš, K., a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Ostrava 2012, str. 62-63.

2 Srov. Pavlíček, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, 2. díl, Práva a svobody, Praha 2002, str. 40; Ještě kritičtější názor na utřídění základních lidských práv v Listině vyjadřuje recenzent ve své studii vydané krátce po přijetí Listiny – srov. Blahož, J.: Human Rights, their Guaranties and the Constitutional Judiciary in the CSFR, Austrian Journal of Public and International Law 43, Wien, New York 1992, str. 31-71 (zejména str. 35-38).

3 Srov. k tomu Pavlíček, V. a kol., op. cit., str. 32-33.

4 Srov. Eliáš, K., a kol., op. cit., str. 63.

5 Srov. tamtéž, důvodová zpráva k § 3, odst. 3, str. 65, 66.

v politických stranách z hlediska ústavního pořádku v ČR, institucionalizaci politických stran v ústavním systému, spolčování v české společnosti, analýzou volebního práva v ČR, jakož i s rozbohem „rezidua“ petičního práva. Autor zde vychází z pozic právněteoretických, politologických i sociologických, což je třeba výrazně hodnotit.

Závěrečná VII. část – *Právo na soudní a jinou právní ochranu* – je velmi rozsáhlá a bohatě rozčleněná do 13 kapitol. Prokazuje hluboké teoretické znalosti autora a zároveň jeho praktickou erudici v této oblasti jako advokáta. Výklad velmi široké materie je koncizní a formulačně úsporný. Přírůstek této závěrečné části pro právní praxi zejména advokacie považuje recenzent za velmi vysokou.

Závěrem je třeba zdůraznit, že Klímovova obsáhlá monografie přináší množství nových myšlenek, erudovaných analýz a výkladů neobyčejně rozsáhlých oblastí právního řádu, především tam, kde jejich vztah s Listinou základních práv a svobod je buď přímý, nebo zprostředkovaný. Velké množství originálně utříděného faktografického materiálu ocení jak právní teoretici, tak praktici. Recenzent se domnívá, že Klímovova kniha bude podnětem pro právníkovou veřejnost k polemikám a diskusím nad mnohými oblastmi právního řádu. Ze všech těchto důvodů je třeba vydání Klímovy knihy velmi uvítat.

doc. JUDr. JOSEF BLAHOŽ, DrSc.,
vedoucí vědecký pracovník Ústavu státu
a práva Akademie věd České republiky

**Martina Gajdošová,
Peter Kerecman:**

Prvé ženy v slovenskej advokácii

Veda, Bratislava 2015, 320 stran,
ISBN 978-80-224-1430-2.

Dějiny advokacie jsou nejen přehledem právních předpisů, které upravovaly toto povolání, a historii advokátního stavu a jeho samosprávy, ale též mozaikou osudů těch, kteří advokacii vykonávali jako advokáti, případně s ní blíže přišli do styku jako advokátní koncipienti. Au-

torskou dvojici recenzované publikace není nejen účastníkům každoročních konferencí o historii advokacie třeba dlouze představovat, stačí jenom dodat, že i téma, jemuž je monografie věnována, již zčásti na těchto konferencích otevřeli. Úsměvně ve vztahu ke shora uvedené úvaze je pak možné napsat, že do mozaiky těch, kteří dějiny advokacie nejen publikačně tvoří, se Peter Kerecman zapisuje mimo jiné jako košický advokát, Martina Gajdošová jako členka katedry teorie práva a ústavního práva Právnické fakulty Trnavské univerzity a bývalá advokátní koncipientka.

Téma žen v advokacii patří k těm, která pro daná období vždy dokreslují a do značné míry zjemňují sociologii advokátního stavu. Na Slovensku byla přitom výchozí situace obdobná jako v českých zemích, poněvadž možnost studovat práva zde byla ženám otevřena rovněž až v první Československé republice. Ačkoliv zde platil uherský právní řád, podmínky pro přístup k povolání advokáta se výrazně nelišily. Svoji roli zajisté sehrálo i otevření Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě na konci druhé dekady 20. století. Z uvedených důvodů je patrné, že kniha zavede čtenáře svým tématem především do třicátých let 20. století, v širším záběru do let dvacátých či naopak až do období pouornového.

Spoluautoři sesbírali nesmírně bohatý biografický materiál o jednotlivých advokátkách a advokátních koncipientkách, který dokázali podat velmi čtivou formou v kontextu dobové atmosféry. Je tak možné si učinit i biogram prvých žen, které se v meziválečném Slovensku rozhodly vstoupit na pole advokacie. Nežádka se jedná o dcery advokátů, soudců či obecně právníků, které si po právnických studiích koncipientskou praxi odbyvaly v rodinné advokátní kanceláři. I když většina z nich studovala v Bratislavě, některé získaly diplom i na Univerzitě Karlově. Dalším opakujícím se fenoménem je skutečnost, že slovenské ženy-advokátky, resp. advokátní koncipientky se provdaly za advokáty, s nimiž advokacii vykonávaly společně. Ukazuje se dále, že jen vcelku úzký okruh slovenských advokátů zaměstnával ženy jako advokátní koncipienty (*osnovníčky*). Zcela typologickým příkladem řečeného se stala Naděžda Ivanková, po matce vnučka advokáta a dcera advokáta Mila-

na Ivanky. Ta po studiích na Právnické fakultě Univerzity Komenského nastoupila do kanceláře svého otce. Již za studií se přitom provdala za Zdenka Quido Hradského, který byl posléze rovněž koncipientem svého tchána. Naděžda Hradská pracovala u svého otce devět, u manžela pět roků. Po únoru 1948 manželé Hradští emigrovali.

Spoluautoři přiblížili osudy celé řady advokátních koncipientek, které se rovněž nakonec nestaly advokátkami. Jednou z nich je i první zapsaná advokátní koncipientka Lujza Pappová, která prakticovala ještě dříve než jeho dcera u Milana Ivanky, posléze u Karola Glasera. Prakticovala celkem necelé tři roky a posléze „*už v advokátskej evidencii nie sú o nej záznamy*“.

Prvou slovenskou advokátkou se tak stala Alžběta Cziglerová, provdaná Wildmannová, zapsaná do seznamu advokátů 20. 6. 1931. Tato advokátka naopak zaměstnávala svého budoucího manžela Ernesta Wildmanna jako advokátního koncipienta. Po Vídeňské arbitráži zůstala rodina na maďarském území a Alžběta Wildmannová nesložila maďarskou advokátní přísahu, v důsledku čehož byla v listopadu 1938 vymazána ze seznamu advokátů.

Spoluautoři uvádějí, že většina prvých advokátek a advokátních koncipientek vykonávala advokacii v Bratislavě nebo v Košicích, přesto tomu tak nebylo výlučně. Zajímavá je pak pochopitelně partie o advokátkách a advokátních koncipientkách na Podkarpatské Rusi.

Ukazuje se, že ženy v advokacii i jejich „*principálové*“ z řad advokátů mu-

seli překonávat peripetie spojené s přetrvávajícím náhledem na postavení žen ve společnosti a ve svobodných povoláních. Četné ženy v advokacii posléze zasáhla i doba totalitních režimů, rasová perzekuce a válečné události.

Lze uzavřít, že do knihy se dá velmi dobře začíst, nejedem osud je zajíma-

vý a příkladný. Autoři doplnili text celou řadou obrazových příloh, počínaje fotografiemi a konče především dobovými dokumenty, vztahujícími se k výkonu advokacie či právnickým studiím. Recenzovaná kniha přesahuje rámec dějin advokacie a je nesmírně poutavým nahlédnutím do slovenských dějin

všeobecně. Pro zájemce z řad českých advokátů a advokátních koncipientů je k dispozici v pražské knihovně České advokátní komory.

♣ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
advokát v Praze a emeritní soudce
Ústavního soudu

Bulletin slovenskej advokácie prináša...

č. 5/2015

**JUDr. Alexandra Kotrecová, PhD.,
Mgr. Ľubomír Pagáč, LL.M.:**
1. január 2015 – medzník v preskúmaní rozhodcovských rozsudkov v spotrebiteľských veciach v exekučnom konaní?

Autoři v článku přibližují novou právní úpravu zakotvenou v zákoně o spotřebitelském rozhodčím řízení. Svoje zaměření zužují na rozbor rozhodčích nálezů vydaných ve spotřebitelských věcech jako exekučních titulech. Autoři provádějí komparaci právní úpravy účinné do 31. 12. 2014 a účinné od 1. 1. 2015, přičemž svoji pozornost soustřeďují zejména na řešení praktických otázek, které s uvedenou

problematikou vyvstaly. Mimořádný prostor autoři věnují otázkám materiálních účinků platnosti rozhodčího nálezu v intencích překážky res iudicatae.

JUDr. Matúš Filo, PhD.:
Registrácia pre daň z pridanej hodnoty a zábezpeka na daň

Autor v článku poukazuje na specifika registračního řízení pro daň z přidané hodnoty, na které navazuje institut záruky za daň. Vymezuje zákonné podmínky, při jejichž splnění je zdanitelná osoba

povinna složit záruku. Za přínos článku autor považuje zobecněný závěr z analýzy soudních rozhodnutí učiněných v rámci soudního přezkumu exekutivních aktů, ukládajících povinnost složit záruku za daň, která ve skutečnosti nejsou přezkoumatelná kvůli nejasnosti při určování výše záruky informačním systémem finanční správy, což značně ovlivňuje aplikaci tohoto institutu v praxi.

JUDr. Mikuláš Füleky, PhD.:
Monitorovanie zamestnancov na Slovensku

Cílem tohoto příspěvku je poukázat na jednotlivé formy zásahu do soukromého života na pracovišti, nabídnout řešení, aby nedošlo ke konfliktům mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Při analýze právního stavu vycházíme z mezinárodních dohod, primárního a sekundárního práva Evropské unie a též z aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie, které nám svoji judikaturou pomáhají při výkladu některých pojmů a ulehčují hledání hranice mezi soukromým zaměstnancem a oprávněnými zájmy zaměstnavatele. Samozřejmě reflektujeme i aktuální právní stav ve Slovenské republice a nejnovější novelizace a změny v oblasti pracovního práva.

Bulletin advokacie online

V posledních dnech byly na BA online www.bulletin-advokacie.cz publikovány tyto exkluzivní články:

- Akreditovaný oddlužovateľ v návrhu novely insolvenčného zákona aneb opravdu potrebujeme novou právnickou profesii?
- Nový občanský zákoník ve společnosti sítí
- Bezpečnostní opatření v informačních a komunikačních systémech
- Zastoupení podle soudního řádu správního
- K úvěru a zápůjčce
- Rozsudek, že mezi účastníky nebyl kupní smlouvou založen závazkový právní vztah
- Exekuční srážky ze mzdy v r. 2015: Nezabavitelné minimum, postupy, příklady
- Subsidiarita krajní nouze jako preference řešení způsobujícího co nejmenší možnou škodu?

Vzpouora na parníku Primátor Dittrich

Nevěřili byste, kolik bylo slavných lodí.

Začalo to v řeckém bájesloví lodí Argó a proslulými argonauty v čele s Iasonem. K argonautům patřil i Herkules, který musel veslovat z prostřední lavičky, aby loď nenakláněl k jedné straně a nepřevrhla se.

K slavným lodím pak patřily, jen tak namátkou, Mayflower (1620, otcové poutníci), HMS (His – Her Majesty's Ship) Bounty (1789, vzpoura u ostrova Pitcairn), HMS Victory (1805, mys Trafalgar a admirál Nelson), Loď komediantů (byť jenom jako muzikálová fikce, ale odpovídající realitě na Mississippi poloviny 19. stol.), nešťastný Titanic (1912), křižník Bismarck (1941), a možná i Costa Concordia (2012, ostrov Giglio a kapitán Schettino).

Ten, kdo se podíval do Obrazů z kulturních dějin ruské religiozity od prof. Putny, si možná povšiml zmínky o jiné slavné lodi, známé pod přezdívkou Loď filosofů. Šlo o luxusní německý výletní parník, který začátkem 20. stol. operoval na trase Štětín – Petrohrad. Jmenoval se Oberbürgermeister Haken. Hermann Haken byl dlouholetý vrchní starosta Štětína a o město i paroplavbu se významně zasloužil. Dodnes si ho tam s úctou připomínají, ačkoliv je teď Štětín polský, a Haken byl pochopitelně německého původu.

Porevoluční Rusko se hemžilo předrevolučními intelektuály. „Petrohradská kavárna“ byla ještě o hodně hnusnější než „pražská kavárna“ Miloše Zemana. Vladimír Iljič Uljanov, řečený Lenin, se na to už nemohl dívat, dal sestavit seznamy a v r. 1922 části kavárny rezervoval jednosměrné lodní lístky do Štětína na palubě Oberbürgermeistera Hakena. Šlo o dvacet pět mužů s rodinami, celkem 75 lidí, a byla to takové esa, jako třeba Nikolaj Losskij (1870–1965), Sergej Bulgakov (1871–1944) nebo Nikolaj Berdajev (1874–1948) a četná další. Řada z nich se po deportaci významně uplatnila v různých institucích na Západě, zejména v Berlíně, Paříži, Švýcarsku, New Yorku, ale i jinde. Mnozí pobývali, alespoň přechodně, i u nás, tedy na území 1. republiky, která se k nim chovala laskavě. Laskavost skončila s nástupem Adolfa Hitlera, a ruským filozofickým běžencům, pokud ještě žili, nezbylo, než se posunout dál na západ.

Pasažéři Oberbürgermeistera Hakena dopadli pořád ještě líp než ti, kteří odsun odmítli. Třeba Pavel Florenskij (1882–1937) skončil v gulagu, a tam ho v r. 1937 bez soudu zastřelili.

U nás v Praze jsme taky měli slavného vrchního starostu neboli primátora. Jmenoval se František Dittrich (1801–1875), byl to původem podskalský plavec (na vorech), pak předseda Pražské paroplavební společnosti (PPS), a dotáhl to nakonec až na toho primátora v r. 1870. PPS taky stavěla přepychové výletní parní-

ky, na nichž už můj pradědeček cestoval proti proudu Vltavy až do Štěchovic ke Svatojánským proudům, tehdy dosud existujícím. V r. 1891 dala PPS postavit pro tyto plavby zvlášť přepychové a výkonné parník a nazvala ho Primátor Dittrich. Později byl Primátor Dittrich přejmenován na Vyšehrad, a nejsem si jist, zda se po nějakých opravách pod tímto jménem dosud neprojíždí po našich vltavsko-labských povodích. Technika bývala dřív trvanlivější než dnes.

Je dobře, že jsme touto technikou vybaveni. Seznamy pražských lumpenkavárníků má horlivý Ovčáček jistě již připraveny, jako je měl v r. 1922 připravené Lenin, a zbývá rozhodnout, jak parník Vyšehrad zase přejmenovat. Mohl by to být parník Primátor Bém nebo Hudeček. Zvlášť efektní by byla parnice Primátorka Krnáčová. Dittrichovi stačí ta ulice mezi Palackého náměstím a Resslovkou. Přejmenování by se mohlo uskutečnit zároveň s otevřením tunelu Blanka letos na podzim. A pak už šup s těmi lumpy až do Hamburku nebo aspoň do Drážďan. Mezi tím už zajisté bude taky dokončen i jez u Děčína.

Je-li tohleto vůbec humor, tak je pořádně šibeniční. Teď tedy vážně. Jak se to u nás děje už celkem periodicky od Jana Ámose Komenského, hrozí nám další vlna emigrace. Hrozí opravdová válka na Ukrajině, v níž může jít o celou naši národní existenci. A aby toho nebylo dost, advokáti vyhlásili válku státním zástupcům a policajtům. Hrozí nám mobilizace, odvody, polní khaki taláry, cvičák a kvérgrify pod velením osvědčených hybridních bojovníků. Kde jsou ty doby, kdy jsme my advokáti po listopadu 1989 s předsedy Nejvyššího soudu a generálními prokurátory přemýšleli o nahrazení vlády komunistů vládou práva, a s některými si i přátelsky tykali!

Chtějí-li si spolky ostrořelců cvičit kvérgrify a pořádat repliky historických právních bitev v dobových kostýmech, nikdo jim v tom nebrání. Každý má nějakého koníčka. Ale stavovská organizace, pověřená samosprávou stavu a za celý stav odpovědná, si nemůže žádné adrenalinové hrátky dovolit. Na místě je bezodkladné jednání o příměří na úrovni dvou rovnocenných úřadů státní správy, tedy ČAK a NSZ.

Tak jo. Poslední (právní) bitva vzplála, dejte se na pochod! Ale beze mne. Já rekrutem být už nechci. Ať si rukují ostrořelci. Já chci mít standardní advokátní komoru s povinným členstvím, a ne Unii ostrořelců.

Unie ostrořelců advokacii nereprezentuje. To je úkolem ČAK, a ta se musí umět od ochotníků distancovat. Pokud jde o mne, já se ochotnickým představením rád zasměju, i když čackého kapitána Korkorána v podání Vlasty Buriána ve Vzpouře na parníku Primátor Dittrich nikdy nepřekonají. Dámy a pánové, víte kde je brzda? Neměli byste na ni šlápnout?

Červen 2015

✿ KAREL ČERMÁK

seriál:

Dění v regionech

Advokáti ve východních Čechách

JUDr. MILAN JELÍNEK, regionální představitel ČAK ve Východočeském regionu

Na stránky našeho stavovského časopisu, který je právem považován za jeden z nejlepších odborných časopisů v České republice, se vrátil seriál, který má přiblížit advokátní veřejnosti dění a život advokátů v jednotlivých regionech, dříve krajích a dnes kra-

jích působících podle soudního dělení naší země.

Návrat obdobného seriálu nutí k úvaze, zda ten předchozí, který proběhl před několika lety, měl takový úspěch a takový pozitivní ohlas, že si jej čtenáři sami vyžádali, anebo zda ti, kteří jej mohli před několika lety číst, jsou ve věku, kdy jejich postupně mizící paměťové schopnosti vyžadují, aby se jim existence regionů a život v nich znovu připomněl. Obávám se, že půjde spíše o ten druhý důvod, a obávám se, že tento seriál nebude ani patřit k těm částem jednotlivých čísel Bulletinu, kam se bude upínat největší čtenářská pozornost a kam se budou čtenáři opakovaně vracet.

Dalo by se tedy v tuto chvíli říci, že postačí zveřejnit jen stručná suchá data o tom, kdo, jak a čím se o advokáty v regionu tak trochu stará, a tím by mohl být obsah informace vyčerpán. Jakkoli mi přirozená lenost napovídá, že bych tak měl učinit, nedá mi to a chci přece jen suché informace trochu rozšířit a oživit, snad literárně stravitelnější formou.

Východní Čechy jsou tradičně nejvíce navštěvovány na podzim a v zimních měsících. Na podzim se sjíždějí fanoušci motoristického a dostihového sportu a v zimě proto, že mají na svém území vlastně nejvyšší a rozlohou největší zasněžené pohoří Krkonoš a Orlických hor. Lze i připomenout, že se Východočeský region může pochlubit řadou akcí kulturních, především hudebních, a je místem jednoho z neúspěšnějších oblastních divadel, ke kterému se váže dvacetiletý mezinárodní festival Divadlo evropských regionů, a tak se může náš re-

gion pochlubit řadou kulturně zdatných advokátů všech věkových skupin, kteří se kulturního dění často a rádi účastní.

Chtělo by se říci, že pro stavovskou veřejnost je Východočeský region také sídlem významných a tzv. renomovaných advokátních kanceláří, ale postačí, pokud se pochlubí tím, že na jeho území působí nejlepší regionální advokátní kancelář a nejméně dvě velmi doporučované advokátní kanceláře v trestních věcech (oceněné v rámci soutěže Právnická firma roku). Shledáme-li, že vyhodnocení nejlepších advokátů či kanceláří, probíhající každý rok, se v jednotlivých oblastech práva dotýká, téměř výhradně, advokátních kanceláří působících v Praze, stojí to, že ve Východočeském regionu působí nejméně tři doporučované, dokonce nejlepší, advokátní kanceláře, určitě za zdůraznění.

Neznamená to ovšem, že by advokátní stav Východočeského regionu byl nějak výjimečný a odlišný od krajů ostatních, že by mezi advokáty našeho regionu nebyli také ti zlobiví, kteří čas od času musejí přijmout kárnou žalobu a bránit se kárnému obvinění, nebo alespoň více nebo méně důvodným stížnostem občanů, nebo podnětů ze strany justičních, především soudních orgánů. To vše se jistě odehrává i v našem regionu, i když rozhodně nejde o masovou záležitost. Pokud stížnosti a připomínky občanů procházejí přes regionální pracoviště ČAK, pak jde o případy téměř ojedinělé. Agendu v tomto směru regionální pracoviště nemá nijak rozsáhlou.

Jeden ze seminářů konaných pro advokáty.

Mnohem rozsáhlejší je **agenda spojená s žádostmi občanů o určení advokáta**, i když okruh žadatelů se postupně krystalizuje jen na několik osob, o kterých se možná dá s úspěchem hovořit jako o osobách kverulujících. Regionální pracoviště se nicméně těmito stížnostmi zabývá, úzce spolupracuje s příslušným oddělením ČAK v Brně a nesetkalo se s nějakými zásadními výhradami ani ze strany občanů, ani ze strany ČAK k této své činnosti.

Regionální pracoviště čas od času dostává podněty advokátů či advokátek, jejichž obsahem je pochybnost nebo docela i stížnost, týkající se práce některého z dalších kolegů či kolegyně. Je-li to svým obsahem možné, snaží se regionální pracoviště tyto případy řešit a ve většině případů se skutečně docílí případné nápravy bez jakéhokoliv dramatického vypětí.

Regionální pracoviště také čas od času poskytuje některé základní informace a stanoviska, která se týkají běžného profesního života advokátů, především v oblasti účtování právní pomoci.

Regionální pracoviště tradičně a dlouhodobě spolupracuje s justičními orgány na území kraje. Zajišťovalo v několika posledních letech pravidelná pracovní-společenská setkání se zástupci soudů, státních zastupitelství, a notářské a exekutorské komory. Kvalita této dlouhodobé spolupráce se promítá i do vzájemné důvěry při řešení některých drobných vad či chyb, jichž se může dopustit advokát, soudce nebo státní zástupce vůči ostatním kolegům, a také do vstřícnosti především soudních orgánů spolupracovat či poskytnout organizační podporu akcím, které ve Východočeském regionu organizuje Česká advokátní komora.

Standardní a naprosto běžnou činností regionu je **organizace vzdělávání**, především pro advokáty. Tradičně region zajišťuje tři až čtyři celodenní semináře k aktuálním otázkám legislativy a rozhodovací praxe. Kvalita seminářů přitahuje každý rok více zájemců, takže některé ze seminářů musely být nad původní plán pro advokáty přidávány. Aby regionální pracoviště nemohlo být podezíráno z jakéhosi královéhradeckého centrismu, snaží se, aby o semináře nebyly ochuzeny ani Pardubice, tradičně trochu žárlící na Hradec Králové. To ale platí i o jiných, např. společenských akcích.

Sportovní život východočeských advokátů je bohatý více organizačně než samotnou sportovní aktivitou východočeských advokátů. Neplatí to snad jen o fotbalistech, kteří pokračují v poměrně dávné tradici vysoké úrovně východočeských fotbalistů v řadách advokacie. Na rozdíl od týmů, které v našem regionu působí v soutěžích pořádaných Fotbalovou asociací ČR a tradičně každoročně buď ohrožovaných sestupem, nebo nejistým postupem do vyšší soutěže, je výkonnost východočeské fotbalové reprezentace trvale na vysoké úrovni a potvrzují to každoroční čelná umístění východočeského týmu v turnajích pořádaných střídavě v Západočeském nebo Jihočeském regionu. Proto bylo zklamáním snad jen výjimečné selhání tohoto skvělého celku při celostátním turnaji, který náš region zorganizoval v roce 2014 v Pardubicích a jehož se zúčastnila více než stovka advokátů – fotbalistů.

Účastníci nohejbalové části Kubečkova memoriálu v Náchodě.

Zasedání členů regionální rady. Zleva: Jiří Janeba, Lukáš Slanina, Milan Jelínek a Vítězslav Paděra.

Těm, kteří jsou v advokacii delší dobu, není nutné představovat **Krakonošův pohár** anebo **Kubečkův memoriál**, sportovní akce s tradicí trvající několik desítek let. Krakonošův pohár každoročně přiláká několik desítek aktivních běžců na lyžích a obsadí tradiční 8 km dlouhou trať ve Špindlerově Mlýně, pod Dívčími lávkami u restaurace Myslivna, která je místem vyhlásování vítězů.

Kubečkův memoriál, tedy turnaj ve volejbale dvojic, vznikl kdysi v advokacii a první ročníky se konaly v Praze, ještě pod taktovkou otce nynějšího předsedy Ústavního soudu. Později z Karlova přesídlil do východních Čech, do Náchoda, kde se organizace ujal JUDr. Zdeněk Kubeček, dlouholetý advokát a vedoucí advokátní kanceláře v Náchodě. Pravidelné konání tohoto turnaje bylo dočasně přerušeno v 90. letech minulého století, ale od počátku tohoto století se vrátilo do Náchoda, i když nikoliv na kurty TJ Start Náchod, ale nově do areálu Rubeny Náchod. I tohoto turnaje se účastní několik desítek deblových fanatiků a v poslední době k tomu ještě přibývá turnaj v nohejbalu dvojic. Tato červnová akce si právem zaslouží pozornost a zájem advokátů a lze jen doufat, že ten se bude ještě zvyšovat.

Výčet činností regionálního pracoviště je snad úplný. Postačí na závěr konstatovat, že zajistit takový bohatý program nemůže jedinec, navíc svým věkem již pomalu mávající advokacii na rozloučenou. Poděkování za práci regionu proto patří především nastupující „bafuňářské“ advokátní generaci, v současné době představované Jiřím Janebou a Lukášem Slaninou, advokáty z Hradce Králové, a členem regionální rady Vítězslavem Paděrou, advokátem v Pardubicích. Jím nepochybně bude patřit budoucnost, a to i v práci pro zdar a prospěch celé advokátní veřejnosti východních Čech.

Jižní Čechy

regionální představitel
JUDr. Milan Jelínek
 Resslova 1253
 500 02 Hradec Králové
 tel.: 495 534 081
 e-mail: jelinek@hjf.cz

zástupci
JUDr. Jiří Janeba
 Divišova 882
 500 03 Hradec Králové
 tel.: 491 114 232
 e-mail: kancelar@advokatHK.cz

Mgr. Lukáš Slanina
 Komenského 266/3
 500 03 Hradec Králové
 tel.: 493 814 900
 e-mail: slanina@slanina-advokat.cz

Zvýšení limitu pojistného plnění v hromadném pojištění advokátů

Od 1. 1. 2016 nastává účinnost dodatku č. 26 k rámcové pojistné smlouvě č. 2904309313, o profesním pojištění advokátů zapsaných v seznamech vedených Českou advokátní komorou, v úplném znění (dále jen „hromadné pojištění advokátů“).

WI-ASS ČR s. r. o. po dohodě s vedením České advokátní komory vyjednal s Generali Pojišťovnou a. s. velmi příznivé podmínky, za kterých k navýšení limitu pojistného plnění dochází.

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ

Pojištěnými v rámci hromadného pojištění jsou advokáti, zapsaní do seznamu České advokátní komory, kteří vykonávají advokacii samostatně nebo ve sdružení. Pro tyto advokáty je tedy s účinností od 1. 1. 2016 v rámci hromadného pojištění advokátů navýšen základní limit pojistného plnění na 5 000 000 Kč.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží České advokátní komoře pojistný certifikát dosvědčující, že je individuálně pojištěn. Rozsah takového pojištění nesmí však být užší, než by činil v případě hromadného pojištění advokátů, a minimální limit pojistného plnění nesmí být nižší, než který stanoví usnesení představenstva České advokátní komory.

LIMIT POJISTNÉHO PLNĚNÍ

V souvislosti s navýšením limitu pojistného plnění na 5 000 000 Kč dojde od 1. 1. 2016 také ke zvýšení ročního pojistného na částku 6 700 Kč. Stávající široký rozsah pojistného krytí zůstává zachován, stejně jako výše spoluúčasti na každé pojistné události (10 %, min. 10 000 Kč, max. 50 000 Kč).

Celkový roční limit pojistného plnění ve výši 5 000 000 Kč je dle doplňkových pojistných podmínek rámcové pojistné smlouvy sjednán ve dvojnásobku. Znamená to, že limit pojistného plnění je pro jednu pojistnou událost 5 000 000 Kč a limit pojistného plnění pro všechny pojistné události nastalé v ročním pojistném období nesmí přesáhnout dvojnásobek základního limitu pojistného plnění.

Pojištěný si v navazujícím připojištění dle doplňkových pojistných podmínek hromadného pojištění advokátů může dále zvolit zvýšení limitu pojistného plnění nad 5 000 000 Kč. Limit pojistného plnění lze zvyšovat po celých milionech až do výše celkového limitu pojistného plnění 70 000 000 Kč v časovém rozsahu pojištění na principu příčiny. Zvýšení limitu pojistného plnění se sjednává za příplatek (např. u advokáta vykonávajícího advokacii samostatně je příplatek 1 000 Kč za každé zvýšení o 1 000 000 Kč).

Princip příčiny znamená, že pojištění se vztahuje na po-

vinnost pojištěného k náhradě škody nebo jiné újmy, vzniklé na základě příčiny škody nebo jiné újmy, k níž došlo v době trvání pojištění, tedy pokud příčinou škody nebo jiné újmy bylo konání nebo opomenutí pojištěného nebo protiprávní stav z doby trvání pojištění. Pojištění v limitu nad 70 000 000 Kč je sjednáváno na principu claims made, kdy skutečnost vedoucí k náhradě škody nebo jiné újmy i k vznesení požadavku na náhradu musí nastat za trvání pojištění.

ROZSAH POJISTNÉHO KRYTÍ

Do základního limitu pojistného plnění ve výši 5 000 000 Kč v hromadném pojištění advokátů je také zahrnuto pojistné krytí, které se vztahuje ke krytí nároků na náhradu škody nebo jiné újmy uplatněné na území Evropy ve smyslu geografickém.

Hromadné pojištění advokátů rovněž zahrnuje povinnosti pojištěného k náhradě škody vzniklé v souvislosti s výkonem advokátní úschovy nebo k náhradě vzniklé nedodržením lhůt, a to v rozsahu podmínek rámcové smlouvy.

V rámci základního limitu pojistného plnění ve výši 5 000 000 Kč jsou zachovány níže uvedené povinnosti k náhradě škody nebo jiné újmy, jejichž sublimit byl rovněž navýšen na 5 000 000 Kč bez příplatku (výše spoluúčasti zůstávájí beze změny):

- povinnost k náhradě škody nebo jiné újmy vyplývající z vlastnických, nájemních nebo jim obdobných vztahů (např. škody nebo jiné újmy z držby nebo správy objektu, škody způsobené na najatých objektech sloužících pro výkon pojištěné profese, včetně povinnosti k náhradě škody nebo jiné újmy způsobené technickým vybavením kanceláří, včetně zařízení ke zpracování dat);
- povinnost k náhradě škody nebo jiné újmy na věcech třetích osob, tj. odpovědnost pojištěného jako zaměstnavatele za škodu na věcech zaměstnanců, která vznikla zaměstnanci na jeho věci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, dále na odložených věcech návštěvníků a jiných věcech převzatých a užívaných, které pojištěný nebo za něj jednající osoby převzaly v souvislosti s výkonem profesní činnosti;
- regresní nároky na zdravotní péči zaměstnanců pojištěného vzniklé z titulu pracovních úrazů a nemocí z povolání.

ROZŠÍŘUJÍCÍ DOPLŇKOVÁ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Rámcová pojistná smlouva profesní odpovědnosti advokátů přináší dále výhodné podmínky pro toto rozšíření pojistného krytí v rámci základního limitu pojistného plnění:

- připojištění o navýšení rizika aplikací jiného než českého, slovenského a mezinárodního práva a práva Evropské unie;

- připojištění o navýšení rizika poskytováním právních služeb v oblasti práva Evropské unie, které není součástí českého právního řádu;
- světové pojistné krytí, kromě USA a Kanady;
- hostující euroadvokát na Slovensku;
- usazený euroadvokát na Slovensku.

U těchto výše uvedených již sjednaných připojištění k hromadnému pojištění advokátů bylo navíc vyjednáno od 1. 1. 2016 automatické navýšení limitu pojistného plnění z 3 000 000 Kč na 5 000 000 Kč. To znamená, že má-li nyní advokát sjednáno některé z výše uvedených připojištění, bude mít automaticky pro toto připojištění navýšen limit pojistného plnění na 5 000 000 Kč, a to opět bez příplatku.

V rámci doplňkových pojistných podmínek hromadného pojištění advokátů je dále možné rozsah pojistného krytí rozšířit o dále uvedená připojištění v sublimitech daných rámcovou smlouvou:

- slovenské pojistné krytí vztahující se na povinnost pojištěného k náhradě škody nebo jiné újmy v souvislosti s poskytováním právních služeb ve smyslu zákona o advokacii, v platném znění, na území Slovenské republiky;
- smluvní pokuty a penále vztahující se na povinnosti pojištěného k náhradě čistě finanční škody způsobené tím, že v důsledku vady poskytnuté právní služby byly proti poškozenému uplatněny smluvní pokuty nebo penále nebo smluvní úroky z prodlení, anebo se poškozený nedomohl smluvní pokuty nebo penále nebo smluvního úroku z prodlení;
- aplikaci směnečného práva, které se vztahuje na čistě finanční škodu z poskytování právních služeb právě aplikací směnečného práva;
- ztrátu z bezhotovostních převodů, kdy se pojištění vztahuje na čistě finanční škodu spočívající ve ztrátě peněz, vzniklé chybnými převody bezhotovostních plateb;
- pojištění povinnosti k náhradě škody nebo jiné újmy způsobené na přirozených právech člověka, vzniklé v důsledku výkonu pojištěné činnosti, včetně porušení mlčenlivosti.

Výběrem doplňkového připojištění by měl advokát vhodně reflektovat typ řešených kauz či své klientské portfolio.

INFORMACE O POJIŠTĚNÍ A SJEDNÁNÍ POJIŠTĚNÍ

Detailní informace o možnostech pojištění nejen profesní odpovědnosti advokátů, ale i jiných pojištění (např. majetkového nebo občanského) za výhodných podmínek vyjednaných u pojistitelů právě pro advokáty a jiné právnické profese, můžete kdykoliv získat u ředitelky oddělení odpovědnostního pojištění WI-ASS ČR, Ing. Jany Lunerové, na níže uvedených kontaktech. K dispozici je vám rovněž tým vysoce zkušených odborníků v oblasti pojištění jak na pobočce WI-ASS ČR v Praze, tak na pobočce v Olomouci, a také v rámci RENOMIA GROUP v ostatních městech České republiky.

lunerova@wiass.cz
 mobil: +420 739 524 298
 kancelář: WI-ASS ČR s. r. o.
 Na Florenci 1
 110 00 Praha 1

HLÁŠENÍ ŠKODNÝCH UDÁLOSTÍ

Naším klientům poskytujeme asistenční a konzultační služby i v rámci likvidace pojistných událostí a kdykoliv je tak možné kontaktovat telefonicky nebo e-mailem **senior specialistu likvidace škod a právníka Mgr. Zdeňka Turka**. Vznik škody nebo jiné újmy (škodnou událost), prosíme, nahlášte písemně a bez zbytečného odkladu na:

turek@wiass.cz
 mobil: +420 725 526 798
 kancelář: WI-ASS ČR s. r. o.
 Na Florenci 1
 110 00 Praha 1

✦ Ing. JANA LUNEROVÁ, ředitelka oddělení odpovědnostního pojištění WI-ASS ČR

WI-ASS ČR s. r. o., pojišťovací makléř

Zaměřuje se především na pojištění profesní odpovědnosti advokátů a jiných právnických profesí, nabízí však své služby i v oblasti majetkového a občanského pojištění.

Společnost WI-ASS ČR působí na českém pojistném trhu již od roku 1993. Je nezávislým subjektem poskytujícím služby v oblasti pojištění a risk managementu. Ve své činnosti se zaměřuje na oblast pojištění průmyslu a podnikatelů, nabízí však služby i v rámci průmyslového pojištění, majetkového a životního pojištění občanů či penzijních společností. Na základě potřeb klientů zajistí i speciální typy pojištění, jako je například pojištění pohledávek nebo pojištění odpovědnosti členů statutárních a dozorčích orgánů společností.

Vždy hájí zájmy svých klientů a vyjednává pro ně ty nejlepší pojistné podmínky. V rámci komplexních služeb poskytuje klientům analýzu pojištění a jeho optimalizaci. Do širokého rozsahu služeb patří rovněž služby mezinárodní, včetně přístupu na zahraniční trhy či odborného světového know-how. Od roku 2011 je WI-ASS ČR součástí RENOMIA GROUP, největší skupiny pojišťovacích makléřů v České republice. Díky členství v RENOMIA GROUP nabízí jedinečné odborné zázemí a profesionální služby na velmi vysoké úrovni.

Kontroly advokátů v roce 2014

Kontrolní rada České advokátní komory si v roce 2014 dala za úkol provést kontrolu nejen plnění povinností advokátů při provádění úschovy peněz, ale též kontrolovala plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů.

Z důvodu velkého růstu depozitních úschov advokátů zvýšila kontrolní rada počet plánovaných a provedených kontrol u náhodně vybraných advokátů v těchto regionech:

- Praha – 221 kontrol;
- Ostrava, Frýdek-Místek, Vsetín – 11 kontrol;
- Benešov, Čechtice – 10 kontrol;
- Brno – 7 kontrol;
- Plzeň – 10 kontrol;
- Klatovy – 7 kontrol;
- Domažlice, Sušice – 4 kontroly;
- Olomouc, Prostějov, Mohelnice – 13 kontrol;
- Pelhřimov, Jihlava – 9 kontrol;
- České Budějovice – 9 kontrol;
- Písek – 7 kontrol;
- Třebíč, Velké Meziříčí – 12 kontrol;
- Strakonice, Horažďovice – 9 kontrol;
- Česká Lípa, Děčín – 7 kontrol;
- Mladá Boleslav, Kosmonosy – 12 kontrol;
- Pardubice, Vysoké Mýto – 10 kontrol;
- Liberec, Turnov, Jablonec nad Nisou – 10 kontrol;
- Hradec Králové, Kostelec nad Orlicí, Ústí nad Orlicí – 11 kontrol;
- Ústí nad Labem, Teplice – 10 kontrol.

Takto provedla kontrolní rada prostřednictvím svých zvolených členů **389 kontrol**. Všechny kontroly byly řádně zaznamenány a zdokumentovány. Advokáti, u kterých byly kontroly provedeny, byli na případné nedostatky na místě upozorněni a nedostatky byly s nimi projednány.

Z protokolů, které byly zpracovány, vyplynulo, že **ve 41 případech členové kontrolní rady našli závady, které na místě s advokáty projednali**. Z těchto závadových případů bylo kontrolním oddělením **založeno 25 stížnostních spisů**, které byly předloženy kontrolní radě k posouzení a k projednání.

S ohledem na skutečnost, že ve všech případech byli advokáti na své chyby již upozorněni a poučeni členy kontrolní rady při provádění jednotlivých kontrol, přistoupila kontrolní rada toliko ve dvou případech k písemnému upozornění a vytkla advokátovi nedostatky, kterých se dopustil při plnění povinností advokátů při provádění úschovy peněz.

Při prováděných kontrolách plnění povinností advokátů při provádění úschovy peněz byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- advokát nezaslal bez zbytečného odkladu všechny údaje do Elektronické knihy úschov;
- advokát nezřídil pro úschovu peněz každého klienta samostatný účet;
- řádně a jednoznačně nebyla identifikována osoba, která svěřila peníze do úschovy;

- advokát řádně neinformoval klienta o povinnostech vyplývajících ze zákona č. 253/2008 Sb. a z usnesení představenstva ČAK č. 2/2008;
- nebyly vyplaceny veškeré prostředky klientovi v souladu se smlouvou o úschově.

V souvislosti s kontrolou plnění povinností advokátů při provádění úschovy peněz **kontrolovali jednotliví členové kontrolní rady i plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů u těch advokátů, kteří o knihu o prohlášeních o pravosti podpisů požádali a vedou ji**. To znamená, že tato kontrola proběhla také ve všech výše uvedených regionech České republiky.

Členové kontrolní rady provedli 184 kontrol plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů.

Členové kontrolní rady při kontrole plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů **zjistili 28 závad, 13 advokátů bylo členy kontrolní rady poučeno o závadách přímo na místě. V 15 případech byly založeny kontrolním oddělením stížnostní spisy**, které byly předloženy k posouzení kontrolní radě České advokátní komory. Po projednání a přešetření kontrolní radou přistoupila Česká advokátní komora ve třech případech k písemnému upozornění a poučila je o nesprávném postupu.

Při prováděných kontrolách plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- nedostatečné označení listiny, aby nebylo možné ji zaměnit s jinou listinou;
- neuvedení počtu vyhotovení listin opatřených prohlášením dle č. 13/3 Věstníku;
- totožnost jednající osoby nebyla řádně zaznamenána ve sloupci 3 knihy;
- chybělo vyslovení souhlasu se zjištěním údajů o své totožnosti ve sl. 4 dle čl. 7/1 Věstníku;
- nebyla dodržena povinnost vrátit knihu advokátem ve smyslu čl. 14 odst. 1 a 2 Věstníku.

Předmětné kontroly prováděli členové kontrolní rady u jednotlivých advokátů v průběhu cca šesti měsíců. V žádném případě nebyl zaznamenán negativní přístup jakéhokoliv kontrolovaného advokáta ke členovi kontrolní rady.

Na základě výsledků provedených kontrol a neustále se zvyšujícího počtu depozitních úschov dospělo představenstvo České advokátní komory, a zejména pak předseda kontrolní rady ČAK, k závěrům, že v roce 2015 se bude počet kontrol jak plnění povinností advokátů při provádění úschovy peněz, tak i kontrol plnění povinností advokátů při vedení evidence o prohlášení pravosti podpisů, zvyšovat. **Podrobné informace o tom, jak budou letošní kontroly ze strany kontrolní rady ČAK u advokátů probíhat, najdete v článku JUDr. Ireny Schejbalové na str. 8.**

✿ JUDr. MARCELA MAREŠOVÁ, Ph.D., MBA,
vedoucí kontrolního oddělení ČAK

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát neplní řádně svoji výživovací povinnost.

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 14. 3. 2014, sp. zn. K 69/2013

Kárně obviněný JUDr. T. V., advokát, se

uznává kárně vinným, že

ačkoliv mu byla jako otci dvou nezletilých dětí rozsudkem okresního soudu ze dne 20. 12. 2011 a rozsudkem téhož soudu ze dne 15. 4. 2013 uložena povinnost přispívat ode dne 1. 12. 2011 na výživu nezletilého dítěte měsíčně částkou 17 000 Kč a od 1. 9. 2012 částkou 22 500 Kč a ode dne 1. 12. 2011 na výživu druhého nezletilého dítěte měsíčně částkou 15 000 Kč, a zaplatit nedoplatek na výživném, tyto soudem uložené povinnosti řádně a včas neplnil, v důsledku čehož se matka nezletilých dětí domáhala jejich splnění v exekučním řízení, a poté, co byly pohledávky oprávněných nezletilých dětí z titulu nesplnění uložených povinností dle uvedených soudních rozhodnutí zcela vymoženy, nadále neplní soudem uložené povinnosti, v důsledku čehož matka nezletilých dětí dne 4. 1. 2013 podala k soudnímu exekutorovi další návrh na exekuci pro vymáhání běžného výživného a dlužného výživného,

tedy

- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržoval pravidla profesionální etiky ukládající mu – povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,

čímž

porušil ust. § 7 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Pravidel profesionální etiky.

Za to se mu ukládá podle § 32 odst. 3 písm. c) zákona o advokacii kárné opatření

pokuta ve výši 75 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře částku 3 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení. Náklady jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto kárného rozhodnutí na účet České advokátní komory.

Z odůvodnění:

Předsedou kontrolní rady České advokátní komory jako kárným žalobcem byla na kárně obviněného podána dne 25. 6. 2013 kárná žaloba pro skutky uvedené ve výroku této kár-

né žaloby, s odkazy na konkrétní rozhodnutí soudu a soudního exekutora.

Takto popsaný skutkový stav se zjišťuje ze stížnosti ze dne 23. 1. 2013, z jejich doplnění a příloh.

Kárně obviněný byl vedoucí kontrolního oddělení ČAK dne 1. 12. 2013 vyzván, aby se vyjádřil ke stížnosti a předložil důležité doklady. Na tento dopis kárně obviněný nereagoval, a proto byl urgován dopisem vedoucí kontrolního oddělení ČAK ze dne 26. 2. 2013. Také tento dopis zůstal bez odezvy. Kárně obviněný tak neumožnil členům kontrolní rady přístup k písemnostem důležitým pro prošetření stížnosti. Tím porušil ustanovení § 46 odst. 4 zákona o advokacii a čl. 2 usnesení představenstva ČAK č. 9/1999 Věstníku.

Kárný žalobce je toho názoru, že stížnost, její doplnění a její přílohy jsou dostatečným podkladem pro to, aby mohl učinit závěr, že kárně obviněný výše popsaným jednáním porušil povinnosti advokáta stanovené v § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Pravidel profesionální etiky. Porušení těchto povinností je nutné považovat za závažné ve smyslu § 32 odst. 2 zákona o advokacii. Z těchto důvodů je kárná žaloba podávána právem.

V rámci kárného řízení bylo nařízeno jednání kárného senátu na den 14. 3. 2014, k němuž se kárně obviněný nedostavil, ač mu předvolání k jednání bylo doručeno do datové schránky dne 3. 3. 2014, ani nepožádal o odročení jednání. Po krátké poradě senátu bylo vyhlášeno usnesení, že v souladu s ust. § 16 odst. 2 zákona o advokacii bude jednáno v nepřítomnosti kárně obviněného, neboť byl řádně předvolán a nepožádal o odročení jednání.

Kárný žalobce přednesl kárnou žalobu v souladu s jejím písemným vyhotovením a trval na jejím projednání.

V rámci kárného řízení bylo provedeno dokazování, a to důkazy listinami navrženými kárným žalobcem, jež jsou vesměs shrnuty v zápise o jednání ze dne 14. 3. 2014.

Z výpisu z matriky kárně obviněného ke dni 14. 3. 2014 bylo zjištěno, že kárně obviněný nebyl doposud kárně postižen, ke svým osobním a majetkovým poměrům se kárně obviněný nevyjádřil, ač k tomu byl vyzván dne 1. 7. 2013.

Z důvodů poměrně jednoduché, přehledné a z žádné strany nezpochybnované skutkové situace považoval kárný senát provedené důkazy za dostačující. Další dokazování prováděno nebylo pro nadbytečnost, neboť kárný senát seznal, že na základě takto zjištěného skutkového stavu může učinit spolehlivý a nepochybný závěr o meritu věci.

Po poradě kárný senát vydal v návaznosti na provedené dokazování kárné rozhodnutí v nepřítomnosti kárně obviněného. Na základě popsaného zjištěného skutkového stavu kárný senát právně posoudil jednání, z nichž byl kárnou žalobou kárně obviněný vinen, a dospěl k závěru, že se kárně obviněný dopustil kárného provinění.

Po přihlédnutí ke všem výše uvedeným skutečnostem dospěl kárný senát k závěru, že zde není na místě uvažovat o upuštění od kárného opatření, a vzal se vší odpovědností v potaz závažné jednání, kterého se dopustil kárně obviněný skutkem, který je popsán ve výrokové části tohoto rozhodnutí, a proto uložil pokutu v uvedené výši.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Z jednání představenstva ČAK

PŘEDSTAVENSTVO ČAK SE VE DNECH 8. – 9. ČERVNA 2015 SEŠLO NA SVÉ 19. SCHŮZI V TOMTO VOLEBNÍM OBDOBÍ V SÍDLE ČAK, KAŇKOVĚ PALÁCI V PRAZE. JAKO PRAVIDELNĚ PROJEDNALI ČLENOVÉ PŘEDSTAVENSTVA ČAK NEJPRVE POZASTAVENÍ VÝKONU ADVOKACIE NĚKTERÝM KOLEGŮM – ADVOKÁTŮM ČI VYŠKRTNUTÍ ZE SEZNAMU ADVOKÁTŮ.

JUDr. Martin Vychopeň, předseda ČAK, informoval členy představenstva, že Ministerstvo spravedlnosti dosud nereagovalo na návrh novely zákona o advokacii a zkušební řádu, ač obě bylo ministru spravedlnosti osobně předloženo již 20. 4. 2015.

Členové představenstva ČAK odsouhlasili principy hospodaření regionálních středisek ČAK.

JUDr. Vladimír Papež, místopředseda ČAK pro legislativu, předložil návrh usnesení představenstva ČAK o změně usnesení o prohlášení o pravosti podpisu, jehož obsahovou náplní je úprava možnosti advokáta vystavit prohlášení o pravosti podpisu klienta na procesní plnou moc, kterou mu klient uděluje. Schválený návrh bude předložen Ministerstvu spravedlnosti k vyjádření.

Představenstvo ČAK uložilo svému členu JUDr. Jaroslavu Svejkovskému ve spolupráci s odborem vnější a vnitřní legislativy ČAK připravit návrh změny návrhu zákona, kterým se mění zákon o ochraně spotřebitele v tom smyslu, aby spory, jejichž účastníkem je advokát, nerozhodovala v mediačním řízení ČOI (jak návrh předpokládá), ale ČAK.

Představenstvo ČAK vzalo na vědomí informaci o aktuálním stavu návrhu nařízení Rady Evropy o zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce a uložilo tuto problematiku nadále sledovat.

Představenstvo ČAK projednalo nabídku Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ve věci vzdělávání advokátů a advokátních koncipientů v mezinárodním rodinném právu. Předseda ČAK bude s ředitelem Úřadu v této záležitosti dále osobně jednat.

JUDr. Michal Žižlavský, člen představenstva ČAK a předseda odborné sekce ČAK pro insolvenční právo, navrhl odvolání členky sekce JUDr. Evy Mlčochové, která již nemá zájem v sekci pracovat, a navrhl jmenovat členem sekce JUDr. Václava Bílého, Ph.D., návrh byl jednomyslně schválen. Dále JUDr. Žižlavský předložil návrh připomínek k novele insolvenčního zákona a souvisejících předpisů. Po diskusi a projednání pozměňovacího návrhu u novelizačního bodu 28 byly připomínky jako oficiální materiál ČAK odsouhlaseny s tím, že ČAK bude usilovat o jejich kladné vypořádání.

Mgr. Robert Němec, člen představenstva ČAK, informoval o programu stáží studentů PF UK v advokátních kancelářích. Více podrobností naleznete v tomto čísle BA na str. 9.

V souvislosti s diskusí o podnětu advokátky k návrhu vedlejšího účastenství ČAK v soukromoprávním sporu, představenstvo ČAK uložilo odboru vnější a vnitřní legislativy ve spolupráci s odborem mezinárodních vztahů zpracovat základní pravidla pro účast ČAK jako vedlejšího účastníka v různých typech řízení, a to i s ohledem na fakt, že tato záležitost byla již řešena i na evropské úrovni.

Podrobný zápis z 19. schůze představenstva ČAK (stejně jako všechny ostatní) jsou všem advokátům a advokátním koncipientům k dispozici na [www.cak.cz/rubrika Orgány Komory/ Představenstvo/Zápis z jednání](http://www.cak.cz/rubrika/Orgány_Komory/Představenstvo/Zápis_z_jednání).

✿ icha

AIJA pořádala konferenci v Antverpách

VE DNECH 27. AŽ 30. 5. 2015 SE KONALA V ANTVERPÁCH ODBORNÁ KONFERENCE ORGANIZOVANÁ MEZINÁRODNÍ ASOCIACÍ MLADÝCH PRÁVNÍKŮ AIJA (ASSOCIATION INTERNATIONALE DES JEUNES AVOCATS). AIJA JE JEDINOU MEZINÁRODNÍ ORGANIZACÍ NA SVĚTĚ, KTERÁ SDRUŽUJE PRÁVNÍKY VE VĚKU DO 45 LET, A TO JIŽ OD ROKU 1962. ASOCIACE KAŽDOROČNĚ POŘÁDÁ ŘADU ODBORNÝCH SEMINÁŘŮ A KONFERENCÍ V RŮZNÝCH ZEMÍCH SVĚTA. MEZI JEJÍ CÍLE PATŘÍ VYTVÁŘENÍ PLATFORMY PRO SETKÁVÁNÍ PRÁVNÍKŮ Z RŮZNÝCH ZEMÍ, PŘÍSPÍVÁNÍ K JEJICH PROFESNÍMU RŮSTU NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI A PODPORA VZÁJEMNÉ SOLIDARITY A ZÁSAD PRÁVNICKÉ PROFESY.

AIJA tradičně kromě odborných seminářů organizuje každý rok výroční kongres a dvakrát ročně konferenci. Letošní jarní konference se konala v belgických Antverpách. Organizátoři zvolili velice zajímavé téma „Recent developments in data security“ a mohli se tak těšit účasti téměř 200 právníků z více než třiceti zemí.

Jak již téma konference naznačuje, v odborných seminářích byl kladen důraz na problematiku ochrany a zabezpečení osobních údajů. Za řečnickým pultem se vystřídalo několik expertů s bohatými zkušenostmi v této oblasti.

První přednášející, španělský advokát **Héctor Sbert**, svůj příspěvek pojmenoval „The Falciani case: story and overview of legal issues“. Detailně se v něm věnoval mediálně známému případu Hervého Falcianiho, bývalého počítačového experta švýcarské pobočky banky HSBC. Přítomní se dověděli, že Hervé Falciani v rámci výkonu svého zaměstnání identifikoval, že způsob, jakým byly zpracovávány údaje v HSBC, podporoval daňové úniky. Z tohoto důvodu navrhl implementaci nového systému, který byl nicméně bankou odmítnut. Po této reakci ze strany banky shromáždil důkazy o případných daňových podvodech, týkajících se bezmála 130 000 osob. Přednášející dále informoval publikum o pokusech pana Falcianiho předat tyto informace několika státům a o jeho snahách napomáhat

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF YOUNG LAWYERS

státním orgánům při postihování odhalených daňových úniků. Héctor Sbert přednášku zakončil zamyšlením nad skutečností, zdali je Hervé Falciani interní donašeč (whistleblower), zloděj či hrdina.

Na jeho příspěvek navázala přednáška s titulem „Managing data protection in an international environment: Legal framework and main risks“. Za přednáškovým pultem se potkali advokáti z Německa, Francie a Belgie, kteří z pohledu jejich jurisdikce analyzovali legislativu k ochra-

ně osobních údajů, včetně implementace evropských směrnic, týkajících se této problematiky (s důrazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, a Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES – tzv. Cookies směrnice). Část semináře pojednávala o požadavcích na formu a obsah souhlasu se zpracováním osobních údajů a také o možných sankcích za porušení práva na ochranu osobních údajů. Závěrem řečníci poukázali na skutečnost, na které se musí zaměřit každý právník, aby mohl klientovi správně poradit i v mezinárodním kontextu.

Velice poučnými byly i příspěvky, ve kterých se jejich autoři zabývali **ochranou údajů v souvislosti s cloudem a riziky a odpovědností poskytovatelů cloudových služeb**. Přítomně zaujal i praktický rozbor postupů, které je nutné dodržet v případech napadení počítačového systému hackery (s ohledem na dotčené citlivé údaje). Pozornost účastníků si získal i přednes **Vity Sliede, stále zástupkyně Lotyšska při Evropské unii, která referovala o aktuálním stavu diskusí ohledně reformy právního rámce ochrany osobních údajů na evropské úrovni formou nařízení a předávání údajů mimo Evropskou unii**.

Odborná část semináře pokračovala panelem přednášejících, kteří na při-

Pohled na jeden ze seminářů.

padové studii analyzovali rizika hroící bance v případě, že jí byly odcizeny údaje ohledně jejich klientů, jakož i rizika hroící zaměstnanci, který tuto situaci zapříčinil.

Ve čtvrtek odpoledne seminář zakončila přednáška s názvem „I stole the data from my employer, what do I risk? Am I a whistleblower?“ V jejím rámci advokáti ze Španělska, Německa, Brazílie, Francie a Anglie srovnávali právní úpravy svých domovských států především s ohledem na odcizení chráněných údajů zaměstnanci a potenciální sankce (od pracovních až po trestněprávní). Velice poutavý byl rozbor problematiky tzv. whistleblowingu se zaměřením na jeho meze, ochranu zaměstnanců praktikujících whistleblowing a případné postihy. Na závěr řečníci zmínili možnosti prevence úniku citlivých dat ze strany zaměstnanců, mimo jiné pomocí smluvních ustanovení o mlčenlivosti a monitorování činnosti zaměstnanců.

Další den semináře započal diskusí na téma **připustnosti odcizených informací jako důkazů v soudním a správním řízení**. Diskutující advokáti přítomným nabídli velice zajímavé srovnání právních úprav a soudních rozhodnutí z Francie, Belgie, Švýcarska a Německa.

V pátek odpoledne a v sobotu konference pokračovala pracovními schůzkami jednotlivých odborných komisí AIJA, v rámci nichž členové rozebírali aktuální témata ohledně pracovních aktivit komisí. Komise se specializují na jednotlivá právní odvětví, jako je pracovní právo, právo nemovitostí, fúze a akvizice, mezinárodní arbitráž, daňové právo apod.

Závěrečná slavnostní galavečeře v prostorách antverpské zoologické zahrady.

Kromě odborných seminářů organizátoři konference připravili, jak je na akcích pořádaných AIJA zvykem, i bohatý společenský program. Kromě uvítací party a společenských večerů po ukončení odborného programu se přítomní v rámci tzv. home hospitality mohli podívat do domácností místních právníků. V pátek večer tak účastníci konference zavítali do domovů antverpských kolegů a při neformální večeři tak mohli navazovat společenské i obchodní kontakty. Tato část konference se mezi členy AIJA již tradičně těší veliké oblibě. Je ideální příležitostí, jak se seznámit s právníky z jiných zemí, blíže poznat jejich kulturu a profesí. Akci zakončila galavečeře v antverpské zoologické zahradě.

Jarní konference byla bezpochyby velkým přínosem pro všechny zúčastněné. Přednášející odjžděli s dobrým pocitem, že se se svými mladými kolegy mohli po-

dělit o své znalosti a praktické zkušenosti, posluchači zase s množstvím nových informací a kontaktů, které jim mohou pomoci v jejich profesním životě.

Na závěr lze poznamenat, že zastoupení České republiky v AIJA prostřednictvím členské základny z řad českých advokátů a firemních právníků má vzrůstající tendenci, a to i díky výročnímu kongresu AIJA, který se v loňském roce konal v Praze. Pražský kongres se stal kongresem s nejvyšší účastí na kongresech AIJA od roku 2008.

V případě zájmu o bližší informace ohledně organizace AIJA, případně možnosti členství v AIJA, prosím kontaktujte Mgr. Denisu Molnár na: molnar@giese.cz.

 Mgr. DENISA MOLNÁR,
advokátka v Praze, národní zástupkyně AIJA
pro Českou republiku

ASPI

Nejrozsáhlejší
elektronická
knihovna

Aktuální novinky v ASPI

Citace komentářů v ASPI

Jednoduše citujete libovolný komentář z ASPI

Pomocí nové funkcionality Citace můžete jednoduše citovat libovolný komentář z ASPI.

Bibliografická citace dokumentu je vytvořena v souladu s normou ČSN ISO 690.

Kompletní bibliografie

Bibliografii jsme rozšířili o 2 500 bibliografických záznamů za období 1918 - 1992.

Pouze uživatelé ASPI mají exkluzivně k dispozici bibliografické záznamy od roku 1918 po současnost.

Porozumienia sierpniowe

(Několik poznámek k 35. výročí Srpnových dohod a dějinám Solidarności)

Letošní květnové plenární zasedání Rady evropských advokátních komor (CCBE) se konalo v Gdaňsku, na den 29. května 2015 na ně dokonce přijal pozvání a přednesl své poselství Lech Wałęsa. Zasedání proběhlo v Sále BHP budovy bývalých Loděnic V. I. Lenina, v němž před pětacíti lety došlo ke klíčovému událostem polských nejnovějších dějin. Předsednictvo CCBE dokonce sedělo za stejným stolem, na němž byly dne 31. srpna 1980 podepsány Srpnové dohody (*Porozumienia sierpniowe*), považované za dokument, který v Polsku otevřel cestu k pádu komunismu.¹

Nabízí se hned několikero důvodů, pro něž stojí nejen srpnové události roku 1980, ale i celé následující dějiny Solidarity (*Solidarność*) za zvláštní připomenutí v našem časopise.

První důvod vyplynul i ze slov Lecha Wałęsy, který mimo jiné vzpomínal na to, jak v době, kdy byla dne 14. srpna 1980 vyhlášena okupační stávka v gdaňských loděnicích, jevila se možnost dotáhnout věc do vítězného konce jako nereálná, přesto se to, právě díky solidaritě a Solidaritě podařilo.² Lze dodat, že i advokát by neměl vzdávat spravedlivou věc, přestože se za daných okolností jeví být ztracena.

Dalším důvodem pro připomenutí Srpnových dohod a souvisejících událostí ve volném seriálu Bulletinu advokacie k významným historickým událostem českých a světových dějin je skutečnost, že tentokrát bude pojednáno o době, kterou si sice ještě i střední generace českých advokátek a advokátů na jedné straně pamatuje, na straně druhé však o ní, a to zejména proto, že v Československu roku 1980 panoval režim, „který svoji propagandou a ideologií, za pomoci cenzury a dalších nedemokratických metod pod vedením KSČ [čl. 4 Ústavy Československé socialistické republiky (ústavní zákon č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších předpisů)] záměrně a uměle utvářel svůj obraz a plodil dokumenty, jež se měly stát historickými prameny, takovým způsobem, aby pohled dalších generací na tento režim byl nepravdivý, glorifikující a zastírající jeho totalitní povahu“,³ nemusí být mezi příslušníky advokátního stavu dostatečně informované povědomí.

Třetím, zdaleka však nikoliv posledním důvodem je skutečnost, že dějinné události srpna roku 1980 a následujícího desetiletí v sobě nesou celou řadu aspektů právněhistorických a že proběhly pochopitelně i za aktivní účasti polských advokátů a právníků.

Tento příspěvek si neklade za cíl, a s ohledem na daný rozsah to není ani možné, aby popsal podrobně dějiny Solidarity. Spíše mozaikovitě bude pozornost věnována dvěma významným dokumentům ze srpna 1980, vzniku Solidarity, období stanného práva, respektive válečného stavu a též dobové polské advokacii v počátku 80. let 20. století.

Jak již bylo řečeno, dne 14. srpna 1980 byla v tehdejších Loděnicích V. I. Lenina v Gdaňsku vyhlášena stávka. Ta posléze vypukla i v dalších loděnicích ve městech na pobřeží Baltického moře.

Požadavky stávkujících byly dne 16. srpna 1980 formulovány v dokumentu označovaném jako *Jedenadvacet postulátů Mezipodnikového stávkového výboru*⁴ (dále jen „Postuláty“).

Postuláty obsahují požadavky, které spadají do oblasti politických, hospodářských a sociálních práv, zasahují do práva ústavního i podústavního, zejména pracovního práva a práva sociálního zabezpečení. Jako dnes již právněhistorický pramen vypovídají i o dobových životních podmínkách a tužbách jejich autorů. Od postulátů obecného rázu přecházejí až k detailní kazuistice.

Z textu Postulátů je zřejmé, že vznikaly nepochybně překotně a v dramatické atmosféře jako dílo kolektivní,⁵ od požadavků nejaktuálnějších k těm, na něž mělo dojít postupně. O okolnostech jejich vzniku svědčí i to, že originál je dochován na lepence.

Na prvním místě je tak zařazen požadavek „uznání odborů nezávislých na straně a zaměstnavatelích, vyplývající z Úmluvy č. 87 Mezinárodní organizace práce o svobodě odborů, ratifikované PLR“, záhy po něm „zaručení práva na stávku a bezpečnosti pro stávkující a pomáhající osoby“. Nabízí se hypotéza, že v okamžiku, kdy byl první postulát formulován, nebyla Úmluva č. 87 z 9. července 1948, o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat z 1948 autorům Postulátů ani po ruce.⁶

Hlavní cíl stávky byl pak v Postulátech dále rozpracován. Kromě požadavku na zveřejnění informací o vytvoření Mezipodnikového stávkového výboru a jeho požadavků (odst. 5) do této oblasti spadá i požadavek „vyplatit všem pracujícím účastníkům se stávky mzdy za dobu stávky jako za dovolenou z fondu CRZZ“⁷ (odst. 7).

1 Blíže srov. Mokry, Antonín: Na vlně Solidarity, Bulletin advokacie č. 6/2015, str. 3.

2 O průběhu srpnových událostí ze zorného úhlu Lecha Wałęsy nejnověji srov. Adamowicz, Piotr – Drzycimski, Andrzej – Kinaszewski, Adam: Gdańsk according to Lech Wałęsa, Gdańsk City Office, Gdańsk 2008.

3 Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 25/07 (č. 160/2008 Sb.).

4 Český překlad je dostupný z: https://cs.wikisource.org/wiki/Jedenadvacet_postulátů_Mezipodnikového_stávkového_výboru.

5 Za jednoho ze spoluautorů je tak např. označován i polský spisovatel a historik Bronisław Geremek (1932-2008).

6 Obdobně v Československu, které Úmluvu ratifikovalo dne 21. ledna 1964, došlo k její publikaci ve Sbírce zákonů až v roce 1990 (č. 489/1990 Sb.).

7 CRZZ je zkratkou Ústřední radu odborů (Centralna Rada Związków Zawodowych).

Další požadavek se domáhal dodržování Ústavy Polské lidové republiky, zejména v oblasti „svobody slova, tisku a publikace“ a zároveň žádal „nepostihoval nezavislá vydavatelství a také zpřístupnit prostředky hromadného sdělování pro zástupce všech vyznání“. Podle Postulátů mělo též dojít k propuštění politických vězňů, jmenovitě Edmunda Zadrożyńskiego, Jana Kozłowskiego, Marka Kozłowskiego, k rehabilitaci propuštěných z práce v letech 1970 a 1976 a studentů vyloučených za jejich přesvědčení z vysokých škol, a též k zastavení represe za přesvědčení.

Situaci v Polsku v létě roku 1980 dokresluje například požadavky na zavedení lístkového systému na maso a masné výrobky (odst. 11) a požadavek „realizovat plně zásobování vnitřního trhu potravinami a exportovat jediné a výhradně přebytky.“ (odst. 10).

Dobová atmosféra přinesla však vedle tradičních pracovních požadavků (např. zvýšení mezd, zavedení volných sobot, uzákonění tříleté mateřské dovolené apod.) i požadavky typu snížení důchodového věku pro ženy na 50 let, pro muže na 55 (odst. 14) či zkrácení času čekání na byt (odst. 19).

Je evidentní, že pro komunistický režim byl nejpalcivějším bodem hned první požadavek, jehož realizace by prolomovala v zemích sovětského bloku zakotvenou vedoucí úlohu komunistické strany. Poté však, kdy se ukázalo, že stávkující ze svých požadavků neustoupí, přistoupily strana a vláda k vyjednávání.

První dohoda mezi Mezipodnikovým stávkovým výborem (*Międzyzakładowy Komitet Strajkowy*) a vládní komisí (*Komisja rządowa*) byla uzavřena již 30. srpna 1980 ve Štětíně, rozhodující význam však měla Srpnová dohoda (*Porozumienie sierpniowe*), podepsaná dne 31. srpna 1980 právě v sále BHP tehdejších Loděnic V. I. Lenina.⁸

Ve stručnosti lze shrnout, že tato dohoda, kterou podepsali Lech Wałęsa a dalších sedmáct členů předsednictva Mezipodnikového stávkového výboru na jedné a místopředseda vlády Polské lidové republiky Mieczysław Jagielski spolu s dalšími třemi členy vládní komise na druhé straně, byla jednoznačně vítězstvím stávkujících.

Hned v úvodní části dohody bylo konstatováno, že „činnost odborových svazů v PLR nesplnila naděje a očekávání pracujících“, a bylo uznáno právo na založení nezávislé odborové organizace. Mezipodnikový stávkový výbor se zavázal, že při založení „nových, nezávislých, samosprávných odborů“ bude postupovat podle Ústavy a v rámci socialistického zřízení v Polsku. Zároveň bylo deklarováno, že nově zakládané odbory jsou reprezentantem dělnické třídy a že „nové odborové svazy budou chránit společné materiální zájmy pracujících a nebudou plnit roli politické strany“. Třináctistránkový text podrobně pojednává o podmínkách plnění dalších požadavků z Postulátů a je uzavřen dohodou o ukončení stávky dne 31. srpna 1980 v 17 hodin.

Text, který je sice na první pohled poznamenán dobovou frazeologií, byl nepochybně vnímán nikoliv jako poslední slovo, ale jako pouhý krok ke svržení komunistického režimu.

Následně dne 10. listopadu 1980 byly schváleny Stanovy Solidarity (*Statut Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność“*).⁹ O jejich registraci, respektive o tom, zda budou obsahovat ustanovení o vedoucí úloze strany, proběhlo před polskými soudy dvouinstanční řízení. Dne 10. prosince 1980 rozhodl Nejvyšší soud tak, že ustanovení o vedoucí úloze strany Stanovy obsahovat nemusejí. Citované Stanovy o 43 paragrafech v ustanovení § 1 odkazují na zásady dané polskou Ústavou a Úmluvami č. 87 a 98 Mezinárodní organizace práce. Cíle Solidarity jsou pak definovány zejména v ustanovení § 6 Stanov.

Ačkoliv Solidarita byla zaregistrována jako odborový svaz, fakticky se stala celonárodním hnutím. Svědčí o tom skutečnost, že záhy po registraci Stanov Nejvyšším soudem se do Solidarity přihlásilo přes 9,5 milionu členů, činnost Solidarity se rychle rozvíjela.

Posrpnová nezávislost Solidarity však neměla dlouho trvat. Po konzultacích se sovětským stranickým vedením bylo zasaženo silou.

Dne 12. prosince 1981 byl dekretem č. 154/1981 *Dziennika Ustaw*, o staném právu (*dekret o stanie wojennym*)¹⁰

vyhlášen v Polsku výjimečný stav. Činnost Solidarity byla suspendována.

Podle kapitoly páté dekretu bylo možno použít jako preventivního prostředku internace nepohodlné osoby. Takto byl od 13. listopadu 1981 do 14. listopadu 1982 internován i Lech Wałęsa.

Citovaný dekret kriminalizoval mimo jiné i činnost v nezávislých odborových svazech. Jeho šestá kapitola obsahovala trestní předpisy. Podle ustanovení čl. 46 odst. 1 dekretu tak mohl být k odnětí svobody do tří let odsouzen ten, kdo nerespektoval pozastavení činnosti spolku či odborového svazu a pokračoval v jeho činnosti. Trestní sazby za kvalifikované naplnění dané skutkové podstaty byly dále odstupňovány až k odnětí svobody do deseti let.

Politické procesy, které následovaly, probíhaly před soudy zcela mimo pravidla spravedlivého procesu. Traduje se, že soudci, kteří měli věc za předem rozhodnutou, se mezi sebou bavili i při závěrečných řečech obhájců. Přes tyto okolnosti se našli advokáti, kteří statečně hájili v těchto procesech a byli i nadále právními konzultanty Solidarity. Patřili k nim např. Andrzej Kern (1937-2007) či Edward Wende (1936-2002).¹¹

Zbývá jen dodat, že nezlomená Solidarita i přesto zůstala činná v ilegalitě a že k jejímu novému povolení došlo až těsně před pádem komunistického režimu v Polsku v dubnu 1989. Na polské protikomunistické hnutí 80. let 20. století nelze pak hledět jinak než s obdivem...

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

8 Naskenovaný strojepis této dohody je dostupný z: http://www.wszechnica.solidarnosc.org.pl/?page_id=344.

9 Text dostupný z: [https://pl.wikisource.org/wiki/Statut_NSZZ_Solidarność_\(1980\)](https://pl.wikisource.org/wiki/Statut_NSZZ_Solidarność_(1980)).

10 Dekret je dostupný z: <http://isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=74C771AEB14CD9C1D35A348B05460000?id=W DU19810290154&type=2>.

11 Blíže o nich srov. Mikke, Stanisław – Redzik, Adam (eds.): *Adwokaci polscy ojczyźnie. Polish advocates in the service of their homeland*, Naczelna Rada Adwokacka, Warszawa 2011, str. 148-149, 156-157.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 3. září 2015

Spoluvlastnictví (podílové) v novém občanském zákoníku (vybrané otázky)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 10. září 2015

Veřejné zakázky ve světle nového občanského zákoníku

Lektor: doc. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D., advokát se specializací na veřejné zakázky

od pondělí 14. září 2015 do pondělí 25. ledna 2016

(lekce vždy jednou týdně)

Právnícká angličtina pro pokročilé

Lektorka: Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a vysokoškolská učitelka (PF UK v Praze)

v úterý 15. září 2015

Dědické právo v NOZ

Lektor: JUDr. Václav Bednář, Ph.D., člen rekodifikační a výkladové komise k NOZ

ve středu 23. září 2015

Wolters Kluwer, a. s., U Nákladového nádraží 6, Praha 3

ASPI – systém právních informací

Lektor: Mgr. Marcel Bumbalík, Wolters Kluwer, a. s.

ve čtvrtek 24. září 2015

Společnost s ručením omezeným

Lektor: JUDr. Jiří Janeba, advokát

ve čtvrtek 1. října 2015

Správa cizího majetku

Lektoři: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, bývalý člen Legislativní rady vlády ČR a rekodifikační komise pro přípravu občanského zákoníku
Mgr. Radan Marek, LL.M., ředitel právního odboru skupiny Burzy cenných papírů Praha, člen rekodifikační skupiny Ministerstva spravedlnosti pro nové korporátní právo

ve čtvrtek 8. října 2015

Důsledky porušení smlouvy podle (nového) občanského zákoníku

Lektorka: JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D., samostatná advokátka, rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

v úterý 13. října 2015

Vyživovací povinnost mezi manžely, rodiči a dětmi, a dalšími příbuznými

Lektorka: JUDr. Daniela Kovářová, advokátka a šéfredaktorka Rodinných listů

v úterý 3. listopadu 2015

Ochrana osobnosti podle nového občanského zákoníku

Lektor: JUDr. Tomáš Novosad, soudce Městského soudu v Praze

ve čtvrtek 12. listopadu 2015

Vznik a skončení pracovního poměru ve světle nové judikatury

Lektor: JUDr. Ladislav Jouza, advokát, rozhodce pracovních sporů podle oprávnění Ministerstva práce a sociálních věcí, spoluautor zákoníku práce, zákona o zaměstnanosti a dalších pracovněprávních předpisů

ve čtvrtek 26. listopadu 2015

**Přestupkové právo v judikatuře
Nejvyššího správního soudu**Lektor: doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.,
soudce Nejvyššího správního souduBližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**.
Telefonické informace na tel. č. 224 951 778 – pí Marie Knižová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve středu 9. září 2015

Zákoník práce po NOZ Lektor: JUDr. Jaroslav Stránský, Ph.D., odborník
na pracovní právo a právo sociálního zabezpečení

v úterý 6. října 2015

Společnost s ručením omezeným

Lektor: JUDr. Jiří Janeba, advokát

ve čtvrtek 17. září 2015

Správa cizího majetku Lektoři:
JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, bývalý člen
Legislativní rady vlády
Mgr. Radan Marek, LL.M., ředitel právního odboru
skupiny Burzy cenných papírů Praha

ve čtvrtek 15. října 2015

**Byty a nebytové prostory, nájemní
právo v NOZ**Lektorka: JUDr. Pavlína Brzobohatá, předsedkyně
senátu Nejvyššího souduBližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**. Telefonické informace: 542 514 401 – pí Tereza Quittová.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Unie obhájců ČR a Česká advokátní komora

vás zvou na odbornou konferenci na téma

Právo na obhajobu – teorie a praxe 21. století

Konference se koná dne 1. října 2015 od 9 hodin v budově Právnické fakulty UK, nám. Curieových 901/7, Praha 1.

V závislosti na počtu účastníků a přihlášených příspěvků je plánováno plenární jednání s následnými diskusními panely. Příspěvky mohou být zaměřeny jak na teoretická východiska (např. právo na obhajobu a zásada rychlosti řízení, právo právnické osoby na obhajobu, princip nemo tenetur, právo na obhajobu de lege ferenda), tak i na konkrétní aplikační problémy (např. vyloučení obhájce z obhajoby; vázanost obhájce pokyny klienta; meze důkazní aktivity soudu, státního zástupce a obhájce; obhájce jako „spolupachatel“; záznam telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným; obstarávání důkazů proti obviněnému prohlídkou u obhájce).

Příhlášku na konferenci je možné zasílat na e-mailovou adresu: lukasova@prf.cuni.cz do 10. září 2015.

Zájemce o přednesení příspěvku prosíme o odevzdání anotace spolu s přihláškou. Vybrané příspěvky účastníků budou publikovány v kolektivní monografii. Termín pro odevzdání písemné verze příspěvku je 1. října 2015. Účastnický poplatek se nevybírá.

Česká advokátní komora a Akademie evropského práva (ERA)

vás zvou na seminář pro advokáty a advokátní koncipienty

„Aktuální vývoj legislativy a judikatury EU v oblasti práva veřejných zakázek“,

který se uskuteční v úterý 20. října 2015 v paláci Dunaj v Praze 1,
Národní 10 (vchod z Voršilské ul. č. 14)
od 9.30 do 17.30 hodin.

Přednášející: Vítězslava Fričová, ředitelka metodického odboru Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Brno
Jaroslav Kračún, právník, DG GROW, Evropská komise, Brusel
Lukáš Sommer, advokát, Praha

Přihlášku a další podrobnosti najdete na [www.cak.cz/Vzdělávání advokátů](http://www.cak.cz/Vzdělávání_advokátů).

Justiční akademie ve spolupráci s programem Rady Evropy HELP a Českou advokátní komorou
si vás dovoluji pozvat na seminář

DÍTĚ V CIVILNÍM ŘÍZENÍ

Místo konání: Kroměříž, budova C, Smetanova 3921

Datum: 2. – 4. prosince 2015

Seminář se bude věnovat otázkám spojeným se zapojením dětí do rozhodování a soudního (civilního) řízení – participačním právům. Bude rozdělen do teoretického a praktického bloku.

V teoretické části vystoupí ústavní soudkyně JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D., klinický psycholog a soudní znalec PhDr. et PhDr. Radek Ptáček, Ph.D., MBA, a sociální pracovnice Mgr. Terezie Pémová.

V praktické části se účastníci rozdělí do menších skupin a pod vedením dvou lektorů se budou věnovat konkrétním nástrojům a technikám zjišťování názoru dítěte, včetně praktických cvičení.

Pro advokáty bylo vyhrazeno 20 míst. Seminář je zdarma, ale stravu a ubytování si zajišťují a hradí advokáti na své náklady.

Zájemci necht' kontaktují paní Renatu Struminskou: rstruminska@jacz.cz.

Všechny další informace najdete na [www.cak.cz/Vzdělávání advokátů/Akce jiných subjektů](http://www.cak.cz/Vzdělávání_advokátů/Akce_jiných_subjektů).

Pozvánka na semináře a přednášky Jednoty českých právníků v II. pololetí 2015

VÝBOR PRAŽSKÉHO SDRUŽENÍ JČP VE SPOLUPRÁCI S JUSTIČNÍ AKADEMIÍ PŘIPRAVIL V SOULADU SE SVÝM POSLÁNÍM A STANOVAMI V DRUHÉM POLOLETÍ 2015 PRO SVÉ ČLENY A ŠIRŠÍ PRÁVNICKOU VEŘEJNOST TYTO ODBORNÉ SEMINÁŘE S AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ PROBLEMATIKOU, NA KTERÉ VÁS SRDEČNĚ ZVE:

16. října 2015

Vznik smlouvy podle NOZ, její obsah a účinky
Přednášející: doc. JUDr. Ivana Štenglová, PF UK Praha

30. října 2015

Exekuce po novelách
Přednášející: JUDr. Martina Kasíková, Krajský soud Praha

6. listopadu 2015

Kupní smlouva, smlouva o dílo a utvrzení dluhu
Přednášející: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., Vrchní soud Praha

27. listopadu 2015

Změna a zánik závazků, důležité změny ve vybraných smluvních typech podle NOZ
Přednášející: JUDr. Petr Bezouška, Ph.D.

8. prosince 2015

Společenství vlastníků jednotek (SVJ a SV) jako právníká osoba
Přednášející: JUDr. Josef Holejšovský, Vrchní soud Praha

10. prosince 2015

Zákon o státní službě
Přednášející: JUDr. Antonín Kottnauer
JUDr. Helena Úlehlová, MPSV ČR

Všechny uvedené semináře se konají od 9.00 do 14.00 hodin v přednáškovém sále Justiční akademie, Hyberská 18, Praha 1.

Účastnický poplatek činí za každý seminář 1 500 Kč (vč. DPH) pro členy JČP, advokátní a notářské koncipienty 900 Kč (vč. DPH). Účast na seminářích je uznávána jako součást přípravy advokátních koncipientů k advokátním zkouškám.

VÝBOR PRAŽSKÉHO SDRUŽENÍ JČP PŘIPRAVIL V SOULADU SE SVÝM POSLÁNÍM A STANOVAMI VE SPOLUPRÁCI S JUSTIČNÍ AKADEMIÍ V DRUHÉM POLOLETÍ 2015 TAKÉ TENTO CYKLUS ODPOLEDNÍCH PŘEDNÁŠEK K NOVÉMU OBČANSKÉMU ZÁKONÍKU:

12. října 2015

Změny údajů v katastru nemovitostí
Přednášející: JUDr. Eva Barešová,
Český úřad zeměměřický a katastrální

19. října 2015

Bezdůvodné obohacování v NOZ
Přednášející: Mgr. et Mgr. Jan Petrov

2. listopadu 2015

Kogentnost a dispozitivnost norem v občanském zákoníku a platnost a neplatnost právního jednání
Přednášející: Mgr. František Korběl, Ph.D.

23. listopadu 2015

Likvidace pozůstalosti podle současné a dřívější úpravy
Přednášející: JUDr. Ladislav Muzikář, Městský soud Praha

30. listopadu 2015

Odpovědnost statutárních orgánů
Přednášející: doc. JUDr. Ivana Štenglová

Všechny tyto odpolední přednášky se konají od 16.00 do 18.00 hodin v prostorách Justiční akademie, Hyberská 18, Praha 1.

Účastnický poplatek za přednášku činí 400 Kč (vč. DPH). Členové PS JČP, kteří mají zaplacený členský příspěvek, a advokátní a notářští koncipienti platí za přednášku 200 Kč (vč. DPH).

Přihlášky a další informace o těchto seminářích lze získat na internetových stránkách www.jednotaceskychpravniku.cz nebo u koordinátorů:

JUDr. Ludmila Suchá, tel. 272 766 026 nebo 607 103 037

JUDr. Božena Burdychová, tel. 286 881 113 nebo 604 245 079

JUDr. Ilona Moučková, tel. 272 913 916 nebo 732 256 311

**CODEXIS
GOLF
TOUR**

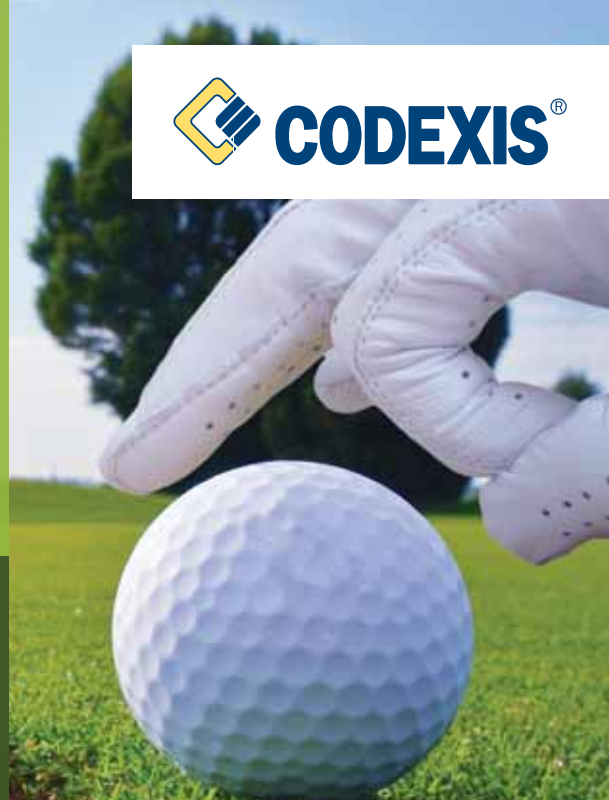
CODEXIS®
GOLF TOUR 2015
www.codexisgolf.cz

Srdečně zveme na tradiční sérii golfových turnajů pro advokáty, právníky, soudce, manažery a všechny příznivce golfu.

08/09/2015 GOLF CUP – Myštěves

30/09/2015 GOLF CUP – Slapy sv. Jan

Pořadatel: **CODEXIS®**

Partneři:

 Golfové x cesty
cestovní kancelář

Mediální partneři:

 Brands&Stores

 GRADA®

Hlavní partneři:

 NOVA VOICE®
PŘEVOD ŘEČI DO TEXTU

 **CZECH
MASTERS**

 fine propag

 KONKURNÍ NOVINY
SPOLEHLIVÝ PRÁVNÍ ZDROJ

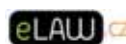
PRÁVNÍ PROSTOR

 epravo.cz

 CalderaSpas
Změňte svůj život

 PRIM®

 UO/MO
NAPOLETANO

 eLAW.cz

 Lobby

 vz24.cz

 **Bulletin
advokacie**

 ANAG®
ANDRAGOGOS
AGENCY

**WOLF THEISS A EPRAVO.CZ VÁS POD ZÁŠTITOU
ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY SRDEČNĚ ZVOU NA**

18. ROČNÍK GOLFOVÉHO TURNAJE ČESKÉ ADVOKACIE

**TURNAJ SE KONÁ V PÁTEK 25. ZÁŘÍ 2015
OD 10 HODIN V BEROUN GOLF RESORTU**

Turnaj je určen pouze pro advokáty a advokátní koncipienty s platným HCP.

Máte-li zájem se turnaje zúčastnit, prosíme o potvrzení účasti Kateřině Cigánové na e-mailovou adresu katerina.ciganova@wolftheiss.com nebo na telefonní číslo +420 234 765 111.

Prosíme o sdělení registračního čísla ČGF a aktuálního HCP. Uzávěrka registrace je 22. září 2015.

STARTOVNÉ 1 500 Kč

TĚŠÍME SE NA SETKÁNÍ S VÁMI!

WOLF THEISS

 **ČESKÁ ADVOKÁTNÍ
KOMORA**

 epravo.cz
Váš partner na cestě právem

www.wolftheiss.com

Pozvánka na 18. Sportovní hry české advokacie

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

Česká advokátní komora pokračuje v pořádání úspěšné společenské sportovní akce a dovoluje si vás a vaše rodinné příslušníky co nejsrdečněji pozvat na

18. ROČNÍK SPORTOVNÍCH HER ČESKÉ ADVOKACIE

zaměřený na sport, relaxaci a společenské setkání.

Místo konání: Areál střediska vrcholového sportu v přírodním prostředí anglického parku města **Nymburk**, který bude vyhrazen v daném termínu pouze advokátům. V případě nepříznivého počasí se mohou všechny sportovní akce uskutečnit v prostorných halách.

Doba konání: od **2. 10. 2015** (pátek), příjezd od 16.00 do 22.00 hodin do **4. 10. 2015** (neděle), odjezd do 12.00 hodin.

Účast: Advokátky, advokáti, pracovníci advokacie a rodinní příslušníci v předpokládaném počtu kolem 230 osob (ubytovací kapacita).

Program sportovních soutěží: Mezi jednotlivými regiony bude organizována soutěž ve volejbalu smíšených družstev, basketbalu dle zájmu a kopané dle zájmu.

Pro usnadnění a urychlení organizace by organizátoři uvítali, kdyby účastníci přihlašovali již celá družstva nebo si je vytvořili hned po příjezdu na místě samém. Kromě toho je možnost individuálního sportování ve stolním tenisu, tenisu, nohejbalu, minigolfu, atletice, plavání a posilování se saunou a soláriem. Budou vítáni i ti, kteří chtějí pouze své přátele povzbudit a budou mít zájem o prohlídku areálu města Nymburka, přičemž mohou využít krytého plaveckého bazénu, sauny, solária a relaxačního centra. Upozorňujeme, že výdej večeri končí ve 21.00 hodin.

K dispozici je restaurace, večer s tancem a živou hudbou.

Ubytování: Hotelového typu v jedno- až třílůžkových pokojích se sprchou a toaletou.

Náklady: Účastnický poplatek za osobu činí 1 500 Kč (děti do 12 let 750 Kč) a zahrnuje ubytování, snídaně, obědy, večeře a nájem sportovního areálu.

Přihlášky: S ohledem na omezenou kapacitu na straně jedné, a na nezbytnost naplnit požadovanou účast 230 osobami na straně druhé, prosíme o zaslání závazných přihlášek na e-mailovou adresu: **dobra@cak.cz nejpozději do 18. září**, spolu se zaplacením účastnického poplatku na účet č. 12432011/0100, variabilní symbol 2015, konstantní symbol 308.

Odhlášení: Zašlete též na adresu **dobra@cak.cz**. Pokud bude odhlášení doručeno **nejpozději do 25. září (včetně)**, účastnický poplatek se v plné výši vrátí. Po tomto termínu již není možné (vzhledem k rezervaci pokojů a nemožnosti je znovu obsadit) účastnický poplatek vrátit.

Po 18. září 2015 organizátorky sportovních her vaši přihlášku písemně potvrdí s podrobnější informací. V případě, že by plánovaná akce byla odvolána pro nedostatečný zájem, bude vám účastnický poplatek vrácen.

Seminář pro novináře na téma kárné odpovědnosti právnických profesí

PO VÍCE NEŽ ROČNÍ PŘESTÁVCE SE KONAL NA PŮDĚ ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY, V RÁMCI DLOUHODOBÉHO CYKLU „DISKUTUJTE S TĚMI, KTEŘÍ ZÁKONY SKUTEČNĚ APLIKUJÍ“, SEMINÁŘ S NOVINÁŘI NA TÉMA „KÁRNÁ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH PROFESÍ“.

Setkání, které se konalo ve čtvrtek 18. června 2015 v pražském paláci Dunaj, se zúčastnili špičkoví hosté: prezidentka Soudcovské unie Mgr. Daniela Zemanová, prezident Unie státních zástupců Mgr. Zdeněk Matula, státní zástupci z Nejvyššího státního zastupitelství Mgr. Jiří Pavlík a JUDr. Jan Lata, Ph.D., předseda kárné komise ČAK JUDr. Petr Čáp, místopředsedkyně kontrolní rady ČAK JUDr. Irena Schejbalová a další člen kontrolní rady Mgr. Lukáš Trojan. Již tradičním moderátorem debaty byl předseda výboru pro vnější vztahy ČAK JUDr. Václav Vlk.

Úvodem debatující shrnuli **přednosti a nedostatky právní úpravy kárné odpovědnosti pro svoji právní profesi**. Jak přítomní státní zástupci, tak Daniela Zemanová se shodli na tom, že „jejich“ problémem je jednostupňovost kárných řízení, byť prošla testem ústavnosti. Jak poznamenala Zemanová, problémem je i aplikace trestního řádu na kárná řízení.

Podle doktorky Schejbalové, která často vystupuje z titulu své funkce jako kárný žalobce, je kárná praxe Komory ustálená a funkční a definitivně ji stabilizoval vznik odvolací kárné komise.

Jak upozornil doktor Trojan, advokátní stav jako největší právnícký stav v zemi má samozřejmě i nejrozsáhlejší kárnou praxi, zároveň je ale tato praxe ve srovnání s ostatními také nejpřísnější. Ve světle této skutečnosti pak Trojan reagoval na dotaz doktora Lata, zda je správné, že v advokátních kárných senátech jsou jenom advokáti, konstatováním, že pro provinilce by tak doplnění advokátních kárných senátů odjinud bylo „dobrou zprávou“ a naději na méně přísné potrestání.

Předseda kárné komise ČAK doktor Čáp pak dále odkázal na článek v Bulletinu advokacie, který tuto problematiku podrobně statisticky zpracoval (viz Petr Motyčka: *Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem?* BA č. 1-2/2015, str. 46 až 52 – pozn. red.).

Další část debaty se věnovala **rozdílům mezi zákonnou odpovědností a kárnou odpovědností a otázce odpovědnosti za škodu**. Většina diskutérů se shodla na tom, že kárná odpovědnost je mnohem širší a týká se i osobního života. Základním rozdílem také je, že kárným proviněním nemusí vzniknout škoda. Podle doktora Čápa je u advokátů častým kárným proviněním nepodání odvolání, aniž se vznik škody jakkoliv zkoumá, ale pro úspěch v soudním sporu je třeba vznik škody prokázat.

Co se týče odpovědnosti za škodu, existuje zásadní rozdíl mezi advokáty na straně jedné a soudci a státními zástupci na straně druhé. Jak shrnul doktor Trojan, každý advokát objektivně odpovídá za škodu a je povinně pojištěn, zatímco pochybení soudců a státních zástupců je kryta odpovědností státu. Podle slov Mgr. Pavlíka by přímá odpovědnost soudců a státních zástupců za škodu vůči poškozenému zasáhla do výkonu veřejné moci a ovlivnila by jejich činnost.

Pokud je však soudce či státní zástupce kárně postižen, může být po něm vymáhána škoda podle příslušných ustanovení zákoníku práce, Ministerstvo spravedlnosti ale podle Pavlíka tuto možnost nevyužívá. To platí podle doktora Lata i pro právo ministra spravedlnosti podávat kárné žaloby. Jak uzavřel doktor Čáp, stížnosti na advokáty postupuje Ministerstvo spravedlnosti s důvěrou kontrolní radě ČAK, jehož předseda je stejně jako ministr kárným žalobcem.

Na snímku zleva doprava:
Václav Vlk, Zdeněk Matula,
Jiří Pavlík, Jan Lata, Petr Čáp,
Irena Schejbalová, Lukáš
Trojan a Daniela Zemanová.

✿ PhDr. IVANA CIHLÁŘOVÁ
✿ Foto MARIE BLAHOVÁ

Jan z Jesenice - právník, politik, diplomat a advokát Jana Husa

O datu narození Jana z Jesenice historické prameny mlčí. V knize *Husitský právník M. Jan z Jesenice* její autor Jiří Kejř dovozuje, že „Postupoval-li (Jan z Jesenice) ve svých studiích obvyklým během, byl asi o čtyři či pět let mladší než M. Jan Hus.“ (Jan Hus 1371-1415). Za tohoto předpokladu by se Jan z Jesenice narodil v rozmezí let 1375-6. Jeho rodištěm byla nejspíš obec Jesenice poblíž Prahy (směrem na Benešov).

Zápis v děkanské knize artistické fakulty pražské univerzity prozrazuje, že dne 15. prosince 1397 získal Jan z Jesenice titul bakaláře svobodných umění. Zápis z 27. ledna 1398 (tamtéž) uvádí, že mu byl povolen odklad placení univerzitních poplatků. Jan z Jesenice zřejmě pocházel z chudší rodiny, není vyloučeno, že si na živobytí přivydělával doučováním studentů ze zámožných rodin.

Bakalář svobodných umění se na univerzitě pustil i do studia práv. V roce 1407 získal na právnické fakultě titul bakaláře, počátkem roku 1408 dosáhl titulu Magister. Podle univerzitních záznamů byl mezi 27 zkoušenými kandidáty na prvním místě, titul obhájil na výtečnou. Jeho examinatorem byl i Mistr Jan Hus. Později, v roce 1412, na boloňské univerzitě ve studiu práv pokračoval a dosáhl zde titulu doktora práv.

Život Jana z Jesenice osudově ovlivnily myšlenky profesora oxfordské univerzity Johna Wiclefa. Jan z Jesenice se stal Wiclefovým nadšeným přívržencem, což ho následně sblížilo i s Janem Husem. Wiclefismus jim oběma připravil podobný osud.

Na Jesenicovo právní vědomí zapůsobil zejména Wiclefův názor o nutnosti sekularizace, neboli o nutnosti vyvlastnění církevního majetku světskou šlechtou, a Wiclefův spis „De civili dominio“ (O světském panování).

V duchu wiclefismu přednesl 25. září 1407 před akademickou obcí doktorů, mistrů a studentů učenou disputaci, v níž mimo jiné prohlásil, že *nespravedlivý rozsudek soudu není závazný a velmi neuctivě se vyjadřoval o všech, kdo hlásají opak... rozsudek klatby vyneseny od toho, kdo je ve smrtelném hříchu, neváže.* (Cituje Jiří Kejř ve své knize *Husitský právník M. Jan z Jesenice*).

Za obhajobu a šíření Wiclefovy filozofie byla na Jana z Jesenice uvalena klatba. Podkladem pro to byly i výroky z jeho disputace přednesené na univerzitě dne 25. září 1407.

Do české historie, zejména do dějin pražské univerzity se Jan z Jesenice nesmazatelně zapsal v souvislosti s Dekretem kutnohorským (z 18. ledna 1409). O autorovi díla se dnes literatura vesměs shoduje, že jím je právě M. Jan z Jesenice (jak říká o Dekretu kutnohorském ve své knize i Jiří Kejř).

Spolu s Janem Husem a Jeronýmem Pražským sehrál zásadní roli v době univerzitní krize, která po vydání dekretu mezi německými a českými mistry na pražské univerzitě vypukla.

S oběma přáteli stál v čele obhajoby českých nároků na univerzitě a byl zde i hlavním mluvčím a advokátem české strany.

Oč tehdy šlo?

Pražská univerzita (Studium generale založená r. 1348) jako jediná zaalpská univerzita byla založena s „plným“ počtem fakult: teologickou, právnickou, lékařskou a artistickou (fakultou svobodných umění, později přejmenovanou na filozofickou). Za panování krále Václava IV. byla rozdělena na čtyři takzvané univerzitní národy: český, bavorský, polský a saský. V době vzniku univerzity žádné rozdělení univerzity neexistovalo. Její zakladatel, císař Karel IV., v zakládací listině univerzity ze 14. dubna 1348 prohlašuje: *Ustanovili jsme, aby v řečeném městě pražském v budoucnu a navěky kvetlo obecné učení v kterémkoliv dovoleném oboru. Náš duch totiž obrací svůj zřetel především k tomu, jak by naše království české, jemuž přiznání naší mysli dává zvláštní přednost před ostatními, ať dědičnými, ať šťastně získanými důstojnostmi a državami, o jehož povznesení pečujeme všemožnou snahou a k jehož cti a blahu pracujeme veškerým úsilím, jak by za našich časů bylo podle rozkazu naší prozíravosti náležitě ozdobeno řadou moudrých mužů... A to proto, aby věrní obyvatelé našeho království, kteří neustále lačnější po plodech vědění, nebyli nuceni žebroti v cizích zemích, nýbrž aby v království našem stáli již prostřeny... A aby nejen nebyli již nuceni, ba mohli pokládat za zbytečné obcházet k prozkoumání věd kraj světa, vyhledávat cizí národy nebo se doprošovat ukojení svých tužeb v cizích krajích, nýbrž aby mohli být hrdi na to, že mohou jiné z ciziny zvat k této půvabné vůni a k účasti na takovém vědu...*

Zájem studentů z mnoha evropských zemí o studium na pražské univerzitě a jejich příliv na univerzitu císařova slova naplnil. Univerzita se stala mezinárodní institucí s vlastním statutem (v čele s rektorem), byla vyjmuta z církevního i světského zákonodárství.

Rozhodnutím Dekretu kutnohorského z 18. ledna 1409, daného na Horách Kutných Václavem IV., král Václav nařídil, aby český univerzitní národ měl napříště ve všech jednáních univerzity tři hlasy, ostatní národy hlas jeden:

Jelikož pak národ německý žádného práva obyvatelského v Českém království vůbec nemající, v sličných záležitostech pražského obecného učení - osobil sobě k užívání tři hlasy, a národ český, pravý dědic tohoto království, toliko jediný hlas má, - rozkazujeme -, abyste - připustili národ český na každý způsob ke třem hlasům -, jak má národ francouzský na obecném učení pařížském.

Němečtí mistři na dekret reagovali roztrpčeně. Dne 6. února 1409 podali proti němu u krále Václava písemný protest. Žádali odvolání dekretu a přísahali, že v opačném případě pražskou univerzitu i se svými scholary opustí. Navrhli kompromis, aby se univerzita rozdělila na německou a českou. Protest se ke králi dostal v době, kdy jeho přednostní zájem o univerzitu a její potíže však již opadl. V obavách, aby se konflikt na uni-

verzitě nepřiostřil, král přislíbil německým mistrům vyhovět. Českým mistrům vyčetl, že s německými mistry na univerzitě rozpoutali bouře, a pohrozil, že jejich představitele Husa a Jeronýma dá za to upálit. Husovi prý tehdy řekl: „Ty mi vždy působíš zmatky se svým druhem Jeronýmem.“

Jan z Jesenice na obhajobu dekretu sepsal právníky vytříbený traktát *Defensio mandati regis Wenceslai* (Obrana mandátu krále Václava). Traktát byl určen výlučně panovníkovu dvoru. Svým obsahem byl protiváhou požadavků německých mistrů a svou argumentací měl krále Václava přimět k jeho dřívější náklonnosti k (oprávněným) českým nárokům. Těžištěm Jesenicovy obhajoby byla zakládací listina univerzity ze 14. dubna 1348; Jesenice argumentoval rovněž právem římským a použil i citáty z bible. Obranu panovníkovu mandátu postavil na suverenitě českého krále a na jeho výsostné péči o prospěch obyvatel českého království, jež má být větší, než péče o prospěch cizinců.

Ignorance německých mistrů k panovníkově mandátu krále Václava natolik rozlítla, že je nechal zbavit úřadů a rektori Mistru Henningu z Baltenhagenu odňal univerzitní insignie. Stalo se tak za asistence staroměstských konšelů při dramatických okolnostech dne 9. května 1409. Nové hodnostáře univerzity král jmenoval z řad Husových stoupenců a obhájců Wiclefova díla: rektorem univerzity jmenoval Mistra Zdeňka z Labouně, děkanem artistické fakulty Mistra Šimona z Tišnova. (Dne 20. října roku 1409 byl rektorem univerzity zvolen Mistr Jan Hus.)

Němečtí mistři na králův zásah reagovali odchodem z pražské univerzity, což panovník považoval za protivení se královskému majestátu a za spiknutí proti Českému království. V listě vydaném na hradě Žebráku dne 28. června 1409 je prohlášen za vyhnané a zbavené jejich univerzitních hodností.

„Vyhnaní“ mistři Čechy pomlouvali a osočovali je z kacířství. Ve svých útocích proti pražské univerzitě nikoho nejmenovali. Kromě Jana z Jesenice. Jeho pokládali za hlavního viníka na svém osudu. Jesenicovo jméno bylo tak jediné, které se v pamfletech na adresu Prahy objevilo. Jakýsi uprchlý student si ve své rýmovačce se jménem Jana z Jesenice pohrával, pěl ódu na Lipsko – město učenosti, a prorokoval, že Prahu zastání.

Němečtí mistři a studenti totiž většinou odešli do Lipska, kde byla založena nová univerzita.

V počátcích procesu s Janem Husem, v době Husovy přípravy na cestu do Kostnice i během vlastního kostnického procesu, byl Jan z Jesenice Husovým právním poradcem. Spolupráci klienta a advokáta charakterizuje Jiří Kejř ve své knize zřejmě nejvýstižněji: „Hus nalezl pro hájení svých zájmů zástupce nejlepšího – Mistra Jana z Jesenice. Jeho vysoké právní vzdělání, diplomatická zkušenost a hluboká osobní oddanost Husovi i jeho myšlenkám z něho činily spojence nadmíru cenného, který také pro svého přítele učinil vše, co bylo v lidských silách.“

Jan z Jesenice se s Husem do Kostnice pravděpodobně nevydal. Sám byl v klatbě a věděl, že jeho přítomnost by Husovi ještě přitížila; nehledě na nebezpečí, že by byl zatčen. Soustředil se proto na důkladnou Husovu přípravu na chystaný proces. Poučil svého klienta, jak si má před soudem počínat, opatroval pro něj doklady, které měly jeho nevinu prokázat.

Zejména to byly notářské opisy listin. Kupříkladu opis protestu univerzity proti spálení Wiclefových knih. Proti šířícím se pomluvám, že to byl Hus, který měl německé mistry z pražské univerzity vyhnat, obstaral i ověřený opis Dekretu kutnohorského. Z Jesenicova podnětu si Hus u českých pánů, kteří mu byli nakloněni, obstaral i veřejné prohlášení arcibiskupa, že mu „není znám žádný blud, ze kterého by byl Hus u něho obviněn, poukázal toliko na exkomunikaci od papeže a dodal, že tedy před papežem se má ospravedlnit.“

U české husitské šlechty Jan z Jesenice zřejmě inicioval i mnohé akce na Husovu záchranu. Kupříkladu nechal vypracovat sérii listin a prohlášení (která pravděpodobně i sám koncipoval), jimiž se stavěla za Jana Husa. Během kostnického procesu byli oba – klient a jeho advokát, v písemném kontaktu. Jan z Jesenice soudní proces sledoval a poskytoval Husovi právní rady. Hus mu psal o svých výsledcích, upozorňoval ho na průběh řízení a jako přítel Jesenicovi radil v jeho soukromém životě.

Po Husově smrti se osud Jana z Jesenice v mnohém podobal osudu Husovu. Jan z Jesenice se svého wiclefismu nevzdal, naopak Wiclefovy myšlenky dál rozvíjel. Byl považován za nebezpečného kacíře a církev ho tvrdě pronásledovala. V důsledku jeho pobývání v hlavním městě nad Prahou zůstala interdikt, veřejnost informovala o přísném zákazu jakýchkoliv kontaktů s Jesenicem. Obyvatelstvo se mu pod trestem klatby, exkomunikace a podezření z kacířství mělo vyhýbat. Jesenice byl prozatím ještě chráněn světskou mocí, u panovníka měl zastání a i na jeho dvoře měl stále dost svých příznivců.

Počátkem roku 1418 nový papež Martin V. (někdejší Husův soudce, výtečně obeznámený s českým husitským hnutím, které nekompromisně potíral) vydal dekret o vymýcení kacířských nauk v Čechách, v němž byli jmenováni hlavní kacířští viníci, kteří mají být postaveni před soud římské kurie. Byli to převážně univerzitní mistři. Jako „nejnebezpečnější ze všech“ byl na prvním místě jmenován Jan z Jesenice.

Osud Jana z Jesenice se odvíjel v dramatických a složitých vyjednáváních mezi králem Václavem a králem Zikmundem (který Jana z Jesenice upřímně nenáviděl) o vývoji v „kacířských“ Čechách. Základní podmínkou pro obnovení bohoslužeb v Praze a zrušení tří let trvajícího interdiktu bylo vypovězení Jana z Jesenice z Prahy. Na Zikmundovo naléhání tak král Václav počátkem roku 1419 učinil a Jana z Jesenice z Prahy vypověděl. Jan z Jesenice v králi Václavovi ztratil poslední oporu ve svém konání. Panovníkovu rozhodnutí se podvolil a hlavní město opustil. Skrýval se, azyl mu pravděpodobně poskytl některý z jeho šlechtických příznivců na svém hradě.

Životní drama skvělého právníka, politika, diplomata a nebojácného advokáta skončilo v roce 1420. Závěrem nechme odeznít citát z knihy Jiřího Kejře:

„Nevíme, co přivedlo Jesenice do moci věrolomného a úskočného nepřítelě pana Oldřicha z Rožmberka. Zda to bylo diplomatické jednání, které mělo nejmocnějšího magnáta Čech zachovat pro husitství, či zda padl do jeho rukou nešťastnou náhodou. Mocný pán dobře věděl, že se zavděčí králi Zikmundovi, bude-li Jesenic odstraněn z politické scény, a dal ho uvrhnout do své hla domorny, odkud již vynikající učenec nevyšel.“

JUDr. Gerhardt Bubník osmdesátiletý!

**BYL JSEM POSTAVEN PŘED TĚŽKÝ ÚKOL
NAPSAT LAUDATIO K OSMDESÁTINÁM KOLEGY
JUDr. GERHARDTA BUBNÍKA, LL.M. TĚŽKÝ
PROTO, ŽE JSEM PODAL MNOHÉ INFORMACE
O TĚTO OSOBNOSTI K JEHO SEDMDESÁTÝM
PÁTÝM NAROZENINÁM V BULLETINU
ADVOKACIE Č. 7-8/2010.**

Budiž mi dovoleno opsat z tehdejšího úvodu, jak je možné, že tak dobře vypadajícímu a agilnímu kolegovi může být tolik let. Totéž mohu napsat i dnes k jeho osmdesátinám, které oslavil dne 23. července 2015.

Dr. Bubník maturoval s vyznamenáním na Anglickém gymnáziu v Charvátově ulici v Praze. Studium Právnické fakulty Univerzity Karlovy ukončil summa cum laude v r. 1958 a od té doby pracoval jako advokátní koncipient v Olomouci. Advokátní zkoušku složil v r. 1962, rovněž s vyznamenáním, a od r. 1963 se stal členem Advokátní poradny č. 1 v Praze, kde jsem se s ním seznámil. V roce 1967 získal na Právnické fakultě UK doktorát. Jako první Čechoslovák v historii studoval na Harvard Law School. Za svou diplomovou práci zde v r. 1969 získal cenu Adison Brown Prize za nejlepší práci v oboru mezinárodního práva soukromého. Advokát a profesor Dr. Jan Štěpán, který po emigraci působil na Harvardu, to v dopise Ústředí české advokacie hodnotil jako „naprosto výjimečný úspěch“. Od r. 1990 pracuje kolega Bubník jako společník v AK Bubník Myslík & Partners. Je také o něm známo, že přispívá na filantropii a charitu.

Jako advokát se specializoval na mezinárodní obchodní transakce, mezinárodní obchodní arbitráž, joint-ventures, privatizaci, investice, autorské a sportovní právo. Dlouhá léta působí také jako rozhodce Rozhodčího soudu v Praze a rozhodčích soudů ve Vídni, Paříži, Curychu a Lausanne. Je členem České společnosti pro mezinárodní právo, čestným členem České společnosti sportovního práva, zakladatelem a bývalým prezidentem Harvard Club Prague a dlouhá léta byl členem AIPPI. Přednášel na právnických konferencích v Praze, Londýně, Vídni, Benátkách a Budapešti. Byl též dlouholetým právním poradcem britského a japonského velvyslanectví v Praze.

Vedle své profesní činnosti se od dětství věnoval sportu. V r. 1954-57 reprezentoval v krasobruslení republiku a v r. 1956 a 1957 byl druhý na mistrovství republiky za Karolem Divínem. Hned poté začal svoji činnost funkcionářskou. Mnoho let byl členem předsednictva Svazu krasobruslení a předsedou komise rozhodčích. Znalost několika světových jazyků mu umožnila i působení na mezinárodním poli. Od r. 1963 působil jako mezinárodní rozhodčí a jako instruktor Mezinárodní bruslařské unie (ISU), školil rozhodčí nejen v ČR, ale v mnoha zemích světa, včetně Austrálie. Od r. 1976 se účastnil v různých funkcích všech zimních olympiád. V letech 1988 až 1996 byl členem Odvolací komise Mezinárodní bruslařské unie a v letech 1996 až 2010 pak členem jejího vedení a právním poradcem. Po dobu deseti let organizoval známý mezi-

národní závod Pražskou bruslí, v r. 1988 byl ředitelem mistrovství Evropy v krasobruslení v Praze a v r. 1993 ředitelem mistrovství světa v Praze.

Od roku 2000 do 2012 byl Dr. Bubník předsedou Rozhodčí komise Českého olympijského výboru, která je odvolacím orgánem v dopingových věcech. Pod jeho vedením vytvořila rozhodnutí této komise první judikaturu ve věcech aplikace a výkladu Světového antidopingového kodexu. Dr. Bubník je také autorem přednášek o těchto předpisech pořádaných pro zástupce sportovních svazů a členy jejich disciplinárních komisí. Více než 20 let působí také jako arbitr Mezinárodního rozhodčího soudu pro sport (CAS).

Za zásluhy o rozvoj sportu a olympismu mu v r. 2007 Mezinárodní olympijský výbor udělil své nejvyšší vyznamenání – Olympijský řád a v r. 2009 Cenu MOV za boj proti dopingu. Ve stejném roce byl jmenován čestným členem Mezinárodní bruslařské unie.

Rekreačnímu sportu se věnuje i ve svém pokročilém věku. Celý život hrál tenis, většinou s kolegy advokáty z naší advokátní poradny. Vzpomínám také na dobu, kdy jsme spolu absolvovali v Poděbradech-Oboře kurzy v jízdě na koních. Nyní jezdí na kole, lyžuje a místo tenisu hraje golf.

Zúčastnil jsem se Bubníkovy soukromé oslavy, přesně řečeno party, kde krasobruslařskou obec reprezentovala bývalá akademická mistryně světa MUDr. Jitka Hlaváčková-Šimonová.

Oficiální část zahájil předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň, který předal JUDr. Bubníkovi jménem Komory Zlatý odznak za zásluhy o advokacii. Oslavence ohodnotil jako „legendu“ české advokacie a vzor pro všechny generace advokátů při naplňování poslání advokáta a advokátní etiky. Bylo to poslední vyznamenání, kterého se Gerhardtovi dostalo ve smyslu latest, ale jsem přesvědčen, že zdaleka ne last.

Já a všichni Tvoji známi, milý Gerhardte, Ti přejeme mnoho zdraví a zdaru ve všech Tvých činnostech a rádi se dožijeme Tvých dalších laudationes.

✿ JUDr. VÁCLAV KRÁL

Právníkovy zápisky

Uplynula sotva čtvrtina vysokoškolských prázdnin a já začal přemýšlet, čím obohatím výuku soutěžního práva v příštím semestru. Zprvu jsem zjistil, že ji budu muset ochudit o jeden docela působivý prvek. Začínám zpravidla tím, že srovnávám soutěžní chování lidí a nižších živočichů a ze specifických vlastností člověka zdůrazňuji nenasytost, vypočítavost (kalkulující mysl) a zejména tvořivost, schopnost jednat nikoliv stereotypně. Jako příklad jsem vždy srovnával člověka se včelami-dělnicemi, které jsou pilné, pečlivé, výkonné, ale odjakživa nalétají statisíce kilometrů, aby produkovaly kilo medu. V přednášce jsem pak dělal pauzu a pokračoval slovy: *Včely nikdy „nenapadne“* (při přednášce jsem pomoci dvou prstů na obou rukách naznačil uvozovky), *že by mohly mít víc medu s menším poletováním*. Po další dramatické pauze jsem pak zvýšeným hlasem pronesl: *Člověka takové myšlenky pronásledují neustále*. Vychutnal jsem si ohlas na takovou myšlenku a pokračoval výkladem o tom, že lidská tvořivost může být vysoce kladná, ale také problematická, protiprávní či – jak říkají právní sociologové – perverzní.

Podobný mírně dramatický výstup jsem přednesl i na sklonku letošního června, když mi jeden můj známý přinesl k svátku sklenici medu. Příliš jsem ho nepotěšil; říkal, že se stereotypním chováním včel-dělnic to vůbec není tak jednoduché. Obranu včelíček jsem tehdy připisoval chovatelské vášni mého známého. Jenže v Lidových novinách z 18. července 2015 jsem si v rubrice „Vědecká lekce“ přečetl sloupek, který napsal Radek Mikuláš a nazval ho „Včely vědkyně“. Uváděl v něm, že včely dnes mohou být sledovány za pomoci mikročipů, což výzkum jejich chování zpřesňuje. Nedávno prý byla objevena skupina včel, „které jsou očividně líné. Poletují z květu na květ, neshírají však pyl a nektar a nikam nespěchají.“ Nabízela se pak otázka, „jestli určité procento včelích dělnic svou leností parazituje na celku, nebo má jejich chování také nějaký kladný význam“. Autor vědeckého sloupku pokračoval zjištěním, že tak zvané líné včely „jsou hlavními nositelkami znalostí o krajině, jejich místech, vlastnostech a zdrojích. Obyčejná dělnice totiž pracuje na stejné trase, dokud to jde. Létá mezi květy jednoho druhu, a proto je tak užitečným opylovačem. Změna okolního prostředí třeba krupobitím, posekáním louky nebo jiným zásahem může být pro takto jednostranně vytrénované včelstvo osudová. Když se však něco takového stane, zapojí se do komunikace v úle včely badatelky a přísun potravy pomáhají obnovit.“

Uvedené poznatky mne velice zaujaly jako výzkumníka a mírně rozladily jako přednášejícího, který – pokud chtěl zůstat vědecky poctivý – byl takto zbaven jednoduché a docela efektní části svého výkladu. Kalkulující složka mé bytosti byla naopak potěšena tím, že začínám mít materiál pro nová vydání učebních textů o hospodářské soutěži. Mohu tam tvrdit, že se zdánlivě parazitním chováním nejsou věci vůbec jednoduché u nižších živočichů, natožpak u člověka, a že i zdánlivá lidská lenost je často hodna chvály. S takovou myšlenkou pravděpodobně naleznou ohlas i u svých studentských posluchačů.

Moji známi z operního světa mi vyprávěli následující příběh staršího data: Italský dirigent stoupající po příčkách kariérního žebříčku (označme ho písmenem A) vystupoval na hudebním festivalu v Americe. Požádal, aby jeho odměna činila o dolar víc, než kolik na stejném festivalu obdržel slovutný dirigent Toscanini. Pořadatelé takovému zvláštnímu požadavku vyhověli bez smlouvání, což mohlo být varovným signálem pro onoho obchodně ještě dosti nezkušeného dirigenta. Když si po koncertu přišel pro výplatu, dostal jeden dolar s vysvětlením, že mistr Toscanini se honoráře zřekl ve prospěch dobročinných účelů. Řekl jsem si, že by to mohl být zajímavý příklad pro studenty práv, v němž by se při přednášce dalo poukázat na možný střet hmotných a prestižních zájmů. V semináři by se mohly uplatnit mimo jiné následující otázky:

- Priznali byste v případě právního sporu dirigentu A podstatně vyšší honorář, když k tomu zřejmě směřovala jeho vůle? Podle jakých kritérií by mohla být stanovena výše takového honoráře?
- Jak si měl dirigent A vyjednat smluvní podmínky, aby uspokojil svou prestižní potřebu, tj. zvítězit v honorářové soutěži nad dirigentem Toscaninim, a zároveň neriskoval blamáž jako ve zmíněné situaci?

Mimochodem, šlo by o takový druh pedagogických příkladů a také kauz v právní praxi častých, u nichž neexistují jediné možné a jediné správné odpovědi.

Malý chlapeček leze po žebříku na strom a chce demonstrovat, že dokáže totéž co jeho starší bratr. Starostlivý otec mu říká: „To nemůžeš dělat!“ Klouček odpoví: „Můžu.“ Své přesvědčení pak demonstruje tím, že na žebříku vystoupí o dvě příčky výše. Otec, povoláním právník, se dovtipí slovní nepřesností svého příkazu a důraznějším hlasem zvolá: „Ale nesmíš.“ Nic už pak nevysvětluje a kloučka ze žebříku sundá. Rozdíl mezi slovy „nemůžeš“ a „nesmíš“ se dá dětem i těm dospělejším vysvětlit méně dramatickým způsobem, který u potomků bude zároveň rozvíjet jejich jazykový cit. V časopiseckém rozhovoru to naznačila slovenská zpěvačka Jana Kirschner. Říkala, že u britské babičky její dcerky „se odjakživa všichni ptají, zda smí odejít od stolu, ne jestli mohou. Děti kvůli tomu opravují. Když se dcera zeptá: „Can I leave the table?“ (Můžu odejít od stolu?), babička odpoví: „Yes, you can, but the question is – May I leave the table?“ (Můžeš, ale otázka zní: Smím odejít od stolu?). Určitě takový faktický příklad použijí jako druh metafory, až budu vysvětlovat rozdíl mezi faktickou a právní nemožností určitého jednání. I v hospodářské soutěži by její účastníci leccos mohli, ale podle práva nesmějí.

✿ prof. PETR HAJN

CO DAL? NO, ODYOLÁNÍ JSME PROHRÁLI, VY SE VRÁTÍTE DO
CELY A JÁ POJEDU HRÁT GOLF.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- američtí advokáti neměli v prvé čtvrtině 19. století daleko k souboji či rvačce? Pozdější sedmý prezident Spojených států Andrew Jackson tak v r. 1806 zabil v souboji advokáta Charlese Dickinsona, který jej urazil. K bitce došlo i mezi advokátem Samuelem Hustonem a advokátem-kongresmanem Andrewem Stanburym, který na půdě Kongresu obvinil Hustona z korupce. Huston nejprve Stanburyho zbil holí, posléze jej před smrtí zachránilo jen selhání Hustonovy pistole. Tyto příběhy jsou přitom jen margináliemi z obsahu čtivé publikace předního českého amerikanisty a iberoamerikanisty Josefa Opatrného *Pamatujte na Alamo. Od reality k mýtu a zpátky*. (Praha: Nakladatelství Epoque, Pražská vydavatelská společnost, 2015). Zajímavá monografie přináší pozměněný pohled na válku o Texas, který si autor vytvořil po „desítkách let studií v knihovnách a archivech“. Autor sám v diskusi nad rolí advokátů dodal „že ve Spojených státech devatenáctého století byla profese právníka či advokáta téměř podmínkou vstupu do politiky, třebaže byly právníkové znalosti či názory na právo v praxi u některých lokálních veličin, a asi nejen lokálních, dost svérázné.“

- „černá prakse“ kandidátů advokacie byla problémem již v r. 1923? Upozornil na něj časopis Česká advokacie s odvoláním na článek *Nedostatek advokátů?*, publikovaný ve Zprávách

Jednoty kandidátů advokacie. Na jedné straně byla Jednota vyzvána, aby nezamlčovala případy, o nichž má povědomí, zároveň však zpráva končí poté, kdy varuje před „těžkým porušením povinností stavovských“, prohlášením, že „žádný, své cti a stavovské povinnosti dbalý advokát dle našeho přesvědčení nepotvrdí nepravdu a doufáme proto, že případy, na jaké Zprávy Jednoty narážejí, vyskytovati se nebudou.“

- časopis Česká advokacie přinesl v době italského vpádu do Habeše zajímavý článek *Sankce a naše právní styky s Itálií?* Autor, soudní rada dr. Frydrych, v něm dospívá k závěru, že československé soudy zamítnou žalobu italského státního příslušníka na československého příslušníka nebo na osobu, která má bydliště na území republiky, na plnění závazku dočteného sankcemi, „protože nemožnost plnění takovou smlouvu vyplývá ze zákazu ústředních úřadů, který byl v ústřední sbírce zákonů a nařízení řádně vyhlášen“. V článku bylo rovněž vysvětleno, proč by případný italský rozsudek nemohl být vykonán. Článek vyšel v témže ročníku (1935) jako inzerát Dr. W. Olszewského, jenž se prezentoval jako „italský právní zástupce“, který „přejímá spory v celé Itálii“.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Petr Poledník: Die Rechtsanwaltschaft in schweren Zeiten	3
--	---

Aktuelles

Wie waren die XXIII. Karlsbader Juristentage? Michal Vávra, Petr Bríza	4
Änderungen in der Haftpflichtversicherung der Rechtsanwälte Ladislav Krym	7
Zu den derzeitig verlaufenden Kontrollen bei Rechtsanwälten – wo, wie und warum Irena Schejbalová	8
Studienaufenthalte der Studenten in den Anwaltskanzleien Robert Němec	9
Die Rechtshilfe-Hotline funktioniert schon zehn Jahre Hana Rydlová	10
Aktuell im Recht Hana Rydlová	12
Aufgerufen wurde der 11. Jahrgang des Gesamtjustizwettbewerbs Der Jurist des Jahres 2015	14

Aus Rechtstheorie und Praxis**Artikel**

Verantwortung der Mitglieder der statutarischen Organe der Korporationen im Falle der Insolvenzverfahren mit ausländischem Element Alexander J. Bělohávek	15
Privatrechtlicher Schutz des schwächeren Handelspartners Josef Bejček	24
Zivilrechtliche Verantwortung der Sportler für Sportunfälle (aktuelle Ausgangspunkte und das neue tschechische Bürgerliche Gesetzbuch) Michal Králík	37
Entlassung aus Gründen der Überzähligkeit in der aktuellen Rechtsprechung des Obersten Gerichts Richard W. Fetter	45
Ansicht der Gerichtspraxis bzgl. einiger Fragen über die Festlegung der Unterhaltsbeiträge Pavel Kotrady	48

Aus der Judikatur

Das Recht auf die Verteidigung – dringende und unwiederholbare Handlungen	56
Der Bevollmächtigte des Geschädigten als Zeuge	63
Kostensatz des Geschädigten im Strafverfahren	67
Die Schadenshaftung des Staates – Beweislast	71
Aus der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofes	75

Aus der Fachliteratur

Karel Klíma: Die Urkunde und deren Realisierung im System des öffentlichen Rechts und des neuen Privatrechts (Josef Blahož)	77
Martina Gajdošová, Peter Kerecman: Die ersten Frauen in der slowakischen Rechtsanwaltschaft (Stanislav Balík)	79
Das Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft bringt... ..	80

Aus der Rechtsanwaltschaft**Kolumne von Karel Čermák**

Aufstand auf dem Dampfschiff Oberbürgermeister Dittrich	81
---	----

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Das Geschehen in den Regionen: Die Rechtsanwälte in Ostböhmen Milan Jelínek	82
Erhöhung des Limits der Versicherungsleistung in der Sammelversicherung der Rechtsanwälte Jana Lunerová	84
Kontrolle der Rechtsanwälte im Jahre 2014 Marcela Marešová	86
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka	87
Aus der Verhandlung des Vorstands der Tschechischen Rechtsanwaltskammer icha	88

Aus Europa

AIJA veranstaltete eine Konferenz in Antwerpen Denisa Molnár	89
Porozumienia sierpniowe (Einige Bemerkungen zum 35. Jahrestag der August-Abkommen und zur Geschichte der Solidarność) Stanislav Balík	91

Informationen und Wissenswertes**Was Sie wissen sollten**

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und –Anwärter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	93
Einladung zur Konferenz „Das Recht auf die Verteidigung – Theorie und Praxis des 21. Jahrhunderts“	94
Einladung zum Seminar „Die aktuelle Entwicklung der Gesetzgebung und Rechtsprechung der Europäischen Union im Bereich des Rechts der öffentlichen Aufträge“	95
Einladung zum Seminar „Das Kind im Zivilverfahren“ in Kroměříž	95
Einladung zu Seminaren und Vorträgen des Verbandes der tschechischen Juristen im II. Halbjahr 2015	96
Einladung zu Codexis Golf Tour 2015	97
Einladung zum 18. Jahrgang des Golfturniers der tschechischen Rechtsanwaltschaft	97
Einladung zu den 18. Sportspielen der tschechischen Rechtsanwaltschaft	98
Seminar für Journalisten über das Thema der Disziplinarverantwortung der Berufsstände der Juristen Ivana Cihlářová	99
Jan z Jesenice – Jurist, Politiker, Diplomat und Rechtsanwalt von Jan Hus Marta Ehlová	100

Aus der Juristengesellschaft

JUDr. Gerhardt Bubník ist achtzig Jahre alt! Václav Král	102
--	-----

Zum Schluss

Notizen eines Juristen Petr Hajn	103
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	104
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	104

Inhaltsverzeichnis	105
Zusammenfassung/Summary	106
Table of Contents	107

Alexander J. Bělohávek: Verantwortung der Mitglieder der statutarischen Organe der Korporationen im Falle der Insolvenzverfahren mit ausländischem Element

Das Gesetz über Handelskorporationen konzipiert neu die Verantwortung der Organe der juristischen Personen, insbesondere der Handelsgesellschaften, unter anderem im Zusammenhang mit dem Konkurs. Während die Mitglieder der statutarischen Organe früher ausschließlich im Zusammenhang mit der Nichterfüllung der Pflicht, ordentlich und rechtzeitig den Antrag auf Eröffnung des Insolvenzverfahrens zu stellen, sanktioniert wurden, ist nun deren Pflicht gegeben, sämtliche Präventivschritte für die Abwendung des eventuell drohenden Konkurses zu unternehmen. Diese und weitere Änderungen hängen mit einer ganzen Reihe von Fragen zusammen, die die Organe der Gesellschaft im Grunde genommen in der täglichen Praxis betreffen. Eine extrem extensive Dimension mit einer Reihe von ungelösten Fragen und versteckten Risiken gewinnt diese Problematik im Zusammenhang mit dem ausländischen Element, mit den grenzüberschreitenden Insolvenzverfahren und dem persönlichen Status der juristischen Personen.

Josef Bejček: Privatrechtlicher Schutz des schwächeren Handelspartners

Der Artikel polemisiert mit der Behauptung, dass das privatrechtliche Prinzip angesichts der Nichtexistenz der faktischen Gleichheit durch das Prinzip der Autonomie des Willens und des Schutzes der schwächeren Partei verdrängt wird. Die grundsätzliche formale Gleichheit der Parteien bleibt ein Wert- und Interpretationsprinzip in der Anwendungspraxis vor allem in unternehmerischen Beziehungen. Der Schutz des schwächeren Vertragspartners bleibt eher eine Ausnahme aus dem Gleichheitsprinzip und eine Bestätigung des Prinzips der Autonomie des Willens mit einer wesentlich unterschiedlichen Verhandlungskraft als ein selbstständiges tragendes Prinzip. Der Beitrag analysiert ferner die Bindung des adhäsiven Vertragsabschlusses und der Vermutung der Position der schwächeren Partei und behandelt die Rolle der Formulare bei der Überprüfung der Adhäsion. Der weitere Teil des Artikels erforscht die Möglichkeiten des Gleichlaufs des privatrechtlichen und öffentlich-rechtlichen Schutzes des schwächeren Unternehmers. Es wird unter anderem festgestellt, dass es ohne Rücksicht auf die Verwaltungsstrafe laut besonderen Gesetzen möglich sein wird, auch laut § 433 BGB gegen den Abhängigkeitsmissbrauch zu Lasten eines anderen Unternehmers vorzugehen.

Der Autor analysiert die Schutzmöglichkeiten der schwächeren Partei bei Vergabe der öffentlichen Aufträge, bei der der Lieferant – Unternehmer – typischerweise in der schwächeren Position ist, da er an dem entworfenen Vertrag praktisch nichts ändern kann. Die Adhäsion der Verträge im Rahmen der öffentlichen Vergabe der Aufträge kann je nach der Art des Vergabeverfahrens unterschiedlich sein. Es ist unrealistisch, sich bei der Vergabe der öffentlichen Aufträge auf den allgemeinen privatrechtlichen Schutz der schwächeren Partei zu verlassen, durch den die vermeintlichen Mängel der speziellen Rechtsregelung „nachgeholt“ werden könnten.

Michal Králík: Zivilrechtliche Verantwortung der Sportler für Sportunfälle (aktuelle Ausgangspunkte und das neue tschechische Bürgerliche Gesetzbuch)

Der vorgelegte Artikel deutet die aktuellen Entwicklungstrends bezüglich der zivilen Verantwortung der Sportler für Sportunfälle an und behandelt die gesellschaftlichen Ausgangspunkte, die sich für die Lösung dieser Fragen in der Kontextentwicklung seit dem Anfang der 90. Jahre des 20. Jahrhunderts angeboten haben. Auf deren Grundlage formuliert er dann die möglichen Betrachtungsweisen, die im Zusammenhang mit der in dem neuen Bürgerlichen Gesetzbuch enthalte-

nen Regelung, auch mit Rücksicht auf die ausländischen Erfahrungen, angewendet werden könnten. Wenn wir wissen, dass die kurze Wirksamkeit des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches noch keine Formulierung der Beschlüsse der Gerichtspraxis und der Fachliteratur ermöglicht hat, stellt der Artikel eine Zusammenfassung der Möglichkeiten dar, die in Bezug auf die neue zivilrechtliche Regelung als mögliche Ausgangspunkte betrachtet werden können.

Richard W. Fetter: Entlassung aus Gründen der Überzähligkeit in der aktuellen Rechtsprechung des Obersten Gerichts

Der Artikel analysierte drei ausgewählte Urteilsprüche des Obersten Gerichts aus dem Jahr 2014 bezüglich des Entlassungsgrundes der Überzähligkeit (Bestimmung des § 52 Buchst. c) des Arbeitsgesetzbuches), und zwar im Hinblick auf die Frage der zeitlichen Festlegung der Entlassung, der Erweiterung der Anwendbarkeit des genannten Entlassungsgrundes auf die Situation, wo die organisatorische Veränderung bei dem Arbeitgeber in der Reduktion des Arbeitspensums liegt, und schließlich im Hinblick auf die Frage der Bestimmungsweise des Kreises der überzähligen Mitarbeiter.

Pavel Kotrady: Ansicht der Gerichtspraxis bzgl. einiger Fragen über die Festlegung der Unterhaltsbeiträge

Der Artikel widmet sich einigen Fragen, die mit der Festlegung der Unterhaltsbeiträge für unmündige Kinder verbunden sind. Da es in dieser Sache nicht möglich ist, eine Revision beim Obersten Gericht einzureichen, wird die Last dessen vereinheitlichender Funktion im besonderen Maße auf die Berufungsgerichte und das Verfassungsgericht übertragen. Der Autor geht deshalb in seinem Artikel insbesondere von der Entscheidung des Bezirksgerichts Ostrava, das als eines der wenigen Bezirksgerichte im Land spezialisierte Berufungssenate in Pflegschaftssachen hat, und ferner von der Entscheidung des Verfassungsgerichts sowie von seiner eigenen Gerichtspraxis aus. Er analysiert die gerichtliche Auslegung einer Reihe von Bestimmungen des Bürgerlichen Gesetzbuches, wie „Fähigkeit des Kindes, sich selbst zu ernähren“, „Fähigkeiten, Möglichkeiten und Vermögensverhältnisse des Elternteils“, „begründete Bedürfnisse des Kindes“, „persönliche Kinderfürsorge“, „Lebensstandard des Elternteils“ oder „Änderung der Verhältnisse“.

Alexander J. Bělohávek: Liability of members of governing bodies of a corporation in the case of insolvency proceedings with an international element

The Business Corporations Act has a new conception of liability of bodies of legal entities, mainly companies, for example in connection with bankruptcy. Whereas members of governing bodies were previously sanctioned solely in connection with failure to meet the obligation to submit a motion to commence insolvency proceedings duly and timely, it is now their duty to take all precautionary steps to avert any impending bankruptcy. This and other changes are closely connected with a number of issues affecting governing bodies of a company essentially in daily practice. This matter assumes an unprecedented extensive dimension with a number of outstanding issues and hidden risks in connection with an international element, cross-border bankruptcy proceedings and the personal status of legal entities.

Josef Bejček: Protection of the weaker business partner under private law

The article argues against a claim that private-law protection of equality is, due to the absence of actual equality, suppressed by the principle of autonomy of will and protection of the weaker party. The fundamental formal equality of par-

ties will remain a value-related and interpretative principle mainly in the application practice in business relations. Protection of the weaker contractual partner continues to be an exception to the equality principle and a confirmation of the principle of autonomy of will between the parties with substantially different powers to negotiate rather than a central separate principle. The paper further discusses the connection between adhesion contracting and the presumption of the position of the weaker party, and it deals with the role of forms in examining the adhesive character.

The following part of the article explores the possibility of overlap of private and public protection of a weaker entrepreneur. It notes, inter alia, that—regardless of the administrative penalty under special laws—it will be possible to proceed against abuse of dependency to the detriment of another entrepreneur also under § 433 of the Civil Code.

The author analyses the possibilities of protection of the weaker party in public procurement, in which the weaker party is typically the supplier-entrepreneur, because he may not change virtually anything in the draft contract. The adhesive character of contracts in public procurement may differ depending on the type of the procurement procedure. It is unrealistic to rely, in public procurement, on the general private-law protection of the weaker party, which could „make up“ for the alleged shortcomings of the special legislation.

Michal Králík: Civil liability of athletes for sports injuries (the current developmental bases and the new Czech Civil Code)

The present article presents the current developmental trends in civil liability of athletes for sports injuries, and its maps the legal and social bases available for addressing these issues in the contextual development since early 1990s. Based on them, the author formulates possible approaches that could be applied in connection with the provisions in the new Civil Code, also taking into account international experience. Knowing that the short time of applicability of the new Civil Code has not yet allowed for formulation of virtually any conclusions by the court practice or the professional literature, the article presents an overview of options that may be regarded as possible bases in the context of the new civil legislation.

Richard W. Fetter: Dismissal due to redundancy in the current case law of the Supreme Court

The article introduces three selected 2014 judicial decisions of the Supreme Court regarding dismissal reasons for redundancy (§ 52(c) of the Labour Code) in terms of timing of the notice of dismissal, extension of applicability of the dismissal reason to situation where the employer's organizational change consists in a reduction in the number of jobs, and, finally, the issue of determining the redundant employees.

Pavel Kotrady: Opinion of the court practice on some issues concerning determination of the alimony amount

The article deals with some issues associated with determining the amount of alimony for minor children. Since an appellate review may not be filed with the Supreme Court, the burden of its unifying function is largely transferred to the courts of appeal and the Constitutional Court. In his article, the author therefore works mainly with decisions of the Regional Court in Ostrava, which is one of very few regional courts in the country that have specialized appellate panel in matters of guardianship, and with decisions of the Constitutional Court and his own judicial practice. He analyses the court interpretation of several provisions of the Civil Code, such as the „child's capability to support himself/herself“, „parent's capabilities, possibilities and property situation“, „justified needs of a child“, „personal childcare“, „parent's standard of living“ or „change in circumstances“.

Leading Article

Petr Poledník: The legal profession in tough times	3
---	---

Current News

What were XXIII Carlsbad Legal Days like? Michal Vávra, Petr Bríza	4
Changes in lawyers' compulsory insurance Ladislav Krym	7
On ongoing checks on lawyers—when, how and why Irena Schejbalová	8
Student internships in law firms Robert Němec	9
Legal aid line has been in operation for ten years Hana Rýdlová	10
Currently in law Hana Rýdlová	12
The 11th year of the Lawyer of the Year 2015 awards has been announced	14

Legal Theory and Practice**Articles**

Liability of members of governing bodies of a corporation in the case of insolvency proceedings with an international element Alexander J. Bělohávek	15
Protection of the weaker business partner under private law Josef Bejček	24
Civil liability of athletes for sports injuries (the current developmental bases and the new Czech Civil Code) Michal Králík	37
Dismissal due to redundancy in the current case law of the Supreme Court Richard W. Fetter	45
Opinion of the court practice on some issues concerning determination of the alimony amount Pavel Kotrady	48

Judicial Decisions

Right to counsel—urgent and unique acts	56
Agent of the injured party as a witness	63
Compensation of the injured party's costs in criminal proceedings	67
Liability of the State for damage—burden of proof	71
Case law of the Court of Justice of the EU	75

Professional Literature

Karel Klíma: Charter [of human rights and freedoms] and its implementation in the system of public and new private law (Josef Blahož)	77
Martina Gajdošová, Peter Kerecman: The first women in the Slovak legal profession (Stanislav Balík)	79
Bulletin of the Slovak Bar Association brings	80

Legal Profession**Karel Čermák's Column**

Rebellion on the Primátor Dittrich steamboat	81
--	----

Czech Legal Profession

Events in the Regions: Lawyers in Eastern Bohemia Milan Jelínek	82
Increasing the limit of indemnity in collective insurance of lawyers Jana Lunerová	84
Checks on lawyers in 2014 Marcela Marešová	86
Disciplinary Practice Jan Syka	87
Meeting of the Czech Bar Association Board of Directors icha	88

Europe

AIJA organised a conference in Antwerp Denisa Molnár	89
Porozumienia sierpniowe (A few notes of the 35th anniversary of August Agreements and the history of Solidarność) Stanislav Balík	91

Information and Points of Interest**You should know**

Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association	93
Invitation to conference „Right to counsel—theory and practice in the XXI century”	94
Invitation to seminar „Current development of EU legislation and case law in the area of public procurement law”	95
Invitation to seminar „Child in civil proceedings” in Kroměříž	95
Invitation to seminars and lectures of the Union of Czech Lawyers in the 2 nd half of 2015	96
Invitation to Codexis Golf Tour 2015	97
Invitation to the 18 th year of the Czech legal profession golf tournament	97
Invitation to the 18 th Sports games of the Czech legal profession	98
Seminar for journalists on disciplinary liability of legal professions Ivana Cihlářová	99
Jan of Jesenice—lawyer, politician, diplomat and attorney of Jan Hus Marta Ehlová	100

Legal Society

JUDr. Gerhardt Bubník celebrating his 80 th birthday! Václav Král	102
--	-----

Finally

Lawyer's Diary Petr Hajn	103
Drawing by Lubomír Lichý	104
Did you know that... Stanislav Balík	104

Inhaltsverzeichnis	105
Zusammenfassung/Summary	106
Table of Contents	107

KNOWLEDGE MANAGEMENT LAWYER

Pracovní náplní by bylo zejména:

- vedení odborného vzdělávání
- správa odborného know-how
- práce na vzorových dokumentech

Nabízíme:

- pracovní příležitost v mezinárodní advokátní kanceláři
- zajímavou a samostatnou práci
- možnost profesního růstu
- příjemné pracovní prostředí

Požadujeme:

- velmi dobrou znalost anglického a/nebo německého jazyka slovem i písmem; dobrou znalost dalšího jazyka výhodou
- právní praxi alespoň 5 let
- samostatnost, pečlivost, odpovědnost
- zájem o trvalý odborný růst
- odborná publikační činnost výhodou
- nástup dle dohody

V případě Vašeho zájmu, prosím, zašlete strukturovaný životopis na níže uvedenou adresu či e-mail.

bnt attorneys-at-law, s.r.o.
Slovanský dům (budova B/C)
Na Příkopě 859/22
110 00 Praha 1

Ing. Pavla Melicharová
pavla.melicharova@bnt.eu
Tel: +420 222 929 301
www.bnt.eu

bnt | attorneys-at-law

Bratislava | Budapest | Minsk | Nürnberg | Praha | Riga | Sofia | Tallinn | Vilnius | Warszawa

ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT / KONCIPIENTKA

Nabízíme:

- pracovní příležitost v mezinárodní advokátní kanceláři
- zajímavou a samostatnou práci
- možnost profesního růstu
- příjemné pracovní prostředí
- motivující finanční ohodnocení

Požadujeme:

- velmi dobrou znalost německého nebo anglického jazyka slovem i písmem; dobrá znalost dalšího jazyka výhodou
- praxi v advokátní kanceláři (minimálně 1 rok)
- flexibilitu a schopnost týmové práce
- samostatnost, pečlivost, odpovědnost
- zájem o trvalý odborný růst
- nástup dle dohody

V případě Vašeho zájmu, prosím, zašlete strukturovaný životopis na níže uvedenou adresu či e-mail.

bnt attorneys-at-law, s.r.o.
Slovanský dům (budova B/C)
Na Příkopě 859/22
110 00 Praha 1

Ing. Pavla Melicharová
pavla.melicharova@bnt.eu
Tel: +420 222 929 301
www.bnt.eu

bnt | attorneys-at-law

Bratislava | Budapest | Minsk | Nürnberg | Praha | Riga | Sofia | Tallinn | Vilnius | Warszawa

Rozvíjejte s námi svoji právníckou kariéru ve střední a východní Evropě

PETERKA & PARTNERS je nezávislá advokátní kancelář působící ve střední a východní Evropě. Členům svého týmu nabízí náročnou a inspirující práci pro českou a mezinárodní klientelu, profesní a osobnostní růst v regionálním rozměru, možnost expatriace do zahraničních poboček i ohodnocení odpovídající schopnostem.

Do svého týmu hledá ambiciózní, vzdělané a kreativní osobnosti se schopností samostatného myšlení, vlastní iniciativou, profesionálním přístupem a vysokým pracovním nasazením.

Volné pozice – pobočka PRAHA:

Advokát/ka s vynikající znalostí:

- německého jazyka nebo
- ruského jazyka nebo
- anglického jazyka

Požadujeme:

- Vynikající znalost požadovaného cizího jazyka vč. právní terminologie
- Znalost dalšího cizího jazyka výhodou (v případě advokáta s nj či rj požadujeme znalost angličtiny na dobré komunikativní úrovni)
- Vynikající znalost práva
- Zkušenosti s problematikou veřejné podpory, investičními pobídkami a EU fondy vítány
- Velmi dobré vyjadřovací schopnosti, logické uvažování
- Samostatnost, flexibilitu a profesionální přístup
- Motivaci k vysokému pracovnímu nasazení
- Schopnost týmové práce

Nabídky spolu se strukturovaným životopisem v českém a německém/ ruském / anglickém jazyce zasílejte na email office@peterkapartners.cz.

www.peterkapartners.com

Advokátní koncipient/ka:

Požadujeme:

- Ukončené vysokoškolské vzdělání právníckého směru
- Výbornou znalost anglického jazyka vč. právní terminologie, znalost dalšího cizího jazyka výhodou
- Vysokou úroveň odborných znalostí v oboru obchodního práva
- Samostatnost, spolehlivost, vysoké pracovní nasazení
- Minimálně 1 rok koncipientské praxe

in cooperation with

ALLEN & OVERY

Diploma

in English and European Union Law

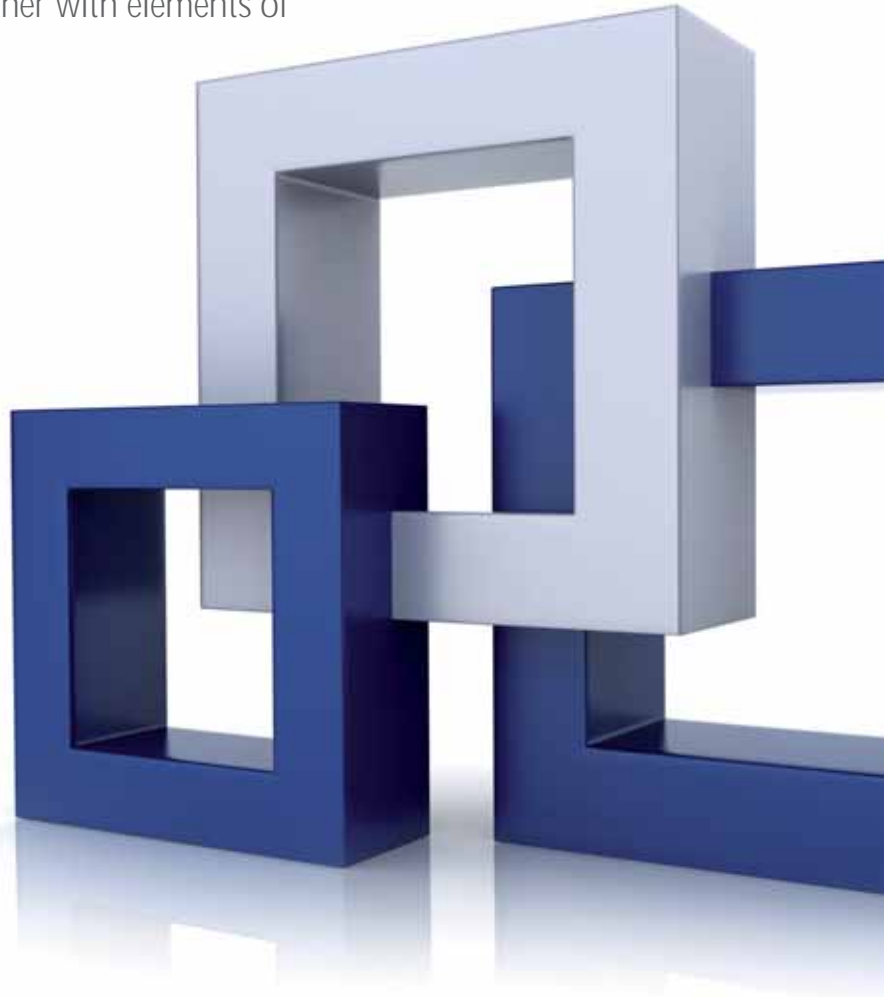
Modular course providing an understanding of the common law legal system as applied in England, together with elements of European Union Law

Year One

- English Legal Systems
- Criminal Law and Procedure
- Contract Law
- The Law of Torts (Negligence) and Trusts/Property Law

Year Two

- European Union Law
- International Trade Law
- International Commercial Litigation
- Business and Commercial Law
- Intellectual Property Law

Start in October 2015

For more information and registration visit britishlawcentre.co.uk/courses

Local Programme Director: blc@prf.cuni.cz